Den Engelschen ende Nederduitschen

ONDERRICHTER,

Geschikt in

TWEE DEELEN;

In welke 't Eene begrijpt / korte ende noodtwendige Reguien / tot Onderwijsinge van de Engelsche Spraake.

Ander, t'Zamen-praetjes / gemeene Redenen / Discoursen / Zend-Brieven / en Zin-spreuken; om daar door tot de wetenschap / en 't aanstaan der selve gerieffelijk te komen.

Den derden Druk, verbeterten vermeerdert.

The English, and Low-dutch

INSTRUCTER,

Disposed into

TWO PARTS:

The First, whereof containeth, brief and necessary Rules, for the Instructing of the Dutch Tongue.

The Second, Common dialogues, Communications, Discourses, Letters, and Sentences, readily for to come thereby to the knowledg and liking of the same.

By FRANCOIS HILLENIUS.

The Third Edition, corrected and augmented.

TOT ROTTERDAM,

Gedrukt by *Bastiaen Wagens*, Boek-verkooper op 't Steyger. In 't Jaar 1677.

628. a 16

1865

g 297 [illegible]

Den Engelschen ende Neerduitschen

ONDERRICHTER,

Geschickt in

TWEE DEELEN;

Van welke 't Eene begrijpt / korte ende noodtwendige Reguleñ / tot Onderwijsinge van de Engelsche Spraake.

't Ander, t'Samen-praetjes / gemeene Redenen / Discoursen / Zend-Brieven / en Zin-spreuken; om daar door tot de wetenschap / en 't aanstaan der selde gerieffelijk te komen.

Den derden Druk, verbeterten vermeerdert.

The English, and Low-dutch

INSTRUCTER,

Disposed into

TWO PARTS:

The First, whereof containeth, brief and necessary Rules, for the Instructing of the Dutch Tongue.

The Second, Common dialogues, Communications, Discourses, Letters, and Sentences, readily for to come thereby to the knowledg and liking of the same.

By *FRANCOIS HILLENIUS*.

The Third Edition, corrected and augmented.

TOT ROTTERDAM,

Gedrukt by *Bastiaen Wagens*, Boek-verkooper op 't Steyger. In't Jaar 1677.

Ik hebbe ſoo wat kort ende bondigh geweeſt, om dat ik poogde niets te ſeggen, dan wat openbaarlijk mochte, niet alleenlijk nut, ofte oorbaarlijk, maar wel noodzakelijk zijn: Ende nopende de Vorm, daar't in geworpen is; daaromme hebbe ik'et in *Sectien* gedigeſteert, ende verdout, om des te meer blijkelijk onderſcheidingh wille, ende dienvolgende om des te beter te onthouden, ende daarom tot grooter gedienſtigheidt der gener die eenig degelijk gebruik daar van maken zal.

but what may manifeſtly be, not onely uſefull, but neceſſary: and as touching the mould in to which it is caſt, I have therefore digeſted it in to Sections, *for the more evident diſtinction ſake, and conſequently better remembrance, and therefore greater ſerviceableneſs to ſuch as ſhall make any honeſt uſe thereof.*

Aangaande het andere; ik ben gewis van mijn eigen onderworpenheidt in alles te misgrijpen, ende wel voordacht dat *Pretium laboris*, magh alleenlijk berijſpingen, ende ongenadige afgunſt, van vele Menſchen zijn: Het zijnde een heerſchende ſin-

As to the latter: I am Conſcious of my own ſubjectneſs to miſtake in all things, and well aware that Pretium laboris, *may be onely Cenſures, and ill will, from many; it being a reigning hu-*

mony

finlijkheidt, alles dat een ander doet, met feilen te betichten: ja ſoo wel onder die genen die niet beters uitrechten en kunnen, al woudenſe, als onder die genen die daer kunnen, ende niet en willen. Wat mijn Deel aengaat, ik kan met een vrome Conſcientie die kleine kenniſſe, dien ik hebbe, niet te werk ſtellen, alleenlijk, om te beſchuldigen 't gene ik feilbaer, ofte wel anders niet te degen in *Vocabularen*, ofte ſtucken van diergelijke uitſtrekkinge en vinde: noch iſſet een deel van mijn opſet in deſe betrachtingh; Maar hebbende gheme inſaamheidt gehadt, van Kindts-beenen aan, met beide deſe Talen, van Engels en Duits, ende een gelegentheidt hebbende door mijn opgenomen Profeſſie (*daar toe ik Geauthoriſeert ben geweeſt, door de*

mour to finde fault with every thing, that an other doth; even in thoſe that cannot do better if they would, as well as in thoſe that can, and will not: for my own part, I cannot in conſcience imploy that little knowledg I have, onely in taxing what I finde defective, or otherwiſe amiſſe in Vocabulars, *or workes of the like tendancy: nor is it any part of my deſign in this Indeavour. But having from my very Cradle been acquainted with both theſe languages of Engliſh and Dutch, and having occaſion by the Profeſſion I have taken up,* (where to I have been Authorized by

the

E: *Heeren Magiſtraten deſer ſtede van Rotterdam, in't Jaar* 1637.) om een Engelſche ende Duitſche Schole alhier te mogen houden: uit het reſpect aan hare E. E. Achtbaarheden, ende om het voordeel van den Leerling, hebbe ik ook onderwonden (na verſcheide and're) in dit gering Werk, wat te doen voor het behulp van de Leerlingen, van yder des geſeide Talen: al hoe wel ik mijn ſelven daar in openbaarder gemaakt hebbe, dan wel mijn *genius*, natuur, ende geeſt lichtelijk dat ſoude willen toeſtaan, ofte bewilligen. Aanneemt daarom mijn werkſtuk, en ſlechte trachtinge daar in begaan, *humanum eſt errare*. Ende daarom, gelijk als ik om dies wille een deel van een *Verdedigínge* mocht Pleiten, om de onvolmaaktheden deſer betrach-

the Hble. Majeſtrates of this City of Rotterdam, in the Year 1637.) *to keep an Engliſh and Dutch School here out of reſpect to their Lordships, and for the benefit of the learnes I have alſo (after ſundry others) attempted ſomething in this ſmall work for the help of the learners of either of the ſaid languages, although therein I have made my ſelf more publicque, then my* genius, *and ſpirit would eaſily conſent unto. Accept therefore my work, and poor Indeavours herein:* humanum eſt errare. *And therefore as I may on that account, plead part of an* Apologie *for the imperfections of this In-*

deavour.

trachtingh, ende onderwindingshalven, ſoo laat de nieuwskeurige Leſer ook indachtigh zijn, ('t en zy hy ſijne Menſchelijkheit ter zijden afgeleit heeft,) dat hy ſelfs ook is onder een mogelijkheit om te miſſen, terwijle hy nieuwskeurende, ende beriſpende is: ende is dergelijkx ook gunſtiglijk verplicht te dekken wat gebreken, ofte dwalingen hy mogelijk magh aanmerken, ofte beſpien. *Veniam petimuſque, damuſque viciſſim.* behoordt in't werk geſtelt te zijn door alle, 't zy Schrijvers, 't zy Leſers. Hoe het weſen magh, ſal ik des te minder bekommert zijn, ontrent de aanvaarding, dat dit jegenwoordigh Proef-ſpel van mijn ontmoeten zal, beide wetende de waarlooſe wereldts oude ondankbare gewoonte: Ende inſ-

deavour: ſo let alſo the Cenſuring Reader, remember (unleſs he hath laid aſide his humanity) he is both under a poſſibility of erring himſelf. Whilſt he is Cenſuring, and is alſo obliged favourably to cover what defects, or errours he may poſſibly obſerve, and eſpy. Veniam petimuſque damuſque viciſſim, *ought to be practiſed by all both writers and Readers: However I ſhall be the leſſe ſolicitous about the acceptance that this preſent* Aſſay *of mine ſhall meet withall; both knowing the worthleſs worlds old unthankfull wont; and knowing alſo*

that

insgelijkx kundigh zijnde, dat, 't gene ik hier in begaan hebbe, binnen mijn eigen *sphere* is, om dat het binnen mijn jegenwoordigh Beroep is, waar in de Voorsienigheidt Gods my gestelt heeft, ende waar in sijne wijsheidt my belast, ende bevolen heeft, *te doen, al't gene mijn handt vindt om te doen met alle mijn macht, om dat daar geen werk, noch versinninge, noch wetenschap, noch wijsheidt in het Graf en is, daer ik henen ga.*

F. H.

that what I have herein done, is within my present Sphere, *because within my present Calling wherein the providence of God hath set me, and wherein his wisedom hath charged, and commanded me*, to do what ever my hand finds to do, with all my might, because there is no work, nor device, nor knowledg, nor wisedom, in the Grave, whither I am going.

F. H.

Den Engelſchen ende Ne'erduitſchen

ONDERRICHTER,

Waarin

Corte ende Noodwendighe Regulen / tot Onderwijſinghe van de Engelſche Spraeke vergadert zijn.

Den derden Druk overſien en verbetert.

The Engliſh, and Low-dutch

INSTRUCTER,

Wherein

Brief and Neceſſary Rules, are Collected for the Inſtructing of the Dutch Tongue.

TOT ROTTERDAM,

Gedrukt by *Baſtiaen Wagens*, Boekverkooper op't Steyger. In't Jaar 1677.

Korte ende Noodwendige

REGULEN,

Tot Onderwijſinge van de

ENGELSCHE SPRAKE

t'Samen geſtelt tot dienſte der gener die een begeerte, ende bevalligheit tot de kenniſſe der ſelve hebben.

SECTIE I.

Van de Letteren, ende hare Naem-noeming.

IN de Engelſche Spraake gebruiken wy deſe Letteren: als

A, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u, v, x, y, z:

Deſe Letteren worden aldus uitgeſproken;

â. bi. ci. di. i. ef. gi. aeth. ej. ka. el. em. en. o. pi. qu. er. es. ti. ju. doubleju. ix. wei. iſſerd.

SECTIE II.

Onderſcheid der Letteren.

OVder de vijf Klinkers zijnder i. ende u. die ſomwijlen (komende voor een andere Klinker in de ſelve ſilbe/) ſich veranderen in mede-klinkers ende worden aldus geſchreven.

Ieſus.	Iuſtice.	Verily.	Vehement.
Iacob.	Iade.	Vertue.	Vexation.
Ieremian.	Rejoyce.	Service.	Vitious.
Iames.	Object.	Vocation.	Vulnerate.
Iohn.	Iarre.	Vanity.	Viceroy.
Ioſhua.	Iear.	Invent.	Vicegeren

Brief and Necessary

RULES,

For the Instructing of the

UTCH TONGUE, or SPEECH,

Composed for the service of those that have a desire, and liking to attaine to the knowledg of the same.

SECTION I.

Of the Letters, and their denomination.

the Dutch Speech we use these following Letters: as

b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. j n. o. p. q. r. s. t. u. v. y. z.

hese Letters are thus pronunced:

, bea. cea. dea. ea, ef. ghea. haâ. e. ye. kaah. el. em. en. qua. er. es. tea. ou. vuw. doubleou. ex. eoye. zed.

SECTION II.

The difference of the Letters.

lle Vowels *a. e. i. o. u.* be short: but *aa. ee. ij. oo. uu.* make the sillable long, and quite alters the sence: as

	mal.	magh.	fagh.	tal.	man.
	maal.	maagh.	faagh.	taal.	maan.
	ben.	schel.	tellen.	heft.	
	been.	scheel.	teelen.	heeft.	
in	blik.	min.	sin.	win.	swik.
	blijk.	mijn.	sijn.	wijn.	swijk.
	bos.	los.	bot.	schot.	
	boos.	loos.	boot	schoot.	
	dun.	lus.	mus.	hus.	tus.
	duun.	luus.	muus.	huus.	tuus.

De y. somwylen isse een klinker / ende luit gelijk een Duits ei : als in my, thy by.

Somwylen een mede-klinker / als in yeild, year, yoke, yarne, yesterday, yourny.

c Altemet luit als een k : als in call, cry, clocke, accord, crime, calamity, clemency. ende als c onmiddelijk voor e ende i komt / soo luitse dan gelijk een s als in city, censure, hence, whence, thence, race, face, solace.

De d wordt soo krachtigh niet gepronuntieert als wel in het Duits / maer soo slechtelijk heen.

g Valt voor een Vreemdeling wat swaer om te spreken ; voornamentlijk in sommige woorden ende die daer uitheemsche zijn : als daer zijn /

George, general, ginger, gesture, gelly, generation, gentle, gorget, gorgeous, gyant, gilofer, Roger, gouk.

Somwylen op sijn Nederduits / sonder onderscheit : als in

Gold, gimlet, got, graffe, gravel, grammar, grain, ground, gain, get, garter, gulse gutter.

De h heeft een vreemde benoeming in 't uitspreken / doch is het even eens met de Duitsche h gelijk in dese woorden te sien is /

Hamper, hand, hazard, husband, have, helpe, hinde, hogge, hart, holland.

ch Valt seer moeslijk / ook in 't voorste deel van een sillabe : als in chamber, cherry, chooſe, children, chide, churle, church, chicking, cholar, choack, churle, chalke. Het selve uitende als of het een sh ware / dat niet goet en is.

Ofte op 't einde als in which, fetch, sileh, streech, welck, belck, wench, &c.

gh Op 't einde van een woordt luit als een f, als in laugh. draught, rough, enoug, ende in daughter.

Ende als een w in plough, through.

ph Luit gelijk een f in alle uitheemsche woorden als in Philosophy, Physick, Pherisee, Prophet &c.

SEC

The Consonant j: (ye) is pronounced soft or of a mid-
le sound: as in Jan/ ja/ jonst/ jegens/ jet/ jegenwoor-
igh/ jemand/ much after our y. in the beginning of a
ord: als in *yeild, yarne, your.*

The Consonant v (vuw) is pronounced almost like f:
bbing over the tongue: as in vree/ vleesch/ viandt/
ede/ vreese/ vrouw/ and the difference betwixt v. and
is plainly heard in vree/ ure.

The y: is nothing else but a double i, and by their Mo-
rn Orthographers left out, and they use i. or y. in the
ad thereof: as in
heyt/ heit/ Majesteyt/ Majesteit/ yets/ jets/
mant/ jemant/ lyk/ lik/ lijk/ zyt/ zijt/ zeyt/ zeit/
do retain it but in some: as in my/ by/ hy/ zy.

I shall noch speak much of the changing of their Let-
rs, because the Netherlanders, in their writings differ
ng themselves much herein.

For some leave out c when it sounds like k: and alto-
ther use the letter k: in stead thereof: as schicken/
ey leave out c and write schikken/ ghelucken/ ghe-
kken.

Or write k: onely when c is superflous, as zulcke/
lke/ welcke/ welke.

And for s. they do write z: when s. preceeds w: or a
wel. as. sulcke/ zulcke/ soon/ zoon/ selve/ zelve/ siel/
l/ sal/ zal/ sin/ zin/ saal/ zaal/ soodanig/ zooda-
g/ swig/ zwig.

When ch: cometh in the end of a word, gh: is now
d in room of it or gh. and ch. are interchangeably
de use op in the same words as in reading their writ-
s you may observe.

And to express g. more *guttural*, they write it with
h. an t. or d. are sometimes, and often written in
end of words, an sillables, which hath the power of
, and ought to be pronounced like dt. as God/ Ghod/
odt/ gebod/ ghebod/ ghebot/ ghebodt/ wort/
rd/ wordt/ gheest/ woort/ woord/ woordt.

SECTIE III.

Van de overtollige Letteren, die wel geſchreven maer niet ghepronuntieert werden.

IN de Engelſche Ortographie zijnder ſommige woorden/ die op't einde een ſuperfluiteit van Letteren hebben/ om de ſorme een ſimelijkheit te geven meer dan tot gebruik: als

Adde	Ad.	come	com
bedde	bed.	neſſe	nes.
chaffe	chaf	bleſſe	bles.
gladde	glad.	bliſſe	blis.
fedde	fed.	glaſſe	glas.
dogge	dog.	henne	hen.
hogge	hog.	penne	pen.
dugge	dug.	limme	lim.
legge	leg.	ſolemne	ſolem.
madde	mad.	Almighty	almyty.
mudde	mud.	tongue.	tung.
mugge	mug.	plague	plage.
padde	pad.	rogue	roge.
ſtoffe	ſtof	hague	hage.
ſtaffe	ſtaf.	prague.	prage.
ſtuffe	ſtuff.	Condemne	condem.
rigge	rig.	Anne	An.
attempt	attemt.	receipt	receit.
hymne	hym.	debt	det. &c.

is maer

is maer

is

SECTIE IV.

Van de Twee-klinkers.

DE Twee-klinkers zijn deſe/ aa. ai. au. aw. ea. ei. eo. ey. eu. ew. ie. oa. oo. ou. ow. oi. oy. ui.

aa In Baal, Iſaak. ai in Braine, deſpaire, fair, mountain.

au in ſauce, laud, applaud, authority. aw in law, ſtraw.

SECTION III.

Of the Diphtongs and Triphtongs.

DIphtongs and Triphtongs are theſe as followeth.

aa. ai, or *ay. au aeu.* or *aauw. ei* or *ey. eu. eeu. eeuw. ieu.* or *ieuw. oe. oey,* or *ouy. oou. ouy. ui.* and *uy.*

aa. Sounds like *aa.* in *paert* / *ſwaert* / *baer* / *ſwaer*/ *paardt*/ *ſwaardt* / *baat*/ *ſwaat.*

ai. or *ay.* in *hap*/ *kap*/ or *hai*/ *kai.*

aey in *ſaep* / *maep*/ *draep*/ *kraep*/ or *kraai.*

au in *gan*/ *kau*/ *ſnau.*

aeu or *aeuw*, or *aauw* in *ſlaeuw* / *blaeu* / *graeu*: or *ſlaauw*/ *blaauw*/ *graauw*/ *raauw*/ *Paauw.*

ei. or *ey* in *geit*/ or *gept*/ *reis*/ *peit*/ *blein.*

eu in *heur*/ *deur*/ *neus*/ *ſteur.*

eeuw. or *eeu*, in *leeu*/ or *leeuw*/ *ſchreeuw*/ *ſneeuw.*

ie. in *die*/ *zie*/ *iet*/ *iemandt.*

ieuw. in *hieuw*/ *nieuw*/ or *hieu*/ *nieu.*

oe. in *zoet*/ *bloet*/ *goet*/ *moeder*/ like our *oo.*

oei. oep in *bloepen*/ *koepen*/ *roeien*/ *beſnoeir.*

oy. or *ooy.* in *hoy*/ *moop*/ *zoop*/ *doop.*

ou. or *oou.* in *ſout*/ *gout*/ *hout*/ *ſtoudt.*

uae. in *quaeken*/ or *quaaken.*

ue. in *huer*/ *huer*/ *muer*/ *zuer.*

uy. in *leup*/ *ſteupten*/ *ſleupten*/ *deuit.*

uy. or *uu.* in *huys* / *muys* / *luys* / or *huus*/ *muus*/ *uus.*

yu in *peuwers.*

SECTION IV.

Of the partition of ſillables.

THe Netherlanders have no ſuperfluity of letters in their *Ortographie*, for let him come read our Engliſh, and meet with *come*, *penne*, *ſcoffe*, *badge*, *dogge*, and the like

straw, ea luit als een ee in leave, creature, reason, speak, heaven, ee, in feel, ei in seize, receive weight, ey, in prey, valley, eo, in people, george, leopardie, eu, in jeuce, Rheume, Eustace, ew, in brew, few, hew, jew, new, ie, in field, yield, shield, friend, oa, in broad, boat, cloath, goale, oo, luit als een ou, in food, good, moon, stool, ou, in ounce, gourd, mount, touch, ow, in cow, sow, oi, in choise, oile, voide, oy, in destroy, boy, joy, imploy, ue, in due, ensue, pursue, true, ui, in fruit, bui, build conduit, guil, suite.

eau Is een dzie klinker/ als in beauty.

Merkt: Altemet en dikmaals wozdt eenen twee ofte dzie klinker met een Mede-klinker geschelden: maer behoudt evenwel de kracht van een Twee-klank/ als in crime, als of het geschzeven waar criem, ende uitgesprooken creim.

Desgelijks in dese navolgende: als/

ease.		eaes		cheese.
glase.	Als osse	glaes.	Ende	chuse.
guise.	geschzeven waren: aldus	guies.		excuse.
nose.		noes.		loose.
please.		pleaes.		loose.
praise.		praies.		muse.
twelve.		twelu.		squeuse.
whose.		whoes.		use.

Gelijkerwijs: iive, give, lives, have, gave, move, slave, heave, grave, wives.

SECTIE V.

Berichtinge aengaende *th*, ende *wh*.

DE meeste swarigheit wooz de Nederlanders/ is in het uitspzeken van de th. ende wh. welke met een slagh van de tonge tegens de gehemelte komt wat lispende uit: om dat met bequaemheit te kunnen doen: soo moet'et u. l. niet vervelen/ nochte slecht achten/ om van een Engelsch-man/ dat in wat onderricht te wozden. Woozde

e pronounces them as if they were two syllables thus, o-me, pen-ne, scof-fe, bad-ge, dog-ge.

1. So that if a single consonant comes in a word if divids the said word, and falls in with the last syllable: as, oede is goe-de / moede / moe-de/ bzome/ bzo-me/ ro-epn/ ro-mein/ zone/ zo-ne/ daghe/ da-ghe.

Hence syllables are increased by putting to e to the end words, and in some the sence is altered, and in others is retained: as,

naem / name / or naame / haat / hate/ deed/ dede/ aet / mate / goedt / goede / leeuw / leeuwe / moedt/ iede / bzoom/ bzome/ bzouw/ bzouwe.

2. If two Consonants of one denomination come gether, they part that word between them thus: kussen uss-sen/ zonnen/ zon-nen / zinne/ zin-ne / scot-ten/ oor-den/ wyss-selyk/ &c.

But if Consonants come, that may be pronounced together. They belong then to one syllable: as, ghement / ghedwaalt / beschaamt / eischen / landsche herwise they part te same: as, handen / ghemein-te/ oor-den / aan-sien / eer-baer / buur-man/ gherechtigheit/ &c.

SECTION V.

Of the Participles.

THese words de / het / een / and eene / are called Participles, for a Substantive can hardly be expressed without one of them, for we do not say: dat is mensch / man / bzouwe /beest / boom / but we say: dat is een mensch / een man/ een bzouwe/ een beest / een boom. Note: that en / is sometimes as much as ende / and sometimes is hath the Power of a negation: as, ik en zal. Therefore en / is no participle: more of this in Sec. 23.

Woorden die met th beginnen: als

That, thank, thaw, thack, thatch, the, thee, theſe, then, thence, there, thick, think, thigh, thimble, this, third, thou, though, thouſand, thoſe, thorne, throne, throng, thraldome, thred, thrid, three, threſh, thriſt, thrive, throat, thruſh, thrum, thruſt, thunder, thumbe, thump, thurſday, thwat, thwit, thy.

ende die met wh beginnen: als

what, whale, whauleyd, when, wherle, wheal, wheat, wheele, whelp, wherne, whence, where, whetry, whetſtone, which, while, whine, whip, whirlewind, whiſper, whiſtle, white,

who, whole, wholeſome, whore, whom, whoſe, why, whurle, &c.

De Engelſchen volgen den gewoonlijken cours / oftre traut van ſpellingh / maar men bevindt dit wijls / dat in het uitſpreken de Mede klinker / of Mede klinkers van de volgende ſilbe / wordt tot de voorgaande behendighlijk toegebracht / om de langzaamheit van ſpreken voor te komen: als /

Father. men ſpelt et Fa-ther, maer wort gepronuntieert Fath-er: deſgelijks / Mother, Brother, other, whither, &c.

City.	}	{ Ci-ty.	}	{ Cit-y.
Body.	}	{ bo-dy.	}	{ bod-y.
Examine.	}	{ ex-a-mi-ne	}	{ ex-am-ine.
Imagine.	}	{ i-ma-gi-ne.	}	{ im-ag-ine.
Deliver.	}	{ de-li-ver.	}	{ de-liv-er.
Warant.	}	{ wa-rant.	}	{ war-ant.
Balance.	}	{ ba-lance.	}	{ bal-an ce.
Metal.	}	{ me-tal.	}	{ met-al.
Shadow.	}	{ ſha-dow.	}	{ ſhad-ow.
Widow.	}	{ wi-dow.	}	{ wid-ow.

Matter, of mater van materia gepronuntieert mat-er ende niet ma-ter, geljk ſommige doen.

SEC

SECTION VI.

Of Nounes.

A Noune is proper *or* common.

Proper which appertaines onely unto one thing: as Francois/ London/ Rotterdam/ Thames.

Common Nounes are such as are Common with many things: as, Mensch/ Stadt/ Revier.

These are either *Substantives* or *Adjectives*.

A Substantive is that which can stand, or subsist of it self in a sentence, speech, or reason; as, Mensch/ Paardt/ Boom/ Dier.

An *Adjective*, is that which cannot stand or subsist of it self, but is joyned to a *Noune Substantive* in speech or signification: as wit/ swart/ schoon/ goedt/ &c. Thus much concerning their quality.

SECTION VII.

Of the declension, of the Participles.

OF the Participle de/ of the masculine gender.

	Singular.	Plural.
Noemer.	de/ or den	de.
Baarer	des/ van de.	der/ van den.
Gever.	den.	den.
Aankl.	den.	de.
Oſnem	van den.	de/ or van den.

The declension of the Participle de/ of the feminine gender.

	Singular.	Plural.
Noemer.	de.	de.
Baarer.	der/ van de.	der/ van den.
Gever.	de/ or der/ or ter.	den.
Aankl.	de.	de.
Oſnem.	van de.	de/ or van den.

SECTIE VI.

Van de Ledekens.

DEſe woorden a, an, ende the, worden Ledekens genaemt: Want een zelfſtandigh woordt kan naauwlijks uitgeſproken worden / ſonder een van deſe; want men zegt niet / That is man, woman, beaſt, Oxe, tree. Maer men zegt: That is a man, a woman, a beaſt, an Oxe, a tree, &c.

SECTIE VII.

Van de Naam-woorden.

EEn Naamwoordt is eigen, ofte gemein.

Eigen, welk een ding alleen toekomt: als Francois, London, Rotterdam, Thames.

Ghemeen, is een Naam woordt / die vele dingen ghemein is: als a man, a City, a River.

Deſe zijn zelfſtandig, ofte bijvoeglik.

Zelfſtandig, welke door ſich zelven in eene reden beſtaat: als a man, a horſe, a beaſt, an Oxe, a tree.

Bijvoegelijk, welk door ſich ſelven niet en beſtaet maar wordt tot een zelfſtandig woordt ghevoegt: als good, evill, lewd, pure, clean, white, blak, faire.

Dit is ſoo veel als haere hoedanigheit belangt.

SECTIE VIII.

Van de buiginge der Ledekens

DEſe Ledekens a, an, ende the, worden aldus gebogen.

Eenvoudig.		Veelvoudig.	
Nom.	a. an. the.	Nom.	the.
Gen.	of a. of an. of the.	Gen.	of the.
Dat.	to a. to an. to the.	Dat.	to the.
Accu.	the.	Accu.	the.
Abl.	of a. from a, of or. from an. of or from the.	Abl.	of or. from the.

Merkt

The declension of the Participle het.

Noemer.	het		*Note:* The Participles of the m. f. n. genders are allone in the plur. number.		
Baarer.	deg/ or van het.	Plur.			
Gever.	het.				
Aankl.	het				
Ofnem.	van het.				

The declension of the Participle een/ and eene.

Noemer.	een.	Sing.	eene.		
Barer.	eenes/ or eens.		eenes/		
Gever.	eenen.		eene.		
Aankl.	eenen.		eene.		
Ofnem.	van eenen.		van eene.		

SECTION VIII.

Of the declension of Nounes.

IN first of all, of *Masculines*.

Singular.	Plural.
de man.	de mans/ or mannen.
deg mans/van den man.	der mannen / or van den mannen.
den man/ aan den man.	den mannen / aan de mannen.
den man.	de mannen / or mans van de mannen.
van den man.	

de Godt/ Ghódt.	de Ghóden/ or Goden.
deg Gods/ or Godes.	der Goden.
den Godt.	den Goden.
den Godt.	den Goden.
van den Ghódt.	van den Goden.
de Meester.	de Meesteren.
des Meesters.	der Meesteren.
den Meester.	den Meesteren.
den Meester.	den Meesteren.
van den Meester.	van den Meesteren.

Merkt: a. komt voor Naam-woorden / die met eenen Mede-klinker beginnen: als a man, a woman, a child, a fowl, a beaſt, a dogge, a fiſh, a tree.

an. voor Naam-woorden/die met een Klinker ofte h. beginnen: als an oxe, an Aſſe, an apple, an Abbot, an Oren, e. an houſe, an huſband.

the. komt voor Naam woorden / van wat Geſlachte die zoude zijn: als the man, the heavens, the earth, the day, the nigh, the ſummer, the winter, the darkeneſs.

Ook voor Byvoegelijke Naam-woorden: als the good, the bad, the wiſe, the learned, the ſtrong, the white, the black, &c.

SECTIE IX.

Van de Buiginge der Naam-woorden.

	Eenvoudig.	Veelvoudig.
Nom	a man, or the man.	men, or the men.
Gen.	mans, or of the man.	of men, of the men.
Dat.	to a man, or to the man.	to men or to the men.
Accu.	the man.	the men.
Abl.	of or from a man, or of or from the man.	from men, or from the men.

	Singular.	Plural.
N.	God.	the Gods.
G.	of God, or Gods.	of Gods, or of the Gods.
D.	to God.	to Gods, or to the Gods.
A.	God.	the Gods.
A.	of, or from God.	from the Gods.

Alſoo ook huightmen a Maſter, Woman, Angel, Heaven, an houſe, a field, a Law, &c.

SECTIE X.

Van het veelvoudigh ghetal der zelfſtandige woorden.

1. ALle zelſtandige Naam-woorden hebben in het Veelvoudigh s. op het einde: als / God

Secondly of *feminines.*

N. de vzouwe.	de vzouwen.
B. der vrouwe.	der vzouwen.
G. de vzouwe/ or ter vzouwe.	den vzouwen.
A. de vzouwe.	de vzouwen.
O. van de vzouwe.	van de/ or den vzouwen.
N. de wet.	de wetten.
B. der wet/ van de wet.	der wetten / van de wetten.
G. de wet/ aan de wet.	den wetten/ aen de wetten.
A. de wet.	de wetten.
O. van de wet.	van de wetten.

Thirdly of *Neutres.*

Singular.	Plural.
N. het velt	de velden.
B. des velts/ van het velt.	der velden.
G. het velt/ or den velde.	den velden.
A. het velt.	de velden.
O. van het velt/ or van den velde.	van de velden / or van den velden.
N. het hof.	de hoven.
B. des hofs.	der hoven.
G. het hof/ den hove.	den hoven.
A. het hof.	de hoven.
O. van het hof/ or van den hove.	van de hoven/ or van den hoven.

Alſoo met her dier, het huus, &c.

SECTION IX.

Of the Plural Numbers of Nounes Subſtantives.

1. ALl Subſtantives in the Plural Number do end in en/ or s; as,
man/ hath mannen/ or mans.
Meeſter/ Meeſteren/ Meeſters/ &c.

2. All,

God, Gods, Angel, Angels, Father, Fathers, Maſter, Maſters.

2. De zelfſtandige Naam-woorden / welke in s, ſe, ſſe, ce, ge, ch, ſh, ende x, eindigen / in het Veelvoudigh eindighenſe in s. ofte es. ende in die gelegentheidt hebben ſulke woorden dan een ſillabe meer / dan in het eenvoudig getal: als /

los, loſſes.	witneſs, witneſſes.
horſe, horſes.	face, faces.
croſſe, croſſes.	place, places.
diſh, diſhes.	pledge, pledges.
box, boxes.	badge, badges.
fiſh, fiſhes.	grace, graces.
Image, Images.	parch, parches.

3. Alle zelfſtandige Naam-woorden / die voorts in eenige anderen Letteren eindigen / die eindigen in het Veelvoudigh in s, ſonder eenighe veranderinghe van ſillaben te maken: als /

Bag, bags.	Father, Fathers.	rod, roddes.
bar, barres.	fee, fees.	robe, robes.
bee, bees.	flie, flies.	clog, clogs.
bell, bells.	gun, guns.	ſhoe, ſhoes.
bone, bones.	game, games.	toe, toes.
bough, boughs.	lee, lees.	tree, trees.
dram, drams.	pew, pewes.	wrat, wrats.
dreame, dreames.	ram, rams.	key, keyes.

Anomala. Daar zijn eenige zelfſtandige Naam-woorden / welke in het Veelvoudigh den ghemeinen Regel niet en volgen: als /

Beeſe, Becues.	man, men.
Brother, Brethren.	mouſe, miſe.
Childe, Children.	oxe, oxen.
Calfe, Calves.	chick, chicken.
Cow, Cowes, or kine.	ſheafe, ſheaves.
foote, feete.	ſhelf, ſhelves.
knife, knives.	tooth, teeth.
life, lives.	theefe, theeves.

louſe,

2. All monoſillables have their terminations in en/ in the Plural: as.

Bandt/ banden.	Paardt/ paerden.
boom/ boomen.	ſchip/ ſchepen.
been/ beenen.	top/ toppen.
dwaal/ dwalen.	dier/ dieren.
dier/ dieren.	vlecht/ vlechten.
handt/ handen.	weer/ weren.
maſt/ maſten.	zaagh/ zaghen.
os/ oſſen.	&c.

And never admit of s. except, man / wijf/ maat/ wif.

3. Subſtantives ending in f. l. n. an r. do end in n. and g. Plural: as,

Man/ mannen/ mans.
Wijf/ wijven/ wijfs.
Tafel/ tafelen/ tafels.
Keuken/ keukenen/ keukens.
Keten/ ketenen/ ketens.
Teiſen/ teiſenen/ teiſens.
Meeſter/ meeſteren/ meeſters.

Except the Dimunitives they have onely s: as,

Boomken/ boomkens.
Huuſken/ huuſkens.
Manneken/ mannekens.
Zoontjen/ Zoontjens.

4. Nounes ending in ſ. change f. into v. in the Plural: as. hof/ hoven.

Lijf/ lijven.	ſchof/ ſchoven.
lof/ loven.	wijf/ wijven.
roof/ roven.	bedrijf/ bedrijven.

SECTION X.

Of Nounes which do double their laſt Letters.

ALl monoſillables having in the end two or more Conſonants, do not double their laſt letters; as, bandt/

God, Gods, Angel, Angels, Father, Fathers, Maſter, Maſters.

2. De zelfſtandige Naam-woorden / welke in s, ſe, ſſe, ce, ge, ch, ſh, ende x, eindigen / in het Veelvoudigh eindighenſe in s. ofte es. ende in die geleegentheidt hebben ſulke woorden dan een ſillabe meer / dan in het eenvoudig getal: als /

los, loſſes.	witneſs, witneſſes.
horſe, horſes.	face, faces.
croſſe, croſſes.	place, places.
diſh, diſhes.	pledge, pledges.
box, boxes.	badge, badges.
fiſh, fiſhes.	grace, graces.
Image, Images.	parch, parches.

3. Alle zelfſtandige Naam-woorden / die voorts in eenige anderen Letteren eindigen / die eindigen in het Veelvoudigh in s, ſonder eenighe veranderinghe van ſillaben te maken: als /

Bag, bags.	Father, Fathers.	rod, roddes.
bar, barres.	fee, fees.	robe, robes.
bee, bees.	flie, flies.	clog, clogs.
bell, bells.	gun, guns.	ſhoe, ſhoes.
bone, bones.	game, games.	toe, toes.
bough, boughs.	lee, lees.	tree, trees.
dram, drams.	pew, pewes.	wrat, wrats.
dreame, dreames.	ram, rams.	key, keyes.

Anomala. Daar zijn eenige zelfſtandige Naam-woorden / welke in het Veelvoudigh den ghemeinen Regel niet en volgen: als /

Beeſe, Becues.	man, men.
Brother, Brethren.	mouſe, miſe.
Childe, Children.	oxe, oxen.
Calfe, Calves.	chick, chicken.
Cow, Cowes, or kine.	ſheafe, ſheaves.
foote, feete.	ſhelf, ſhelves.
knife, knives.	tooth, teeth.
life, lives.	theefe, theeves.

louſe,

2. All monosillables have their terminations in en/ in the Plural: as,

Bandt/ banden.	Paardt/ paerden.
boom/ boomen.	schip/ schepen.
been/ beenen.	top/ toppen.
dwaal/ dwalen.	dier/ dieren.
dier/ dieren.	diecht/ diechten.
handt/ handen.	weer/ weren.
mast/ masten.	zaagh/ zaghen.
os/ ossen.	&c.

And never admit of s, except, man / wijf/ maat/ kost.

3. Substantives ending in f. l. n. an r. do end in n. and s. Plural: as,

Man/ mannen/ mans.
Wijf/ wijven/ wijfs.
Tafel/ tafelen/ tafels.
Keuken/ keukenen/ keukens.
Keten/ ketenen/ ketens.
Teisen/ teisenen/ teisens.
Meester/ meesteren/ meesters.

Except the Dimunitives they have onely s: as,

Boomken/ boomkens.
Huusken/ huusiens.
Manneken/ mannekens.
Zoontjen/ Zoontjens.

4. Nounes ending in f. change f. in to v. in the Plural: as, hof/ hoven.

Lijf/ lijven.	schof/ schoven.
lof/ loven.	wijf/ wijven.
roof/ roven.	bedzijf/ bedzijven.

SECTION X.

Of Nounes which do double their last Letters.

1. ALl monosillables having in the end two or more Consonants, do not double their last letters; as, bandt/

louſe, lice.	turfe, turves.
gooſe, geeſe.	woman, women.
loafe, loaves.	wife, wives.
wolfe, wolves.	hoſe and peaſe veranderen niet.

1. Merkt: Woorden die in f. eindigen / veranderen f. in v. in het Veelvoudt.

2. Merkt; Naam-woorden die in tie, tion, ende cie eindigen / worden uit het Latijn ofte Franſche Tale ontleendt: als

Abilitie.	abomination.	gratious.
agilitie.	benediction.	dangerous.
chaſtitie.	complexion.	hanious.
honeſtie.	complection.	malitious.
modeſtie.	contemplation.	invious.
puritie.	meditation.	partimonious
ſanctitie.	moderation.	teadious.
ſubtiltie.	ſanctification.	voluptious.
neceſſitie.	ſignification.	

3. Merkt: Daar is onderſcheidt tuſſchen bel. ende ble. als in Abel, able, no-ta-bel, notable; bel. wordt ſeer ſterk uitgeſproken / ende ble, niet / maar ſoo wat binnens monds / bl.

SECTIE XI.

Van de Buiginge der Byvoeglike Naem-woorden.

ALle Byvoeglijke Naam woorden / worden noch in het eenvoudigh / noch in het Veelvoudigh in geen geval gebogen / maer behouden altijdt deſelfde geſtaltenis: als /

	Eenvoudt. Singular.	Veelvoudt. Plural.
Nom	A good	the good.
Gen.	of a good.	of the good.
Dat.	to a good.	to the good.
Accu.	the good.	the good.
Abl.	from a good.	from the good.

Nom.

bandt/	banden/	recht/	rechten.
bandt/	banden/	blecht.	blechten.

2. All monosillables that have two vowels, or *a diphtong*, double noth their last letters: as bwaal / bwalen.

leeuw/	leeuwen/	weer/	weeren.
paardt/	paarden/	zaagh/	zaghen.

3. All Nounes Substantives (that is such Nounes as will admit of the *Participle het*) of two or more sillables, which do end in a short sillable, double not their last letters: as

Tafel/ tafelen.	wortel/ wortelen.
teiken/ teikenen/ or teikens.	

4. But al Monosillables whith one vowel, and ending with one Consonant, they do double their last letters: as, dul/ dulle/ lip/ lippen.

sot/ sotten.	pan/ pannen.	top/ toppen.	
tas/ tassen.	trap/ trappen.	zin/ zinnen.	

5. If the last sillable of any Noune have but one vowel, & end in c. or k. the last letter doth double it self in the Plural: as,

Gheluk / ghelukken / genoeghelijk / ghenoeghelijken / ghestadighlijk / ghestadighlijken / minnelijk / minnelijken / plank / planken / rank / ranken / bziendelijk / bziendelijken / &c.

If any Nounes have in the last sillable two or three vouwells, that Noune doth not double its last letter.

If the last sillable of any Noune hath two or more Consonants in its termination, the last letter then shall not be doubled.

And if the last sillable of any Noune be long, and hath not but one vowel, and put one consonant in its termination, the last letter then will ever double it self in the Plural, like as the afore said *Monosillables*.

Adjectives do follow the said rules, given of the *Substantives*.

There be certain Nounes that are excepted called *Anomala*, which have but one vowel and one Consonant in the ending, and yet do not double the said Consonant: as

bagh

Nom.	an honest.	the honest.
Gen.	of an honest.	of the honest.
Dat.	to an honest.	to the honest.
Accu.	the honest.	the honest.
Abl.	from an honest.	from the honest.

Nom.	the mighty.	the mighty.
Gen.	of the mighty.	of the mighty.
Dat.	to the mighty.	to the mighty.
Accu.	the mighty.	the mighty.
Abl.	from the mighty.	from the mighty.

SECTIE XII.

Van de vergrootingh der Byvoeghlijke woorden.

DAar zijn drie Graden ofte Trappen van vergrooting der byvoegelijke Naam-woorden: te weten/

Positif.
Comparatif.
Superlatif.

Gemein. De Byvoeghlijke Naam-woorden/ door toe-neming van er, aen 't einde van de Positif, ofte door 't gebruik van het Bywoort more worden in Comparativen, of een grooter verandert: als/

Great,	greater,	ofte more great.
Rich,	richer,	ofte more rich.
Young.	younger.	ofte more young. &c.

De Superlatif word door 't toe voegen van est aen 't einde van de Positif gefozmeert/ ofte door het door aen stellen van het Bywoort most ofte very: als/

Great, greatest. ofte most, ofte very great.
Rich, richest, ofte most, ofte very Rich.
Young, youngest, ofte most, ofte very young.

Positif.	Comparatif.	Superlatif.
	Abler, ofte	Ablest. most
Able.	more able.	able, very able.
Fit.	fitter, ofte	fittest, most fit, or
	more fit.	very fit.

Positif.

dagh/ daghen.
dak/ daken.
dal/ dalen/ or dallen.
gat/ gaten.
gebedt/ gebeden.
graf/ graven.
ghebodt/ ghebooden.
Ghodt/ Ghoden.
glas/ glazen.
hemdt/ hemden.
hof/ hoven.
hol/ holen/ or hollen.
kodt/ koten.
zog/ zeughen.
lidt/ leden.
lot/ loten.
padt/ paden.
schip/ schepen.
slagh/ slagen.
slot/ sloten.
spit/ speten.
Stadt/ Steden.
staf/ staven.
smidt/ smeden.
schof/ schoven.
trek/ treken.
vlodt/ vloten.
vadt/ vaten.
wegh/ weghen.

Likewiſe there be certain Nounes ſubſtantives, which in the Plural follow not the common rule: as,

Berdt/ berderen/ and berders — Anomala
Ey/ eyeren/ and eyers.
ghemoedt/ ghemoederen.
kalf/ kalveren/ and kalvers.
kindt/ kinderen/ and kinders.
lam/ lammeren/ and lammers.
liedt/ liederen.
loof/ lovers/ and loveren.
Pharizeus/ or Pharizeer/ hath Pharizeers.
radt/ raderen/ and raders.
raboudt/ raboulwen.
rundt/ runderen/ and runders.
meidt/ meidsjens.

I might now inſiſt to ſhew how Certain Nounes do alter their letters or ſillables in the Plural, but obſervation by diligent reading, will eaſily find out that, and therefore I'll forbear.

SEC-

Poſitif.	Comparatif.	Superlatif.
	fairer ofte	faireſt, moſt
Faire	more faire.	faire, or very faire.
	higher, ofte	higheſt. moſt
high.	more high.	high, very high.
	larger, ofte	largeſt, moſt
large.	more large.	large. very large.
mercyfull.	mercyfuller, &c.	mercyfulleſt, &c.
olde.	older, ofte	oldeſt. moſt olde.
	more olde.	very olde.
ſinful.	ſinfuller. &c.	ſinfulleſt. &c.
	ſtronget, ofte	ſtrongeſt. moſt
ſtrong.	more ſtrong.	ſtrong, &c.
	ſweeter, ofte	ſweeteſt, moſt
ſweet.	more ſweet.	or very ſweet.
Poore.	Poorer, ofte more poore.	Pooreſt. &c.
ſwift.	ſwifter, ofte more ſwift.	ſwifteſt, &c.
weake.	weaker, &c.	weakeſt, &c.

Byſondere.

Daar zijn eenige Bywoegelijke Naam-woorden/ welke de geſeide Regulen niet en volgen / dat is door 't toevoen van er. eſt. maar maken / ofte een verandering van het Naam-woort / ofte worden vergeleken met more, moſt, ofte very : als/

	better, ofte	beſt. ofte moſt good.
Good.	more good.	ofte very good.
ill.	bad, more ill.	moſt ill, very ill.
	leſſe, ofte	leaſt. moſt little.
little.	more little.	very little.
many.	more, moſt ofte	very many.
much.	more ofte moe.	moſt, very much.

naught

SECTION XI.

Of the declension of Adjectives. Masculine.

Singular.	Plural.
1. de goede / or goeden.	de goeden.
2. des goeden / van den goeden.	der goeden.
3. den goeden / aen de goeden.	den goeden / ofte aen de goeden.
4. den goeden.	de goeden.
5. van de goeden.	van den goeden.

In like manner, vrome / des vrome / den vro-men / &c.

Adjectives of the feminine gender alters not; Adjectives of the Neuter gender, be thus declined.

Singular.	Plural.
1. een goedt.	de goeden.
2. eens / or eenes goeden.	der goeden.
3. eenen goedt.	den goeden.
4. eenen goedt.	de goeden.
5. van eenen goedt.	van den goeden.

Or het goedt / van het goedt / aen het goedt / het goedt / van het goedt / the Plural as before.

SECTION XII.

Of the Comparison of Adjectives.

A Noune *Adjective* is *Comparable*, or *Incomparable*.

A *Comparable* Adjective hath a greater, and also the greatest Noune: as gheleerdt / gheleerder / gheleerdst / which are called degrees of *Comparison*, VIZ. *Positive*. *Comparative*. *Superlative*.

Noune Adjectives, by adding er / or der / to the Positi-ve, do become *Comparatives*: as

	worse, more	worst, most
naught.	naught.	naught, very naught.
	nearer, ofte	nighest, nex
nigh.	more nigh.	most nigh.

In sommige Byvoeglijke Naam-woorden st men most achter de Positif: als

Inner, innermost, inmost,
former, foremost.
hinder, hindermost, hinmost.
nether, nethermost.
outher ofte
utter, uttermost, utmost.
upper, uppermost.
under, undermost.

Door 't toedoen van ish op 't einde van de Po tif, ofte door 't voorstellen van het teeken som what, ofte a little, wordt een verkleininghe van Byvoegelyke Naamwoorden gemaakt: als/

White, whitish, somewhat white, a little white.
Black, blackish, somewhat black, a little black.
Red, redish, somewhat red, a little red.

Dat ghebeurd eenighe zelfstandige woorden wel/ dat door 't toedoen van ish men een Byvoeg lijke formeert: als

Child, childish, somewhat a child, a little childish.
Cow, cowish, a little cowish.
Boare, Boarish, somewhat Boarish, a little Boarish.
Man, manish, somewhat manish, little manish.
Woman, womanish, somewhat womanish, little wo manish.

Byvoegelijke Naam-woorden / die onvergroo telijk zijn / worden Deelnemingen genoemt: als

hold, bound, come, called. &c.

Oo

Rijk/ Rijker.	Verstandigh/ Verstandigher.
groot/ grooter.	
fel/ felder.	wijs/ wijzer.

The *Superlative* is formed by joyning ſt. to the *Poſitive*: as,

gheleerdt/ gheleerdſt.	verstandigh / verstandighſt.
groot/ grootſt.	
jongh/ jonghſt.	wijs/ wijſt.

The *Superlative* moſt commonly hath alder / ſet before it, thereby to expreſs its degree with greater ſignificancy: as,

Alder-geleerdſt.	alder jongſt.
Alder-grootſt.	alder-wijſt.
Alder-verſtandighſt.	&c.

Poſitive.	Comparative.	Superlative.
Arme.	Armer.	Armſt/ Alderarmſt.
Bequaam.	Bequamer.	Bequaamſt/ Alderbequaamſt.
Hoogh.	Hooger.	hoogſt/ alderhoogſt.
Machtigh.	machtiger.	machtighſt / or Almachtighſt.
Oudt.	ouder.	oudſt/ alderoudtſt.
Rechtveerdig.	rechtveerdiger.	rechtveerdigſt / alderrechtveerdigſt.
Schoon.	ſchoonder.	ſchoonſt/ &c.
Snel.	ſnelder.	ſnelſt/ &c.
Soet.	ſoeter.	ſoetſt/ &c.
Swaar.	ſwaerder.	ſwaerſt/ &c.
Sterck.	ſtercker.	ſterkſt/ &c.

Certain Comparable Nounes there are, which do no follow that order: as,

Ook alle Naam-woorden des getals zijn onver-grootelijk: als
One, two, three, foure, five, &c.

Ook en worden dese Woorden niet vergroot: als

all *or* every.	none.
another.	nobody.
alone.	somebody.
both.	such one.
my self.	every one.
my own.	ende diergelijke meer.

SECTIE XIII.

Van de Voornamen, ende hare buigingen.

DE Voornamen zijn Woorden / altijd een sek[illegible] Persoon / ofte een dingh aanwijsende: en[illegible] zijn dese:

Simple, and Composed.

I, me, we, us, thou, thee, you, he, him, she, her, [illegible] they, them, this, that, these, those, what, which, wh[illegible] whose, whom, mine, thine. our, your, ours, yours, hi[illegible] hers, theirs, my, thy, myself, thy self, him self, h[illegible] self, them selves, our selves. your selves.

Men magh hier noch by voegen: whatsoev[illegible] whosoever, whomsoever, the same, &c.

Our own selves, we our selves, I my self, my o[illegible] self, he him self, she her self, his own self, her o[illegible] self, its own self, they them selves, their own selv[illegible] this same, that same.

De Voornamen worden wat anders dan de and[illegible] Naam-woorden gebogen / ende ziende dat zy in [illegible] Sprake voor eenen Naam / ofte in de plaatse [illegible] eenen Naam ghesteldt worden / refererende [illegible]

Pe[illegible]

Dicht bp/ nader/ or naarder/ naaſt/ aldernaaſt.
Goet/ beter/ beſt/ or alderbeſt.
Quaat/ erger/ ergſt/ alderergſt.
Qualijk/ erger/ alderqualijkſt.
Veel/ meerder/ meeſt/ aldermeeſt.
Weinigh/ Luttel. } minder/ minſt/ alderminſt.

Incomparable Adjectives are the Participles which end in en: as

ghehouden/ ghekomen / gheroepen.

Likewiſe Nounes of Number are incomparable: as,
Een/ twee/ drie/ vier/ vijf/ &c.

Theſe Nounes are nod Compared, VIZ.

iemand.	ander.	al.
niemandt.	allen.	zulk.
ijder.	eigen.	zelf/ and ſuch like.
geen.	beide.	

SECTION XIII.

Of Pronounes and their declenſions.

PRonounes are words ever ſhewing, or rehearſing certain Perſon, or thing, and be theſe following.

Enkel, ende dubbel.

Ik/ mp / wp / ons/ ghp | u/ uw / dp/ hp / hem/ zp / heur/ haar/ het/ dat/ die/ deſe/ dien / wat / wie / welke/ wien/ wiens/ mijn / dijn/ onſe/ uwen/ gene/ zijns/ haars / heurs / mijns / uwens. Ik ſelf / u ſelven/ ghp ſelf/ hem ſelf / heur ſelf/ die ſelf / hp ſelf / zp ſelf/ zp ſelve/ haar ſelven / ons ſelven / wp ſelven / u ſelven/ wie het zp/ waer het zp/ wat het zp/ de ſelven/ &c.

Persoonen ofte dinghen / wy sullen hare buiginghe dan wat breeder stellen: als

	Het Eenvoudt.	Veelvoudt.
Nom.	I. *ego*.	wee, *nos*.
Gen.	of mee.	of us.
Dat.	to mee.	to us.
Accu.	mee.	us.
Abl.	in with from, or by mee.	in with from, or *by us*.
Nom.	thou you, *tu*.	yee, *vos*.
Gen.	of thee.	of you.
Dat.	to thee.	to you,
Accu.	thee.	you,
Abl.	in with from, *or* by thee.	in with from, *or* by you.
Nom.	hee, *ipse*.	they.
Gen.	of him.	of them.
Dat.	to him.	to them.
Accu.	him.	them.
Abl.	in with from, *or* by him.	in with from, *or* by them
Nom.	shee, *ipsa*.	they.
Gen.	of her.	of them.
Dat.	to her.	to them.
Accu.	her.	them.
Abl.	in with from, *or* by her.	in, *&c*. them.
Gen.	of himself. *sui &c*.	
Dat.	to himself.	
Accu.	himself.	
Abl.	in with from, *or* by himself.	
Nom.	this.	these.
Gen.	of this.	of these.
Dat.	to this.	to these.
Accu	this.	these.
Abl.	in with from, *or* by this.	in with, *&c*. these.
Nom.	that.	those.
Gen.	of that.	of those.
Dat.	to that.	to those.
Accu.	that.	those.
Abl.	in with from, *or* by that.	in with. *&c*. those.

Nom.

ons eigen zelven / wy ons ſelven / mijn eigen ſelf / Ik zelf / hy hem zelfs / zy haer ſelve / zijn eigen zelfs / haar eigen zelve / dat zelve / dien zelve / haar zelve / die gene / dat gene / het gene.

The *Pronounes* be declined ſomewhat differing from the other Nounes, and ſeeing in Speech they be put for a Noune, or in the place and ſtead of a noune relating to Perſons, or things, we wil ſet down their declenſions ſomewhat more Perticularly, thus.

Singular.		Plural.	
Noemer.	Ik / ego.	wy / nos.	
Barer.	mijns / or mijnes.	onſer.	
Gever.	my.	ons.	
Aankl.	my / or mijn.	ons.	
Ofnem.	van my.	van ons.	
N.	ghy / tu.	gy / or gy lieden / vos.	
B.	dyns / or dijnes / uwes / or van u.	uwer / or u-lieder.	
G.	dy / uwe.	u / or u-lieden.	
A.	dy / uwe.	u / or u-lieden.	
O.	van dy / uwe.	van u / or van u-lieden.	
N.	hy / ipſe.	zy / or zy-luy / zy-lieden / ipſi.	
B.	zijns / or zijnes.	haarer / hunner	
G.	hem / aan hem.	hun / aan haar-lieden.	
A.	hem.	hen-lieden.	
O.	van hem	van hun / or van hen-lieden.	
N.	zy / ipſa.	zy / zy-lieden / ipſæ.	
B.	haars / or haarer / or heurer,	heurer.	
G.	haar / heur.	heur / or heur-luy.	
A.	haar / heur.	heur / or heur-luy.	
O.	van haar / or van heur.	van heur / or heur-luy.	

If we ſpeak of women, then we uſe theſe declenſions, heur / heures / heurer.

But it of Nounes of the Feminine gender, then haar / harer / &c.

Nom.	his.	their.
Gen.	of his.	of their.
Dat.	to his.	to their.
Accu.	his.	their.
Abl.	in with from, *or* by his.	in with, *&c.* their.

Nom. her. Plur. their, &c.

Alſoo Eenvoudt/ I my ſelf, Gen. of my ſelf.
Veelvoudt/ our ſelves, &c.
Eenvoudt/ thou, thy ſelf, Gen. of thy ſelf.
Veelvoudt/ your ſelves.

Singular. him ſelf.	Plur. them ſelves.
Singular. it.	Plur. they.

mine, thine, my, thy, our, your, and which, zijn alle gevallen alleens in beide getallen / uitgeſonder our, and your, die hebben in de Gen. of our, ofte ours of your, ofte yours.

Nom.	who.	De ſelfde in Plural.
Gen.	of whom, whoſe, *or* whereof.	
Dat.	to whom.	
Accu.	whom.	
Abl.	in with from, *or* by whom.	

Een zelfſtandigh Woordt / met eenen Bywoeglijken Voornaam t'ſamen gevoegt:

	Eenvoudt.	Veelvoudt.
Nom.	my book.	my books.
Gen.	of my book.	of my books.
Dat.	to my book.	to my books.
Accu.	my book.	my books.
Abl.	in with from, *or* by my book.	in with from, *or* by my books.

De Ervarentheidt wijſt aan hare verſcheide beduidinghen / daerom ſal ik niet meer daar van ſeghen / maar wy komen nu tot de Werk-woorden.

SEC-

Barer.	zijns/ or zijnes.	ſui.
Gever.	zich.	ſibi.
Aankl.	zigh.	ſe.
Ofnem.	van zich.	a ſe.
Noemer.	deze/ or deze.	dezen.
Barer.	deſer.	van dezen.
Gever.	deze/ dezer.	dezen.
Aankl.	deze.	dezen.
Ofnem.	van deze.	van dezen.
Noemer.	die/ maſculine.	die.
Barer.	dies/ diens.	van die.
Gever.	dien.	die.
Aankl.	die.	die.
Ofnem.	van die.	van die.

Singul. die/ feminine Gen. dier/ &c.

Singul. dat/ or dit/ chanſe not in either caſe for we ſay. Dat Diers aart / dit Beests waarde / furthermore; dat in the Plu. hath die/ and dit/ hath deſe.

Noemer,	zijn/ zijne.	hare.
Barer,	zijnes/ zijner.	harer.
Gever,	zijnes/ zijnes.	harer.
Aankl,	zijne/ zijn.	hare.
Ofnem,	van zijne.	van hare.

Onſe/ mijne/ dijne/ uwe/ ende deſe/ are declined like zijne/ of the feminine gender, Noemer haar/ Plur. hare/ &c.

Alſoo/ Singul. Ik ſelf. Gen van my ſelf.
Plu. ons ſelven/ &c.
Singul. hy ſelf. Plu. haar zelven.
Singul. het. Plu. die.

Noemer. wie.
Barer. van wiens/ wiens.
Gever. aen wien/ wie.
Aankl. wien.
Ofnem. van wien/ &c.

SECTIE XIV.

Werk-woorden beteikenen werkinghe, ofte die men zelf doet, ofte die men lijdt, ofte die van een ander gedaen wordt.

DE **Werk-woorden** / wat hare hoedanigheit belanght / zijn Perzoonlijk, ofte Onperzoonlijk.

Perzoonlijk, als I love, thou loveſt, he loveth.

Onperzoonlijk. als it raineth, it freezeth, it irketh, men ſuffer, they ſay, It pleaſeth.

Daar is ook een zelf-ſtandigh **Werk-woordt**: als to be, dit **Werk-woordt** / ende het **Werk-woordt** to have, **woorden** helpende **Werk woorden** genaamt.

Werk-woorden zijn driederley / het werkende, het lijdende, ende het onzijdighe.

Alle werkende **Werk-woorden** / die beteikenen eene werkinghe / tot eenigen Perſoon / ofte tot enigh dingh: als I love my Father, I drink beer, I plough the land.

De lijdende **Werk-woorden** / worden altijdt met het zelfſtandigh **Werk-woordt** uitgeſprooken: als I am beaten, I am taught.

De onzijdige **Werk woorden**/ die en beduiden geene werkinge/ nochte lijdinge: maar die een werkelijke beduidinge hebben / hebben de teeken van werkende **Werk-woorden** in hare tijden / ende die gene / die lijdelijkke beduidinge hebben/ die hebben de teikenen van lijdende **Werk-woorden**: als

I ſhine, I have ſhon, I kneel, I did kneel, I have kneeled. I gliſter, I bloſſome, I am ſick, I have been ſick, I am mad, &c.

Hier by behoordt ook het zelſtandigh **Werk-woordt** met de **Werk-woorden** / to ſubſiſt, to conſiſt, to be exempt, to ſtand.

No.	welke.	welken.
Ba.	welker/ van welke.	welkers/ van welken.
Ge.	aan welke.	aan welken.
Aan.	welke.	welken.
Ofn.	van welke.	van welken.

A Pronoune Adjective and Substantive declined.

	Singular.	Plural.
No.	mijn boek.	mijne boecken.
Ba.	van mijn boek.	van mijne boeken.
Ge.	aan mijn boek.	aan mijne boeken.
Aan.	mijn boek.	mijne boeken.
Of.	van mijn boek.	van mijne boeken.

Experience wil shew their different significations, as which be *Demonstratives*, *Relatives*, *Interrogatives*, and *Possessives*, therefore I shall Speak no more of them but we come now to the *Verbs*.

SECTION XIV.

Verbs signifie action either, that which we do our selves, or that which we suffer, or that which is done of an other.

VErbs, as tho their quality are *Personal*, or *Impersonal*.

Personal. as Ik bemin/ gy bemindt/ hy bemindt.

Impersonal, as het regent/ het vriest/ het [illegible]vriet/ men lijdt/ men zeit/ het lust.

There is also a Verbe Substantive, as [illegible] wesen / or zijn/ and worden / these Verbs and the [illegible] Verbe hebben / are called *Auxiliary* Verbs.

Verbs are of the *Neuter* [illegible] three kinds, *Active*, *Passive*, and

SECTIE XV.

De vervoegingen zijn de veranderingen der Werk-woorden, welke door *manieren*, *tijden*, *getallen*, ende *Perzonen* geschiedt.

Daar zijn vier vervoegingen.

DE Eerste Vervoeginghe is: Als men tot het Werk-woordt van de onbepaalde manier d. of te ed. by voeght / soo heeft men een Woordt dat den onvolkomen / ende den voorleden tijdt uit-drukt: als I love, loved.

To love, I loved, I have loved.

Hier volgen eenige Werk-woorden / welke onder de eerste Vervoeginge behooren.

to banish,	banished,	to delight,
to beat,	beated,	to maintain,
beguile,	beguiled,	to moderate,
boast,	boasted,	to signify,
bridle,	bridled,	to strenghten,
brush,	brushed,	to shoot, &c.

De Tweede Vervoeginghe is als men van de onbepaalde manier een Klinker nalaat / ende eent. achter aan stelt / zoo heeft men een Woordt / dat den onvolkomen tijdt / mitsgaders ook den voorleden tijdt uitdrukt: als

To sweep, swept.

To sweep, I swept, I have swept.

Onder dese Vervoeginghe behooren de navolgende Werk-woorden:

to deal, delt.	to leapt, lept.	to creep.
to fee, felt.	to sleep, slept.	to weep.
to heap, hept.	to strippe, stript.	
to keep, kept.	to pisse, pist.	
to leave, left.	&c.	

De

Every Verbe *Active*, ſignify an action, to or about a perſon, or about a thing: as Ik beminne mijn Vader/ Ik drink bier/ ik ploegh het landt.

Verbs *Paſſive* are expreſſed, ever with the Verbe Subſtantive: as, Ik word geſlagen / ik word geleert.

Verbs *Neuter*, ſignify neither action, nor Paſſion, but thoſe which ſignify actively, have the ſignes of Verbs Active in their tenſes, and thoſe that ſignify Paſſively, have the ſignes of Verbs paſſive: as Ik ſchijne / Ik hebbe geſchenen / Ik kniele / Ik knielde / Ik hebbe gekneldt / ik blink / Ik bloeye / Ik ben ziek / Ik hebbe ziek geweeſt / Ik ben dul/ &c.

The Verbe Subſtantive belong to theſe, and the Verbs beſtaen/ ontſtaen/ ſtaen.

SECTION XV.

The Conjugations be the changing of Verbs, which happens by Moods, tenſes, number, *and* Perſons.

There be four Conjugations.

THe *Firſt* Conjugation is when the termination en / is taken from the Infinitive and de / put in ſtead thereof, then we have a Verbe with expreſſes the preter-imperfect tenſe: as. bedelen/ bedelde/ and before bedel/ if you prefix ghe / and affix t / or dt/ at the end thereof you make gebedelt / a verbe of the preterperfect tenſe: to this Conjugation belongeth.

Azen.	grendelen.	quellen.
beteren.	heugen.	rooden.
bzouwen.	jagen.	ſchreeuwen.
cijferen.	krupen.	ſpijzen.
dreigen.	laſteren.	timmeren.
eeren.	mangelen.	vademen.
flaauwen.	oordeelen.	wandelen.
grabbelen.	peinſen.	zegelen/ &c.

De Derde Vervoeginghe is als men van he Woordt der onbepaalde manier een Klinker ui laat/ zoo heeft men een Woordt die den onvol komen tijdt/ ende den voorleden tijdt uitdrukt als to read, red.

I read, I red, I have red.

Onder dese Vervoeghinghe behooren de navolghende Werk-woorden.

to bleed,	bled.	to feed,	fed.
to breed,	bred.	to spread,	spred.
to lead,	led.	to spead,	sped.

De Vierde Vervoeginghe neemt i. uit de leste sillabe van de onbepaalde manier/ ende in de plaats daar van stelt ou. soo heeft men het Woordt van den onvolkomen tijdt/ende ook des voorleden tijdts als/

to grind,	ground.	to find,	found.
to bind.	bound.	to wind.	wound.

Anomala. Daar zijn noch eenige Werk-woorden/ die onder de gestelde Vervoeginghen niet en vallen/ maar sonder Regel zijnde / worden Anomalas ghenoemt: ende zijn dese/

Abide, abode, to abide.
arise, arose, to arise.
allure, allured, to allure.
bear, bare, ofte bore, to bear.
begin, began. ofte begun, to begin.
blow, blew, to blow.
bite, bit, ofte bitted, to bite.
bring, brought, to bring.
break, brake, or broke, to break.
buy, bought, to buy.
bid, bad, to bid.
bend, bent, to bend.
cast, cast, to cast.
catch, caught, to catch.

chide

The *Second* Conjugation is when en is taken from the Infinitive, and te put in ſtead thereof: Bzaken/ Bzaakte / and thus you forme the preterimperfect. Then take away e from Bzaakte / and prefix ghe/ as ghebzaakt /this is a Verbe then of the preterperfect tenſe, to this Conjugation belongeth theſe,

Bakken.	Jokken.	naken.	biſſchen.
danken.	kaatſen.	pakken.	waſſchen.
doopen.	koken.	quetſen.	wzeken.
eiſchen.	krenken.	rukken.	wenſchen.
fleuiten.	leſſchen.	ſcheppen.	wenken.
gapen.	loſſen.	ſlapen.	zeepen.
hinken.	meten.	tappen.	zoppen.

The *Third* Conjugation is when n is taken from the infinitive, or in ſtead of n put de / then we have two differing Verbs of the imperfect tenſe: as, Achten/hath achte / and achtede / in the preterimperfect: likewiſe every Verbe of this Conjugation is expreſſed two manner of wayes: as,

Ik acht / and Ik achte / Ik arbeid / and Ik arbeide.

Further more, if n bee taken from the infinitive, and ghe prefixed, you have then a Verbe of the preterperfect tenſe: as, geacht/ gearbeidt.

To this Conjugation belongeth theſe.

Arbeiden.	koſten.	pzinten.	taſten.
blinden.	kozten.	quiſten.	vaſten.
bloeden.	kleeden.	rechten.	bluchten.
dulden.	leiden.	ruſten.	woeſten.
fruiten.	luſten.	ſchatten.	wonden.
groeten.	mijden.	ſpotten.	zaden.
haaſten.	nooden.	ſweeten.	ſuchten/&c

In the *Fourth* Conjugations all the Verbs have a double i. (ij.) in the laſt ſillable ſave one; as, bijten/bliken/ bijden / take away en / and put ee / in ſtead of ij / you

chide, chidden, chid or chod, to chide
clime, clom, or climed, to clime.
cut, cut, to cut.
dip, dipped, or dipt, to dip.
do. did, to do.
draw. drew, to draw.
drive, drave, drove. to drive.
eat, are, to eat.
get, got, to get.
give, gave, to give.
gilde, gild, to gild.
go, went, to go.
grow, grew, to grow.
fly. flew, flow, to fly.
fall. fell. have falln, to fall.
fight, fought, to fight.
have, had, to have.
hide, hid, to hide.
harken. harken, to harken.
hit, hit. to hith.
hould, held. to hould.
hurt, hurt, to hurt.
joy. joy'd, to joy.
know, knew, to know.
knock, knockt, to knock.
keep, keept, keeped, to keep.
leave, left, to leave.
lend, lent. to lend.
leap, leaped, or lept. to leap.
loſe, loſt, to loſe.
liſten, liſtend, to liſten.
looſe, looſed, to looſe.
lurch, lurch. to lurch.
make. made, to make.
owe, ought, to owe.
put, put. to put.
rend. rent, to rend.
ride, rid, rod, to ride.
ring, rang, rong. to ring.

tiſe

ave then a Verbe of the imperfect tenſe: as, beet/bleek/ leef/ if ghe be affixed, and en added to the termination, we have then a Verbe of the Preterperfect tenſe: as, ghebeten/ ghebleken/ ghebleven.

To this Conjugation belongeth the following Verbs.

Bijten.	krijgen.	rijſen.	wijzen.
dijven.	lijden.	ſchrijven.	wijten.
kijven.	nijgen.	ſmijten.	zijpen.
kijken.	prijzen.	wijken.	&c.

Anomala. There be certain Verbs, which do not fall under the ſaid Conjugations, but being irregular, we may call them *Anomala.* and are as followeth.

Bak bakte gebakt and gebakken.
blaas blies and bloes/ geblazen.
bederf/ bedorf/ bedorven.
bid bood/ geboden.
bedriegh/ bedroogh/ bedroghen.
brengh/ braght or broght/ gebragt.
breek brak/ gebroken.
beveel/ beveelde or beval bevolen.
bid/ bad/ gebeden.
bin bond gebonden.
begin/ begon or begonſt begonnen
buigh/ boogh/ gheboghen.
draagh drough/ ghedragen.
dingh dongh/ ghedonghen.
denk daght or doght/ ghedoght/ ghedaght.
doe/ dede gedaan.
dwingh dwongh ghedwonghen.
drink, dronk ghedronken.
dringh/ drongh/ ghedronghen.
eet/ at:/ ghegheten.
ghenees/ ghenas ghenezen.
gheef/ ghaf/ ghegeven.
ga ghink ghegaan.
glip glee/ ghegleden.
glim/ glom/ or glomde/ geglommen

ghe-

riſe, roſe, to riſe.
run, ran, run, to run.
ſee, ſaw, to ſee.
ſet, ſet, to ſet.
ſit, ſat, to ſit.
ſmite, ſmitted, ſmit, or ſmot, to ſmite
ſhoote, ſhooted, or ſhot, to ſhoote.
ſhine, ſhon, to ſhine.
ſley, ſleaw, to ſley.
ſpend, ſpent, to ſpend.
ſhut, ſhut, to ſhut.
ſhake, ſhook, to ſhake.
ſpeak, ſpake, ſpoke, to ſpeak.
ſhear, ſhare, ſhore, to ſhear.
ſpring, ſprang, ſprung, to ſpring.
ſticke, ſtacke, ſtucke, to ſticke.
ſting, ſtang, ſtung, to ſting.
ſell, ſould, to ſell.
ſtand, ſtood, to ſtand.
ſeek, ſought, to ſeek.
ſtride, ſtrode, ſtrid, to ſtride.
ſing, ſang, ſung, to ſing.
ſlide, ſlid, ſlod, to ſlide.
ſink, ſank, ſonk, to ſink.
ſhrink, ſhrank, ſhronk, to ſhrink.
ſpin, ſpan, ſpun, to ſpin.
ſtrive, ſtrave, ſtrove, to ſtrive.
ſend, ſent, to ſend.
ſwim, ſwom, ſwam, to ſwim.
take, took, to take.
tear, tare, tore, to tear.
tell, tould, to tell.
think, thought, to think.
throw, threw, to throw.
tread, trad, trod, to tread,
wear, ware, wore, to wear.
win, wan, won, to win.
winck, wonk, wank, to winck.
work, wrought, to work.

gheniet/ ghenoot/ ghenoten.
ghiet/ ghoot/ gheghoten.
houde/ hild/ ghehouden.
houw/ hieuw/ ghehouwen.
hebbe/ hadde/ gehadt.
heet/ hiet/ gheheten.
help/ hielp/ geholpen.
hang/ hingh/ gehangen.
kan/ kon/ ghekonnen.
koom/ quam/ ghekomen.
kies/ koos/ ghekozen.
koop/ koght/ ghekoght.
kruip/ kroop/ ghekropen:
klink/ klonk/ gheklonken.
klim/ klom/ gheklommen.
krimp/ kromp/ or krimpte/ gekrompen.
lach/ lough/ gelacht/ or ghelaght.
loop/ liep/ geloopen.
laat/ liet/ ghelaten.
lees/ las/ gelesen.
ligh/ or legh/ lagh/ gheleghen.
liegh/ loogh/ gheloghen.
magh/ moght/ ghemoghen.
neem/ nam/ ghenomen.
roep/ riep/ geroepen or geropen.
ruik/ riek/ rook/ geroken.
steek/ stak/ ghesteken.
sla/ sloug/ geslaghen/ or gesleghen.
sta/ stondt/ ghestaan.
schelde/ scholde/ ghescholden.
scheer/ schoer/ gheschoren.
schep/ schiep/ gheschapen.
stoot/ stiet/ or stoote/ or stootede/ ghestooten.
scheide/ scheide/ ghescheiden.
schiet/ schoot/ gheschoten.
snuit/ snoot/ gesnoten.
slaap/ sliep/ gheslapen.
sluit/ sloot/ ghesloten.
schuif/ schoof/ geschoven.

sterf/

wring, wrang, to wring.
write, writeth, writ, wrot, to write.

SECTIE XVI.

Alle Werk-woorden worden op eenderley wijze verwoeght / behalven de plaatſen der veranderinghen die boven aangewezen zijn: wy ſullen dienighe Voorbeelden voorſtellen: Ende

Eerſtelijk, de Verwoeginghe van het Werk-woord to have.

Indicative mode.

Preſent tenſe.

I have,	thou hadſt,	he hath.
we have,	ye have,	they have.

Preterimperfect tenſe.

I had,	thou haſt.	he had.
we had.	ye had.	they had.

Preterperfect tenſe.

I have had.	thou haſt had,	he hath had.
we have had,	ye have had,	they have had.

Preterpluperfect tenſe.

I had had,	thou hadſt had,	he had had.
we had had,	ye had had,	they had had.

The Future tenſe.

I ſhall, or will have, thou ſhalt, or wilt have, he ſhall, or will have.
We ſhall, or will have, ye ſhall, or will have, they ſhall, or will have.

Anders. *Otherwiſe.*

I ſhould have, thou ſhouldſt have, he ſhould have.

We

sterf/ storf ghestorven.
smelt smolt/ ghesmolten.
steel/ stal/ ghestolen.
stink/ stank/ ghestonken.
swelg/ swolg/ geswolgen.
stuif stoof/ gestoven.
swel swol/ gheswollen.
swem swom/ gheswommen.
spreek/ sprak/ ghesproken.
sweer/ swoer/ gheswozen.
springh/ sprangh/ ghespronghen.
spin/ span/ ghesponnen.
trek/ trok/ ghetrokken.
vergeet/ vergat vergeten.
vaar/ voer/ ghevaren.
vang/ vingh ghevanghen.
vecht vocht ghevochten.
val viel ghevallen.
vlied vlood ghevloden.
vliegh vloogh ghevloghen.
verslind/ verslond/ verslonden.
vries vroos/ ghevrosen.
verlies verloor/ verloren.
vindt/ vondt/ ghevonden.
weet/ wist/ gheweten.
wassche/ wiesch/ ghewasschen.
was/ wies gewassen.
werf werfde geworven/ or verworven.
werp wierp gheworpen.
wring/ wrong/ ghewrongen.
werk/ wrocht/ or wracht gewrogt.
win won gewonnen.
weef weefde geweven.
winde wondt/ ghewonden.
weet wist/ gheweten.
worde werde or wierde geworden
sie sagh ghesien.
sit sat/ gheseten.
sende/ sondt/ ghesonden.

sing/

We ſhould have, ye ſhould have, they ſhould ha

Imperative moode.

The Preſent, and *the Preterimperfect tenſe.*

Have, or have thou, have he, or let him have.
Have we, or let us have, have ye, have they, or l
them have.

The Optative moode.

Preſent, and *Imperfect tenſe.*

Oh if { I had, thou hadſt, he had
We had, ye had, they had.

Otherwiſe.

Oh { Had I, hadſt thou, had he.
Had we, had ye, had they.

Preterperfect, and *Preterpluperfect tenſe.*

Oh if { I had had, thou hadſt had, he had had.
We had had, ye had had, they had ha

The Future tenſe.

Oh if { I ſhall have here after.
Thou ſhalt have here after.
He ſhall have here after.
We ſhall have here after.
Ye ſhall have here after.
They ſhall have here after.

Potential moode.

Preſent tenſe.

I may, or can have, thou mayſt, or canſt have, he ma
or can have.
We may, or can have, ye may, or can have, they ma
or can have.

ſlugh/ ſongh/ gheſongen.
ſink/ ſonk/ gheſonken.
ſeggye/ ſeide/ gheſeid.
ſiede ſood/ gheſoden.
ſoeht ſoght/ gheſoght.
ſuigh ſoogh/ gheſoghen.
ſuip/ ſoop/ gheſopen/ &c.

SECTION XVI.

ALl the Verbs are declined one manner of way, except the places of differing variations noted above, we will propound ſome exemples: And

Firſtly: the Conjugating of the Verbe, hebben.

De verkondigende manier.

Teghenwoordighe tijdt.

Ik hebbe/ or heb/ ghy hebt/ hy heeft.
Wy hebben/ ghy l. hebt/ ſy l. hebben.

Onvolkomen tijdt.

Ik hadde/ ghy hadt/ hy hadde.
Wy hadden. ghy l. hadt. ſy l. hadden.

Voorleden tijd.

Ik hebbe ghehadt/ ghy hebt ghehadt/ hy heeft ghehadt.
Wy hebben ghehadt/ ghy l. hebt ghehadt/ ſy l. hebben ghehadt.

Meer als Voorleden.

Ik hadde ghehadt/ ghy hadt ghehadt/ hy hadde ghehadt.
Wy hadden ghehadt/ ghy l. hadt ghehadt/ ſy hadden ghehadt.

Toekomenden Tijd.

Ik ſal hebben/ ghy ſult hebben/ hy ſal hebben.

Wy

Imperfect, and *Preterperfect tenſe.*

I might, could, or would have, thou mighteſt, could-eſt, or wouldeſt have, &c.

Preterpluperfect tenſe.

I might, could, or would have had. &c.

Future tenſe.

I may, can, or will have here after, thou mayeſt, canſt, or wilt have here after, &c.

Subjunctive moode.

Preſent tenſe.

When I have,	thou haſt,	he hath.
We have,	Ye have,	they have.

Or

That I have, that thou haſt, that he hath, that we have, &c.

Preterimperfect tenſe.

That { I had, thou hadſt. / He had. we had. / Ye had. they had.

Otherwiſe.

That { I ſhould have, thou ſhouldeſt have. / He ſhould have, we ſhould have. / Ye ſhould have, they ſhould have.

Preterperfect tenſe.

When { I have had, thou haſt had. / He hath had, we have had. / Ye have had, they have had.

Wy ſullen hebben/ ghy l. ſult hebben/ ſy l. ſullen hebben.

Otherwiſe. Anders.

Ik ſoude hebben/ ghy ſoudt hebben/ hy ſoude hebben.
Wy ſouden hebben/ ghy l. ſoudt hebben/ ſy l. ſouden hebben.

De ghebiedende manier.

Teghenwoordighe ende onvolkomen tijd.

Hebt/ ofte hebbe ghy/ dat hy hebbe.
Dat wy hebben/ hebbet ghy l./ dat ſy hebben.

De wenſchende manier.

Tegenwoordige ende Onvolkomen tijd.

Och of { Ik hadde/ghy hadt.
Hy hadde/ wy hadden.
Ghy l. hadde/ ſy l. hadden.

Anders.

Och { Hadde Ik/ had ghy.
Hadde hy/ hadden wy.
Hadde ghy l./ hadden ſy l.

Voorleden, ende meer als voorleden.

Och of { Ik hadde gehadt/ ghy hadt gehadt.
Hy hadde gehadt/ wy hadden gehadt.
Gy l. hadde gehad/ ſy l. hadden gehad.

Ofte aldus: *Thes.*

Och of { Ik gehadt hadde/
Ghy gehadt hadt/
Hy gehadt had/ or hadde/ &c.

Toe-

Preterpluperfect tenſe.

When { I had had, thou hadſt had, / He had had, / We had had. Ye had had, / They had had.

Future tenſe.

When { I ſhall or will have, thou ſhalt or wilt ha / He ſhall or will have. / We ſhall or will have, Ye ſhall or will h / They ſhall or will have.

The Infinitwe moode.

Preſent.	*Preterperfect.*
To have.	Have had.

Participles.

Preſent.	*Preterperfect.*
Having.	Had.

Volght de Verwoeginghe van het ſelfſtandi Werk-woordt/ to be.

The Indicative moode.

Preſent tenſe.

I am, thou art, he is, we are, ye are, they are.

Preterimperfect tenſe.

I was, thou wert, he was, we were, ye were, th were.

Ik ben gheweeſt / is het ſelfde met het voorgaa de: als/

I was, thou wert, he was, we were, ye were, the were.

Pres

Toekomende.

Och of { Ik hier na ſal hebben.
Ghy hier na ſult hebben.
Hy hier na ſal hebben.
Wy hier na ſullen hebben/ &c.

Vermogende Manier.

Tegenwoordigen Tijdt.

Ik magh/ ofte kan hebben/ ghy mooght/ ofte ndt hebben/ hy magh/ ofte kan hebben/ wy ma- en/ ofte kunnen hebben/ ghy l. mooght/ ofte kunt ebben/ zy l. mogen/ ofte kunnen hebben.

Onvolkomen ende Voorleden tijdt.

Ik mochte/ koſte/ ofte woude hebben/ ghy mooght oſt/ woudet hebben/ &c.

Meer als Voorleden.

Ik mooghte/ koſte/ ofte woude gehadt heb- en/ &c.

Toekomenden tijdt.

Ik magh/ kan/ ofte wil hier na hebben/ ghy mooght/ kunt/ ofte wilt hier na hebben/ &c.

De ondervoeglijcke manier.

Tegenwoordigh.

Als/ of op dat { Ik hebbe/ ghy hebt.
Hy hebbe/ wy hebben.
Ghy l. hebbet/ zy l. hebben.

Onvolkomen.

Op dat { Ik hadde/ ghy hadt.
Hy hadde/ wy hadden.
Ghy l. hadde/ zy l. hadden.

Preterperfect tenſe.

I have been, thou haſt been, he hath been.
We have been, ye have been, they have been.

Ofte:

I have bin, thou haſt bin, he hath bin.
We have bin, ye have bin, they have bin.

Preterpluperfect tenſe.

I had been, or I had bin, thou hadſt been, or bin, he had been, or bin.
We had been, or bin, ye had been, or bin, they had been, or bin.

Future tenſe.

I ſhall or will be, thou ſhalt, or wilt be, he ſhall or will be, we ſhall or will be, ye ſhall or will be, they ſhall or will be.

Anders.

I ſhould be, thou ſhouldſt be, he ſhould be.
We ſhould be, ye ſhould be, they ſhould be.

Imperative moode.

Preſent, and *Imperfect tenſe.*

Be thou, be he, or let him be.
Be we, or let us be, be ye, be they, or let them be.

Optative moode.
Preſent.

I *pray*. I bee, thou beeſt, he be, we be, ye be, they be.

Imperfect.

Would, or oh if. { I were, thou wert. / He were, we were. / Ye were, they were.

Anders.

Op dat
- Ik hebben ſoude.
- Ghy hebben ſoudt.
- Hy hebben ſoude.
- Wy hebben ſouden.
- Ghy l. hebben ſoudet.
- Sy l. hebben ſouden.

Voorleden.

Als
- Ik gehadt hebbe/ gy gehadt hebbe ofte hebt.
- Hy gehadt heeft/ wy gehadt hebben.
- Gy l. gehadt hebbet.
- Sy l. gehadt hebben.

Meer als Voorleden.

Als
- Ik gehadt hadde/ ghy gehadt hadt.
- Hy gehadt hadde/ wy gehadt hadden.
- Ghy l. gehadt haddet/ sy l. gehadt hadden.

Toekomende.

Als
- Ik hebben ſal/ ofte ſoude.
- Ghy hebben ſult.
- Hy hebben ſal/ ofte ſoude.
- Wy hebben zullen/ ghy l. hebben zullet.
- Sy l. hebben ſullen.

Onbepaalde manier.

Tegenwoordigh.	Voorleden.
Hebben.	Gehadt hebben.

De Deelnemingen.

Tegenwoordigh.	Voorleden.
Hebbende.	Gehadt.

Here followeth the declining of the Verbe Subſtantive weſen/ or zyn.

Preterpluperfect tenſe.

Would, or oh if { I had been, thou hadſt been. He had been. We had been, ye had been. They had been.

Future tenſe.

Grant { I be hereafter, thou beeſt hereafter. He be hereafter. We be hereafter, ye be hereafter. They be hereafter.

Potential moode.

Preſent tenſe.

I may or can be, thou mayeſt or can'ſt be, he may or can be.

We may or can be, ye may or can be, they may or can be.

Preterimperfect tenſe.

I might or could be, thou mighteſt or couldeſt be, he might or could be.

We might or could be, ye might or could be, they might, or could be.

Preterperfect tenſe.

I might could, or ought to have been, thou mighteſt could'ſt, or oughteſt to have been. he might could, or ought to have been.

We might could, or ought to have been, ye might could, or ought to have been, they might could, or ought to have been.

Preterpluperfect tenſe.

I might could, or ought to had been, thou might could

De verkondigende manier.

Tegenwoordige tijdt.

Ik ben / ghy zyt / hy is / wy zyn / ghy l. zyt / ſy l. zyn.

Onvolkomen tijdt.

Ik was / ghy waart / hy was / wy waren / ghy l. waart / ſy waren.

Otherwiſe.

Ik ben geweeſt / ghy zyt geweeſt / hy is geweeſt / wy zyn geweeſt / ghy l. zyt geweeſt / ſy zyn geweeſt.

voorleden. Ik hebbe geweeſt / &c.

Meer als voorleden. Ik hadde geweeſt / &c.

Toekomenden tijdt.

Ik ſal weſen / ofte zyn / ghy ſult weſen / ofte zyn / hy ſal weſen / ofte zyn / wy zullen weſen / ofte zyn / ghy l. ſult weſen / ofte zyn / ſy l. ſullen weſen / ofte zyn

Otherwiſe.

Ik ſoude zyn / ghy ſoudt zyn / hy ſoude zyn / wy ſouden zyn / ghy l. ſoudt zyn / ſy l. ſouden zyn.

De Gebiedende manier.

Tegenwoordige ende onvolkomen tijdt.

Zyt / ofte weeſt ghy / dat hy zy ofte laet hem zyn / dat wy zyn / laet ons zyn / dat ghy l. zyt / ofte zyt ghy l. dat ſy zyn / ofte laet ſy zyn.

De Wenſchende manier.

Tegenwoordige, ende Onvolkomen tijdt.

Och of { Ik ware / ghy waart. / Hy ware / wy waren. / Ghy l. waart ſy l. waren.

could'ſt or ought'ſt to had been, he might, could, or ought to had been, we might, could, or ought to had been, ye might, could, or ought to had been, they might could or ought to had been.

The Future tenſe.

I may, or can be hereafter, thou mayeſt, or can'ſt be hereafter, he may, or can be hereafter, we may, or can be hereafter, ye may, or can be hereafter, they may, or can be hereafter.

Subjunctive moode.

Preſent.

That { I be, thou be'ſt. / He be, we be. / Ye be, they be.

Otherwiſe.

When { I am, thou art. / He is, we be. / Ye be, they be.

Imperfect tenſe.

That, or when { I was, thou wert. / He was, we were. / Ye were, they were.

Preterperfect tenſe.

When { I have been, thou haſt been. / He hath been, we have been. / Ye have been, they have been.

Preterpluperfect tenſe.

When { I had been, / thou hadſt been, / He had been.

We

Meer als Voorleden.

Och of
- Ik geweest hadde/ ghy geweest hadt.
- Hy geweest hadde/ wy geweest hadden.
- Gy l. geweest hadtet.
- Sy geweest hadden.

Toekomende tijdt.

Och of
- Ik zy/ ofte wesen soude.
- Gy zijt/ ofte wesen soudt.
- Hy zy/ ofte wesen soude.
- Wy zijn/ ofte wesen souden.
- Ghy l. zijt/ ofte wesen soudt.
- Sy zijn/ ofte wesen souden.

Vermogende manier.

Tegenwoordigen tijdt.

Ik magh/ kan/ ofte wil zijn/ &c.

Onvolkomen.

Ik moghte/ koste/ ofte woude zijn/ &c.

Voorleden.

Ik moghte/ koste/ ofte woude geweest hebben. &c.

Meer als Voorleden.

Ik hadde mogen zijn geweest/ &c.

Toekomende.

Ik magh/ ofte kan hier na zijn/ &c.

Ondervoegelijcke manier.

Tegenwoordige.

Op dat
- Ik zy/ ghy zijt/ hy zy.
- Wy zijn/ ghy l. zijt/ sy l. zijn.

Anders:

Als
- Ik ben/ ghy zijt/ hy is.
- Wy zijn/ ghy l. zijt/ sy l. zijn.

When { We had been. / Ye had been. / They had been.

Future tenſe.

When { I ſhould be, thou ſhouldſt be. / He ſhould be, we ſhould be. / Ye ſhould be, they ſhould be.

Otherwiſe.

When { I ſhall or will be, thou ſhalt or wilt be. / He ſhall or will be, we ſhall or will be. / Ye ſhall or will be, they ſhall or will be.

Infinitive moode.

Preſent, and *Imperfect*. To be.

Future. To be hereafter.

Preterperfect, and *Preterpluperfect*. To have, or had been.

Participles.

Preſent. Beeing.

Preterperfect. Been.

De Verboeginge van het Werk-woort

To love.

Indicative moode. *Preſent.*

I love, or do love, thou loveſt, or doeſt love, he loveth, or dot love.

We love, or do love, ye love, or do love, they love, or do love.

Preterimperfect tenſe.

I loved, or did love, thou lovedſt, or didſt love, he loved, or did love.

We

Onvolkomen.

Op dat ofte als
Ik ware/ ghy waart.
Hy ware/ wy waren.
Gy l. waart/ sy waren.

Voorleden.

Als
Ik geweest hebbe/ ghy geweest hebt.
Hy geweest hebbe/ ofte heeft.
Wy geweest hebben / ghy l geweest hebbet.
Sy l. geweest hebben.

Meer als Voorleden tijdt.

Als
Ik geweest hadde/ gy geweest hadt.
Hy geweest hadde/ ofte hadt.
Wy geweest hadden/ ghy l. geweest haddet.
Sy l. geweest hadden.

Toekomende tijdt.

Als wanneer.
Ik wesen/ ofte zijn soude.
Ghy wesen/ ofte zijn soudt.
Hy wesen/ ofte zijn soude.
Wy wesen/ ofte zijn souden.
Ghy l. wesen/ ofte zijn soudet.
Sy wesen/ ofte zijn souden.

Anders.

Als wanneer.
Ik wesen/ ofte zijn sal.
Ghy wesen/ ofte zijn sult.
Hy wesen/ ofte zijn sal.
Wy wesen/ ofte zijn sullen.
Gy l. wesen/ ofte zijn sullet.
Sy wesen/ ofte zijn sullen.

De Onbepaalde manier.

Tegenw. ende Onvolk. wesen/ ofte zijn.
Toekom. Hier na te zijn.
Voorleden, ende meer als Voorleden. Geweest hebben / hadden.

We loved, or did love, ye loved, or did love, they loved, or did love.

Preterperfect tenſe.

I loved, or have loved, thou haſt loved, he hath loved.
We have loved, ye have loved, they have loved.

Preterpluperfect tenſe.

I had loved, thou hadſt loved, he had loved.
We had loved, ye had loved, they had loved.

Future tenſe.

I ſhall or will love, thou ſhalt or wilt love, he ſhall or will love.
We ſhall or will love, ye ſhall or will love, they ſhall or will love.

Otherwiſe.

I ſhould love, thou ſhould'ſt love, he ſhould love.
We ſhould love, ye ſhould love, they ſhould love.

Imperative moode.

Love thou, love he, or let him love.
Love we, or let us love, love ye, love they, or let them love.

The Optative moode.

Preſent tenſe.

God grand I love, or do love, &c.

Preterimperfect tenſe.

Would God I loved, or did love, &c.

Preterperfect tenſe.

I pray God I have loved, &c.

Prete-

De Deelnemingen.

Tegenwoordige.	Voorleden.
Weſende/ ofte zynde.	Geweeſt/ ofte geweſen.

Of the Verbe Wozden.

The Verbe wozden/ hath in Preterimperfect tenſe werden/ in the Imperative, Optative, and Subjunctive Moods werde/ ofte werden/ &c.

The way how to decline the Verbe Bemimmen.

De Verkondigende manier. Tegenwoordigh.

Ik bemin/ ofte beminne/ ghy bemindt/ hy beminndt/ wy bemimmen/ gy l. bemindt/ ſy l. beminnen.

Onvolkomen tijdt.

Ik beminde/ gy bemindet/ hy beminde/ wy beminden/ gy l. bemindet/ ſy beminden.

Voorleden tijdt.

Ik hebbe bemindt/ ghy hebt bemindt/ hy heeft bemindt.

Wy hebben bemindt/ gy l. hebt/ ofte hebbet bemindt/ ſy hebben bemindt.

Meer als Voorleden.

Ik hadde bemindt/ gy hadt/ ofte haddet bemindt/ hy hadde bemindt.

Wy hadden bemindt/ gy l. hadt/ ofte haddet bemindt/ ſy l. hadden bemindt.

Toekomende tijdt.

Ik ſal bemimmen/ gy ſult bemimmen/ hy ſal bemimmen.

Wy ſullen bemimmen/ gy l. ſult bemimmen/ ſy ſullen bemimmen.

Preterpluperfect tenſe.

Would God I had loved, thou hadſt loved, &c.
Or, oh that I had loved, &c.

De toe-komende woȝdt zelden gebȝuikt.

The Potential moode.

Preſent tenſe.

I may, or can love thou mayeſt, or canſt love.
He may, or can love. we may or can love.
Ye may, or can love. they may or can love.

Preterimperfect tenſe.

I might would, could, or ought to love. thou mighteſt wouldeſt, couldeſt, or oughteſt to love. he might, would could, or ought to love. we might, would, could, or ought to love. ye might, would, could, or ought to love. they might, would, could, or ought to love.

Preterperfect tenſe.

I might, would, could, or ought to have loved. thou mighteſt, wouldeſt, couldeſt, or oughteſt to have loved. he might, would, could, or ought to have loved. we might, would, could, or ought to have loved ye might would, could, or ought to have loved. they might, would, could, or ought to have loved.

Preterpluperfect tenſe.

I might, would, could, or ought to had loved.
Thou mighteſt, wouldeſt, couldeſt, or oughteſt to had loved.
He might, would, could, or ought to had loved.
We might, would, could, or ought to had loved.
Ye might, would, could, or ought to had loved.
They might, would, could, or ought to had loved.

Futur

Note: When they uſe that word wil / they expreſs there by *power*, rather then *futurity*.

Otherwiſe.

Ik ſoude beminnen/ ghy ſoudt beminnen / hy ſoude beminnen.

Wy ſouden beminnen / gy l. ſoudt beminnen / ſy ſouden beminnen.

De Gebiedende Manier.

Bemindt gy/ dat hy beminne / ofte laat hem beminnen.

Beminnen wy / ofte laet ons beminnen.

Bemindt gy l. dat ſy beminnen / ofte laat ſy beminnen.

De Wenſchende manier. Tegenwoordigh.

Godt gebe dat ik beminne/ ofte lief hebbe/ &c.

Onvolkomen.

Och dat ick beminde/ &c.

Voorleden.

Och dat ik bemindt hebbe/ &c.

Meer als Voorleden.

Och dat ik bemindt hadde/ &c.

Ofte. Och dat ik lief hadde/ &c.

The Future in the Optative is ſeldome uſed.

De Vermogende manier.

Tegenwoordigh.

Ik mag/ wil/ ofte kan beminnen / ofte lief hebben/ gy meugt/ &c. beminnen/ &c.

Onvolkomen.

Ik mochte / woude / konde / ofte behoorde te beminnen/ &c.

Future tenſe.

I may, or can love hereafter.
Thou may'ſt, or can'ſt love hereafter:
He may, or can love hereafter.
We may, or can love hereafter.
Ye may, or can love hereafter.
They may, or can love hereafter.

Subjunctive moode.

Preſent. When I love, or do love. &c.
Preterimperfect. When I loved, or did love, &c.
Preterperfect. When I have loved, &c.
Preterpluperfect. When I had loved, &c.
Future. When I ſhall, or will love, &c.
Ofte When I ſhould love. &c.

Infinitive moode.

Preſent. To love: *Preterperfect*, and *Preterpluperfect.* To had loved.
To have loved.
Future. To love hereafter.

Participles.

Preſent. Loving. *Future.* To love, or about to love.

The Paſſive, To be loved.

Indicative moode.

Preſent. I am loved, thou art loved, &c.
Preterimperfect. I was loved, thou wert loved, &c.
Preterperfect. I have been loved.
Thou haſt been loved, &c.
Preterpluperfect. I had been loved.
Thou hadſt been loved, &c.

Future.

Voorleden.

k moghte / woude / konde / ofte behoorde be-
ndt te hebben / &c. ofte ik hebbe mogen beminnen.

Meer als Voorleden.

k hadde mogen beminnen / &c.

Toekomende.

k magh / ofte kan hier na beminnen / &c.

De Vervoegelijke manier.

egenwoordigh. Als ik beminne / ofte als ik lief hebbe / &c.
nvolkomen. Als ik beminde / &c.
oorleden. Als ik bemindt hebbe / &c.
eer als Voorleden. Als ik bemindt hadde / &c.
oekomende. Als ik ſal beminnen / &c. ofte als ik ſoude beminnen / ofte lief hebben / &c.

De Onbepaalde manier.

egenwoordigh. Voorleden, ende meer als voorl.
Beminnen. Hebben / ofte hadden bemindt
oekomende. Hier na beminnen.

Deel-nemingen.

egenwoordigh. Toekomende.
Beminnende. Te beminnen.

et lijdende Werk-woordt Bemindt werden.

De Verkondigende manier.

Tegenwoordigh. Ik ben bemindt / gy zijt bemindt / &c. ofte Ik worde bemindt / &c.

Onvolk. Ik was bemindt / gy waart bemindt / &c. ofte Ik werde bemindt / &c.

Voor-

Future. I ſhall, or will be loved, &c.
Or I ſhould belov d, &c,

Imperative moode.

Be thou loved, let him be loved, let us be loved, be y loved, let them be loved.

Optative moode.

Preſent. God grant, I be loved, &c.

Preterimperfect. Would God, I were loved, &c.

Preterperfect. I pray God, I have been loved, &c.

Preterpluperfect. ô That I had been loved, &c.

Future. God grant, I be loved hereafter, &c.

Potential moode.

Preſent. I may, or can be loved. &c.

Preterimperfect. I might, would, or could be lo ed, &c.

Preterperfect. I might, would, could, or ought to ha been loved, &c.

Preterpluperfect. I might, would, could, or ought h had been loved, &c.

Future. I may, or can be loved hereafter, &c.

Subjunctive moode.

Preſent. When I am loved, &c.

Preterimperfect. When I was loved, &c.

Preterperfect When I have been loved. &c.

Preterpluperfect. When I had been loved, &c.

Future. When I ſhall, or will be loved, &c.

Infin

Ofte ik ben bemindt geweeſt.

Voorleden. Ik hebbe bemindt geweeſt/ &c.

Meer als Voorl. Ik hadde bemindt geweeſt/ ofte hadt bemindt geweeſt/ &c.

Toekomende. Ik ſal bemindt weſen /&c. Ofte Ik ſal bemindt zijn / ofte Ik ſoude bemindt zijn/ &c.

De Gebiedende Manier.

Zijt / ofte weeſt gy bemindt / dat hy bemindt zy / at ons bemindt zijn / ofte dat wy bemindt zijn/ dat l. bemindt zijt/ zijt gy l. bemindt / dat ſy bemindt zijn/ laat ſy bemindt zijn.

De Wenſchende manier.

Tegenwoordigh. Godt gebe/ ik bemindt zy/ &c.

Onvolkomen. Godt gaeve/ ik bemindt ware/ &c. Ofte, Och of ik bemint ware/ &c.

Voorleden. Och of ik bemindt geweeſt hebbe/ &c.

Meer als voorleden. Och of ik bemindt geweeſt hadde/ &c.

Toekomende. Godt gebe / ofte och of ik bemindt ſoude weſen/ &c. ofte ſy hier naar beminot/ &c.

De Vermogende manier.

Tegenw. Ik magh/ kan/ ofte wil bemindt zijn/ &c.

Onvolkomen. Ik moghte / koſte / ofte woude bemindt zijn/ &c.

Voorleden. Ik moghte/ koſte/ ofte woude bemindt geweeſt hebben/ &c.

Meer als Voorleden. Ik hadde mogen bemindt zijn geweeſt

Toekomende. Ik magh/ kan /ofte wil hier na bemindt zijn/ &c.

Ondervoegelijcke manier.

Tegenwoordigh. Als ik bemindt ben/ &c.

Onvol-

Infinitive.

Preſent, and *Preterimperfect*, To be loved.
Preterperfect, To have been loved.
Preterpluperfect. To had been loved.
Future, To be loved hereafter.

Participles.

Preterperfect tenſe.	*Future.*
Loved.	To be loved.

Onperſoonelijcke Werk-woozden wozden Verboeght aldus:

It pleaſeth, it pleaſed, or it dit pleaſe, it hath pleaſed, it had pleaſed, it ſhall, or will pleaſe, or it ſhould pleaſe, let it pleaſe you, it may pleaſe you, it might, could, or would pleaſe you.

Would God, or öh that it may pleaſe you, öh that it might pleaſe you, when it pleaſe you, when it ſhall, or will pleaſe you, &c.

Men ſay, or they ſay, men, or they ſaid, men, or they have ſaid, men or they had ſaid, men or they ſhall, or will ſay, &c.

Men or they ſhould ſay, &c.

SECTIE XVII.

Van de Deel-nemingen.

De Deel-nemingen des tegenwoozdigen tijds eindigen in ing: als

loving. teaching. wiſhing.

Ende wozden ſonder veranderinge bp de dzie Geſlachten geſtelt: als

Onvolkomen, Als ik bemindt was/ &c.
Voorleden. Als ik bemindt hebbe geweeſt/ &c.
Meer als Voorl. Als ik bemindt hadde geweeſt/ &c.
Toekomende. Als ik bemint ſal weſen/ofte zijn/&c.

De Onbepaalde manier.

genw. ende Onvolkomen { bemindt werden. / bemindt te zijn.

Voorleden, Te hebben zijn bemindt.
Meer als Voorleden, Te hadden zijn bemindt.
Toekomende, Hier na te zijn bemindt/ ofte Hier na bemindt te weſen.

Deel-nemingen.

Bemindt. Om te zijn bemindt.

Impersonals are thus declined.

Het behaaght / het behaagde / het heeft behaaght/ t hadde begaaght / het ſal behaghen / ofte het ſou behagen/laat het u behagen/ het magh u behagen/ t moghte/konde/ ofte woude u behagen.
Godt gebe / ofte och of het u behagen magh / och het u behagen mocht / als het u behaagt / als het behagen ſal/ &c.
Men ſeidt / men ſeide / men heeft geſeidt / men dde geſeidt/ ofte ſy hadden geſeidt / men ſal ſegger/ e men ſoude ſeggen/ &c.

SECTION XVII.

Of the Participles.

The Participles of the Preſent tenſe do end in ende : as minnende/ leerende/ wenſchende/ and without eration are put to Nounes Subſtantives of all the three kinds;

The running man, the running woman.
The running beast.

De Deel-nemingen des voorleden tijdts eindi[illegible] in d. t. ofte n. als/

loved. taught, slain. heard.
read, &c.

SECTIE XVIII.

BYwoorden worden by Werk-woorden gevoe[illegible] om daar door eenige omstandigheit van het [illegible] ve Werk-woordt te verklaren/ de beteikeninge [illegible] Bywoorden is seer verscheiden: als/

Der Plaetse.

That way. this way. from thence. thiter. somewhe[illegible] any-where. no-where. every-where before. behi[illegible] after. under. above. from under. from above bene[illegible] from beneath. at the right at the left. inwards, yond[illegible] to and again. within here. out without. by close[illegible] neer. far. herealong. therealong. along. yond[illegible] hitherway. from hence. from thence. thereaway. abo[illegible] roundabout. further aside. where.

Des Tijdts.

Now. Presently. by and by. immediately. anon. p[illegible] sently. today. yesterday. eeryesterday. to morrow. o[illegible] to morrow. of the morning. of the evening. late. seldo[illegible] never. hereafter. finalli. to the end. dayly till then. [illegible] that. before that. afore that. timely. evely. day la[illegible] newly. somewhat eer. then after that. often. oftentim[illegible] many times. sometimes. long time ago. lastly. bef[illegible] time. afore time. never ever. by day. by night. as the[illegible] instantly. out of hand, long ago. the other day.

ds: as, de loopende Man / de loopende Vrouwe / t loopende Beeſt.

ut Dimunitives cannot wel bear e in the end; as een agent mupſken / rather then een knagende mupſ- / het loopende wilt / is better then to ſay, een loo- de wilt / but men ought to ſay, het loopende wilt / groeient Boomken / een ſtervent Paardt.

he Participles of the Preterperfect tenſe of the three Conjugations end in d / or t / as gemind / gebzaegd / mpcht / but all other Verbs have en / as geloopen / klommen.

SECTION XVIII.

Adverbs, are joyned to Verbs, thereby for to declare ſome Circumſtance of the ſaid Verbe, the ſignifica- n of Adverbs be very different: as

Of Place.

Dat heen / dit heen / or dit heenen / van daar tot daar gens / van ergens / nergens / over al / vooz / achter / der / boven / van onder / van boven / beneden / van neden / ter rechter / ter ſlinker / binnenwaerts / nder / gins / binnen / hier / uit / buiten / by / na by / ar / verre / hier langs / daar langs / gins heen / her- aarts heen / van hier / van daar / daar heen / om / ndſom / vozder / voozder / ter ſyden / waar.

Of time.

Nu / terſtont / dadelijk / ſtraks / ſlus / tegenwooz- gh / huiden / giſter / eergiſter / mozgen / overmozgen / s mozgens / des avonds / laat / ſelden / nimmer- eer / nooit / hier naar / eindelijk / ten einde / daagh- ns / tot dat / eer dat / vooz dat / tydigh / alle daagh / langs / wat eer / dan / daar naar / daar vooz / dikwijls / eenighmaal / altemet / over lang eindelijk / voozty- n / voozty ds / nooit / altijds / by daag / by nacht / s dan / van ſtonden aan / lang geleen / lank geleen / anderen daags.

Quer-

Zommige By-woorden zijn

Vragende: als/ wherefore? how? how? wherefore not? not? why? is it? is it so? is it not so? for what cause? for what reason? is it?

Bevestigende: als/ certain, certainly, verily, truely, yea, yea indeed, yea in truth indeed.

Loochenende/ or **ontkennende: als/** no, nay, not so, nothing, in no wise, none, in no manner wise, in no wise, in no manner at all.

Tellende: als/ how much, how often, once, twice, thrice, often, often times, so oft, so often times, every time, Imprimis, firstly, secondly, &c.

Van menighvuldigheit: als/ enough, a very little, little, much, much more, too little, at least, much more, lesse, somewhat more, a little more, ende few, overflowing, **het welke Byvoegelijke woorden zijn** /too much, somewhat lesse, so much more.

Van hoedanigheit: als/ well, ill, wisely, poorly, very well, very ill, honestly, diligently, fine, willingly, heartily, faithfully, proudly, soberly, leardnedly, stoutly, &c.

Vergelijckinge: als/ more, lesse, better, worse, wiser, more prudently, especially, as wel, as so, like, like as, as.

Vermanende: als/ lustily, go to, be valiant, valiently, couragious, wel go to, up, look before you, take heed, look to, sa how, lively.

Versachtende: als/ fairely, softly, finely, bravely, by little and little, hardly, sweetly, tenderly, small deal, a very little deal, hardly, scarce.

Verbiedende: als/ no, not, not at all, in no wise, at no hand.

Wenschende: als/ ô, oh if it were, ô that, would it were, God grant, I pray God, would to God.

Twijffelachtige: als/ it may be, happily, perhaps hardly, perchance.

By gevalle: als/ by chance, by fortune, by luck,

Qgerying, or asking: as, waarom? hoe? hoe ſoo? waarom niet? niet? ſouw't? is het ook? en is't niet? en is't niet alſoo? om wat oorſaak? hoe is't?

Affirming: as, ſeker / voorſeker / ſekerlijk / voorwaar / waarlijk / ja / ja trouwens / ja voorwaar / in der daat / immers.

Denying: as, neen / en non, niet / non, niets / nihil, geenſints / geen / in geenerlep wijſe / in geenerlep maniere.

Numbering: as, hoe veel maal / eenmaal / tweemaal / driemaal / (adding ſtill to the aggregating number the ſillable maal) dikwijls / meenigmaal / ſoo veel maal / elke maal / ten eerſten / ten anderen / &c.

Quantiti: as, genoegh / een weinigſken / luttel / veel / veel meer / te luttel / ten minſten / ſoo veel / meer / min / wat meer / &c. (weinigh / and overvloedigh / the which are Adjectives) te veel / wat min / ſoo veel meer.

Quality: as, wel / qualijk / wijſſelijk / armelijk / wonderlijk / naarſtelijk / fijn / geleerdelijk / ſtoutelijk / &c

Compariſon: as, meer / min / beter / erger / wijſer / voorſichtiger / ſpecialijk / alſoo wel / ſoo / gelijk / gelijk als / als.

Exhorting: as, luſtigh / flukx / traagh / kloek / naarſtigh / moedigh / wel aan / op / ſiet toe / wacht u / ſa ſa / wakker an / zit gauw.

Aſſwaging, or Mollefying: as, ſchoonkens / ſachtkens / fraaihens / fijnkens / allengskens / naauwlijks / ſoetkens / teerkens / weinigskens / qualijk / ofte ſchaars.

Prohibiting: as, niet / en / geenſints.

Wiſhing: as, ô ach of / of dat / God geve / Ik bidde Godt / wonde Godt.

Doubting: as, mogelijk / miſſchien / naauwelijks.

Chance: as, by gevalle / by avontuur / by geluk / 't gelukt / 't geſchiede alſoo / 't gebeurde.

Like-

Sommige Bywoorden zijn

by hap, it happeneſt, it chanced ſo, it fortuned, providence, it came to paſſe.

Gelijckeniſſe: als / ſo, even ſo, alſo as, like as, likewiſe, even as, allone, alike, diſlike, likely, diverſely, according, ſo as, that, like even ſo.

Verſamelende: als / together, altogether, one, a heap, jointly, the one before, the other, alone a heap, univerſally.

Verſcheidende / or **ſcheidende: als** / ſeverally, alone, a ſide, out of the way, another, otherwiſe, from one another, from each, after, forever apart, foreach in perticular, perticularly, the one before, the other after, ſeverally, hither and thither.

Toe-gevende: als / well then, that it be ſo, let it be, let that be ſo, be it ſo.

Onthoudende: als / till that, till, until, until that time, till then, until that moment, till now, until the morning, till a none.

Uitſluitende: als / onely, not onely, but alſo.

Verkieſinge: als / rather, but rather, rather then, better, better then, eſpecially, chiefly, ſingularly, much better.

Een dingh niet voleindigt: als / hardly, almoſt, very neer, very nigh, within a little, neer the matter.

Vergunnende: als / be it ſo, yet, let it be ſo, admit, ſuppoſe, notwithſtanding, nevertheleſs.

Ordere. als / thereafter, afterward, further, the firſt, firſtly, at firſt, at laſt, at lenght, ſecondly, thirdly, in the end, at laſt.

Wyſende: als / behold, lo, ſee here, ſee there, ſee, vew, look.

Uit-treckende / or **uit-ſtreckende: als** / too much, very much, to farre, to high, too to high, too low, too to low.

Verſekeringe or **Beduidinge: als** / aſſuredly, verily, without doubt, to wit,

Some Adverbs be of

Likeneſs: as, alſoo / ook / als / gelijk / de ſelfde lijks / even eens / gelijkelijk / ongelijk / ongelijkelijk / verſcheidelijk / na / ſoo dat / gelijk als / even ſoo.

Gathering together: as, te ſamen / gelijkelijk / in een / te hoop / by malkander ende malkanderen / het een voor 't ander / over hoop / generalijk.

Parting aſunder: as, verſcheidelijk / alleen / ter ſijden / uit den weg / anderſints / van malkanderé / achter / voor / elk bijſonder / bijſonderlijk / de een voor de ander na / herwaarts en derwaarts.

Permitting, or admitting: as, wel dan / dat het ſoo zy / laat dat zijn.

Reſtraining: as, tot dat / tot dien tijdt / tot dan / tot dien ſtondt / tot morgen toe / tot ſlaps toe.

Excluding: as, alleenlijk / niet alleenlijk / maar ook.

Chooſing: as, liever / maar liever / liever dan / beter / beter dan / voornemelijk / bijſonderlijk / wel beter.

A thing not finiſhed: as, ſchier / by kants / by na / nauwelijks.

Granting: as, al is't ſchoon / nochtans / al is't / genomen / niet tegenſtaende / niet te min.

Order: as, hier na / namaels / voorts / ten eerſten / eerſtelijk / voorteerſt / ten leſten / ten lange leſte / ten tweeden / ten derden / in't einde.

Shewing: as, ſiet / ſiet hier / ſiet daer / beſiet.

Extending: as, te ſeer / te veel / te verre / te hoogh / al te hoogh / te langh / al te langh.

Alleveration, ofte explaining: as, ſchierlijk / voorwaer / ſonder twijffel / te weten.

Calling: as, ho! ſa ho / hem / voorſie wel.

Many Adjectives may be made into Adverbs, and then they end moſt of all in lijk: as, Kleinelijk / ſuiverlijk / goedighlijk / goedelijk / goelijk / voorſichtelijk / ſtoutlijk / degelijk / vruchtbaerlijk. Ende ſoo voorts.

Hoorende: als / haw! whoop! whoop! hem! honey! ſa houw! hearken you there!

Veel Bywoegelijke Woorden kunnen Bywoorden worden / ende eindigen wel meeſt in ly: als purely, clearly, goodly, beautifully, prudently, ſtoutly, fruitfully. *And ſo forth.*

SECTIE XIX.

VOorſettingen zijn ſulke Woorden die men alleen / ofte die men immermeer / in t' Samenvoeginge gebruikt:

Die los ende alleen ſtaen zijn deſe: als/

To, by, for, before, againſt, beſides, above, within, without, about, concerning, between, betwixt, up, under, through, throw, after, afterward, with, in, to, of, out, among, amongſt, behind, beſides, near:

In t' Samenvoeginge deſe: als be, con, en, im, in, on, un, **deſe heeftmen in** bedirtied, beſmutted, connexion, enlarge, immortal, inquire, ondone, *or* undone unlearned, unpoſſible, beguile.

SECTIE XX.

KOppelingen voegen Woorden / Spreuken / ofte redenen te ſamen / deſe hebben ſeer verſcheide beduidenisſen: als /

Aan-hechtende Koppelingen:

And, an, alſo, both, with, likewiſe, ſo, herewithal, herewith, hitherto, following, thereto, above, that, ſo, much, as, ſo, in like manner, the while, thus, for, for this, ſelffame, therefore, in this manner, yet, yet alſo, further, further more, moreover, beſides.

Strij-

SECTION XIX.

PRepoſitions are ſuch words as are uſed alone, or ſuch as be ever uſed, in Compoſition.

Such as ſtand alone, are theſe: as;

Tot / by / door / tegens / nevens / boven / binnen / buiten / om / ontrent / tuſſchen / op / onder / door / na / naar met in / aan / van / uit / nader / after / beneven / neffens na by / dicht by / van wegens na dat / mede / ſonder.

In Compoſition, theſe be ver / her / on / ge / ont / wan / as in beſien / verſien / verdoen / gewrocht / ontdoen wanhope wantrouw ongeleerdt.

SECTION XX.

CConjunctions do joyn words, ſentences, or reaſons together, theſe have very divers ſignifications: as,

Conjunctions Copulative.

Ende en / ook / met / mede / ſoo hier mee / hier mede / hier by hier toe verbolgens / daer toe daar-en-boven / ſoo veel als / alſoo / inſgelijx dewijle dus / om hier om ſelfs deſgelijx noch / nochte / noch ook / door / beneven.

Conjunctions Adverſatives.

Maar / maar of / of ſchoon al is't / hoe wel / al hoe wel ſelf / nochtans dewijle eben wel / nochte / 't ſy / genomen / daar en tegens / al is't ſchoon / het ſy / ſoo dan.

Conjunctions Disjunctives.

Nochte / en / niet / dan / ofte / of / doch / ſelf / ten minſten anderſints / anders.

Strijdende Koppelingen.

But, but if, if ever, though it be, though although, ſelf, nevertheleſs, the while, yet, nor, unleſs, take it ſo, ſuppoſe ſo, againſt that, grant it be, be it, ſo then.

Scheidende Koppelingen.

Nor, neither, not, then, or but ſelf, at leaſt, otherwiſe, in an other manner.

Oorſakelijke Koppelingen.

For, that more is, thereto, there above, or above that therefore, for its ſake, in like manner, then, ſo then, ſeeing, ſeeing that, that, yea, yea aſſuredly, for that, after that, ſince that.

Beſpreekelijke Koppelingen.

If that, if, if it, ſo that, if ſo be that, if not that, otherwiſe if, if not, whiter.

Uitkeurige Koppelingen.

Except, except that, beſides that, unleſs, otherwiſe, without that, but that, that alone.

Onderſcheidelijke Koppelingen.

But, yet, but alſo, but if, but no withſtanding, but nevertheleſs, but not the leſſe, but be it who will.

Vragende &c.

Whither? whither it be ſo? whether or no?

Invoerende &c.

Wherefore, therefore, for that cauſe, in that behalfe, that, for that.

Verminderlijcke &c.

As leaſt, &c.

Merkt: Daar mogen ook vele Bywoorden voor Koppelingen gebruikt worden.

SEC-

Conjunctions Causals.

Want dat meer is daar toe, daar en boven daarom/ om dies wil/ insgelijkr dan/ soo dan nademaal/ op dat immers om dat/ om dies oorsake wille/ maar dien dat aangesien dat.

Conjunctions Conditional.

Zy dien/ indien/ indien het soo het/ soo het niet/ by aldien/ soo niet/ of.

Conjunctions exceptives.

Uitgenomen/ behalven dat/ uitgenomen dat/ ten sy/ anderssints/ sonder dat/ dat alleen.

Conjunctions Discretives.

Maar doch/ maar ook/ maar of/ maar niet tegenstaande/ maar nochtans/ maar niet te min/ maar wie 't zy.

Interrogatives, &c.

Of? of het soo zy? ofte niet?

Illatives, to inferre a thing.

Waarom daar om/ om dies wille om dies halven dat op dat.

Diminutives, &c.

Ten minsten/ &c.

Note: There may be many Adverbs used for Conjunctions likewise.

SECTION XXI.

Words for to expresse a Motion, or Passion of the mind, or of the heart, are called Interjections, Some be of;

Wonderings: as hoe! hoe dus: bey! holla how: is't mogelijk: ô wonderlijk!

SECTIE XXI.

WOorden om een beweginge des gemoeds/ ofte des herten te kennen te geven/ worden Tuſſchen-ſtellingen genaamt. Eenige zijn:

Van verwonderinge: als/ heyda, hey a brave man.

Van droefheit: als/ alas, wô and alas, ôh me, alacke, alacke alas, and weladay, wo worth.

Verachtinge: als/ fie fie, fie forſhame, fie upon't.

Lachende: als ha, ha, ha, he.

Roepende: als/ hâw hem, ſa hô, huiſe.

Dreigende: als/ woe to you, I ſwear you, wôe to your ſoul, youle ru't.

Stilſwijgende: als/ huſh, peace, be ſtill, mum, wiſt, ſilente.

Toeſicht: als/ take heed, beware.

Verachtinge/ Verſmadinge: als/ what jou! what youlouſe, &c.

SECTIE XXII.

HEt ware al te Verdrietigh/ ende wenigh ter Proveoſte/ om Regulen van t'Samenvoeginge te vermeenighvuldigen/ tot de rechte ende bequame Voeging van de Deelen deſer Spraake in een: het onderſcheidt van deſe Reden kaveling magh men lichtelijk bemerken door obſervatie in't Leſen: Ende gelijk als de Jonge Kinderen door 't gebruik ende gewoonte hare Moeders Tale wel promptelijk Leeren/al is't dat ſy geen Rekenſchap kunnen geven van Eendrachtigheidt, ende Heerſchingh. Het valt juiſt ſoo in 't leeren van de Engelſche Spraake/ de welke door de Bejaarde haaſt verkregen ſal zijn/ door hare dikmaals Oefeninge ende Ommegank daar in: Ik achte daar om de Regelen van de voorgaande

Rejoycing: as, jou/ ha ó bzaef.
Sorrow, or grief: as, helaas / eylacy / ó och/ tocly/ wee och arm/ ey my/ ach my.
Deteſtation: as, ſy / foey / ſie / y ſlux/ ſy ſchaamje.
Laughing: as, ha/ ha/ ha/ he/ ho ha.
Calling: as, jou: hem: how hola:
Threathning: as, wee gy / wee u Ik ſweer u/ het ſal u gelden.
Silence: as, ſus/ ſwijgt / weeſt te bzeden / ſtil / niet een woozdt / ſwijght me.
Taking heed: as, ſiet toe/ wacht u berght u.
Scorning: as, gy geſel/ wat gy/ gy weet niet/ &c.

SECTION XXII.

IT were too teadious and to little purpoſe, to multiply Rules of Conſtruction, for the right and due joyning of Parts of Speech together: the Difference of this *Dialect* may eaſily be perceived by Obſervation in reading, and as little children by uſe and cuſtome do learn their Mothers tongue exactly, although they can give no account of *Concord*, or *Government*. It falls out juſt ſo in the learning of the Dutch Tongue or Speech, which will ſoon be gained by them that are Adult by their often Practiſe, and Converſe therein. I count therefore the Rules of the Precedent Sections ſufficient for the matter in hand: onely take this note of Obſervation along with you, that the Dutch Speech moſt what is ſpoken and written after the Latin manner, by putting often times that firſt which in the Conſtruction, or expoſition cometh laſt: as,

1. Gy en ſult u geen geſneden Beeldt / noch eenige Gelijkeniſſe maken.
2. God wilt ende gebiedt dat men de Booſdoeders ook met de Doodt ſtraffen ſal.
3. Het ſelve moet dan noodtwendigljk goedt ende recht zijn.

gaande Sectien genoeghsaam voor de tegenwoordige materie / alleenlijk neemt dese Aanmerkinge me'e / als dat de Engelsche Spraake gemeenlijk meest na de Ordere van de t'Samenvoeging ofte Verklaring tracht / invoegen dat men Woordt na Woordt in Spreuken ofte Redenen verbolgens uit-spreekt: als /

1. Thou shalt not make to thy self any graven imag nor the Likeness of any thing.
2. God wills, and Commands, that Evil-doers be punished even with death.
3. The same then must necessarily be good and just.
4. Likewise God dreadfully threatens such a land, Country, or kingdom, in which wilful Murtheters be not punished by death.
5. Owe nothing unto any man but to love one another, for he that loveth an other, hath fulfilled the Law.
6. Come ye Children, harken unto me, and I will teach you the fear of the Lord.
7. Keep your tongue from evill, and yours lips from Speaking guil.
8. Blessed and happy is he, whose transgressions is forgiven, whose sinn is covered; Blessed and happy is the man, to whom the Lord doth noth impute unrighteousness, and in whose spirit there is no guile.

Psal 32. 1/2/&c.

SECTIE XXIII.

IN dese Sectie sullen wy eenige aanwijsinge / ende opmerkinge doen op sommige Woorden / ende haarder verscheidenheidt / die in hace t'Samenvoeginge gebeuren magh / alleenlijk aenroeren:

1. Achter he. ofte he. komt altijdt een betrekkelijke Voor naam / ende in ste'e van who. ofte which, stelt men that: als

He

4. Ook dzeight God ſchzickelijk al ſulken Landt/ Geweſte ofte Koninkryk/ in welke de moetwillige Menſch-mooꝛdenaren/ met de doodt niet geſtraft en wozden.
5. En zyt niemandt pet ſchuldigh/ dan malkanderen liefde hebben: Want die den anderen lief heeft/ die heeft de Wet vervult.
6. Komt ghy kinderen/ hooꝛt na my: Ik ſal u de vreeſe des Heeren leeren.
7. Bewaart uwe tonge van 't quade/ ende uwe lippen van bedzog te ſpzeken.
8. Wel gelukſaligh is hy/ wiens overtredinge vergeven/ wiens ſonde bedekt is: Wel gelukſaligh is de Menſche/ dien de Heere de ongerechtigheidt niet toe en rekent/ ende in wiens geeſt geen bedzogh en is.

Pſalm 32. 1, 2, &c.

SECTION XXIII.

IN this Section we will take notice of, and make obſervation upon ſome words: and onely touch upon their differences which may happen in their Conſtructions; as,

1. A Relative Pronoune will ever come behind die geen/ or die gene: as.

Die gene is gelukkigh/ welke Godts wooꝛdt bewaart: Die gene is ramſaligh/ welke 't geldt bemindt/ ofte lief heeft.

2. Welke/ ſerveth as well for an Interrogative, as a Relative: as,

Welke Man is dit? Uit welk Landt is hy?

With welke/ here a queſtion is moved, but in theſe following it ſerveth for a Relative: as,

Ik en weet niet welken het is/ daar is Jan welken gy begeerde/ daar is de Man van welken ghy ſpzeekt.

He is blessed that (*who or which*) keepeth the word of God. he is miserable that loveth mony.

2. Whom, ofte who, dient soo wel tot een Vrage/ als tot een betrekkinge: als

Whom ofte who do you seek? Hier wordt met who ofte whom gevraaght: Maar in dese navolgende dient het tot eene betrekkinge: als I know not who ofte whom you mean, I know not whom, ofte who it is, Iohn is there whom, ofte who you desire. the Man is there of whom you speak.

3. Met what vraaght men sonder onderscheidt van geslacht ofte getal: als/

What a man are you? what seek you? ofte what seekest thou? what kind of life is not full of trouble? what peace can wicked men expect? what doest thou? Want hier onder kan verstaan worden I seek. i e. I seek that good thing, that man, that woman, ofte those things. Alsoo worden de Voornamen this ende it mede gebruikt: als/ this is that which I sought, ofte this is what I sought, wort wel geseit voor/ they be those things which I sought; ook/ I have this; ende/ I have it, voor I have my mind, my will. ofte/ my things.

What wordt somtijts voor which genomen: als/ what man have you spoken with, voor which man have you spoken with, alsoo ook what woman, voor which woman, what time, voor which time.

What wort ook voor how much ghenomen: als/ what hath that cost you? what a Clocke is it? what Chapter is it? what verse is it? what Conjugation is it of? what day, or moneth is it? what price set you upon that? voor/ how much will you take for that? ofte for it? what do you value that at? voor how much do you value that?

Whas wordt ook in de plaatse van wherefore gebruikt: als/ what are you sorrowful for? what will you vex your self? what vex you me.

What,

3. With **wat** / men do inquire without different of gender of number: as, **Wat voor een Man zijt ghy? Wat soekt ghy? Wat geslachte van leven en is niet vol van beroerten? Wat zede kunnen de godlooſen verwatyten? Wat doet ghy?** for under this may be understood. **Ik soeke** / that is: **Ik soek dat goet/ dien Man/die Vrouwe**, or **die dingen.**

Thus the Pronoune **dit** / and **het** / are used: as, **dit is het gene dat ik socht** / is well said, for, **het zijn deſe dingen die ik socht**: also, **ik hebbe dat** / **ik hebbe het**/ for **ik hebbe mijnen wille**/ or **mijne dingen.**

Geen is a negative, but **het gene** / or **'t gunt** / is always used in stead of *quod* of the *Latins*.

Wat is sometimes taken for **welke**: as, **wat Man hebt ghy gesproken**; for **welken Man hebt ghy gesproken** / so likewise, **wat Vrouwe** / for, **welke Vrouwe**/ **wat tijd**/ for **welke tijdt.**

Wat is taken sometimes for **hoe veel**: as, **Wat heeft dat gekost? Wat Here is het? Wat Capittel is t? Wat Vers is het? Van wat Verboeginge is 't? Wat Dagh**/ **ofte Maandt is t? Wat looft ghy dat?** for **hoe veel looft ghy dat?**

Wat is likewise used in the place of **waarom**: as, **Wat zijt ghy bedroeft? Wat wilt ghy u quellen? Wat quelt ghy my?**

Wat is likewise an Interjection: as, **Wat is het mogelijk! Wat dat ghy seght!**

4. **Wie** serveth for an Interrogation, and a designation: as, **Wie heeft dat gedaan?** and, **Wie dat doet**, **die sal leven.**

5. The cause why **sich** sometimes is put for **hem** / is to avoid the following *Ambiguity*: as, **hy heeft hem daar mede gemoeyt**, none can understand by these words, whither he hath (**gemoeit**) him self, or some other body, but every doubt is removed, in saying, **hy heeft sich daar mede gemoeit**; so likewise, **hy begeert**

What is ook eene tusschen-stellinge / ofte inworp; als what is possible!

4. That wordt altijdt in de plaatse van the thing gebruikt / gelijk quod de Latijnen: ende what in de plaatse van that which, als what I tell you is most true, dat is / that which I tell you, &c.

Ook that beteekent somtijdts to the end that, ofte to the intent that: als /

I writ unto you that you may know my mind, dat is: to the intent that, ofte to the end that you may know my mind.

5. Who dient ook tot een wijsinge: als he who doth that shall live.

6. Ook vindt men in time, voor / at the convenient time.

7. Ende sake wordt ook voor wille in't Ne'erduits genomen: als for the words sake, for the promise sake, &c.

8. At wordt somtijts voor in gebruikt: als I am at Paris, at London, at Amsterdam, voor in Paris, in London, in Amsterdam.

Men neemt ook at voor in his house: als at Peters, dat is / in Peter his house.

9. For that ghebruikt men voor because that: als no man loveth pain, for that it is pain: alsoo ook / for as much as, ofte for so much as, is soo veel als because.

10. For beteikent somtijds by reason of: als he grew pale for anger, he wept for grief.

11. For ought, for any thing, is soo veel als for as much: as, he may be a good man for ought, ofte for any thing I know, dat is / for as much as I know, she is an honest woman for ought I ever heard, &.

12. But for beteikent somtijts were it not for, ende had it not been for: als you had perished but for me dat is had it not been for me you had perished.

13. For the nonce, is soo veel als all willens in Duits; ofte

dat ghy by ſich ſoudt komen.

6. Likewiſe in the Pronounes is a manner of Speech very ſtrange in it ſelf: as, tot mijnent / by mijnent / tot ouſent / tot harent / tot uwent / by ouſent / over ons ſent: ſo likewiſe, om ſijnent wille / om harent wille.

7. By tijdts / and in tijdts / we find likewiſe for ter rechter tijdt.

8. And wille is uſed for ſake in Engliſh: as, om des Woordts wille / om de beloften wille.

9. Tot is ſometimes uſed for in: as Ik ben tot Parijs / tot London / tot Amſterdam.

Tot ſignifies likewiſe aan: as, van daar tot daar / that is, van daar tot daar aan.

They take tot likewiſe for in ſijn huys: as, tot Pieters / that is, in Pieters huys.

10. There is difference betwixt naar / and na / ga ghy naar hem / that is; after him, ga gy na hem / that is: Imitate him, follow him, in his doings, and works. They ſay likewiſe, na mijne meininge / na des Euangeliſt ſchrijven. Secundum.

11. There is difference between tegens / jegens / and tegen.

Tegens is alwayes uſed in emnity: as, ſy Oorlogen tegens ons / hy heeft ſulke dingen tegens ons geſeit / that is in emnity or malice, when they ſay: hy ſeght my / or jegens my ſulke dingen. That is: hy berreidt my dat. Tegen ſignifies a meeting one by the way: as, hy quam my tegen / that is, hy quam my te gemoet: by this you may perceive that tegen / is no Preposition.

12. Op / is uſed for in: as, op de Wereldt / for in de Wereldt: likewiſe they ſay, op de Tafel / op het Huis / op de Solder: likewiſe op het Spaans / het Frans / for the Spaniſh or French moode.

ofte moetwillens / he dit it therefore for the nonce.

14. For all, for all that, for all this. **deſe redenen beteikenen al te met** though, although, albeit, **ende** yet notwithſtanding: **als** for all (tough) you ſwear, I will not believe you, for all that (yet notwithſtanding) I wille ever love you. A Coach cannot move, for all the wheeles, except horſes draw it, **dat is**: though it hath wheeles, though you hate me I will honour you for all this.

15. According to **beduidt ſomtijts** after, **als** according to my mind, the goſpel according to Matthew (deal not with me, ô Lord, according that is after) my deſerts.

16. On **ofte** upon **woꝛdt ghebꝛuikt booꝛ** in: **als** upon the world, **boor** in the world: **Men zeit ook** / on *or* upon the table, upon the houſe, upon the garret.

17. As ſoon as **beteikendt ſomtijdts** when as: **als** write to me as ſoon as you can. **Dat is** / when as you can.

18. Amends **ghebꝛuikt men booꝛ** requite: **als** I ſhall never make you amends. **Dat is** / I ſhall never be able to requite you: **ende** to make amends for a fault is **ſoo veel als** to expiate: **als** my future diligence ſhall make amends for my former fault.

19. It will not be amiſſe. **Dat is** / It will not be in vain, it will not be from the thing, *or* matter.

20. Beſide **gebꝛuikt men booꝛ** for **ſomtijts**: **als** his age beſide was not ripe for ſuch buſineſs.

21. Beſides **booꝛ** moreover: **als** this beſides I will tell you. **Dat is** / moreover I will tell you this.

22. Contrary **beteikendt ſomtijdts** beſides: **als** this thing happened contrary to my hopes, **dat is** / beſides my hopes.

23. Eaven *or* even **ſomtijts woꝛdt genomen booꝛ** evening: **als** I will come and viſit your at eaven.

Even.

13. **Op dat** and **wel dat** you find goes often together **op** & **wel** / puts an *Emphaſis* upon **dat**/ inferring greater ſtrenght of affection.

14. **Om** ſometimes is **rondſom**: as, **wy gingen om het Huys/ om de Stadt.**

15. **Doch** differs from **toch** / this ſignifies verily, truely, or indeed, and **doch**/ is a *blandidity*, inſinuating by way of intreaty, & ſometimes a Conjunction diſcretive.

16. **Geen** is an Adverbe, and is as much as *nullus*, or almoſt as much as *non* in Latin: as, **Ik hebbe geen dzie Letteren geſchreven** / therefore we muſt ever put a difference between **geen** and **gene**: for in ſaying, **is daar geen Menſche** / that is, **is daar niet een Menſche**? but in ſaying, **is daar gene Menſch**? that is, **is daar die Menſch.**

17. **Alleen** ſignifies *onely*, and not *alone*: as, **dyn naam wordt alleen geeert.**

18. **Nopt** and **nimmermeer** differ onely in this, that **nopt**/ is fitly uſed in the Preterimperfect tenſe: as, **het en gebeurde nopt** and **nimmermeer**: in the future, **het en ſal nimmermeer gebeuren.**

19. **Niets** and **niet** differ likewiſe: as **Ik en ſie niets**/ I ſee nothing, and **Ik en ſie niet** / I ſee not, that is, **Ik ben blindt.**

20. **Of** and **ofte** differ too: as, **of ik dat dede**/ that is, *if I did that*, and **dit ofte dat** / *this or that.*

21. There is difference likewiſe between **noch** / and **nochte**: as, **daar is noch veel meer** / here it is uſed for *etiam*, and **daar is geen geldt noch geloof**/ uſed here for *neque* nor.

22. **En** is uſed with great diſtinction; as **wy ſullen dat en dat doen**; here **en** is taken for **ende**: likewiſe **en** is uſed in the Imperative moode, **en doet dat niet**: and likewiſe in a Prohibition **en** / is put before **niet**/ and **geen**; as, **en laat dat niette doen**/ **daar en is geen hope**/

Even, ſtelt men ook voor yea, ofte verily, and truely, als who would not believe even this, I had rather even dye then looſe all.

24. Even from, ende even to, vindt men dikwils, 't welke from ende to een grooter kracht geeft: als even from my Cradle, even from my child-hood, even to this day, he was angry even to madneſs.

25. Every beduidt ſomtijts ſoo veel als all, ofte the whole: als he paid me every farthing, every whit, dat is / all to a farthing I'll make you eat it every bit, dat is / to a bit, ofte all.

26. Saving, ſomtijdts behelkendt except, unleſs, and beſides, als now there is none ſaving you, I write to none ſaving you, ſomtijts but that, als it is the very ſame, ſaming, that we uſed other words.

27. a woordt ſomtijdts in plaats van to gebruikt: als I go a fiſhing, I go a board, I go a field, I go a hunting, he went a ſhipboard, lets go a horſſe back, it is time to go a bed.

28. Above ſomtijdts voor more then, als he gave him above twenty pounds, above ten thouſand were taken.

29. Over and above ſomtijdts behelkendt beſides, als over and above my other miſchiefs this alſo happened, ſomtijdts more over, als this I will ad over and above.

30. About woordt ſomtijdts voor concerning genos men / als I ſpoke to him about your buſineſs: ook voor ready, ofte going, als he was about to dye, dat is ready or going to dye, ook voor almoſt, als it is now about ten of the Clock, dat is almoſt, ofte neer ten.

31. Abroad beduidt ſomtijdts openly, publickly, in the ſight, and vew of the world, als he dares not appear, abroad. i. e. in publick.

32. All abroad dat is up and down here, and there.

33. Again,

hope / likewiſe is ſtands ſometimes for a ſimple negative: as, Ik en ſal / ghy en ſult geen Echtbreken.

23. Te is uſed in theſe ſentences. as, te voet / te paart / te ſcheep / likewiſe te Delft / for tot Delft / te henen geven / te gemoet gaan / te gronde te Lande / te rade / te lang / too long, te maal / te ſeer / te nacht / te niet doen / for tot niets brengen te ſamen / te recht / &c.

24. Ten is as if one would ſay tot den / ten Ooſten / ten hooghſten / ten minſten / ten eerſten / ten anderen / likewiſe ten eenen / ten tweeden / &c. For the firſt and ſecond houre.

25. Ter is uſed in ter Tafel / ter tijdt / terſtondt / ter Deer / ter contrarie / ter doodt.

26. Sulkx is put for ſulke dingen / as hy heeft ſulkx gedaan / that is, hy heeft ſulke dingen gedaan / ſulkx is uſed likewiſe for inſgelijkx / and deſgelijkx / for ſulke / or diergelijke dingen.

27. Likewiſe they ſay in verlies / for in vele dingen / and in velen / for in vele Menſchen.

28. Van oudts ſignify van oude tijden / and with us, of old.

29 And, door oorſaken van dien / they likewiſe uſe for door oorſaken van die dingen.

30. Dies aangaande / for die ſake / or ſaken aangaande.

31. Selve / is taken in diverſity of expreſſions. as, hy heeft ſelve / or ſelfs / or ſelf / or ſelver gedaan / obſerve its uſe in theſe ſentences, hy heeft dat ſich ſelven / or ſich ſelfs gedaan / ſy heeft dat heur ſelven / or heur ſelfs gedaan / and ſy hebben dat haar ſelven / or haar ſelfs gedaan.

32. In allen / under that word allen / is under ſtood Perſons, as men, ſpirits, &c.

33. In

33. Again **wozdt ſomtijdts ghenomen booz** even: **als** I ſweat again with labouring, **dat is** / I even ſweat.

34. **Ende** afreſh **is ſoo veel te ſeggen als** anew, **ofte** again, **als** I muſt begin my ſtudies afreſh, **dat is** / anew, or again, **als of yp ſeide de tweede-maal.**

35. Long **ſomtijdts beteikendt** in fault, **ofte te zijn** / the cauſe of a thing: **als** it is long of you, it ſhall not be long of me, **ende** along **booz** together, **dat is** / **met ofte mede: als** I will go along with you.

36. Being **beduidt ſomtijdts** ſince that; **als** being I have framiſed, I will performe it; men ſeidt ook / my being there was very neceſſary, **dat is** / my preſence, **ofte** abode, **ofte** dwelling there.

37. Yet nothwithſtanding, *and* nevertheleſs **antwoozden op** though, **ofte** although: **Maer** yet **beteikendt** hitherto **in deſe volgende redenen: als** yet I have ſpoken onely of the ſoul, I have yet onely told you his words.

38. No **ſonder een ſelfſtandigh Woozdt** / **is alſoo veel als** not, **ofte eenigh ander ontkennend Woozdt** / **maar met een ſelfſtandigh Woozdt is het al eens met** none, **geen** / **als** / no truely, **geenſins** / **niet boozwaar** / no ſervant can ſerve two Maſters, thou ſhalt have no other Gods before me.

39. Over **beteikendt ſomtijdts** after, **ofte** within: **als** I ſhall be here again over a day or two, **dat is** / after, or within a day or two.

40. Since **beduidt ſomtijdts ſoo veel als** ſince that, ſeeing that, **ofte** becauſe: **als** ſince God is both able and willing, why do we doubt; **dat is** ſeeing that God, **ofte** becauſe God, &c.

41. As **ſomtijdts gelijk** like as, even as, **als** men ſeidt / that is as it ought to be, that is like as, **ofte** even as it ought.

42 By

33. In alles that ſignifies thing in alle dingen / and alles goedts for alle goede dingen / alles quaadts that is alle quade dingen.

34. Al is an Adverbe, and hath many ſignifications: ſometimes for allen/ as ſy waren daar al/ ſometimes for alles / hy heeft het al / ſometimes for gantſch/ or gantſchelijk / as het is al te vergeefs / that is gantſch te vergeefs/ ſometimes for nu / or alreede/ hy heeft het al / that is, hy heeft het nu / ſometimes indien/ as al dwaalde ik / that is indien ik dwaalde/ ſometimes for al-hoe-wel / as al dwale ik / that is al-hoe-wel ik dwale.

35. Dan als is as much as van alle dingen/ or ſoozten/ here als ſeems to be taken for alles.

36. Als is an Adverbe, and is ſet for doe / cum in Latin: is als hy dat dede / that is doe hy dat dede/ ſometimes for gelyk/ in ſaying, dat is ſoo veel als het behoozdt/ that is dat is ſoo gelyk het behoozdt/ ſometimes as maer / for but in Engliſh, as ſy konnen ons niet beoozlogen als ter Zee/ i. e. maar ter Zee.

37. Over is put ſometimes for boven / as hy is over my/ that is boven my.

38. Dooz betokeneth ſometimes a cauſe: as ſy deden dat dooz vreeſe / daar wozdt veel dooz nijdigheidt gedaan / and dooz / for over al / as dooz het landt.

39. Reiſe or reis ſometimes ſtands for maal / in Adverbs of Numbring: as een / twee / drie reiſen / that is een/ twee/ drie maal/ &c.

40. Concerning pas / ſomwhat of that in the Appendix.

Section 10. Pag. 18. I obſerved how certain of our Engliſh words, taken from the Latin, of Frenſh, might be known, now take theſe Brief hints, how Dutch words may be diſtinguiſhed and known from ſuch as are borrowed.

1. That if they be *Moneſillables*, they are Proper, and not borrowed words: as ſak / bank / ſlaaf/ haaſt/ rond/ blaauw/

42. By **beteikendt ſomtijdts** from: **als** I underſta it by your letters, **dat is** from your letters, **End** I perceive by your words. &c. **Somtijdts** through **als** I will go by London, **dat is** trough Londo **Altemet vooz** before. he came to me by four o the Clock. **dat is** before. &c.

43. By what time, by that time, **is ſoo veel als** whe **in de toekomende**: **als** by what time ſhall we ſe you here again, by that time you return, I will b here again, **ſomtijdts** by that time **wozdt geno men vooz** before. **als** you will be wiſer by that time, i. e. before you are twenty year olds.

44. By meanes of, **ende** by reaſon of **hebben al te beduidingh**: **als** he is miſerable by meanes of, **oft** by reaſon of love.

45. **Daar is** onderſcheidt tuſſchen the **ende** thee; Thee **wozdt geſchzeven als men dan Perſoonen ſpzeekt**: **als** this letter was written to thee; The multitude throng thee. **Maar** the **wozdt vooz een Redeken gebzuikt.**

46. Of **ende** off **hebben ook een verſcheidenheidt**: **als** I have received this of him, cut this off. I ſaw him afarre off.

47. Between **ende** betwixt **onderſcheidt men aldus**: let there be no difference between me, and thee, and he came between ut both. **Ende** divide this betwixt you, **dat is** among you; betwixt both **beteikendt een** indifferenty, **dat is een verſcheligheidt.**

48. None **ende** no **verſchelen ook**: **want** no **en will niet lijden pets van een ſelfſtandigh Woozdt te geſchieden**: **als** no man dreads but he that cannot fight; **Men ſeidt niet** none man, &c. **maar** none ſerves God but faith ful men.

49. To **ende** too **hebben een verſcheide beduidenis**: **als** go to ſchool. I will go to ſchool too, I will go with him too, I know this too well, You aſke too much for it.

SEC-

Neuw / ſtof / kap / &c. But ardent / Clementie / Serpent / Obligatie / ſucces / ſalvatie / Profeſſeur / Docteur / Humain / Herbiteur / &c Come from the *Latin*, or *French*; and borrowed words do ordinarily vary in their termination, according to the Speech from whence they be taken.

Further if you do experience, that the words contended about, be uſed divers wayes, they be then Proper words: as de kap van't Huis / and ſy verſet haar kap / mijn kap-ſtok / kap ik / kapzoen / gekapt / this ſhewes, that kap is a Proper Dutch word: and ſo with ſak / geeft hem ſynen ſak / draak-ſak / ſo plaats / ſit-plaats / ſchouw-plaats / ſpel plaats / haaſten / haaſtigheidt / &c.

But ſupoſe that the ſaid words had the like uſe in other languages, this does not bereave them of their Property, for Tongues very ſtrang to each other, may have *Primitive* words alike: And therefore, &c.

Some words may be diſtinguiſhed by their nature; as baſtaart / that is een aart van den baſt / likewiſe Avontuur of Avondt and Uur / anker of aan keem / Ploot of Pipen met het loot / Boerdeel of Boert and deel / or Boer and deel / Natuur of na ter Uur / gozdijn of gozt / and in alle Man / of al tem Man / Houſe bandt / of Houſe and bandt / Bedgenoot / that is taken from bed and nooden / ofte bed and genieten.

SECTION XXIV.

It often happens that each ſillable is in its ſelf Pronounced well, and yet the accent may not be good, as when divers ſillables are ſpoken one after another, for example

SECTIE XXIV.

HEt gebeurdt dikmaal / dat elke ſilbe in de ſelven wel uit-geſpzoken wozdt / ende de nochtaus de klank niet goedt en is / als men de ſchelde ſilben naar malkanderen ſpzeekt; als de Woozdt Table ofte Student, elke ſilbe verſcheide geſpzoken zijnde / ſoo en iſſer geen klank waar t nemen: Maar als men in Student de ſelve ſilbe der yardt uit-ſpzeekt / ſoo heeft het Woozdt eenen gu den klank: Hier af volgen eenige Aan-teikenin gen.

1. In alle een-ſilbige Woozden en valt in de Uit-ſpzeken ofte Klinken geen verſcheidentheide ende alle een-ſilbige Woozden wozden in Rym voo lange ofte booz korte ſilben genomen: Behalve in eenige Bpwoozden ende Koppelingen: als

If. well. ill. till, then, &c.

2. In alle Woozden die dzie ofte meer ſilben hebben / en behoeft men alleenlijk maar op de twee laatſte ſilben in het uitſpzeken acht te nemen.

3. In alle Woozden is ten minſten een lange ſilbe.

4. Daar en zijn geen twee-ſilbige Woozden welke twee lange ſilben hebben / behalven die uit twee-klanken beſtaan: als maintain, mountain.

5. Als in een Woozdt ofte ſilbe twee Klink-letteren komen / ſoo is dat Woozdt ofte die ſilbe altijdts langh: als heaven, redeem, good, fruit.

6. Alle Woozden die met een e eindigen / daar af is de ſilbe langh: als like, chaſe, grace, conduct (Sectie II.) behalven come, ſome, done, dome, die kozt zijn: deſgelijks eenige van de Woozden / ofte ſilben in de voozgaande III. Sectie aangeroert.

7. Een-

mple in **Tafel** / every ſillable bein ſpoken apart: re is then no accent to be taken notice of: But if in afel/ the ſillable **fel** be pronounced hard, then it hath accent; concerning this take theſe following aations.

1. In all Monoſillables there is no certain difference their pronountiations, for all Monoſillables are taken ther for long, or for ſhor ſillables in Poëtri; except me Adverbs and Coniunctions: and ſuch as theſe, **dan**/ **der**/ **der**/ **ter**/ **de**/ **ſe**/ **ge**/ **be**/ **ver**/ &c.

2. In all words that have three or more ſillables, men hoof onely to take notice but of the two laſt ſillables the pronountiation

3. In all words you have one ſillable long at leaſt.

4. There are no words conſiſting of two ſillables that e two long ſillables, unleſs they be both Diphtongs; as **Boomgaart** / **Wijnſteen**/ **aangaan**/ **vooztaan**/ **ndeel**/ **nadeel**/ hence.

5. All Diphtongs in what ever word, or ſillable they , make that word, or ſillable long: as, **geloof** / **beaam**/ **gedaan**/ **gebuideldt**/ **Woeſtijne**.

6. If a ſillable ſtandeth before, or after a long ſillable, the ſame word, that ſillable then is ſhort, except a phtong come in it: as **aangaande**.

7. All denominatives which end in **heit** / and words ding in **ich** / **igh** / **e**/ **en**/ **lik**/ **el**/ or **er** / have there termination ſhort: as **goedigheit** / **vriendelikheit** / **vrouwe**/ **verdragen**/ **goetlyk**/ **tafel** / **Vader**/ except **eit**/ in **Majeſteit**/ **graviteit**.

8. All words ending in **icheit**/ **igheit** / in **ghe**/ **lykheit** kewiſe all borrowed words ending in **ie** / have both the ſillables ſhort: as **cierlikheit** / **ſorrigheit**/ **vriendelikheit**/ **blamatie**/ **executie**/ **almachtigheit**.

9. All words beginning with **be** / **ghe** /or **ver**/ conſiſting of two ſillables; likewiſe every word terminating in **ment**/ have the laſt ſillable long: as **gequel** / **belangh**/ **ver-**

7. Een Klinker komende voor twee Mede-klinkers/ ofte twee ofte meervoudigh in 't ſelve Woord, dan valt de ſilbe daar van langh: als marvel, torment, ſubſtance, &c.

Wel te weten/ wanneer de ſilben van malkanderen ſcheiden: als/ diſtreſs, behalven miniſter, &c.

8. Alle Naam-ſtammighe Woorden die in ness eindigen/ daar af is de ſilbe ness kort, als godliness, friendliness.

9. Alle vreemde Woorden die in tion, tie, ious, eous eindighen/ hebben de leſte ſilbe op een kort: als ſatisfaction, honeſty, gratious, dangerous, advantageous.

10. Alle Veel-nemingen die in ing eindigen ende Woorden in ment ende ich zijn langh: als living, teaching, teſtament, clement, popiſh.

11. Cle, ble, gle, ple zijn kort: als table, ſpectacle, angle, ſtrangle, wrangle, tangle, trample, temple, example.

SECTIE XXV.

DOor ſekere Figuren lijt deſe Tale in hare Woorden ofte ſilben/ ofte Vermeerdering, ofte Verkortingh: als

1. Door eene letter ofte ſilbe voor aen een Woort te ſtellen: als ariſen voor riſen th'heavens, th'earth. Deſe Figure wordt Proſtheſis genoemt.

2. Door pet van het voorſte eenes Woordts te nemen: als live waters voor alive waters, gainſt voor againſt, vantage voor advantage, compliſhed voor accompliſhed, em voor them, veſted voor inveſted. En is Apheresis genoemt.

3. Door eene letter ofte ſilbe in eenigh Woort

erlof/ verdrag/ Testament / Clement.

10. All participles of the present tense do end in two ort sillables: as, minnende/ segenende / leerende/ roe-ende/ koopende.

Merkt: In Section II. I said, that the five vowels be hort, which is to be noted when the accent do not fall that sillable, which accent in some words might be ritten with a double vowel: as, spreken / here spre is ng; by the 4. and 7. annotat, and it might be written reeken/ but to fill up sillables with many letters, is to e rejected, and as much as may be to be avoided, though r the learnes sake we have practised it in this tract.

SECTION XXV.

BY certain Figures this Speech suffers, either *augmentation*, or *abridgement* in its words, and sillables: as

1. By putting a letter, or sillable unto the beginning f a word; as, egeen/ for geen / & edog/ for dog; This igure is called *Prosthesis*.

2. By taking away ought from the beginning of a ord: as, komen for gekomen/ edaen for gedaen: his Figure, contrary to the former, is named *Aphaeresis*.

3. By leaving out, or taking away a letter, or sillable om the midst of a word: as, silbe for sillable / goed-eidt for goedigheidt / Zeeuse/ Hollandse / Engelse/ uitse / Uitheemse / for Zeeusche / &c. Spoen for oeden / staigh for stadig: This Figure is named *ncope*.

Note: In many words letters may be thus omitted, ithout altering the sence in their Pronuntiation, as in oren/ horen; spreeken / spreken; vriendelykheidt/ riendlykheidt/ Goddelykheit/ Godlykheit/ Graef-

uit te laten: als declin'd vooꝛ declined; I le vo
I will; Girdſt vooꝛ girdeſt; Pardning vooꝛ pardonin
Goſpel vooꝛ godſſpel; I pry thee vooꝛ I pray th
Deſe wooꝛdt Syncope genoemt.

Merkt: In vele wooꝛden kan men aldus Lett
ren nalaten / ſonder den ſin in 't uitſpꝛeken te ver
deren: als in plague de u; in receipt de p; righte
neſſes, rightouſneſs; commandement, commandme
covenant, covnant; fourme, forme; daungerous, d
gerous; labour, labor; forraigne, foraine, &c.

4. Vooꝛ eene Letter ofte ſilbe aen het einde een
Woordts bp te ſtellen: als Gods vooꝛ God h
Souls vooꝛ ſoule is: Greats vooꝛ great is; Learn
vooꝛ learner his; Peters vooꝛ Peter his; I warranti
vooꝛ I warrant him. Deſe Figure wooꝛdt Parago
genoemt.

5. Vooꝛ eene Letter ofte ſilbe van het einde een
Wooꝛts af te nemen: als wind vooꝛ winde; ki
vooꝛ kinde; ſolemn vooꝛ ſolemne; find vooꝛ find
behind vooꝛ behinde; often vooꝛ often times. D
de wooꝛdt genoemt Apocope: Paragoge ſijn tege
deel.

6. Vooꝛ eene Letter ofte ſilbe in 't midden ee
Wooꝛdts in te ſetten: als Maiſter vooꝛ Maſter, For
ward vooꝛ forward; Trueth vooꝛ truth; Graunt vo
grant; Lead vooꝛ led; Read vooꝛ red; Marveyl vo
marvel; Inveighed vooꝛ inveyed; Anſwearing vo
anſwering. Deſe Figure hiet men Epentheſis.

7. Vooꝛ twee klinkers ofte ſilben ſoo te ſam
in te trecken / dat men die in eene ſilbe uitſpꝛek
als ſtretch vooꝛ ſtretched; heavn vooꝛ heaven; lo
vooꝛ loved; madſt vooꝛ madeſt; ore vooꝛ over; e
vooꝛ even; fortnight vooꝛ fourten-night.

Merkt: Vooꝛ deſe manier van doen ſtelt m
dikmaels een s in de plaetſe van is ende his: a
hees vooꝛ he is; bys vooꝛ by is, ofte by his; ſo
vo

...kheidt/ Graeflijkheidt / and eene/ ene / (i. e. if the ...ent be in it, a letter then may well be left out) so ...kx/ sulcx : Koningx/ Koninx ; eerlijkx/ eerlijx ; and ...n for reyn ; side for syde ; Godt for Ghodt.

4. By adding or putting a letter or sillable, to the end ...a word ; as hy heeftex for hy heeft ; omme for om ; ...te for dit ; Icke for Ik ; rechter hand for rechte ...dt ; uit der Stadt/ for uit de Stadt ; tot der doot ...tot de doodt ; van der handt / for van de handt : ...his Figure is called *Paragoge*.

5. By cutting of, or taking away the last letter or silla... from the end of a word : as, vraeg for vraege/ ...ord for woordt ; dees Man for dese Man ; uw ...uwe ; dik for dikwijls ; naeuw for naeuwlijk ; nog ...noch/ or nogh ; dog for dogh ; Mens for Mensch : ...his Figure is Contrary to *Paragoge*. And is called *Apo...*

6. By interposing of a letter, or sillable within, or in ...midst of a word : as. gegeten for geeten ; vryig...dt for vryheidt. And is called *Epenthesis* : Contrary ...*Syncope*.

7. By contracting two Vowels, or sillables into one, ...s that it is pronounced as if it were but one vowel, or ...ble : as. Werldt for Wereldt ; gantsch for gant...lijk ; spoen for spoeden ; staig for stadig ; ...ce.

Note: By this way of doing t / is often times put in ...d of het : as, 't klein/ 't volk / for het klein/ het ...lk ; and s for des/ as 's morgens for des morgens ; ...d k for Ik / as k wil / 'k sal / 'k hebbe/ for Ik ...l / Ik sal / Ik hebbe : This Figure is called *Synæ...*

8. By taking two sillables for one, or when one silla... is divided into two Parts, as ste-erven for sterven/ ...lang for klang : And is called *Diæresis*.

9. By putting one letter for an other : as, kinnen for

vooz for his; ſeemes vooz ſeemeth: Deſe ſ
woꝛdt Synæreſis genoemt.

8. Vooz in de plaetſe van eene / twee ſilben
men: als / haddeit vooz hadſt; brought
brought: Ende woꝛdt Diæreſis genaemt.

9. Vooz in de plaetſe van d'eene een ander
te ſtellen: als enquire vooz inquire; Indeavour
Indeavour; Plow vooz plough: Deſe noemt
Antitheſis.

10. Vooz't veranderen van een Letters p
als whoſe vooz whoes; name vooz naem, &c.
Engelſche in haer Ortographie hebben di
in't gebꝛuik / gelijk als men in Sectie IV. bꝛ
mag / ende daerom moet een Ne'erlander, d
gels leeren wil; hier wel op letten: Deſe ſ
noemt men Metatheſis.

SECTIE XXVI.

Daer zijn ſekere verkoꝛtſelen / vooz de Eng
in hare Schꝛiften gebꝛuikt: als

ã		an, am.	ye.		
ẽ		en, em.	yt.		
ĩ		in.	yu		
õ	vooz	on, om,	or.	vooz	
ũ		un, um.	yor.		
&		and.	wt. wth		
mt		ment.			

wch. wc.	vooz	which.	Sr.	S
Viz,		to wit.	Kt.	K
&c,		And ſo forth.	H.	H

en: dinken for denken; kunnen for kunnen thien for magſchien; iſſer for is daer; totter tot der; ze or ſe for ſy / or for haer / heur / m; ſeyer for ſeker; ſus for dus or aldus; for ſeer, alder for aller. This Figure is called *Antheſis.*

. By changing the letters place, as, eenre for eener, this Figure is called *Metatheſis.*

SECTION XXVI.

ere are certain abbreviations uſed by them, in heir writings: as,

ſtands for { an / am. / en / em. / in. / on / om. } { ũ. / eñ. / (3. } for { un/um. / ende. / ende.

. } for { niet. / met. / het. / dat. } { u l. is u ly. or u lieden. / gy l. gy ly. gy lieden. / ſy l. ſy ly. ſy lieden.

. Ende ſoo voort.

. Majeſt. for Koninglijke Majeſteit.

. Excell. for Prinſelijke Excellentie.

E. Achtb. for Edele Erentfeſte Achtbaerheden.

. Mog: for Hoog Mogende.

it. for Capitein/ &c.

r { Heere. / Heilige/ &c.

Maty.	Majeſty.
Hoble.	Honorable.
Wſhip.	Worship.
Worpful.	Worshipful.
Hd.	Honoured.
Lop.	Lordship.
Rd.	Reverend.
Eſqr.	Eſquire.
Capt.	Captain. Ende veel andere meer.

SECTIE XXVII.

DAer zijn ſekere Diſtinctien, ende Punctuatien die ſy in hare Schrijften gebruiken: als

(/) Word een Comma genoemt.
(:) Heet men Colon, ofte dubbelde punct.
(?) Een Interrogatie.
(') Is een Apoſtrophe, toonende de wegneminge ofte verſwijginge van een klink letter.
( ) Is een Parentheſis.
(!) Is een teiken van Verwonderinge, ofte Admiratie.
(-) Is een Verbindinge.
(=) Noemt men een Deelinge, ofte Diviſie.
(.) Een Punctum, ofte Punt, te kennen geven het ſlot van een geheelen ſin.

Aldus hebbe ik in XXVII Sectien volcindigt 't gene ik dachte noodſakelijk / ende dienvolgens nutteliik voor U. E. te zijn; Aengaende de beteekeninge van eenige Engelſche Woorden onvertaelt die ſullen wy (indien 't de Heere wil) achter aen volgende Tweede Deel, in een Aenhangſel, met hare beduijding aenteikenen; ende beſluite dan alſoo het Eerſte Deel met EINDE.

SECTION XXVII.

THere are certain pointings, which they uſe in their wrytings: as,

) Or (,) is a *Comma.*

:) Is a *Colon.*

?) An *Interrogation.*

') Is an *Apoſtrophe*, which notes the taking away or the concealing a vowel.

( ) Is a *Parentheſis.*

!) Is a note of *Admiration.*

-) A *Copulation.*

=) A *Diviſion.*

.) A *Point*, or full ſtop.

Thus in *XXVII Sections* I have finiſhed, what ſuppoſed needful, and conſequently uſeful or you: as concerning the ſignification of ſome Dutch words, which be not *Interpreted*; Them e will (*God willing*) give you an account of, nd note them down with their ſence, and eaning in an *Appendix*, to the following cond *Part*, and ſo conclude this *Firſt Part* with

F I N I S.

Een kleine
OEFFENING,
Tot een Beſluit.

Indicative moode. Preſent tenſe.

DEar friend, what do you all the day? or the whole day?
I exerciſe my ſelf in things, that do edify.
And I, what do I at this houre?
Thou art in a good Moode when you have mony.
What doth your Brother *Adam* now at this time?
He is jocund (*glad, chearful*) when he hath good Company.
What do ye now?
We rejoyce (are *merry*) and have peace, and plenty in our Country.
What think you, that we do dayly?
Ye are Content when ye have ſufficient of Goll, and Silver.
What do thoſe good *Companions*?
They are (*or be*) pleaſant, when they are buſy about their work or imployment.

Denying. They be not.
Affirming. But they be.

The Preterimperfect tenſe.

Worthy Brother, what did you almoſt?
I was Ioyful, and hath it wholly according to my wiſh.
What think you, I did there above?
You were writing, and hadſt delight therein.
What did *Bernard* below?
He was ſick, and had a deſire to dye.
What did ye together in the Garden?
We were ſad (*ſorrowful*) and had heart grief.

A Small

EXERCISE,

For a Concluſion.

De Toonende manier. Tegenwoordigen tijdt.

Jebe Vziendt wat doet gy al den dag? ofte den gantſchen dag?
Ik oeffene my elven in ſlichtelijke dingen.
Ende ik/ wat doe ik te deſer uren?
Gy zyt wel geſint als gy Geldt hebt.
Wat doet u Vzoeder Adam nu ter tijdt?
Hy is luſtig als hy goedt geſelſchap hzeft.
Wat doet gy luiden nu?
Wy zyn blijde/ ende hebben Vzede ende overbloet ons Landt.
Wat meent gy dat wy dagelijkx doen?
Gy l. zijt te vzeden als gy genoegſaem Goudt de Silver hebt.
Wat doen die goede Maets.
Sy zyn vzolijk als sy beſig in't werk zyn.

Loochenende. Sy en zyn niet.
Beveſtigende. Sy zyn immers.

Den Onvolkomen geleden tijdt.

Waerde Vzoeder / wat dede (ofte deedt) gy hier.
Ik was verheugt / ende hadt het heel na myn wenſch.
Wat dunkt gy / Ik daer boven dede?
Gy ſchreef (ofte waert ſchryvende) ende hadt remack daer in.
Wat deed Bernard om laeg ofte beneden?
Hy was ſiek/ en hadde luſt te ſterven.
Wat deed gy l. t'ſamen in't Hof.
Wy waren vzoedig/ ende hadden hertſ weer.

Geſſe (*reckon*) what we did in the kitchin?
Ye were weary, and had a deſire to reſt.
What did the Souldiers in the field?
They were well, and had their pleaſure.

In the Preter tenſe.

Loving Neighbor, what did you yeſterday morne?
I was welcome, and had what I deſired.
Know you what I did, at that ſame time?
Thou wert provoked (*diſturbed*) and hadſt a great paine.
What did your Son in Law *Charles* yeſterday?
He was gone forth, and had good Company.
What did ye the day before yeſterday?
We were glad, and had it before the wind.
Know ye what we did then?
Ye were ill. and would be worſſe.
What did the Merchants the other day?
They were all amazed, and had great perill, or danger.

In the Preterperfect tenſe.

What have you done in time paſt? or in former time? &c.
I have ſaid, and done what I was able.
Thou haſt queſtioned, and Anſwered.
He hath eaten, and druncken.
She hath ſought, and found.
We have bought the Cloth, and paid for it.
Ye have wonne the play, and loſt it.
They have delivered, and ſent the goods.

Querying, &c.

Have I ſaid and done?
Haſt thou gone, and returned?
Hath he ſaved his life with loſſe of ſhip and goods?

Den

Haedt wat wp in de Keuken deden?
Gp l. waert moede/ ende had lust te rusten.
Wat deden de Krijgs-knechten in 't veldt?
Sp waren wel/ ende hadden haren lust.

In den Geleden tijdt.

Beminde Buerman wat deedt gp gisteren
chtent?
Ik was wellekom/ ende hadt 't gene ik be-
erde.
Weet gp wat ik te dier tijdt dede?
Gp waert verstoort/ ende hadt een groote pijn.
Wat dede Carel uw' Behouwt sone gisteren?
Hp was uit-gegaen/ ende hadt goedt gesel schap.
Wat deedt gp l. eergisteren?
Wp waren blijde/ ende hadden't voor de windt.
Weet gp wat wp doen deden?
Gp l. waerdt qualijk/ ende woudt erger zijn.
Wat deden de Kooplui den lestent?
Sp waren alle verbaest/ ende hadden groot ge-
aer.

In den Volkomen geleden tijdt.

Wat hebt gp in den voorgaenden tijdt ge-
en? &c.
Ik hebbe geseidt ende gedaen wat ik vermocht.
Gp hebt gevraegt ende geantwoordt.
Hp heeft gegeten ende gedronken.
Sp heeft gesocht ende gevonden.
Wp hebben het Laken gecocht/ ende daer voor
aelt.
Gp l. hebt her spel gewonnen ende verlozen.
Sp l. hebben 't goedt gegeven ende gesonden.

Vragende, &c.

Heb ik geseidt ende gedaen?
Hebt gp gegaen ende wederom gekeert?
Heeft hp syn leven behouden met verlies van
ijpen goedt?

Ont-

Denying, &c.

I have not done nor ſaid.
Thou haſt not red, nor writ.
He hath not loſt his ſhip nor goods, &c.

Queſtioning, &c.

Have not I done, & ſaid?
Haſt not thou done ill, to loſe thy honour, and Credit, &c.

In the Preterpluperfect tenſe.

What had you done ere (*or before*) I came?
I had ſpoken, and liſtened.
Thou hadſt ript, or undone, and done, or made it again.
He had broke his faſt, and dyned.
She had known, and neglected it.
We had delivered, and received.
Ye had lent, and borrowed mony.
They had waited, and hoped.

Querying, &c.

Had I ſpoken? and liſtened?
Had you gotten mony? and ſpent it?

Denying, &c.

I had not heard nor ſpoken: thou hadſt not grieved nor lamented, &c.

Queſtioning, &c.

Had not I heard, nor ſpoken? hadſt not thou, &c.

In the Future tenſe.

What will you do after dinner, (after-noone?)
I will, or ſhall be rich, and have aboundance.
What ſhall or will I do anon, by and by, or almoſt?
You ſhall, or will be poor, and have nothing at all.

Wh

Ontkennende, *&c.*

Ik en heb niet gedaen/noch geſeidt.
Gy en hebt niet geleſen/ noch geſchreven.
Hy en heeft ſyn ſchip noch goedt verlozen/ &c.

Vragende, *&c.*

En heb ik niet gedaen/ en geſeidt?
En heb gy niet qualyk gedaen/ uw' eere/ ende
geloof (ofte Credijt) te verlieſen/ &c.

In den meer als volkomen geleden tijdt.

Wat hadt gy gedaen/ al eer ik quam.
Ik hadde geſprooken ende geluiſtert.
Gy hadt ontbeten/ ofte ontmaekt/ en't hermaekt.
Hy hadde ontbeten/ ende noenmael gegeten.
Sy hadden geweten/ ende verwaerlooſt.
Hy hadden gelevert ende ontfangen
Gy hadt Geldt geleent/ ende ontleent.
Sy hadden gewacht (geveidt) ende gehoopt.

Vragende, *&c.*

Hadde ik geſprooken/ ende geluiſtert?
Hadt gy Geldt gekregen ende verquist?

Loochenende, *&c.*

Ik en hadde niet gehoozt noch geſprooken.
Gy en hadt niet getreurt noch gekermt/ &c.

Vragende, *&c.*

En hadde ik niet gehoozt noch geſprooken?
Hadt gy niet/ &c.

In den Toekomenden tijdt.

Wat ſult gy na noenmael (middag) doen.
Ik ſal ruſt zyn ende overvloedt hebben.
Wat ſal ik ſchier/ ofte byhaets doen?
Gy ſult arm zyn/ ende niet met allen hebben.

Wat

What think you, that *Nicolas* will do to morrow?
He will be wiſe, and bear a great name.
What will ye do over to morrow?
We ſhall be well Inter tained, and receive a thouſand thanks, or receive thanks a 1000 fould.
What will or ſhall we do the next week that co meth in?
Ye ſhall be happy or proſperous? and have the purſ full.
What ſhall the honeſt people do hence forward?
They ſhall be in peace, and ſhall have joy and re eternal.

The Imperative moode. In the Preſent, and Future tenſe.

Be briske, or frolike, and be of good Courage.
Tell *Iames*, that he be diligent, and vigilant.
Let us be prudent, or wiſe, and keep correſpondenc with the good.
Be ye Courteous, and have an humble heart.
Bid them, that they pray to the Almighty, and receiv his gifts and benefits, thankfully.

The Optative moode.

God graunt, I be wiſe, and I had my wiſh.
Oh! that you were rich, and hadſt thy deſire.
I would, he were modeſt (*Civil*, *Courteous*) and ha any Comelineſs, or pleaſantneſs in geſture, and grac in Speech, and utterance.
Oh! if we were wiſe, *&c.*

The Subjunctive moode.

Although I have but little mony, yet have I not a weak Courage.
Though you have a ſmall body, yet haſt thou not a little heart.
Although he hath many words, yet hath he not m ny fair dayes, &c.

Whe

Wat meindt gy dat Nicolaes morgen doen ſal?
Hy ſal wijs zijn / ende eenen grooten Naem hoe-
en.
Wat ſult gy overmorgen doen?
Wy ſullen wel getroeft worden / ende duiſendt fout
ank hebben.
Wat ſullen wy de naeſt komende week doen?
Gy ſult geluckig zijn / ende de Borſe vol heb-
en.
Wat ſullen de Bzome Luiden voortaen doen?
Sy ſullen in vzede zijn / ende ſullen vzeugt / ende
ufte hebben in der eeuwigheidt.

In de gebiedende manier. In den tegenwoor-
digen, ende Toekomenden tijdt.

Weeſt luſtig ofte vzolijk / ende hebt goeden moet.
Segt Jacob dat hy neerſtig zy / ende 't ooge in't
il hebbe / (dat is wacker.)
Laet ons voorſichtig weſen / ende t'ſamen han-
eling met den goede hebben.
Weeſt gy ſ. goedertieren / ende hebt een ootmoe-
ig hert.
Segt hun dat ſy den Almogenden bidden / ende
n gaven en weldaden in danck ontfangen.

De wenſchende manier.

Godt gebe / dat ik wijs zy / ende mijnen wenſch
adde.
Och! dat gy rijk waert / ende uwe begeerte haddet.
Ik woude dat hy heuſch ware / ende eenige behal-
gheidt hadde.
Och! of wy wijs waren / &c.

De ondervoegelijcke manier.

Als is't dat ik luttel Geldt hebbe / ſoo en hebbe ik
en kleinen moedt.
Al is't dat gy een klein lichaem hebt / ſoo en hebt
y geen klein hert.
Hoewel hy vele woorden heeft / ſoo en heeft hy niet
ele ſchoone dagen / &c. Plural, &c.

Doen

When I told the truth, then was I hated of ever man.

When you had leave, then you ceaſed not from play

When *Iſaac* ſtood at the Table, ne ſerved as a ſkinke (*a filler of wine*) or as a waiting man, *&c.*

Conſidering that I have been at your's, have not kept my word?

Though you have eaten hony, yet you have not ſuck the hony Combs.

Now that *Andrew* hath gone to ſeek peace, he ma be bleſſed, *&c.*

Conſidering that I had had toyle, and trouble, ſo ough I alſo to have ſome reward.

Sith that (*for ſo much as*) thou hadſt bee at th Wedding (*mariage*) you ought alſo to go to the fu neral.

Although that D. had come at day break, yet ſhoul he not have been time enough, &c.

When I ſhall be ſicke, or ill, you ſhall then be m Phiſition.

When thou ſhalt have a long gown, they you will b counted a Doctor.

When *Sophyrus* ſhall keep watch, he then will beur the City, *&c.*

The Infinitive moode:

The work of honeſt people is, to have ſuch in eſteem that follow the thrut.

To farſt outwardly, to pray with the mouth; to d Almes in publik for to be ſeen and Commended of th world, is not this the life of Hippocrites?

The dealing of right Merchaunts it is, to look mo at the common profit, then at ones own (*ſelf,*) advan tage, or gain.

Not to have learned what is neceſſary, and mee for age, is much be wailed by old (*or Antient*) men.

Doen ik de waerheidt seide / doen was ik van elk een gehaet.

Als gy oorlof hadt/soo en hielt gy niet op van spe-len.

Doen Isaak aen Tafel stondt / soo diende hy als Schenker of Serviteur.

Gemerkt dat ik t'uwent geweest heb/en heb ik mijn woort niet gehouden?

Al schoon dat gy Honig gegeten hebt / nochtans en hebt gy de Honig-raten niet gesogen.

Nu dat Andries den vrede heeft te soeken gegaen / soo sal hy salig wesen/ &c.

Gemerkt dat ik arbeidt gehadt hadde / en moeite; soo behoorde ik ook eenigen loon te hebben.

Midts dat gy ter Bruiloft geweest haddet / soo behoorde gy ook ter Uit-vaert te gaen.

Al waert dat D. in de dageraedt/(of in't krieken van de morgen) gekomen hadde / noch en soude hy niet tijts genoeg geweest zijn/ &c.

Als ik krank ofte qualyk gestelt zijn sal / gy sult dan mijnen Genees-meester(Doctoor of Arts)wesen.

Als gy eenen langen tabbaert sult hebben / dan soo sult gy Medicus, Medecyn-meester/ (of Artset) geacht worden.

Wanneer/ of als Zophyrus de schildt-wacht houden sal, soo sal hy dan de Stadt verraden/ &c.

De Onbepaelde Manier.

't Werk van eerlike luiden is/om sulken in achting (of waerdering)te hebben/die de waerheidt navolgen.

Uiterlik te vastē/met den mont te bidden/ende aelmoessen in't openbaer te doen / om van de werelt gesien ende gepresen te worden/is dit het leven der Hypocriten (huichelaers,schijn-heiligen,geveinsden)niet?

De Koophandel(of verhandeling)van rechte Koopluiden is meer te sien op t (na't) gemein proffijt/ dan op eigen voordeel of baet.

Niet geleert te hebben't gene dat voor den Ouderdom noodig(of noodelijk) ende bequaem is/wort van den Ouden veel (ofte seer) beklaegt/ofte beweent.

Of Participles.

In telling the truth, I render my ſelf hateful.

Living ſoberly and carefully, ſo *N.* waxed old.

By gaining and ſparein, wee become Lords of yearly Rents, and revenewes.

In reſting and Ceaſiing from all work or labour, they grew lazy, and toakiſh.

Ruminating the H. Scriptures, ſo men become wiſe, civil (*or gentle*) compoſed, and dextere, (*or quick of wit.*)

By bragging, bravading, vaunting, and letting in ware of Oſtentation, wee produce to our ſelves diſhonour, and ſhame.

In going above our eſtate or degree, both the godly, and the world too, are offended, or ſcandalized thereby.

Permiting, and ſuffering evil, you make your ſelf guilty, or culpable.

Beginning well, and ending well, cauſeth the worke to be commended, or *praiſed.*

Betweeu purbleblinde, and being ſtarke blinde, their is a vaſt difference..

A fooles bold may ſoon be ſhot, by ſpeaking unadviſedly or inconſiderately.

Rewarding the work e, ſweeeteneth the ſowre or crabbed labour.

Imperſonals.

Yeſterday they aroſe (*or did ariſe*) and acted marvellouſly.

To morrow they will do ſome thing that's good, by the grace (*or helpe*) of God.

It pleaſeth mee that they do warantable things, or elſe that they leave it undone.

Men ſhould not do amiſſe, to ſhew whiter I pronounce amiſſe.

God grant that men may get (*or draw*) vantage, and profit out of (*or by*) my wrytings.

Men get a hoarſe throate by ſpeaking ſhrill, and lowde.

It breaketh my loynes a peeces.

It's our part to praiſe God for his Spirit and Truth. *Amen.*

FINIS.

Van Deel-woorden, ofte Deel-nemingen.

De waerheidt seggende / (boodtschappende) maek my hatelijk.

Soberlijk ende besorglijk levende soo wort N. out.

Al winnende en sparende/ worden wy Renteniers.

Van allen werk rustende / ende aflatende (ophoudende) soo worden sy l leup en veug.

De H. Schrift herknauwende soo word men wijs/ eusch/ geschikt ende behendig.

Al trotsende / pronkende / beroemende ende pochende sich aensteilen / (ofte met Ostentatie al aentreende) doen wy ons selven oneere ende schande aen.

Boven ons staet ende graet gaende/ beide de Godsruchtigen en de werelt cok/ zijn daer door geargert.

't Quaet toelatende ende lijdende maekt gy u elfs schuldig of strafbaer.

Wel beginnende ende wel voleindigende doet het werk prijsen.

Tusschen stiksiende ende geheel blindt zijnde is en wijdt en breedt onderscheidt (of verscheidenheit.)

Onbedachtsaemlijk ofte roekelooslijk sprekende / mag een Naar sijn pijl dra geschoten worden.

't Werk beloonende versoetet den sueren arbeidt.

Onpersoonliken.

Gisteren stondt men op / en deden wonderbaerlijk/ Morgen sal men met Gods genade (of hulpe) wat medts doen.

Het belieft my dat men geoorlofde dingen doe / oft dat men't late staen (ofte ongedaen.)

Men sonde niet qualijk doen te wijsen/ (of te tooonen) of ik qualijk pronunciere (ofte uitspreke.)

God geve dat men uit mijn schrijvens nut en profijt trecken mag.

Men krygt een heesche keel door overscherp en uidt te spreken.

Het breekt mijn lendenen aen stucken.

Het staet ons Godt te loven voor sijn Geest en Waerheidt/ Amen.

E Y N D E.

Den Engelſchen ende Ne'erduitſchen

ONDERRICHTER,

HET TWEEDE DEEL.

Waar in

't Samen-ſpraatjes/ gemeene Redenen/ Diſcourſen/ Sendt-brieven / ende Sin-ſpreuken / om daar door tot de wetenſchap /ende 't aanſtaan van de Engelſche Sprake gerieflijk te komen/ vergadert zijn.

Mitſgaders, een Kleine

VOCABULAAR,

Oft Woordt-Boekje, met het gemelde Aanhanghzel daar aan behlijvende.

The Engliſh and Low-Dutch

INSTRUCTER,

THE SECOND PART:

Wherein

are Collected Common Dialogues, Communications, Diſcourſes, Letters, and Sentences, readily for to come thereby to the knowledg and liking of the Dutch Tongue.

Together with A Small

VOCABULAR,

and the mentioned *Appendix* joyning thereunto.

TOT ROTTERDAM,

gedrukt by *Baſtiaan Wagens*, Boek-verkooper op 't Steiger. In 't Jaar 1677.

CAPITTEL I.

Een Morgen-groetenisse tusschen *A. B.* ende *B. D.*

GODT gebe U. L. een goede mozgen/ Heer.

Ende U. L. van gelijke/ Mijn Heer, een goede mozgen / ende een goet jaar.

De Heere vergunt U. L. een goeden mozgen/ Seigneur.

Mijn Heer, 't selve zy U. L. gegeven/ met alle voozspoet.

Goede mozgen/ Jufrouw / Meestresse / &c.

Ende u ook; God gebe U. E. een goede mozgen/ Seigneur, ende U. L. desgelijks Meester C.

Goede mozgen/ Buurman.

Ik bedanke U. E. mijn lieven naasten/ (gebuur.)

Godt gebe u een goeden dagh/ Meester B.

Ende u ook Mr. A.

De Heere gebe U. E. een vzolijken dagh.

Een goede / ende een blye dagh zy U. L.

Monsieur, Ik bedanke U. E. seer oodmoedelijk.

CHAPTER I.

A morning salutation between A. B. *and* B. D.

GOD give you a good morrow, *Sir*.

And to you likewise, *Sir*, a good morrow, and a good year.

The Lord graunt you a good morrow, *Sir*.

Sir, the same be given to you, with all happiness. (or prosperity.)

Good morrow, Madame Mistresse, &c.

And to you also, God give you a good morrow *Sir*, and to you the same in like manner, Master *C*.

Good morne, (*morning*) Neighbour.

I thank you my loving Neighbour.

God give you a good day, Maister *B*.

And to you also, Mr. A.

The Lord give you a joyful (*frolik*) day.

A good, and a merry day be to you.

Sir, I most humble thank you.

Sir, God give you (*good lad*,) and all prosperity.

Seigneur, Godt gebe U. E. goedt geluk / ende alle voorspoedigheit.

I wish the same to you, with a good heart.

't Selve wensche ik U. E. met goeder herte.

I wish you a good day.

Ik wensch U. E. een goeden dagh.

I wish the same to you likewise.

Ik wensch U. E. het selve insgelijkx.

Sir, how do you do this morning.

Mijn Heer, hoe vaart gy desen ochtent.

Sir, ready do to you any service.

Seigneur, bereidt om U. E. eenigen dienst aan te doen / (ofte te bewijsen.)

Sir, how goe's it with your health this morning-tide.

Mijn Heer, hoe gaat et met uw' gesondtheidt in desen ochtent-stondt.

Sir, very well, at your Commandement.

Monseur, seer wel / tot uwen gebode.

Let this be a prosperous day to you, *Sir*.

U. moet desen dagh / (Mijn Heer) een voorspoedige dagh zijn

My *dear friend*; ô that it might not go ill with you too.

Och dat et ook met U. E. niet en mocht qualijk gaan: mijn waarde vrient.

How have you rested to night?

Hoe hebt ghy van desen nacht gerust?

Well. God be praised (*or I thank the Lord.*)

Wel / Godt lof / (ofte ik dank den Heere.

Sir, what do you up so early this morning, abroad in this cool weather, I pray you?

Seigneur, wat maeckt U. E. desen morgenstont soo vroegh op / buiten in dese koelte / ofte t koel weder / ik bid u?

How, (*why*) is it not time to be up: and as concerning the weather, it its temperate, and tolerable.

Hoe / is't niet tijdt op te zijn? ende wat het weder belangt / het is tamelijk / ende verdraaglijk / ofte verdraaghsaam

Waarom ſtaat gy ſoo vroeg op?

'S Morgens (ofte's ochtens) vroegh op te ſtaan is't alderge ſondtſte ding van de gantſche Werelt.

Wherefore do you riſe ſo ſoon?

To riſe early (*or betimes*) a mornings, is the moſt whole ſomeſt thing of all the World.

CAPITTEL II.

Begroetingen in 't ontmoeten, (*ofte tegenkomſte*) en van elkanderen ſcheidende, tuſſchen *A.* B.

CHAPTER II.

Salutations at meeting by the way: and parting one from each other, between A. B.

GOdt behoude U. L. Meeſter B.

De Heere behoede U. L. ook/ mijn Heer.

Godt beware U. E. hertelijk/ Seigneur.

Ende U. E. ook alſoo vrolijk: zijt ghy wel te pas?

Hoe vaart ghy/ mijn Heer?

Hoe hebje't gemaakt ſedert d'anderen dagh? Hoe gevoelje u ſelven ſedert giſteren?

Seer wel: Ik ben wel/ Godt zy dank/ tot uwen dienſt.

Hoe ſtaat'et leven al/ mijn Heer?

Seigneur, Ik bevinde dat ik wel te pas ben: Godt zy gelooft.

GOd ſave you, Maſter *B.*

The Lord preſerve (*or protect*) you likewiſe, *Sir.*

God ſave you heartily, *Sir.*

And you alſo as cordialy: are you well.

How do you do, *Sir.*

How have you done ſince the other day? How do you feel your ſelf ſince yeſterday.

Very well, I am well thanks be to God, at your ſervice.

How ſtands it with your health, *Sir*?

Sir, I find my ſelf well praiſed be God.

And you, *Sir*, how is it with you? well?

I alſo am in health, bleſſed be God, how do's your Father, and your Mother, how do they do, and all the whole family, are they in health?

They are in good health, God be praiſed.

How go's it with you, my *friend*?

It go's well with me, go's it but ſo well with you, my loving friend?

I wiſh you good health, *Sir*.

The ſame I wiſh to you alſo, *Sir*.

How go's it with your affaires?

How ſtand's the matters with you?

Very well, *Sir*.

I ſalute you, *Sir*.

And I you the like.

Are you well, are you well diſpoſed?

I fare well: Indeed (or *rather*) I am in good diſpoſition [of body] I am healthful, and in good proſperity.

Ende ghy / mijn Heer, hoe is't met U. L? Wel?

Ik ben ook geſont / geſegent zy Godt: hoe vaart U. L. Vader / ende U. L. Moeder / hoe varense: ende al het geheel Huys-geſin / zijnſe geſont?

Sy zijn in goede geſontheidt: Godt lof.

Hoe gaat'et met U. L. mijn vriendt?

Het gaat met my al wel: gaat het maar alſoo wel met U. L. mijn lieve vriendt.

Ik wenſche U. L. goede geſondtheidt mijn Heer.

Dat ſelve wenſche ik U. E. ook / Seigneur.

Hoe gaat'et met U. L. dingen / (handel) ofte affairen?

Hoe ſtaan de ſaken met U. L.

Seer wel / Mijn Heer.

Ik groete U. L. mijn Heer.

Eñ ik U. L. deſgelijx.

Zijt gy wel / zijt gy wel te pas?

Ik vare wel: Ik ben, voorwaar wel te pas (ofte in goede geſtaltenis van lichaam) ik ben wel te deegh / ende in goede welvarentheidt.

Dat is goedt: dat is raar/ende ongemeen: dat gaat wel/ dat is my wel een aangename tydinge: dat verblydt mijn herte: dat is my lief om te hooren: Ik hooze dat geerne/ hoozwaar (mijn Heer) Ik verheuge my altijt uiter-maten ſeer in V. L. wel-vaart: Ik bidde V. L. beſo2get uw geſondtheydt wel/behoed ofte bewaart dees uwe geſontheidt.

That is good: that is rare, and not ordinary: that go's well, that is pleaſing tydings to me: that rejoyceth my heart: I love to hear that: I hear that gladly, truely, *Sir*, I rejoyce exceedingly, alwayes at your welfare: I beſeech you to take care of your health, preſerve this your health.

Ik bedank u hooghlijk. Ik en kan nu niet langer toeven; Ik ben in haaſt om te gaan: Ik moet gaan (mijn Heer) en wilt my niet langer ophouden/ Ik heb myn tyd van doen: Ik en magh hier niet blijven ſtaan: Vaart wel Meeſter A. Adieu: Ik wenſche dat V. L. geſondtheidt magh ghedueriglijk aanhouden: blijft Gode bevolen/ (ofte zijt Gode aanbevolen.)

I highly thank you, I can tarry no longer now. I am in haſte to begone: I muſt go, *Sir*, be pleaſed to detain me non longer; I have need of my time: I may not bide to ſtand here ſtill: fare you well Maiſter *A.* God be with you: I wiſh your health may continually, or alwayes continue: be you recommended to God.

Ende u ook mijn waarde vzient: Godt behoede V. L. van alle ongeluk (ofte ongeval) Godt geleyde V. L. Godt zy met V. L. gelieve u (ofte wilt het u gelieven) van mijgent wegen/ mijn cozdiale groeteniſſe aan V. L. Huys vzouwe ende kinderen aan te bieden.

And you alſo my dear friend: God preſerve you from all miſchaunces, God guide you: God be with you, may it pleaſe you, in my name (*or in my behalf*) to preſent my cordial ſalutation to your Wife, and Children.

Sir, I thank you, I shall do your message: I kindly salute you in their behalf, and I pray, recommend me also to your reverend Father and Mother, very kindly.

Seigneur, Ik bedanke V. L. (ik hebje hooghlijk te bedanken) Ik sal u boodschap doen: Ik groete V. L. vrindelijk van harent wegen / ende ik bidde/doet mijne gebiedenisse oook aan V. L eerwaardige Vader ende Moeder / (seer beleefdelijk/(ofte goethertighlijk.)

CHAPTER III.

CAPITTEL III:

Salutations for the Evening-tide, between G *and* H.

Groetenissen voor den Avondt-stondt, tusschen *G.* ende *H.*

WHat a Clok is it, *Sir*?

HOe laat is 'et? (hoe veel heeft de Klock) mijn Heer?

What time anight is it? (or what houre of the night may it be?)

Wat ure (in ofte van) der nacht is't?

What a Clok is it now, *Sir*?

Seigneur, wat ure is het nu?

It is ten a Clock, it is nigh ten: it is wel nigh ten, it hath struck ten, it is almost ten a Clock, it is about ten a Clock, *Sir*.

Het is tien uren (ofte de klok heeft tien) het is by tienen/het heeft tien geslagen/het is by na tien uren/ het is ontrent tien uren/ mijn Heer.

I knew it not, I suppose it is not so late; me thinks it cannot be so late.

Ik en wist et niet / Ik meene het soo laat niet en is/ my dunkt dat het so laat niet wesen kan.

With your favour, but it is, it is verely, it is so, indeed,

Behoudens uw' gunste/ het is toch/ het is im-

mers/ het is in der daat alſoo / het is waarlijk (waarachtigh) mijn Heer, Ik heb't hoozen ſlaan.

Monſieur, wat uren zijn 't die daar ſlaan? weetſe't?

Elf/ mijn Heer, het is elf uren.

Mijn Heer, wat uur mag't doch weſen? bid ik.

Seigneur, het en kan niet mankeren (ontbreken) maar het moet elf zijn.

Dan is het tijd te bedde te gaan / het is als dan hoogh tijt te gaan ſlapen: wy ſullen dan gaan ſlapen: wy moetten dan ons praatjen af breken/ ende dan ſcheiden/ ende na onſe ruſte gaan.

Ik ben niet vakerigh: Ik heb reehte voort geen ruſte van doen: Ik ben niet ſlaperigh: Ik ben noch heel wacker.

Maar ik ben doch heel vakerigh/ mijn oog-ſchelen zijn met vaak bevangen/ ruſt is my ſeer noodigh/ (ofte ik hebbe ruſte ſeer noodigh van doen.) Ik ben ſeer ſlaperigh: Ik en kan myn oogen niet langer open houden: Ik ſegh U. A. daaromme goeden nacht / mijn Heer; Godt gebe U. A. eenen goeden nacht/ mijn vriendt.

it is truely, *Sir*, I have heard it ſtrike.

Sir, what houres be they there that ſtrike? know you it?

Eleven, *Sir*, it is Eleven a Clock.

Monſieur, what a Clock may it be? I pray.

Sir, it cannot fail but it muſt be Eleven.

Then it is time to go to bed: it is high time then to go ſleep: we will then go to ſleep: we muſt break of our diſcourſe, and then depart, and go to our reſt.

I am not drowſy: I have at preſent to need of reſt; I am not ſleepy: I am wholy awake ſtill.

But I am very drowſy, my eyelids are heavy of ſleep (or *taken with ſleep*) reſt is very needful for me (or I *have great need of reſt*) I am very ſleepy: I cannot hold my eyes open any longer; I bid you therefore good night, *Sir*; God give you good night, my friend.

Go to sleep then, and God keep you, I wish you a good night, let this night be benificial unto you, I wish this night might be salubrious to you, I wish from my heart, that you may sleep soundly (*or without Incombrance*) the life-long night.

Gaat dan slapen / ende God beware U. L. Ik wenschе U. E. een goeden nacht / laat dese nacht U. L. voordeelijk zijn / ik wenschе dat dese nacht U. L. magh heilsaam (gesondelijk) zijn: Ik wenschе van herten dat gy onbesorght (ofte onbekommert) deese geheele nacht door mooght slapen.

I thank your for all your kindness (*affability*) and good wishes. God be with you.

Ik bedanke U. L. van wegen alle uwe vriendelijkheidt / ende goede begeerten. Godt zy met U. L.

But stay a little, waite a while, sure, me thinks that you do somewhat forget your self; ought we not first to pray to God together?

Maar beidt een weinigh / (luttel) wacht een weinigh tijdts (wijle) my dunkt dat gy u selfs wat vergeet: behoorden wy niet met malkanderen Godt eerst te bidden?

I thank you, for putting it in remembrance: If it please you to perform the duty I will very willingly joyn with you therein.

Ik bedanke U. L. van wegen d'indachtigmakinge. Indien (ofte soo) het U. L. belieft dese plicht te doen / ik sal seer geerne met U. L. daar in aanspannen.

Go to, I will do it for this time, by the help of God, &c.

Wel an: Ik sal't voor dit maal met Godts hulpe doen / &c.

CAPITTEL IV.

Een Gemeine t'ſamen-ſpraak, van 's ochtens op-ſtaan, tuſſchen *M. F.* en *P.*

HOw/ Francois! ſtaat op / dat je ſchool mag gaan: je ſult geſlagē worden/ want 't is al over ſeven/ (ofte ſeven uuren.)

Maakt u gereet / kleet u / ende rept u haaſtelijk/ ende biddet Godt om u te ſegenen / dan ſuldy u wen ontbijt hebben.

Margriet / geeft my myn kouſſe / haaſt u wat/ ik bid u doch / waar hebje myn wambais geleit / langt my myn kouſſe-banden / ende myne ſchoenen: zijnſe ſchoon.

Doet eerſt een ſchoon hembt aan / want dat is al te vuyl.

Haaſt u dan / want ik ſal anders te lange waeyten (bey'en.)

't Is noch vochtig/ beid een weinigsken (een oogenblik) gy moet een wijltje wachten/ dat ik 't aan 't vyer magh droogheu.

Ik wil ſoo lang niet toeven / gaat heuen / ik en wil 't er geen.

CHAPTER IV.

A familiar Diſcourſe, of upriſing in the morning, between M. F, *and* P.

HO, Francis! Ariſe, that you may go to ſchool: you will be beaten, for it is paſt ſeiven a Clock.

Make you ready, dreſſe you, and hye you quickly, and pray to God for to bleſſe you, then you ſhall have you breakfaſt.

Margery, give me my ſtockings, make haſt, I pri-thee, where have you laid my doublet, reach me my garters, and my ſhoes: be they clean?

Firſt put on a clean ſhirt, for that is too fowle.

Make haſte then, for elſe I ſhall wait too long.

It is moiſt yet, ſtay a little while (*the twenkling of an eye*) you muſt wait a very little while, that I may dry it by the fire.

I will not tarry ſoo long go your way, I'll none of it

You

Your Mother will chide me, if you should go to school, without your clean shirt.

Uw' Moeder sal my bekyven / sooje sonder uw' schoon hembdt t'school soudt gaan.

I had rather that you be chidden, then that I should be either blamed (*rebuked*, or beaten. Now, where are my woollen, or linnen socks, my Coat, my Cloak, and my bonnet, my sattin Cap, and my hat? where is my gown, my girdle, my gloves, and my muffe, my handcherchife, my sachel, my Books, my Inkehorn, with my pennes, and penknife, where are all my things?

Ik hadt lieber dat ghy bekeven wozdt / dan dat ik ofte berispt / ofte gesmeten sou wozden. Nu / waar zyn myn wolle / of linne sokken / myn Rok / myn Mantel / ende myn Bonnette / myn satijne Muts / en mynen hoet? waar is myn Tabbaart / myn Riem / myn Handt-Schoenen / ende myn Moffe / myn Neusdoek / (ofte Snuitdoek.) myn Sacxjen / myn Boeken / myn Ink-hoker / met myn Pennen / ende Penne-mes / waar zyn alle myne dingen?

I have nothing at all ready I have not any thing at hand.

Ik en heb niet met alle gereedt / ik en heb niets by de handt.

I'll tell it my Father, I will make you to hear chiding (*that is, to be chidden*) I'll cause you to have anger of my Father. Peter, bring me some water, for to wash my face and hands.

Ik sal't myn Vader seggen / ik sal u doen kyven hoozen / ik sal u veroozsaken van myn Vader gramschap te hebben. Pieter bzenght my wat waters / om myn aangesicht ende handen te wasschen.

I desire no River-water, for it is not clear, give me well-water, or Fountain-water,

Ik en begeer geen Rivier-water / want't is onklaar / geeft my put-water / ofte Fontein-water,

Neemt het Lampet / ende giet op mijne handen / giet hoogh.

Ende en ſoudje in 't Bekken niet konnen waſſchen / moet gy altydt een knecht by uw' Elleboge hebben / voorwaer gy zyt al te aalweerdigh.

Wilje dat ik mijnen mondt ſpoele / ende mijn aengeſicht waſſche / daar me'e ik mijne handen gewaſſchen hebbe?

Meidt / geeft my een droogh-doek.

Siet / daer hangt eenen ſchoonen witten handt-doek.

Geeft my mijnen ontbijt nu / want ik ben nu al gereet / ik bid u maekt haaſt / ende rept u (wat.)

Wel / maer waer is uwen ſchuldigen plicht / hebje deſen ochtent uwen Vader ende Moeder eerbiedigljk begroet? Wat! hebt ghy dat vergeten?

Waer is mijn Vader?

Hy is in de Winkel.

Goeden dag / Heer Vader / ende eenen goeden morgen u allen / mijn Vaders geſelſchap.

Zyoy opgeſtaen / is dit tijdt ten achten (ofte ten acht uren) op te ſtaen / gy ſult gegeeſſelt worden /

Take the Ewer, or *Laver*, and powre upon my hands powre high.

And could you not waſh in the Baſon, muſt you alwayes have a man at your Ellbow, truely you are too to wanton, or *Malapert*.

Will you that I rince my mouth, and waſh my face, wherewithal I have waſhed my hands?

Maid, give me a Towel.

Lo! there hangeth a fair white Towel.

Give me now my breakfaſt, for I am now ready, I pray thee make haſte, and hye you [*ſomwhat.*]

Well, but where's your duty, have you reverently ſaluted (*greted*) your Father and Mother, this morning? What! have you forgotten that?

Where is my Father?

He is in the Shop.

Good morrow, Sir Father, and a good morning to you all, my Fathers Company.

Are you got up, is this time to riſe, at eight a Clock, you will be whipt,

now. (*I warrant you.*)

Go, kneel down, fall upon your knees first, worship God the Lord.

Our Father, which art in heaven, &c.

Now go your wayes, and present my kind respects to your Master and Mistris, and tell'em, that I desire, they would be pleased to take the paines, for to come and dine with me to morrow: that will save you from bein girkt [*whipt.*]

A way now, get you gone my Child, and learn well, that you may say you lesson to me, when you come anon from school.

Well, I will my dear Father. Good morrow, Father.

Ik vertrouwe/ [Ik verseckere u.]

Gaet/knielt neder/valt op uw knien eerst/ aenbid Godt den Heere.

Onse Vader, die in de Hemelen zijt, *&c.*

Gaet nu heenen/ ende vreesenteert mijn vriendelijcke eerbieding aan uw' Meester en Meesteresse/ en seght haer/ dat ik begere/ dat sy gelieven de moeite te doen/ om morgen te komen ende middaghmaal met my te houden: dat sal u behouden [ofte behoeden] van gegeesselt te worden.

Maakt u nu op wegh/ mijn Kindt/ ende leert wel/ op dat gy my uw' lesse moogt opseggen/ als gy slugs van der Schole t huys komt.

Wel/ Ik sal mijn Vader lief. Goeden morgen Vader.

CHAPTER V.

To learn how to buy, and sell.

GOod morrow, *Sir*, and your Company.

And you likewise Mistris.

What do you here in the

CAPITTEL V.

Om te leeren koopen, ende verkoopen.

GOeden dag/ Heer, ende uw' Maetschap.

Ende u ook Meesteresse/ [Maistresse.]

Wat maekt gy alhier

soo vroegh in de kouwe/ hebje hier lang geweest?

Ontrent een uure.

Hebt gy van daag wat [yetwes] verkocht?

Wat soude ik alreeds verkocht hebben/ ik en heb so veel niet als hantgift ont fangen.

Noch ik.

Zijt goets moets [ofte hebt goeden troost] ik verhope/ dat Godt ons eenige Hallanten/ ofte Kooplup senden sal.

Ik hoop het ook/ hier komter een hy sal hier [of herwaards] komen.

Vzient/ wat ontbreekt u [ofte wat hebje gebrek] wat wilje koopen/ komt hier/ [herwaarts] belieft u pets te koopē/ aanschout ende siet/ of ik niet en heb dat u aanstaat/ dat u dient.

Komt binnen/ ik hebbe hier goedt Laken/ goedt Lijn-waat van allerley soorten/ en van alle prijsen/ goede Zijde-lakenen/ Kamelot/ Damast/ Fluweel: Ik heb ook goedt Vleesch/ goede Visch/ en goeden Haring: Hier is goede Boter/ ende ook goede Kaas/ Edamsche/ Tergouwse/ &c.

Wilje een goet spaans

cold so soon, have you been here long?

About an houre.

Have you sold any thing to day?

What should I have sheld already, I have not so much as taken handsel.

Nor I.

Be of good courage [or *good comfort*] God will send us some Chapmen, or *Merchants*, I hope.

I hope so [*it*] too, here come's one, he will come hither.

Friend, what lack you, what will you buy, Come hither, doth please you to buy ought [*any thing*] look [*vew*] and see, If I have not that likes you, that serves your [*turn.*]

Come in, I have here good Cloth, good linnen of all sorts, of all prises, good Silks, Chambler, Damaske, Velvet, likewise I have good Flesh, good Fish, and good Herrings: Here is goot Butter, and alsoo good Cheese, Edams, Tergowes: *and so forth.*

Will you buy a good spa-

niſh leater, or ſattine Cap, a good hat, or Caſtor; or good Books in Frenſh, Engliſh, Low-Dutch, Latin, or in Italian, or deſire you a writting Book, buy ſomewhat, look what will ſerve you, & what may be for your turn. I will give you good cheap: ask for what you pleaſe, I'll let you ſee it, the ſigt ſhall coſt you nothing, but your own paines.

leer/ ofte ſatijnen Muts koopen/een goeden Hoed/ ofte Caſtooz/ ofte goede Boeken in 't Frans/ Engels/ Neederduitſch/ Latijn/ ofte Italiaans/ ofte wilje (begeertje) een Schrijf boek/hoopt doch wat/ beſiet wat u dient/ ende wat u gerieve mag/ ik ſal u goeden koop geven: vzaagt naar wat u belieft/ ik ſal't u l. laten ſien/ 't geſichte en ſal u niet koſten/ dan uw' eigen moeite.

How much ſhall I pay for th'ell of this Cloth?

You ſhall pay five Sbillingsfor it.

Hoe veel ſal ik vooz d'Elle van dit Laken betalen?

Gijp ſult'er vijf ſchellingen af (voor) betalen.

How much muſt an Elle of this piece of Linnen coſt me?

It ſhall coſt you a dollar, (or *thirty ſtivers.*)

Hoe veel moet mp een elle van dit ſtuk lijnwaet (ofte linnen) koſten?

Het ſal u eenen daalder (ofte dertig ſtuyvers) koſten.

How much the pound of this Cheele (*ſupplice, the value, or price.*)

The pound I rate, at five groates. [i.e. $2\frac{1}{2}$ ſtiver.]

Hoe veel gelt het pondt van deſe Kaſe.

Het pondt gelt/ ofte waerdere ik op vijf groot.

What coſt the canne of this Wine?

The canne muſt yeild me five ſtivers.

Wat gelt de kan van deſen Wijn?

De kan moet vijf ſtuivers gelden.

How much do you rate the piece ——— ?

I rate it ſeaven gilders, and

Hoe veel loofje t ſtuk ——— ?

Ik waerdeer'et met een

een woordt (ofte omme geen woorden te maken) ſeven gulden tien ſtuivers.

Wat ſal ik daer voor geven / maer en over-loſet my doch niet? bid ik.

Neen ik / ſeker: Ik en ſal 't u niet over loven / ik ſal 't u met een woordt ſeggen / ghy ſult 'er af (voor) betalen (ſooje 't hebt) ſeven-en-twintigh ſtuivers ende een halve / alſ 't u belieft / dat iſ immers niet duer.

Het is veel te veel (ofte een groot ghedeelte al te veel.)

Voorwaar't en is niet; hoe veel biedt ghy my? biedt wat: Ik en ſal 't u niet geven / voor 't gene ghy my biedt / biedt my wat.

Wat ſoude ik daer op bieden?

Ghy hebt 'et my al te hoogh gelooft.

Ik en heb: maer 't is niet geſeidt / dat ik't niet voor minder verkoopen en ſal / alſ ik et wel gewaerdeert hebbe: ſeght my wat ghy 'er voor geven wilt.

Ik ſal 'er twee-en-twintigh ſtuivers voor geven / en niet een deuit meer.

ten ſtivers, at a word (*or to make no words.*)

What ſhall I give for that, but do not over-priſe [*or over-value*] it to me? I pray.

Not I ſurely [*or certainly*] I will not over-rate it you, I'll tell it you at a word, you ſhall pay for it [*if you have it*] twenty and ſeaven ſtivers, and a half, if it pleaſe you, that is *forſooth* not dear?

It is much to much (*or a great deal too much.*)

Forſooth it is not; how much do you bid me? bid ſomething: I will not give it you, for that which you proffer me, bid me ſomewhat.

What ſhould I bid upon that.

You have ſed it me a too high a price.

I have not: but it is not ſaid, that I will not ſell it for leſſe, then I have rated it: tell me what you will give for it.

I will give twenty and two ſtivers for it, and not a doite more.

For that price it is no to be sold, you proffer me losse you bid me too little; I have some here, which I can sell you for that price: but it is not so good, no not to be compared, it does not come neer it by a good way, I will shew it you; look, this I will sell you for lesse price; but the least price is not alwayes good to be sought: can you do better then buy that which is good? If you were my Brother, I could give you not a better.

Voor dien prijs en is't niet te koop / gy bied my verlies / gy bied my al te weinigh/ [luttel;] Ik heb hier wel wat / dat ik u voor dien prijs verkoopen kan/ maer 't en is soo goet niet/neen niet te vergelijken / het en genaekt 'et niet by een goedt stuk weeghs; Ik sal'et u toonen: Siet / dit wil ik u wel verkoopen om minder prijs; doch de minste prijs en is niet altijdts [altoos] goedt gesocht: kanje beter doen dan te koopen 't gene dat goet is? al waerje mijn Broeder / ik en soude u een beter niet konnen geven.

Will you take [*have*] my mony?

Wilt gy mijn gelt aennemen [hebben?]

Not so.

Alsoo niet.

You shall have yet two livers, and a half more.

Ghy sult noch eenen stooter meer hebben.

I cannot: I should still be looser by it: I let it you as peer as I may, I have set you the lowest, and uttermost price, what should one make many words about it. [*thereon*]

Ik en kan: Ik soud'er noch een verlieser aan zijn: Ik verlaat het u so deun als ik [wel] mag/ ik hebbe u de laeghste / en de uiterste prijs gestelt/wat soud'men daer aen vele woorden maken.

I may give no more.

Ik en magh niet meer geven.

Well, God guide you: go, and trye elsewhere: if you

Wel / Godt geleide u: gaet / ende ondersoekt ergens

gens op een ander: ſooje beter koop kunt koopen/ gy ſult et voor eenen ſtuiver hebben/ ghy kund'et nergens bekomen voor de prijs/ diese my biedt/ ende al ſulke waere: Ik ben machtigh om alſoo goeden koop te verkoopen als een ander man/ als yemandt in de Stadt; maer ik en will'et te verlies niet verkoopen; Ik verlaat her u by na voor de ſelfde prijs dat et my gekoſt heeft/ Ik moet wat winnen/ Ik en ſit hier niet om niet met al te winnen/ [te ontfangen krijgen] ſoo ik'et afwenden kan: want ik moet'er af leven/ ghy weet wel genoegh dat alles heel [ſeer] duurcis/ d'een moet noodſakelijk d'ander volgen. Soo je believt my de ſes-en-twintigh ſtuivers te geven/ gy ſult'et hebben/ anderſins ik en kan V. L. niet helpen/ ghy valt my al te hardt om mede te handelen.

Dat ben ik voorwaer; men kan aan V. L. niet winnen; dat yder een ſoo voordt ware/ als ghy/ ik ſoud' myn Winkel [wel] moeten toeſluiten; want ik en ſoud het brood niet krijgen om te eten.

can buy cheaper you ſhall, have it for a ſtiver; you can get it [*or have it*] no where for the price you bid me, and ſuch ware; I am able to ſell it as cheap as any other man, as any in the City, but I will not ſell it to loſſe, I offer it you very neer for the ſame price, that it hath coſt me, I muſt gain ſome what, I ſit not here to gain [to *receive, get*] nothing, if I can ſhift it; for I muſt live by it, you know well enoug that every thing is very dear thone muſt needs follow th'other. If you pleaſe to give me the twenty and ſix ſtivers, you ſhall have it, otherwiſe I cannot help you, you fall too hard for me to deal with.

Forſooth, that I am; men [*one*] can gain nothing by you; if every one were as per cimonious [*thrifty, or ſparing*] as you, I might ſhut up my ſhop: for I ſhould not get bread to eat.

It

It pleaseth you, to say so.

Het belieft / u alsoo te seggen.

It is true indeed.

'tIs in der daat waar.

Now, hear me a word.

Nu hoort mp een woort.

Well, speak (say) somewhat to the purpose.

Wel / segt wat te degen.

I will give you the other stiver, and not a mite more. I may bestow no more, I should be chidden.

Ik sal u d'ander stuiver geven / ende niet een sier meer / Ik en mag niet meer beste en / Ik soude bekeven zyn.

That were a small matter, I likewise should get and obtain displeasure, if I let it go for lesse, are you within a stiver? it is a shame that you should vex (or *tempt*) a woman so long for one stiver, what may a stiver or two avail you?

Dat ware een kleine sake / Ik soude ook onlust behalen ende verkrijgen / soo ik 't om minder liet gaan / zyt gy binnen een stuiver? (ofte op een stuiver na) t is schande datje een Vrouw-mensch om een stuiver soo langhe tempteert wat magh u een stuiver of twee dat?

Yea, you say well, here a stiver, and there a stiver, will make two: Well shall I not have it?

Ja / ghy seghr wel / eenen stuiver hier / ende eenen stuiver daar / maken wel twee: Wel an / sal Ik't niet hebben?

Not for that price, Sir.

Om dien prijs niet / Sr.

Fare well then; I'll go where I shall (or *may*) meet with better use [*usage*.]

Adieu dan / Ik will gaan alwaar ik beter onthaal ontmoeten sal.

You are well come: Now, come hither, take it I may not refuse handsel: it is too to good cheap.

Gy zyt welkom: Nu / komt hier / neemt het / Ik en magh geen handt-gift ontseggen: 't is al te goe koop.

You will say so: but I say, it is too dear, you have beguiled, and defrauded me,

Wat wilje seggen: maar ik segge / 't al te duer is / gy hebt mp bedrogen / ende

ende verwoordeelt/gy hebt my bekocht.

Ik ſchelde het u quijdt is 't ſake datje u ſelven ongenoegt bevindt.

Alſoo te doen/ 't ſoude my een ſchande zijn; hou daar is u geldt; hoe veel moet ghy hebben?

Dat weet gy wel ghenoegh/ vijftien ponden/ ende thien ſchellingen: is 't niet alſoo/is het niet te dege?

Wel/ ſiet daar/ ende geeft my thien ſtuiverg we'erom.

Ik en heb geen klein gelt/ voor hoe veel geeft gy my dit?

Voor acht ſchellingen/ ende ſes groot.

Voor dien prijs en wil ik'et niet ontfangen/ 'ten is ſo veel niet waert/ ghy ſchat het al te hoog.

't Is doch/ vraeght'et liever yemandt anders.

Geeft my ander geldt/ Ik en ſoud' dit niet konnen begeven (uitgeven.)

Gy moogt wel genoegſaemlijk/ Ik wil t u goet doen/ ſoo 't niet en gaet: alsje't niet en kunt wegh ſchikken/ brenght'et my wederom/ ende ik ſal u ander gelt geven: houdt/

you have over-ſold it me.

I releaſe (*or acquite*) you of it, if that you find your ſelf agrieved, (or *malecontent.*)

That would be a ſhame for me, to do ſo: hold then is your mony; how much muſt you have?

You know that well enough, fifteen pounds, and ten ſhillings: is it not ſo, is it not right?

Well, ſee there, and give me ten ſtivers back again.

I have no ſmall change for how much do you give me this?

For eight ſhillings, and ſix groate, (*flem.*)

I will not take it at that price, it is not worth ſo much, you rate it too high.

But it is, aske ſomebody elſe, I pray.

Give me other mony, I ſhould not be able to put off this.

You may ſufficiently well, I will make it good, if it do not go: if you cannot put it away, bring it me again, and I will give you other mony: hold, for to pleaſe

you

you, there is an other piece.

I am now content: will you have it carryed, I will cause it to be carryed for you; *Sirra*, thou boy! take this, go with the Gentleman.

It is needless, (or *not necessary*) I can carry it well my self; fare well, Mistris.

I thank you heartily, my friend: when you have need of any thing, come to me again, I will afford you as good a penner, as any man, as well without mony, as with mony, come when you will, and make tryal of it, come boldly.

Well, Mistris, I will do it very freely, and willingly: Now, be you commended to God.

Grand mercy, *Sir*.

CHAPTER VI.

A Meal, or *Feast*, *of ten Persons*, &c.

FRom whence come you now, John?

daer is een ander stuk/ om u te vreden te stellen.

Nu ben ik te vreden: wilt gy 't gedragen hebben/ Ik sal 't voor u doen dragen; Lecker, Bengel, gy Jongen! neemt dit/ ende gaet met den Edelman.

't Is niet van noode/ ik kan 't selfs wel dragen: Adieu Meestresse (Vrouwe.)

Ik heb V. L. hertelijk te bedanken/ mijn vrient: als gy yetwes van doen hebt/ komt wederom by my/ Ik sal V. L. soo goeden koop geven/ als eenigh Mensch/ soo wel sonder gelt/ als met gelt/ komt wanneer gy wilt/ ende ondersoekt het/ komt stout'lijk.

Wel/ Meestresse/ [Vrouwe] Ik sal 't seer vrypostelijk/ ende geerne doen: Nu/ zijt Gode bevolen.

Grootē dank/ Seigneur.

CAPITTEL VI.

Een Maeltijdt, *ofte* Gastmael van tien Persooner, *&c.*

IAn van waer komt gy nu?

Ik

Ik kome ſoo van de Stadt van London / van de Kerke / van de Predica ie / van de Markt / van de Beurs / uit het Landt / van mijn Ooms ende Nieutjes / van de Schole / &c.

I come even ſo from the City from London, from the Church, from the Sermon, from the Market, from the Exchange, out of the Country, from my Oncle, and Aunts, from the School, &c.

Waar gaſe / waar henen dus jachtigh / waar na toe is de gang / (ofte werwaerts wandelt gy?)

Whither go you, which way thus in ſuch ſpeed, towards what place is your walk?

Ik gat'huis / ik ga na huis toe.

I go home, I am going homeward.

Hoe lange hebt ghy te London geweeſt: hebt ghy aldaar lange geweeſt?

How long have you been at London: have you been there long?

Wat nieus in die Lantſtreek (in dat geweſt?)

What news in that Country?

Waarlijk geen dat goet is / (ofte voorwaer niet goets.)

Truely, none good,

Koophandel / en Heeringh verloopt.

Commerce, and trading goeth backward.

In wat Jaar waſje gebooren?

In what year was you born?

In —— ende ghy hoe oudt zijt ghy?

In —— and you how old are you?

Ontrent twaalf Jaren oudt.

About twelve years old.

Heinorik, hoe laat is't ofte wat tijdt / ofte uure van den dagh is't?

What a Clock is it, Harry, or what time, or hour of the day is it?

het is bp na twaalf uuren / het is bp twaelf / het is over twaelf.

It is almoſt twelve Clock, it is neer twelve, it is paſt twelve a Clock.

Is't alſoo laet / kan t ſoo laet wel zijn / ik mis?

Is it ſo late, can it be ſo late, I trow?

Yea, surely: Yea, assured-
y.

Sir, I must go hence
ben, I fear that my Mo-
her will be discontened,
nd sore displeased with
e, for tarrying [*staying*] so
ng, I am in doubt, but that
y Mother will reprove
e sadly; and am like-
ise blame worthy: I com-
it you to God, *Herman*.

Have you such great and
ighty haste? hath our Ma-
er not asked for me (*or in-
ired after me.*)

I did not hear him en-
ite after you: well, I can
y may] tarry [*or stay*] no
nger. to talke with you,
e well, I go.

Go your way: when shall
e see you again, when
all we meet again [*or
e one another again*?]

God give you good
ven, my dear Mother,
d all your Company.

John, whence come you
ow? wherefore come you
late? is this well done, to
me home at such a
son? I bad you to come
om school at four, and it
now almost six, if it be
t struk; tell me now, 't

Ja / voorseker: gewis-
selijk Ja.

Ik moet dan van hier
(gaan) mijn Heer, ik vreese
dat mijn Moeder niet mp
onvernoeght / ende seer
mishaaght sal zijn / om
dat ik soo lange bey'e: Ik
ben in twyffel / doch / dat
mijn Moeder mp voorsich-
tijk bestraffe wil: en ik ben
ook wel straffens waar-
digh: te Gode / Hermen.

Hebje sulken groote en-
de machtigen haast? en
heeft onse Meester na
mp niet gevraaght?

Ik en hoorde hem niet
na u vernemen: wel / ik
en kan (ofte magh) niet
langer toeven / om met u
te praten. Adieu / ik ga.

Gaat uwes weeghs:
wanneer sullen wp uw
we er sien / wanneer sul-
len wp malkanderen
we'er te gemoet komen?
(ofte ontmoeten?)

Godt gebe u goeden
Avont / mijn Moeder lief /
ende al uw' geselschap.

Dan waer komje nu /
Jan? waerom komt gp
soo laet? is dit wel ge-
daen / op sulken getye
t'huys te komen? ik had
u belast ten vieren van t
School te komen / ende
't is nu bp na ses uren /
soo

ſoo 't niet geſlagen en is; ſegt my nu waer hebt gy deſen geheelen tijdt geweeſt; want Ik weet wel / datſe al lange van 't School geweeſt hebt: Ik wil u verſekeren / dat u Meeſter wel hoozen ſal / hoe gy ſo langs den wegh vertraeght / ende lantreſant / ende op u Moeders woozden geen gade en ſlaet / (ofte en achtet uw' Moeders woorden niet met allen. (niet een bieſje.)

Ik ſmeeke uw'gunſte / waerde Moeder / Ik kome ſoo terſtont van 't School / Ik hebbe nieuwers gepenſt / den tijdt was [ons] verloopen al eer wp 't gewaer wierden; Indien U.E. believt te ſenden / onſe Meeſter ſal u berichten [ofte beſcheidt doen] of 't alſoo niet en is / gelyk ik ſegh.

Dat ſal ik doen: Ik wil de waerheidt weten: Nu gaet / en dekt de Taſel / bereidt de Taſel / [ofte maekt de Tafel gereet] ende haeſt u [wat] ras.

Wel [waerde] Moeder / ik ſal't doen: ik ſal alles in ſyn ſtel ſchicken / [ofte te recht ſtellen] doch waer is het Tafel-laken [Ammelaken.]

where have you been all this time; for I know well that you have been a long while from School; I'll aſſure you, your Maiſter ſhall hear now you loiter and linger by the way, and regard your Mothers words not at all [*not a ruſh.*]

I beg your favour, for ſooth Mother: I come even now from School, I have loitred no where, the time was gone ere we were aware; if you pleaſe to ſend our Maſter will inform you [*forſooth*;] whither be not ſo, as I ſay.

I will do it: I'll know the truth: Go now and cover the Table, lay the Cloth, prepare the Table, [*or make the Table ready*] and haſte you quickly.

Wel, [*forſooth*] Mother I ſhall do it: I will ſet all things in its order [*aright*] but where is the Table-cloth?

The Tablecloth is there within upon the Cupboard, sed the salt on first, can you not remember that? I have told you of it more then twenty times, you mind [*or think*] of nothing you should learn, it is a great shame.

Het Tafel-laken is binnen aldaer op't Tresoor/ set'et zout eerst op/ en sianje dat niet onthouden? Ik hebje 't wel meer dan twintigh reisen geseidt/ gy denkt/ [ofte en let] op die dingen niet die gy leeren soud'/ het is een groote schande.

Go and fetch me the trenchers, and plates, the Cups, Beakers, gobletts, romers, wine-glasses, and the napkins.

Gaet en haelt my de Telsozen/ en beeden/ de kroezen/ drink-bekers/ schalen/ [drink-schalen] roemers/ glasen/ ende de servetten.

Well, forsooth Mother, where be they?

Wel/ Moeder lief: waer zijnse?

You can find nothing, here, there they be, was it not well sought? Go and fetch Bread.

Ghy en kunt niet met allen vinden/ daer/ aldaer zijnse/ was het niet wel gesocht? Gaet en haelt Brood?

Well, give me mony, I pay, for how much shall I bring?

Wel/ geeft my gelt/ ik bid u: voor hoe veel sal ik brengen?

Bring a shillings worth: get three stivers white-bread and the rest in wheate-bread half of th'one, and half of t'other, bring that which is new baken.

Brengt voor de waerde van een schelling: voor drie stuivers witte-brood/ ende de rest aen Tarwen-brood/ half van't eene/ en half van't andere/ brengt dat nieuw gebacken is.

Well, I'll go: See [*or loe*] here is bread, Mother.

Wel/ ik sal gaen: Siet hier is brood/ Moeder.

It is well done, now wash the Cuppes, &c.

't Is wel gedaen/ wast nu de drink-bekers/ &c.

I have washed them a good while since.

Ik hebse al over langh gewasschen.

Brenght hier den Lepel-hoꝛf.

Die daer aen een ſpijker hanght?

Ja: ſet op de ſchotelring / ende gaet en haelt wat hout om een vuer te maken / ſlijpt de meſſen / giet [ofte doet] water in 't Lavoor / ende haugt daer een ſchoone witte-handt-doek.

Komt dan / ende doet het vuer bernen [branden.]

Mijn Moeder / tot noch toe heb ik gedaen 't gene ghy my belaſt ofte bevolen hebt / wat is nu voortaen uw' verdere beliefte.

Komt nu by my / ende ik ſal u goede beleeftheidt leeren / die gy over Tafel behoort gade te ſlaen [ofte waer te nemen.]

Ik bid u / leertſe my / ende ik ſal u neerſtelijk toe-luiſteren / ſonder u in uwe reden tuſſchen te vallen / ende ik verhope dat ik alle neerſtigheidt toe brengen ſal / om uw' geboden te onderhouden ende na te volgen / [ofte na te komen.]

Wel an! In 't eerſte ſult gy uw' nagelen reinigen / ende af-hoꝛten: dan waſſchet uw' handen: ter-

Bring hither the ſpoon-basket.

That which hangeth there on a nail?

Yes: ſet on the platter-ring, and go and fetch ſome wood to make a fire, whet the knives, put water into the Ewer [*Laver*] and hang there a clean white Towel.

Then come, and make the fire burn.

My Mother, hither to I have done what you have charged, [or *commanded*] me, what is now hence-forth your further pleaſure.

Now come to me, and I will teach you good behaviour, which you ought to obſerve at Table.

I pray you, teach me it, and I will hearken diligently to you, without interrupting you in your Speech, and I hope that I ſhall give all diligence to obſerve, and follow your Commands.

Go to! Firſt of all you muſt cleanſe and pare your nailes: then waſh your hands: preſently after that [or *upon that*]

you shall stand and attend with reverence when your Father giveth thanks to the Lord: then set your self down manerly and modestly: gripe not the meat with your fist, but take it neately with your fingers, offer not to eat first of a dish not drink not first; lean not on the Table with your elbowes; sit upright, spread not out your armes, drink not too hastely; likewise eat not your meat greadily: take of that which lyeth, or standeth next before you: and keep your trencher (*plate*) not too long, gape not on other folkes, whipe your mouth when you would drink, not with your hand, but with your napkin; of what you have bitten dip it not again in the platter, lick not your fingers, nor gnaw any bones: cut your meat a pieces with your knife, carry not your meat to your mouth with the knife in your hand: grease not your mouth, wipe your fin-

stondt daer na [ofte daar aen] sult gy staen / ende met eerbiedingh op-hooren als u Vader den Heere danket: dan stelt u selve [ofte sit] manierlijk ende sedigijk neder: grypt de spyse met uwe duist niet aen / maer neemt'et netjes met uw' vingeren / en bestaet niet eerst uit een schotel te eten / noch en drinkt eerst niet; leunet met uw' ellebogen op de Tafel niet; sit reeht op / spreit uw' armen niet uit / drinkt niet al te haestighlijk, ook en eet uwe spyse niet gierigijk [gulsighlijk,] neemt van 't gene naest voor u leidt / [ofte staet] ende en houdt uw' Tafelverdt niet al te langh / en gaept op andere luiden niet / beeght uwen mondt alsje drinken wilt niet met uwe handt / maer met uwe servet: daer ghy af [ofte aen] gheheten hebt / sopt oft doope't in 't plateel niet weder; lekt uw' vingeren niet / nochte knaeght eenige beenders [ofte beenderen:] snyt uw' eten [spijse] met u Mes aen stucken; en draeght u eten na uwe mondt niet met het Mes in de hant: en besmeert uw' mondt

niet; beegt uwe vingeren dikmaels/en peutert u w' neusgaten niet/noch u we tanden/ 't en zy dat gy 'et handighlijk/ ende behendighlijk met uw' Servet vooz uwen mondt doen kundt; ſwijghtt als niemandt u aen en ſpreekt/ ofte als men u niet en vraeght; eet vrijelijk uw' bekomſt; alsje genoegh gegeten hebt/ſtaet dan op van de Tafel/ ende buigt v ſelven onderdanighlijk vooz uwe Ouders/ ende de reſt van de Maetſchap [Geſelſchap:] ende neemt uw' Teljooz in uwe handt met u wegh; waſſchet uwe handen wederom; ſtaet dan/ ende warht op ons/tot dat wp gedaen hebben;nemet dan wech/ ende hertrekt het Tafel-laken na u; welk gedaen zijnde/ ſtaet ſtille terwijl men den Heere Dank-offert vooz ſyne ontfangene weldaden.

Waarlijk ik bedanke U E. [ofte ik hebbe U E. waerlijk te bedanken] God gelievende/ ik ſal al't gene ghy mp bevolen hebt/ trachten na te komen/ maer wat verdere dienſte heeft U. E. ondertuſſchen voo ;mp te doen.

gers oft: picke not your noſtrills,nor your teeth,unleſs you can do it handſomely, and dexterely,with[*holding*] your napkin before your mouth; be ſilent when no body ſpeaks to you, or asketh any thing of you; eat freely your repaſt; when you have eaten enough, riſe then from the Table, and bow your ſelf ſubmiſſively to your Parents,and the reſt of the Company: and take your Threncer in your hand away[*a long*]with you; waſh your hands again; then ſtand,and whaite upon us,until we have done, then take away, and draw the Cloth; which being done; ſtand ſtill while thankes be offered. [*or returned*] unto the Lord for his benefits received.

I thank you forſooth: I ſhall endeavour God willing, to follow all that you have bidden me, but in the mean time what further ſervice have you for me to do.

Be-

Behold, your Father cometh [*or is a coming*] and your Cozen David with him: go and meet them: put of your hat, and make a handsome Congee.

Siet/uw' Vader komt/ [ofte komende is] eñ David uw' Neve met hem: gaet hen tegen/doet uwen hoedt af / ende maket een handigh verlof.

Well, Mother. *Sir* Father, I am your dutiful Sonn, I humbly greet you, and your Company.

Wel / Moeder. Heer Vader / ik ben uwen verplichten Soon / ik groete u ootmoediglijk/ende uw' Maetschap [gefelschap.]

Sir, is that your Sonn?

Mijn Heer, is dat u Soon?

Yes, he is my Sonn.

Ja/ hy is mijn Soon.

He is a goodly child; God make him a good and honest man; I pray God that he may alwayes grow [*increas*] and thrive in vertue: The Lord blesse him.

't Is een goelijk kindt; Godt maek hem een goet ende eerlijk Man: Ik bid den Heere dat hy altijdt in de deught magh aen-wasschen ende toe-nemen; De Heere segene hem.

Loving Cozen, I thank you.

Ik bedanke V. L. lieve Couzijn.

Doth he not go to school?

En gaet hy niet school?

Yes, he learneth to speak Frensh, and English.

Ja/ hy leert Fransch / ende Engelsch spreken.

Doth he, that is very well done; John can you speak good Frensh, and English?

Doet hy? het is seer wel gedaen; Jan kanje wel Fransch/ ende Engelsch spreken?

Not very well, Cozen; but I learn, and I hope to acquire it.

Niet heel wel Neve; maer ik leere / ende verhope het te bekomen.

Where go you to school?

Waer gaet gy te school?

In the Lombard street.

In de Lombaert straet.

Hebje aldaer lange ter ſcholen gegaen?

Ontrent een half jaer.

Leert gy ook ſchrijven/ende Cijfferen?

Ja Neve.

Dat is wel gedaen/leert altoos wel; want nu is uw' tijdt/ende beſint ofte aenmerkt dat:

Hy die in tijdt, ſijn tijd afſlaet,
Als tijdt wel wordt aengebo'en,
Een ander tijdt, tijdt miſſen laet,
't Geen niet en deugt te vergo'en.

Wel/ende ſoo 't Godt believt mijn trachtingh/devoir [ofte naerſtigheidt] te ſegenen/Ik ſal uwe bericht navolgen [achtervolgen] Neve.

Couzijn/gy zijt welkom.

Godt dank/ende ik bedanke u/Nichte.

Neve/wilje aldaer beijden [blijven] waerom en komje niet in? Jan/brengt uw' Neve eenen ſtoel/komt en warmt u/dan ſullen wy gaen eten.

Ik en ben niet kout/ik en wen mijn ſelven niet om by't vuer te komen/het ware een ſchande voor

Have you gone there long to ſchool?

About half a year.

Do you learn to write, and Cypher alſo?

Yes Cozen.

That is well done, learn always well; for now is your time, and conſider that:

He that in time, refuſeth time,
When time well proffered it,
An other time, ſhall miſs of time,
To amend what was amiſs.

Well, and if it pleaſe God to bleſſe my endeavour, I will follow your advice, Cozen.

Cozen, you are welcome.

I thank God, and I thank you Cozen.

Cozen, will you ſtay there. wy come you not in? John, bring your Cozen a Chair; come, and warm you, then we will go to meat. [*to eat.*]

I am not cold, I do not uſe my ſelf to come at the fire, it were a ſhame for me

to

to ſit and kringle over the fire.

Where is my Cozen [*my Neece*] your wife? why?

Have you not brought her along with you?

No, ſhe is ſick.

Yea, is it true, is ſhe ſick? what diſtemper [*trouble*] hath ſhe? *alas!* is ſhe ſick? what for an infirmity hath ſhe?

She hath an Ague.

Hath ſhe had it long?

About a fortnight.

Alas! I knew it not: I will [*God willing*] go and viſit her to morrow: Francis, go to the dore, ſomebody knocks there, ſee whe it is, it will be Roger, I know [*well.*]

Well, Mother, I go: who's there at the dore?

A friend, I pray ope'me the dore.

Are you there, *Sir*, Maſter Roger? I am heartily glad for to ſe you.

Is your Father at home?

Yes, and my Mother too: Come in, I'll ell my Father that you are come.

mp / ober 't huer te ſitten lollen.

Waer is mijn Nicht / uw' Huis-vrouwe? Hoe ſoo?

En hebt ghy haer met u niet gebracht?

Neen / ſy is ſiek.

Ja / is 't waer / is ſy ſiek? wat ongemak heeft ſy? eilaes! is ſy ſiek / wat vooz quale heeft zy?

Sy heeft de kooztſe.

Heeft ſy die lange gehadt?

Ontrent veertien dagen.

Eylaci! dat en wiſt ik niet: Ik ſal [ſoo de Heere wil] morgen gaen / ende haer beſoeken: Francois / gaet na de deur / pemandt klopt daer / ſiet wie het is / het ſal Rogier zijn / weet ik wel.

Wel / Moeder / Ik ga: wie is daer aen de deur?

Een vzient / doet mp de deur open / ik bid u.

Zijt ghy daer / mijn Heer, Meeſter Rogier? Ik den hertelijk verblijdt om u te ſien

Is uw' Vader t'huis?

Ja / ende mijn Moeder ook: komt in / ik ſal mijn Vader ſeggen dat ghy gekomen zijt.

Francois/schikt alles in een gereedtheid / dat wy aen 't eten mogen gaen.

Heer Vader/alles is gereedt/ V. E. magh gelieven aen de Tafel te gaen/ als ghy wilt.

Wel/ ik kom van stonden aen/ ondertusschen roept de Kinderen.

Wel Vader: Jan waer zijt ghy? ghy moet henen ten [noenmael] avontmael komen; waer blijft ghy / ende uw' Susters? wat maekt ghy daer? waerom komje niet wech?

Wat soud ik doen? Ik ben hier wat besigh? Ik en kan noch niet komen.

En weetje niet dat men gaet eten: uw' Vader roept.

Wel dan/ ik kome.

Waerom en komt ghy niet / Jan? moet ghy soo dikmael geroepen werden? langht hier de stoelen.

Mijn liefste [man] laet ons neder sittē/het is tyt.

Wel / ik ben de vreden.

David / sit daer in/ ik bid u.

Ik: geensints / ik bid verschoont my; ik en sal dat niet doen: en belght u niet/ dat ik't er ontsegge / laet u Man

Francis, put all in a readiness, that we may go on eat.

Sir Father, all is ready, you may please to go to the Table when you will.

Well, I come presently, call the children in the meanseason.

Well Father: Iohn, where be you? you must come away to [*dinner*] supper: where do you tarry, and your Sisters? what do you there? why come you not away?

What should I do? I am some what busy here/I cannot come yet.

Know you not that we are going to supper: your Father calls.

Well then, I come.

Iohn, why come you not: must you be called so often? teach hither the chaires.

My dear [*husband*] let us sit down, it is time.

Well, I am content.

David, sit in there, I pray.

I: no at no hand, I pray excuse me: I will not do that: be not displeased, for me to refuse it, let your

hus-

husband [*Peter*] sit there, I pray.

My husband [*Peter*] is not wont to sit there, he will sit here, it is his place, [*seate.*]

Cozen, I pray, crave a blessing.

Excuse me, that doth not become me, to take the work out of my Cozens hands, it is his duty.

Peter, you are Master of the house, I pray, do you desire a blessing of the Lord.

Heavenly Father, &c.

God blesse you my Father and Mother, with all your Company.

Cozen, reach me your trencher, here is a dainty peece for you. Francis, bring us the Sallat, and the powdred beef: fill us some drink, fill [*shink*] your Cozen a glas of wine, & then [*fill*] round about: Francis, sit down with us.

Iohn, go fetch some pottage, for your Brother, and let the other dishes be made ready, runn a pace.

Brother, hold [take] your pottage? Have you to much?

[Pieter] daer sitten / ik bid u.

Mijn Man [Pieter] is niet gewoon daer te sittē / hy wil hier sitten / het is sijn plaetse.

Neve / ik bid u doch / versoekt de Benedictie.

Verschoont my / dat en betaemt my niet / 't werk uit mijn Neef sijn handen te nemen / het is sijn plicht.

Pieter, gy zijt Meester van't Huis / ik versoeke / dat gy den Heere om een segen wilt smeken.

Hemelsche Vader, *&c.*

God zegen u mijn Vader ende Moeder / met al uw' Maatschap.

Neve / langet my uw' Taljoor / hier is een lekker stuk voor u. Francois / brengt ons dat Sallaadt / ende 't ghesouten vleesch: schenkt ons te drinken / schenkt uwen Neef een glaesje wijn / ende schenkt dan rondom: Francois / sit aen met ons.

Jan / gaet wat potspijs voor u Broeder halē / ende laet d'andere schotelen gereedt maken / loopt ras.

Broeder / hout [neemt] uw' potspijs: Hebje teveel?

Ja / wat behoeſſe mijn ſoo veel te brengen?

En eet'er niet al/laet'et ſtaen / 't gheue dat ghy te vele hebt.

Waerom en eet gy uw' potſpyſe niet terwijle ſy heet is?

Het is noch al te heet/ik ſou mijn mondt verbitten [ofte verbranden.]

Jan / brengt het broodt hier: Rogier en heeft geen broodt/haelt een bordt/ en brenght wat moſtert.

Geeft my den Drinkbeker.

Houdt daer/ houdt het vaſt.

Laet het gaen/ ik heb 'et wel / Mijn Heer, en drinkt niet na uw' potſpyſe / want het is ongeſondt/ eet eerſt een weinig eer datſe drinke.

Sniydt my een ſtuk van dat vleeſch / Mijn Heer: ſnijdt Francois wat eten/ want hy en heeft niets te eten. Thomas / ſnijdt wat broodt.

Moet ik hem dienen: en kan hy hem ſelve niet verechten? helpt u ſelven/ want ghy zijt groot ende oudt genoegh.

Lieffe / geeft hem wat eten/ want hy ſchaemt hem/hy en derft niet eten/ dat ſie ik.

Yea, what need you to have brought me ſo much?

Eat it not all, leave that which you have to much.

Wherefore eat you not your pottage, while it is hot?

It is yet too hot, I ſhould ſcal'd my mouth [*or burn my mouth.*]

Iohn, bring the bread hither; Roger hath no bread, fetch a plate, and bring ſome Muſtard.

Give me the Beaker.

Hold there, hold it faſt.

Let't go, I have it well, *Sir*, drink not after your pottage, for it it is unwholeſome, eat firſt a little ere [*or before*] you drink.

Sir, cut me a piece of that meat: cut Francis ſome meat, for he hath nothing to eat: Thomas, cut ſome bread.

Muſt I ſerve him? can he not ſerve him ſelf? help your ſelf, for you are bigg and old enough.

My dear, give him ſome meat, for he is aſhamed, he dares not eat, I ſee that.

Wel

Well, hold there a piece: bring us somewhat else; Isit not yet ready?

Wel / houdt daer een stuk: langht [brenght] ons wat anders; Is 't noch niet gereed?

Look wither the Pies, & Tarts be brought, go and fetch the Roastmeat, and fill us some seck, fill your Father a glas, fill it not so full. see you not what you do? you spill.

Besiet of de Pastepen / ende Taerten gebracht zijn / gaet en haelt het gebraedt / ende schenkt ons wat spaensse wijn / schenkt uw' Vader een glaesje / vult het soo vol niet / en siet gy niet wat gy doet? gy stoxt.

Roger hat not yet drunk, fill him a glas, or a Roomet of whine, for he haes had no seck yet, observe you not that?

Roger en heeft noch niet gedronken / vult hem een glaesje / of te een Roemer wijns / want hy en heeft noch geen spaensche wijn gehadt / en neemt gy dat niet waer?

Make room there for to set the platters.

Maekt daer plaetse om de schotelen [plateelen] te setten.

Now, ye are altogether very heartily welcome, ye see your Chere, friends.

Nu / gy lieden zijt al t'samen seer hertelijk wellekom / gy siet u Cier / vrienden.

Here is good Chere, the Lord make us thankful, & we thank you also; you have been at [*or done*] too much cost.

Hier is goede Cier / de Heere maekt ons dankbaer / ende wy bedanken u ook; gy hebt al te veel kosten gedaen.

Truely, I have not; I am sorry, that there is no more: But be pleased kindly to accept what you find, and wee will excuse the rest.

Ja en heb seker; het is my leedt datter niet meer en is: gelieft maer vriendelijk aen te nemen / 't gene gy vindt / ende wy willen de rest verschoonen.

't Is voorwaer wel geseydt.

Liefste / ontgindt de schouder: Tomas/brengt de Radysen/ Kappers/ende Karoten: Dient David pets vandien Hase / ofte van de Konijnen/ ontgint de Patrijsen : gy en dient ons niet / [ofte gy en snijt voor ons niet.]

Zijt vrolijk/mijn vrienden/ik bid u.

Hier is genoeg om ons vrolijk me'e te maken.

Jan/schenkt [ofte vult] my een kroes met Bier vult hen wat wijn.

Hier en is geen meer wijn.

Gaet wat meer halen: Hoe behaegt U. L. desen wijn?

My dunkt datse goedt is.

Sullen wy hem van 't selfde doen brengen?

Alsoo't u belieft.

Waer sal ik 't gaen halen?

Daer gy desen gehaelt hebt: ofte haelt 't op de Merkt in de dubbelde Sleutelē/Swijns-hooft/ ofte waer ghy wilt.

Hoe veel sal ik brengen?

Brengt twee potten / [kannen] ofte drie pinten/

Forsooth, it is well said.

My dear, carve up the shoulder: Thomas, bring hither the Radishes, Capers, and Carots: serve David of some of that Haze, or of the Rabits, Carve up the Partidges: you carve us not.

My friends; be merry I pray you.

Here is enough to make us merry withal.

Iohn, fill me a Cup with [of] Beer: fill them some wine.

Here is no more wine.

Go and fetch some more; how like you this wine.

Me thinks it is good.

Will we cause him to bring of the same.

Even as it pleaseth you.

Where shall I go fetch it?

Where you fetched this: or fetch is in the Market place at the Crosse-kyes, Swines head, or where you will.

How much shall I bring?

Bring two quarts, or three pints, go a pace, and come

come again quickly.

I will run continually all the way, Father.

Francis, rise now, and serve at the Table; see if there lakes any thing: Will you have any more meat yet? speak bodly [*without fear.*]

No forsooth Mother, I have eaten enoug: I have eaten my repast, God be praised.

Drink now, is there any beer in your Cupp?

Yes forsooth Mother, there is enoug in it.

If there be none, go and draw some.

Doth not some body knock at the dore? go and see [*it.*]

Is there any man at the gate?

Yea, open the gate: I have been here more then half an houre.

Sir, what is your pleasure? what please you? [*what is your desire?*]

Good eaven friend, is your Master [*Father*] at home?

Yes, wherefore? would you speak with him?

gaet ras / ende komt radt we'erom.

Ick sal gedurig den geheelen wegh aen-loopen / Vader.

Francois / staet nu op / ende dient ter Tafel; besiet offer niets en ontbreeckt: Wilje noch meer eten hebben / spreeckt onvertsaeghdelijk / [onbeschroomt?]

Neen trouwens Moeder / ick heb genoegh gheeten: ick heb mijn bekomst gegeten / God zy gelooft.

Dzinkt nu / isser bier in uw' kroes?

Ja trouwens Moeder / daer is genoeg in.

Soo der niet en is / gaet en tapt wat.

Klopt pemandt aen de deure niet? gaet en besiet het.

Is daer pemandt aen de Poorte?

Ja't / doet de Poorte open: ick heb hier meer als [dan] een half ure geweest

Wat belieft u / Mijn Heer? [wat is u begeerte?]

Goeden avondt dzient / is uw' Meester [Vader] t'Huis?

Ja / waerom? woudt gy met hem spreken?

Ja/ Mijn Heer, waer is hy?	Yea, *Sir*, where is he?
Hy is aen de Tafel/ belieft u yets met hem te hebben? Ik sal u boodschap doen. Wie sal ik seggen na hem vraeght?	Hee is at Table, please you to have any thing with him? I will do your errand. Who shall I say asked for him?
Ik moet selfs met hem spreken; seght hem dat ik sijn Ooms Knecht ben: [ofte] seght hem dat ik van sijnen Oom gekomen ben.	I must speak with him my self; tell him that I am his Uncles servant: [or] tell him that I am come from his Uncle.
Wel / ik sal 't hem soo gaen seggen: toeft hier een weinigh. Vader/ hier is een Man die u spreken wil.	Well, I'll go and tell him so; tarry here a little while. Father, here is a Man that would speak with you.
Wat voor een Man is hy?	What for a Man is he?
Ik en ken hem niet; hy seidt dat hy van mijn Oom komt.	I know him not; he saith that he cometh from my Uncle.
Vraeght hem wat sijn begeerte is.	Aske him, what is his desire [*or pleasure*.]
Hy seidt/ dat hy u selfs spreken moet.	He saith, that he must speak with your self.
Wel / laet hem binnen komen.	Well, let him come in.
Komt in / mijn vriendt.	My friend, come in.
Wie is daer binnen / is 'er veel volkx?	Who is there within, are there many folks?
Neen / maer drie of vier.	No, but three or four.
Godt zegent al het geselschap/ Godt segent uw' Maeltydt.	God blesse all the Company, God blesse your Meal.
Wellekom / Heindrik, wat goedt [supplicenieus] brenght gy ons?	Welcome, *Henry*, what good news bring you.

Sir,

Sir, my Master hath sent me, to solicite [*intreate*] you, and your wife, that you will please to come and dine with him to morrow.

Mijn Heer, mijn Meester heeft my gesonden / om u te versoeken / met U. L. Huis-vrouwe / dat U. L. wil gelieven morgen middagh met hem te komen eten.

How doth my Uncle do, and all his household?

Hoe vaert mijn Oom / ende alle sijn Huis-gesin?

They are all very well, lusty, and in health, thanks be given to God.

Sy zijn al seer wel te pas / kloek / ende gesondt / Godt dank.

I am glad to hear it: but tell him, I pray, that I thank him with al my heart, and that it is impossible for me, to come at noon: for four dayes ago I was invited forth; where it no for that, I would gladly come, and accept of his Courtousy: but in the after-noon I will come to him, if I can, without faile.

Dat verblijd my te hooren / maer seght hem / bid ik / dat ik hem van gantscher herte bedanke / ende dat 't et my onmogelijk is / op de middag te komen: want ik den al over vier dagen uitgenoot geweest; 't een ware [om] dat / ik woud' geerne komen / ende sijn beleefthejt aen nemē: maer na de middag sal ik by hem komen / soo ik vermag / sonder faute / [fael.]

Well, I will tell him: God give you good night, *Sir*.

Wel / ik sal 't hem aen dienen: Godt gebe u goeden nacht / Heer.

Tarry, *Henry*, drink before you go.

Beid / Heindrik, drinkt eer gy gaet.

I am not a drye [*a thirst*] I thank you as much as if I did.

Ik en heb geen dorst / ik bedanke u soo seer als of ik 't debe.

Tarry, I say, you must drink once.

Beid / seg ik / gy moet eens drinken.

I thank you for your Civility, I must go.

Ik bedanke u voor uw' beusheit / ik moet gaen.

En

En is Jan noch niet gekomē? waer blijft hy dus lange?

Hy komt/ [hy komt al.]

Jan/ door wat oorsake is 't dat ghy soo lange beid?

Ik en konde niet eer komen/ Vader; daer was veel Volks te dienen: Ik heb voorwaer den gantschen weg sta'ig aen-gelooven.

Wel/ schenkt hier wat wijn.

David/ proeft'et of'et goet is/ of niet.

Ik sal/ schenkt my wat hier in / 't ander was beter.

't En was/ desen/ na mijn Oordeel/ is veel beter.

Anneken/ waerom en zijt ghy niet vrolijk/ hoe komt het dat gy niet met allen en segt?

Wat soude ik seggen? 't is beter te swijgen/ dan qualijk te spreken: Ik en kan geen goet [Duits] spreken/ en daeromme swijgh ik.

Hoe/ wat seght ghy? gy spreekt soo wel als ik/ en beter ook.

Ik en doe/ ik wou't wel [supplice, Ik dede] al sou-

Is Iohn not yet come? where stayes he thus long?

He cometh [*he is a coming.*]

Iohn, what is the reason that you stay so long?

Father, I could not come sooner; there were many folks to serve: I have runn constantly al the way, forsooth.

Well, fill some wine here.

Taste it wither it be good, or no. David.

I will, fill me some in this, the other was better.

It was not, this is better a great deal, in [*according to*] my judgment.

Anna, why are you not merry, how cometh it that you say nothing?

What should I say? it is better to be silent, then to speak badly: I cannot speak good [*English*] and therefore I hold my peace.

How, what say you? you speak as well as I, and better too.

I do not, I would I did.

though

though it should cost me twenty gilders.

David, you eat not, cut me I pray, of that; that is sodden too much, and this is roasted too little; is it not?

Me think's so too.

Roger, lend me your knife, I pray you.

There, take it, but give it me again when you have supt.

If I give it you not again, lend it me no more.

Not truely, I will not.

It is a good knife; how much did it cost you?

It cost me a shilling.

It is worth that, let me have it for that price. I'll give you your mony again.

Sir, to accommodate you, I am content.

Roger, me think that you bride it [i. e. *you sit so demurely minikin like*] for you eat nothing: why do you not help your self? you may be as bold, as if you where at home, I assure you,

What, are you ashamed? Do I not eat? me thinks I eat more then any

de het mp twintigh guldens kosten.

David / gp en eet niet / snijdt mp daer af / ik bid u / dat is te veel gesoden / ende dit is wat te weinigh gebraden / en is't niet?

Dat dunkt mp ook.

Rogier / ik bid u / leent mp uw' mes.

Daer / neemt het / maer geeft het mp doch weder / als ghp ghegeten hebt.

Soo ik't u niet wederom en gebe / en leent het mp niet meer.

Neen / ik en sal voorwaer.

Het is een goedt mes: hoe veel heeft't u gekost?

Het kost mp een Schelling.

Het is dat wel waert / laet't mp voor dien prijs hebben / ik sal u uw' geldt we'er geven.

Om u te gerieven / Mijn Heer, ik ben te vreden.

Rogier / mp dunkt dat ghp pronkt / want ghp en eet doch niet: waerom en helpt gp u selven niet? ghp meught alsoo vrypostigh zijn / als ofje t'huis waert / ik verseekere u.

Wat / zijt gp beschaemt? En eet ik niet? mp dunkt ik meer dan pemandt aen

aen de Tafel eet.
Gy en doet.
Gy en eet selfs niet.

Ik heb al den geheelen tijdt gegeten.
Wel / laet ons drinken / soo [indien] men niet eten en kan.
Ik heb overvloedigh-lijk gegeten / hier is genoegh om te eten / hier is genoegh voor twintigh personen / ghy hebt u selven te veel in onkosten begaen.
Ik stel het in twijffel / dat daer niet een schotel en is die u aenstaet / ende nopende de oncosten / en spreekt daer niet van: tut / 't en is niet met allen.
Ik sal't u brengen / wilje my bescheidt doen?
Ja / met een wacker gemoedt [met goeder herte] soo't Godt belieft / drinkt nu / drinkt het uit / gy en hebt 't niet al uit gedronken / ik sal't u noch eens vol schenken.
Dat salje wel laten: Waeromme souje dat doen? en heb ik't niet uit gedronken / wat ontbreekt 'er? besiet nu het is al uit / doet my bescheid, ach! vriendinne / ghy en soekt

one at the Table.
You do not.
You eat nothing your self.

I have been eating all the while.
Well, let us drink, if we cannot eat.

I have eaten aboundantly, here is enoug to eat, here is sufficient for twenty persons, you have put your self to too much charge.

I doubt, there is not a dish that likes you, and as for the charge, speak not of it: tush, it is nothing.

I'll drink to you, will you plead me?
Yes, with a good will, if it please God, now drink, drunk it out, you have not drunk it of all: I'll fill it you once again, [supplied full.]

You will forbear [to do] that: Why should you do so? have not I drunk it of, what lackes it? look now it is clean out, plead me now; oh! friend, you seek nothing else then

beguil me : that is not faire.

I should not be able to drink of this; I have too much.

What will hinder you, I have well drunk it of.

You had not so much as I; your Cup was not so full.

But it was for sooth.

It was not: you mistake your self.

It's true, but my Cup is bigger then your.

Take, it be so; will we change.

I am content, give me mine.

I will not: I'll hold me to my own: keep you that which you have.

Drink then.

Presently, anon, look me if it be not clean out?

Yea, and wherefore must you be so much intreated? of whom did you drink? Ask once to me *Sir*, what! are you offended with me?

niet anders dan my te bedziegen: dat is niet maer/ [wel.]

Ik en soude dit al niet kunnen uit dzinken; ik heb te veel.

Wat sal u letten [hinderen] ik heb'et wel uitgedzonken.

Gy hadt soo veel niet als ik; uwen kroes en was soo vol niet.

Maer het was immers.

Het en was: ghy bergrijpt u selven [ofte ghy hebt een abuis.]

't Is waer/ maer de mijne kroes is grooter dan den uwen.

Meemt/het zy soo: willen wy ruilen/ [mangelen.]

Ik ben te vreden/ geeft my den uwen.

Ik en sal: Ik houde my aen den mijnen; bewaert ghy dat se hebt.

Dzinkt dan.

Terstont/ stus/ siet nu of het niet schoon uit en is?

Ja/ en waerom moet men u soo veel smeeken? [versoeken?] wien hebt ghy 't gedzacht? dzenget my eens/ Mijn Heer; Hae! zijt ghy op my verstoort?

Waer-

Waaromme ſoude ik met u miſhaaght zijn?

Sooje niet en waer/gy woudet my wel deſen gantſchen tijdt gebzacht hebben.

Ik hebbe't u gebzacht, en hebt ghy my niet gehoozt? u mijn geſagh aenbiedende/ ende dankſeggingh.

Neen/ ik en de'e; laet het hier mede vergenoegen [ofte laet dit vergenoegen] van dzinken geſpzoken te hebben; het ware een ſeer aenpzijſelik dink/ indien Ahazuerus ſijn wet ware onder de Chziſtenen op hare Gaſtmalen maer aengemerkt [ofte in't werk geſtelt] daer niemandt gedwongen en wierdt te dzinken meer dan hem luſtede [ofte hy begeerde] ofte hem geliefde/ ofte hem ſelfs goet dacht: Komt/ wy moeten ook eten; ſnijdt my daer een ſtuk vleeſch af.

En hebt ghy ſelfs geen handen?

Ja ik: Maer ik en kan aen de ſchotel niet reiken.

Wel/ik ſal u dan dienen; hebt gy genoegh?

Ik en heb noch niets.

Why ſhould I be diſpleaſed with you?

If you were not, you would have drunke to me all this time.

I have drunk to you, did you not hear me? preſenting my reſpects and thanks unto you.

No I did not; let this ſuffice to have ſpoken of drinking; it were a very commendable thing, if *Ahaſuerus* his Law were but obſerved among Chriſtians at their feaſtings, where none were compelled to drink more then he liſted [or *desired*] or pleaſed him ſelf, or thought good him ſelf: Come, we muſt eat likewiſe; cut me a piece of meat hereof.

Have you no hands your ſelf?

Yes, I [*have*] but I cannot reach to the diſh.

Well, I will ſerve you then; have you ſufficient?

I have nothing [as] yet.

Hold there have you sufficient now?

Houd daer / hebje nu genoegh?

Behold what he giveth me bold it, and eat it your self.

Besiet wat hy my geeft / houd het / en eet het selven.

Roger, cut me somewhat of that shoulder.

Rogier / snydt my wat van dien schouder.

Well, I will, take it, do what please you?

Wel / ik sal / neemt het / behaeght u dat?

Yes, I thank you.

Ja / ik bedanke u.

Iohn, bring us some bread, and fill wine, fill us round about.

Brengt ons wat brood / Jan / ende schenkt wijn / schenkt ons rondsom.

Some body knocks at the dore, hear you not that, Iohn?

Yemandt klopt aen de deure / en hoort gy dat niet / Jan?

I go (*forsooth*) Mother; it is *Luke*, the servant of Andrew.

Ik ga Moeder; het is Lucas, Andries knecht / [knape, ofte dienaer.]

What will he have with me?

Wat wil hy met my hebben?

He bringeth somewhat with him.

Hy brenght wat me'e.

Doth he seriously: bid him come in.

Doet hy ernstighlijk: segt dat hy binnen komt.

Luke, I pray go in, my mother bid so.

Ik bid u gaet dog in / Lucas, mijn Moeder segt so.

I greete you kindly [*courteously*] and all your Company.

Ik groete U. L. heuslijk / [beleefdelijk] ende al uw' Maetschap.

Luke, what! are you there?

Lucas, wat! sy dy daer?

Yes, Sir.

Ja / Mijn Heer.

How now, what news bring you us?

Hoe soo / wat brengt gy ons nieuws?

Sir, I have noth much news.

Ik en heb niet veel nieuws / Mijn Heer.

How doth your Maister, say.

Ik bid u / hoe daert uw' Meester doch?

Sir, He is briske, and well; He wishes you a good night, and com-

Hy is kloek ende gesondt / Mijn Heer; hy wenst u een goeden nacht / [ofte

doet u goeden nacht seggē.) ende beveelt sich selven u vziendelijk aen/ ende heeft u dit klein pzesent [aenbieding] gesonden/ op u versoekende het te aenvaerden; ende dat gy niet alleen en woudet soo gering eene gifte ontfangen: maer ook sijn goedgunstigheidt: want hy heeft het gesonden als een teiken syner liefde/ daeromme belieft'et ten goede te ontfangen.

mended him self lovingly [*friendly*] to you, and hath sent you this small present, beseeching you to accept of it; and that you would not onely receive so mean, or slight a guift: but his good will also; for he hath sent it as a sign [*token*] of his love, wherefore be pleased to receive it in good part [*worth*].

Bedanckt uwen Meester / ende seght hem van mijnent wegen / dat ik'et vergelden sal/ soo het God belieft.

Thank your Master, and tell him from me, that I will make him amends, if it please God.

Wel / Mijn Heer, ik sal [hem] uw' goet geseg aen dienen.

Well· *Sir*, I will do your good word.

Schenkt/ Lucas, dat hy vzinken magh al eer hy gaet/ ende licht hem uit.

Shink, [fill] *Luke*, that he may drink before he go, and light him forth.

Goeden Avondt / Heer, ende eenen goeden nacht met al u geselschap.

Good eaven, *Sir*, and a good night [*to you*] with all your Company.

Goeden nacht / Lucas, hebje gedzonken?

Good night, *Luke*, have you drunk?

Ja / Mijn Heer, ik heb U. L. te bedancken.

Yes, *Sir*, I thank you.

Jan/ snuidt de kaersen/ en kanje niet sien hoe duister dat sy lichten? [branden] Besiet of d'andere schotelen gereedt zijn.

Iohn, snuffe the Candles, can you not se how dim they burn? Look if the other dishes be ready.

Neemt dit alles wegh/

Take all this [*all those things away*]

ney, and bring something else, bring clean trenchers, and reach us hither the fruit with the Cheese.

It is all there at hand, *Sir Father.*

Take away all the dishes, and platters.

David, I pray, drink to me once.

Most gladly I will do that: I drink to you with Cordial affection.

Much good may it do you, I expect it earnestly, and I will as freely pledg you.

What [*good*] news do your hear Maister Roger?

Nothing that I know; I know none good.

And you, *Sir*, do you know if the Post be come from London, Paris? &c.

No, *Sir*: but it is reported at the Exchange, or there goes such a report a broad, that the Great Turk makes great preparations, for to warre against the Emperor: and that they of Argere have arrested our ships, and confiscated all the goods and Merchandises.

ende brenget wat anders/ brengt schoone berden/ ende reikt ons hier't fruit met de Kaes.

Het is hier al bp de handt/ Heer Vader.

Neemt de schotelen en plateelen al weck.

Brenget mp eens/ David/ ik bid u doch.

Dat sal ik seer geerne doen: Ik brengt u met Cordiale toe-neigingh.

Wel moet het u bekomē/ ik verwacht 'et ernstelijk/ ende ik sal u alsoo brpelijk bescheidt doen.

Meester Rogier/ wat nieuws hoort gp?

Niet met allen dat ik weet; ik en weet niets goets.

Ende gp/ Mijn Heer, en weetse niet of de Post van London/ Parijs/ &c. gekomen is?

Neen/ Mijn Heer: maer het is op de Beurs verhaelt (vertelt) ofte daer gaet sulken geruchte/ ofte mare uit/ als dat den Grooten Turk een groote toerustinge doet/ om tegens den Keiser te oorlogen: ende dat die van Algiers onse Schepen hebben angeranst (angeslagen) ende alle de goederen en koopmanschappen geconfisqueert.

Mijn

Mijn Heer, 't zijn maer praetjes / ende verſierde beuſelingen / om de lippen van het gemeine volk eenen ſmaeck te geven: Ik en gelooſſe niet.

Maer zijn bzieven van gekomen / Mijn Heer, ſeer geloofwaerdigh.

Het mag alſoo wel zijn / Mijn Heer, om ſoo wat een openbare af-kondigingh daer van te maken.

Mijn Heer, de handt / en 't zegel betuight het ſelve.

Sy mogen dooz een Regeerend State, ofte uit looſheidt / om de Chriſtenen te bedziegen / geſchzeven zijn.

Ja / Mijn Heer, maer ſy zijn doch geſchzeven aen eenige eerwaerdige / ende beſcheidene Kooplui den.

Voozwaez / ik gelooffe ſoo veel te minder / om datſe doer jaer alle ſoozten van nieuws de gheele weereldt doen deurloopen / waer van de derde part noit waer enis.

Ik ben bp na van uwen waen (ofte meining) Mijn Heer: want ſelden ſtrekt ſulk vliegend nieuws tot nuttigheidt.

Uitheemſche Bzieven /

Sir, they are but tales and invented whimſies, for to give a taſte to the lips (*mouths*) of the common people: I do not believe them

Sir, there be letters come thereof, very credible.

Sir, it may be ſo, for to make ſo ſome open publication thereof.

The hand, and ſeal do teſtify the ſame, *Sir*.

They may be written by ſome *States-man*, or out of craft to beguil the Chriſtians.

Yes, *Sir*, but they be written to ſome worſhy (*honourable*) and diſcreet Marchants.

Truely, I believe them ſo much the leſſe, becauſe that every Year they make all ſorts of news to runn through out the world, where of the third part is never true.

Sir, I am almoſt of your opinion: for ſeldome ſuch flying news tend to good (or *profit*.)

Forrein letters, news, and

and new Almanacks (*dear Sir*) are the recreation (*repast*) delight, pastime, and curiosity of the vulgar.

nieuws/ ende nieuwe Almanacken/ (waerde Heer) zijn het vermaeck/genoegte/tijtverdrijf/ende nieusgierigheit van het gemeen (slechte hoop van volk.)

Sir, we ought never to give credit to the news of the Exchange, or those of the common walkes.

Mijn Heer, men hoeft [men is niet gehouden] ofte [is niet verplicht] het nieuws van de Beurs/ ofte van de gemeene hanteringe [credijt] ofte geloof te geven.

No, truely: for the most part do imagine and invent strange things, to be believed, (or *to make them credible.*

Neen; waerlijk: want de meestendeel inbeelden ende versieren vreemde dingen/ om geloofwaerbaer te maken.

Monsieur, well, have you not heard tell, how that the King of Spain hath lost a battail against the Portugals?

Monseur, wel/ hebt gy niet hooren seggen/ hoe dat den Coningh van Hispanjen een veldslagh tegens de Portugysen verlozen heeft?

Yes, I have heard such a rumour, indeed: but should it be true?

Ja voorwaer/ ik hebbe sulken mare wel gehoort: maer sou'dat waerachtig [waer] zijn?

It is a great defeat, undoying, and overthrow to his Grandoorship.

Het is een groote vernieting/ affet/ [ofte afhouwing] ende neder-val sijnes Grootsigheidts.

But what do you hear of the peace between us & Spain?

Maer wat hoort ghy van de vrede tusschen ons ende Spanjen?

I cannot tell, what to say of peace: I fear me, that peace is yet farre to seek;

Ik en weet niet/ wat ik van de Vrede spreken [ofte seggen] sal: Ik ben

beducht / dat de Vzede noch al verre te soeken is; het is den Heere alleen bekent / wat gebeuren sal; want de gantsche wereldt is vol van beroerten / muitertjen / verwarringen opzoers / ende verstozingen / Inboozlingen tegens Inboozlingen en Koningrijk tegens Koninkrijk: Wouden wy Vzede met Godt maken / ende de versoeninge ons dooz Chzistum in het Euangelium aengeboden / aenbaerden: Laet vzede komen / laet oozlogh komen / het soude ons nimmermeer bewegē / noch ons bezeest maken dooz eenige verschzikkinge (oft e ontsettinge.)

Dat is voozseker waer.

it is known to (*God*) the Lord alone, what will happen; for the whole world is full of uproars, perturbations, stirres, and tumults, Nation against Nation, and Kingdome against Kingdome: Would we make peace with God, and accept the reconciliation, tendred us by Christ in the Gospel: Come peace, or come warre it would never move us, nor make us afraid with any amazement.

That is true indeed.

Komt / ende doet dit alles wech / Jan: ende laet ons Godt danken vooz alle sijne weldaden / ende ons tegenwoozdigh goet onthael.

Iohn, come and do [*take*] all this [*or all these things*] away: and let us give thanks to God for all his benefits, and our present Good intertainment.

Goedtgunstige God, Hemelsche Vader, &c.

Gracious God, Heavenly Father, &c.

Wel moet het u bekomen / Heer Vader / mijn Moeder lief / ende alle het geheele Maetschap.

Much good may it do you, *Sir* Father, my dear Mother, and all the whole Company.

Vzenght ons schoone Tabakx-pijpen / ende mijn Tabak-doos; laet ons

Bring us clean Tobacco-pipes, and my Tobacco-box; let us drink then a glas round

round, before we rise, fill me the goblet with Rinish wine.

dan een glaasje om dzinken / al eer wy opstaen / vult my de schale met Rijnse wijn.

That is well said, but then we must also give thanks the second time: *Sir*, how much wine have we had, we will pay for the wine.

Dat is wel geseit / maar dan moeten wy ook voor de tweede reys dankseggen: Mijn Heer, hoe veel wijns hebben wy gehadt / wy willen den wijn betalen.

You shall not pay a ferthing *(doyt)* here, that is a jest indeed, I did not invite you to the roast, for to beat you with the spit: If I be able to do you eat, I am as able to make you drink.

Ghy en sult hier niet een deuit (ferthing) betalen / dat is in der daet een jok / ik noode U L. niet tot het gebraedt om U L. met het spit te slaen: soo ik de macht hebbe om U L. te doen eten / ik ben alsoo machtigh om U L. te doen dzinken.

What is that to the purpose, the wine is dear now. You hear what I say.

Wat is dat ter propooste / de wijn is nu duur. Ghy hoort wat ik segh.

Sir, we thank you then; and it stands us in hands to deserve it.

Wy danken u dan / Mijn Heer: ende het staet ons in handen 't selve te verdienen.

The amends is made already.

Het is alreede vergolden.

I thank you likewise, that you are come: well, how like you this Tobacco, is it not good pure Spanish, Verginy, &c.

Ik bedanke U L. ook / dat ghy gekomen zijt: wel / hoe staet U L. desen Tabak aen / is 't eet geen goede puure Spaensche / Verginis / &c.

This is somewhat too hot in the mouth, and that is too strong for me.

Dese is al wat te heet in de mondt / ende die (dat) is voor my al te sterk.

Francois / brengt hier een Tacke-bos / ende maekt een goet vuer / om ons te warmen.

Francis, bring hither a Fagot, and make a good fire, for to warme us.

't Vuer is ontſteken / daer is een goedt vuer / Heer Vader.

The fire is kindled, there is a good fire, *Sir* Father.

Komt laet ons by het vuer gaen, Meſſieurs.

Sirs, come let us go to the fire.

Wy en zijn niet koudt.

We are not a cold.

Wy willen t'huis gaen / want het is tijdt / het is laet.

We will go home, for it is time, it is late.

Wat haeſt hebt gy?

What haſte have you?

Het is al over tienen by mijn Orlogie (Uerwijſer.)

It is paſt ten a Clock by my Watch.

Het en is ſoo laet niet / uw' Herwerk (Orlogie) gaet al te ras.

It is not ſo late, your Watch goes too faſt.

Neen / maer 't is immers.

No, but it is really.

Siende dat H. L. noodſakelijk henen wil: Jan / haelt ons de Lanteerne.

Seeing that you will needs be gone: Iohn, fetch us the Lanthorn.

Wy en willen de Lanteerne niet hebben / het is klaer weder; het is Maneſchijn / daer en is geen noodt van.

We will not have the Lanthorn, 't is clear weather; It is Moon-ſhine (*Moon-light*) there is no need of it.

Godt gebe H. L. een goeden nacht / Heer.

Sir, God give you a good night.

Couzijn (Neef) goeden nacht.

Cozen [*Nephew*] good night.

Rogier / ghy zijt welkom / ende u al te ſamen.

Roger, you are very welcome, and all of you.

Gzooten dank (Grandmercy) geven wy H. L. vooz uw' goede Cier.

We give you many thanks [*or great thanks*] for your good Chere.

You

You are welcome; fare well, I commit you to God.

Ghy zijt wellekom: Adieu / ik bevele u Godt.

CHAPTER VII.

To aske for the way, with other familiar Communications.

God save, and preserve you, Master Robert, we be well met.

Sir. God give you a good, and a happy life, and good chaunce, successe, & event.

How do you feel your self [*or how goes it with your health*] since I saw you last?

Thus and so, so somewhat away, reasonably well.

It seemeth to me, that you do not so well as you were wont; or accustomed [*to do*] or else you are much altered.

How perceive you that?

By your Countenance, which looketh so pale: what aileth you, what is the matter with you?

I have had five or six fits of an Ague, which hath much weakened me, and

CAPITTEL VII.

Om na den Wegh te vragen, met andere gemeensame t'samenkoutingen.

Godt behoude / ende behoede U L. Meester Robertus / wy zijn wel ontmoet.

Godt gebe U L. een goet / ende saligh leven / Heer, ende een goe voorval gelucking / ende uitkomst.

Hoe gevoelt gy uw' selven / [ofte hoe gaet'et met uwe gesondtheidt] sedert ik u laetst sagh?

Sus / en soo / soo wat heen / tamelijkr.

Het dunkt my / dat ghy soo wel niet en vaert als ghy pleeghyt; ofte anders ghy zijt seer veranderr.

Hoe bemerkt ghy dat?

Aen uw' Trooniе / die soo bleek siet: wat schort u / wat is u? [supplice, de sake.]

Ik heb vijf ofte ses vermaninghen van een Koortse gehadt / die my

seer gekrenkt / ofte verswakt heeft/ende heeft my alle appetijt / ofte graegheyt/ ontnomen.	hath taken away (*from me*) all my appetite.
Dat is een slimme snoode krankheidt /. ofte quale.	That is a naughty (*shrewd peevish, or perverse*) disease, or sickness.
Waer henen rijdt ghy soo soberlijk / ende sachtjes/ (ofte soetjes.)	Whither ride you so soberly, and softly.
Na Hantwerpen/ ter Pinxter-Markt.	For Antwerp, to the Whitson faire.
Ik mede; soo't V L. belieft/wy sullen t'samen rijden.	I also; if you please, we will ride together.
Het staet my seer (heel) wel an: maer ghy rijdt doch al wat te radt voor my.	I like it very well: but you ride somwhat too fast for me.
Laet ons rijden sooje wilt (ofte begeert) het is my alleens / want mijn Paerdt gaet wel gemackelijk den tel.	Let us ride as you will, it is all one to me, for my horse ambleth very easily.
Maer den mijnen draeft seer hardt; Nu laet ons rijden in Godts Naem.	But mine doth Trot, (*or logge*) very hard; Now let us ride in Gods Name.
Wat voor volk zijn sy / die voor ons (gaen) zijn/ kondt gy't seggen?	What for folk be they that are (*go*) before us, can you tell?
Mijn Heer, Ik en kense niet: Ik gisse dat sy Koopluiden zijn/ laet ons onse Paerden aen porren haer t'achterhalen / want ik ben beducht! (dat) wy buiten den wegh zijn.	I know them not, *Sir*: I gesse they be Marchants, let us put on our horses to overtake them for I am afraid (*or my mind misgive me*) we be out of the way.
Wy en zijn/en zijt daer over niet bekommert/ofte besorgt.	We be not; be not solicitous, or careful of that.

Ne-

Nevertheleſs it is good to aske it.

Nochtans 't is goedt dat men't vraegt.

Inquire it of this Sheep-heardeſſe.

Verneemt / ofte onder-vraeght'et deſe Herderinne.

My love, (*or Sweetheart*) where lyeth the direct way from hence to Antwerp?

Mijn Lief / [ofte Soethertjen] waer leidt den regel rechten wegh van hier na Hantwerpen?

Right on before you, turning neither to the right, nor to the left hand, until that you come to an high Elm, then ſtrike on the left hand about.

Recht voor u uit / wijkende noch ter rechter / noch ter ſlinker handt / tot dat ghy komt aen eenen hoogen Olm: dan ſlaet ter ſlinker handt om.

How many Miles have we from hence to the next Town [*Dorpe, or Village.*]

Hoe veel mijlen hebben wy van hier tot aen het naeſte Dorp?

Two Miles and a half and somewhat [*a little*] more.

Twee Mijlen / ende een half / ende wat [een weinig] meer.

Now let us ride leaſurely at eaſe, for I am out of doubt.

Laet ons nu allenghskens met gemak rijden / want ik ben buiten twijffel.

I ſee the tree, whereof he hath told us.

Ik ſie den boom / daer ſy ons afgeſeit heeft.

It is very duſty, the duſt maketh me blind.

't Is ſeer ſtofachtigh / het ſtof mackt my blindt.

Take this Taffety, *Sir*; and put it before your face, and it will keep the duſt from your eyes, together with the Sunn.

Neemt dit Taffetaf / Mijn Heer; en doet het voor uw' aengeſicht / ende 't wil het ſtof van uwen oogen ſchutten / mitsgaders de Sonne ook.

It need's not [*is it needleſs*] for the Sunn goeth down; I fear we ſhall not come

't Is niet van noode; want de Son gaet onder; Ik vreeſe wy en ſullen by

lichten dagh in de Stadt niet komen [ofte geraken.]

Met Oozlof: maer het slimste is dat desen wegh gevaerlijk [periculeus] is van wegen de Dieven / [Straet-schenders. ofte Struik-roovers,] sy settede lest leden/d'andereen dagh/ eenen Rijken Koopman af/ neffens [dicht by] desen boom/ 't welk my seer doet schroomen van af geset te werden / 't en zy wy vooz ons sien.

Ik sie de Stadts Toren / soo ik niet bedzogen en ben.

Waerlijk / het sal spade zijn / al eer wy daer [konnen] komen : sullen wy tijdigh genoegh zijn om in te geraken/ dunkt u ?

Met uwe gunste / ende Oozlof / sy en sluiten de Poozten vooz negen uren niet.

Soo veel te beter/want ik en Herberge niet geerne in de Fausbourgh/ [Voor-stadt.]

Meen : noch ik ook.

Laet ons dese Luiden onderzagen / na de beste Herberge van dese Stad.

En sozght'er niet vooz/ ik weet seer wel waer de

to Town [*or reach to Town*] by day-light.

By [*with*] your leave: but the worst is, that this way is dangerous [*Perilous*] for Theeves, [*high way Robbers, high way Rogues,*] they robbed [*plundred*] a Rich Marchant lately, the other day, close [*hard*] by this tree, which maketh me sore afraid to be robbed, unless we take heed, [*look before us*]

I see the Steeple of the Town, if I be not deceived.

Truely, it will be late before we come there : shall we be time enough to get in, think you ?

By your favour, and leave, they shut not the Gates before nine of the Clock.

So much the better, for I would not willingly take up my Inne in the Suburbe.

No : nor I neither.

Let us enquire of these people, for the best Inne of this Town [*City.*]

Take no care of that, I know very well where the best

best Inne of the City is; it is the RedLyon in the Chamber-street; lets hye us somewhat apace, I pray you: for me thinks, that *men (they)* do draw up the Fall-Bridg.

I am so weary, and tired, that I should not be able to ride *(go)* any futther, and over and above *(moreover)* my horse halteth; I doubt a nail pricks him; or that he is hurt upon the back with the Sadle; and then this Causey is so hard, uneaven and rugged, that it breaks me altogether.

However, let us ride in then.

beste Herberge van de Stadt is, het is den Rooden Leeuw in de Kamerstraet: laet ons wat reppen/ ik bid u doch: want my dunkt dat men de Valbzugge al optrekt.

Ik ben soo mat ende vermoeit/ dat ik niet en soude komen verder rijden (gaen,) ende daer-en-boven mijn Paerdt hinkt: Ik twijffel of het vernagelt is/ofte dat'et met den Zadel op den rugge gequetst is; ende dan dese Steen wegh is soo hard/ oneffen/ ende rompeligh/ dat'et my geheelen al verplettert.

Evenwel/ laet ons dan binnen rijden.

CHAPTER VIII.

Common Talke, being at the Inne. Between R. S. *the Host, and others.*

God save *(or keep)* you from mischances, my Host.

Ye be welcome, *Sirs.*

Can we Lodg here well

CAPITTEL VIII.

Gemeene koutingh, in de Herberge zijnde. Tusschen *R. S.* de Weert, en de andere.

GOdt beware U E. voor ongevallen/ mijn Heer Weerdt.

Mijn Heeren, gy zijt wel-lekom.

Konnen wy wel desen

nacht alhier Logeren?

Ja/in trouwens/Heer; Hoe veel zy je in't getal?

Wy zyn met ons seffen in Geselschap.

Wy hebben Huis-bestingh genoegh voor drie mael soo veel/ sit af/ Ik bid (u doch) soo 't u belieft.

Hebt ghy een goede Paerde-stal/ goet Hoop/ goe Haver/ ende goede stroo Leger?

Hebdy goeden Wyn?

Dit hebben wy al; nopende den Wyn/ de beste van de Stadt/ Mijn Heer, ghy sult'er af proeven.

Hebt ghy pet om te eten?

Ja/ Heer, sit slechts af van 't Paerdt/ ik bid (u doch) want u en sal niets ontbreken.

Tracteert ons wel; want wy zijn moede'ende half doodt van honger ende dorst.

Ghy l.zult heel wel getracteert werden/ Mijn Heer, ende uwe Paerden ook.

't Is vromelijk geseidt/ wrijft mijn Paart wel te dege/ als ghy hem ontsadelt hebt/ ontvlecht sijn staert/maekt hem een goet stroo Leger: neemt synen

for this night?

Yes, forsooth, *Sir*, How many be ye in number?

We be six (*or with our six*) in Company.

We have lodging enough for trice as many, I pray, a light, if please you.

Have you a good Stable, good Hay, good Oats, and good Litter?

Have you good wine?

We have all these; as for the wine, the best in the City, you shall taste of it, *Sir*,

Have you any thing to eat?

Yes, *Sir*, do but alight, from of (*your*) horse, I pray, for you shall have lack of nothing.

Use, (*handle, or intreat*) us well; for we be weary, and halfe dead of hunger and thirst.

Sir, ye shall be very well intreated (*used*) and your horses too.

It is honestly said, rubbe my horse passing well (*above all other*) when you have taken of his saddle, nubraide his tail, make him a good (*a handsome*) litter d'Couch; take

take his helter. *[headſtal]* which is in the purſe of the Saddle, and if there be none, buy one, I will return you your mony again, and you ſhall after that get mony to drink likewiſe.

Sir, there ſhall be lack of nothing; *(or there ſhall be no lack)* hath your horſe drunk?

No: but do not lead him yet to the water, for he is yet too hot, you would cauſe him to become purſy; *(or ſhort and broken winded)* walk him ſomewhat, firſt and when he ſhall have eaten a little, ſo ſhall you then lead him to the water for to drink; ſee if the girts be not broken.

Bring me my Budget, which hangeth on the Saddle-bow, and my Cloak-bag, *(or portmantle)* into my room.

Chamberlain, where ſhall we be? let's be in a good room, and make us a fire in our Chamber: Oſtler, draw of my boots, and make them clean, then put my ſpurres and bootehoſe within them.

It ſhall be done, *Sir*: doth

Halfter die in de Zadelteſſche is: en iſſer geen / koopt een / ik ſal u uw'gelt weder geven / ende ghy ſult daer na ook dzinkgelt krijgen.

Daer en ſal niets manqueren / Mijn Heer; heeft u Paerdt gedzonken?

Neen: maer en leidt hem noch niet na 't water / want hy is noch al te heet / ghy ſoudt hem dempigh [ofte kortbortſig] maken; leidt hem eerſt wat / ende als hy een weinig gegeten ſal hebben / ſoo ſult gy hem dan te water leiden om te dzinken; beſiet of de Cingelen [Zadelriemen, ofte Buik-riemen] niet gebzoken en zijn.

Bzeng my mijn Mael / [Bougiet] die aen de Zadel-boge hangt / ende mijn Reis-ſak in mijn Kamer / [Slaep-ſte'e.]

Kamerlingh / waer ſullen wy zijn? laet ons weſen in een goede plaetſe / ende maekt ons een buer in onſe Kamer: Stalknecht / treckt mijn Heerſen uit / ende maekt'ſe ſchoon / dan legt mijn ſpozen / ende ſtroop-hoſen daer in.

Mijn Heer, het ſal gedaen

zijn: [het ſal geſchien:] be-lieft het u nu ten Avondt-mael te komen?

Ik ben grootelijkx tot u geſint/voor dat edel aerdigh woordt.

Ghy zijt een goet geſel/ ik verſekere u; Nu/ wel aen/ laet ons gaen/ ik ben gereedt.

Ik verſoeke mijn verſchooning/ want ik moet uit ten Avont-eten gaen: ſoo yemandt na my verneemt/ [vraeght,] ſy ſullen my ten Huiſe des Thesauriers vinden; ofte anders/ ſeghtſe/ dat ick aenſtondts na 't Avondtmael op hen wachte ſal: ik en wil geensins niet langer beide/ dan d'etens-tijdt/ maer wil dan weder komen: [ofte we'erom keeren.]

Hoort toe/ [luiſtert toe] hier/ ghy/ Stal knecht/ morgen ochtent voegh/ al eer je myn Paerdt watert/ brenght het tot de Smit/ ende verſet ſijn Hoef yſers; maer zijt ſeker dat hy hem wacht [toe ſiet] van het te verragelen.

Mijn Heeren, en vergeet my niet te brengen/ ende ik ſal u allen te gelijk beſcheidt doen.

Waerlijk/ gy zijt groo-

it pleaſe you, now to come to ſupper?

I like you hugely well, for that ingenious word.

Thou art a good fellow, I warrant you; Now, well on, let us go, I am ready.

I crave my excuſe, for I muſt go abroad to ſupper: if any body aske for me, they will find me at the Treaſurers Houſe; or elſe tell 'em, that I ſhall wait upon them immediately after ſupper: I will not make any longer ſtay, then ſupper-time but will then come again.

Hark here, thou, Oſtler; to morrow morning early, before you water my Horſe, bring him to the Smith's, and remove his ſhoes; but be ſure he takes heed of pricking him.

Do not forget to drink to me, *Sirs*, and I'll pledg you all alike.

Truely, you are hugely to blame,

blame, to break from such good Company.

There is no remedy: to morrow I will keep your Company all the day.

What for People be there within?

Sir, They be Guests.

From whence are they?

Of this City: will it please you, to suppe with them?

It is all one to us.

Much good may the meat do you, *Sirs*.

Gramercy (*we thank you*) mine Host.

My request is, that you would be merry, and make good Chere, of that which is here, do not spare the wine, for it is hot; Tapster, draw half a pint of Claret, to let them taste it (*or that they may taste of it*) if it likes them: *Messieurs*, what think you of this wine? How do you like it? Doth it not taste well? Hath it not a fair Colour? is it not worth the drinking?

telijk te bestraffen / om van sulk goet Geselschap af te breken.

Daer en is geen tegenmiddel; ik sal U L. mozgen den gheheelen dagh Geselschap houden.

Wat vooz volk is daer binnen?

't Zijn Gasten / Mijn Heer.

Van waer zijnse?

Van dese Stadt: sal't U L. gelieven met haer Avondtmael te doen? (ofte houden?)

Het is ons al eben eens.

Wel magh de kost U L. bekomen / Mijn Heeren.

Gzand-merci / (wy bedanken u) mijn Weerdt.

Mijn versoek is / dat je vzolijk zijt / ende maekt goede Cier / van't gene dat'er is / en spaert den Wijn niet / want het is heet: Helder-Meester / tapt een Uperken [Mudseken] Rooden Wijn / om hen te laten pzoeben / [ofte datse het proeven mogē] osse haer aenstaet: Messieurs, wat dunkt U L. van desen Wijn? Hoe staetse U L. aen? En smaektse niet wel? Heeft sp niet een schoone Coleur? Is sp niet wel vzinkens weerdigh?

Hy is hupsch / ende goet / Heer ; maer waer is doch onse Weerdinne ?	*Sir*, it is fair and good; but where is our Hostesse?
Sy sal straks komen / maekt ondertusschen goe Cier / met sulkx alsje vindt : gy l. zijt hertelijk wellekom / 't gene U L. nu te kort valt / salmen op een ander tijt vergoen met meer / ende met beter toevingh [ofte onthalingh.]	She will come straight way: in the mean time make good Chere, with such as you find, ye be welcome heartily, what ye come short of now, shall be made up an other time with more, and with better entertaiment.
Wy zijn heel wel [Heer] Weert / het is al te dege / wy bedanken U L. cordialijk.	We be very well my Host, it is all passing excellent, whe thank you Cordially [*heartily.*]
Ik brengh'et U L. [Mijn] Heer.	I drink to you, *Sir.*
Ik verwacht'et van uwe handt / mijn Weert ; Ik sal V L. bescheidt doen van gantscher herten.	I look for it at your hand, my Host, I'll pledg you with all my heart.
Sal't V L. gelieven / Mijn Heer, my oorlof te geven / u te brengen :	*Sir*, will it please you, to give me leave, to drink to you?
Ik bedanke V L. hondert duisent mael.	I thank you a hundred thousand times.
Ik meene [ofte my dunkt] dat ik V L. eertijdts gesien heb. Maer het en staet my niet wel voor / waer : my gedenkt dat'et te Brussel geweest sou zijn.	I suppose [*or think*] that I have seen you eretime. [*erenow.*] But I do not remember well, where: me thinketh [*I call to mind*] that it should be at Brussel.
Ja / in Trouwens / Mijn Heer, ik ben van Brussel van daen.	Yes, forsooth, I am of Brussel from thence, *Sir.*

You

You will not be displeased, that I aske [*for*] your name, how are you called?

Sir, I am called Sampson.

Of what kindred are you?

Of the Linage of the Schollars.

You say true, now begin I for to know you, how fare you [*how do you doe?*]

Even as you see, your humble servant, prepared or ready to do you any friendship, and honour.

I thank you for your goodaffection; from whence come you now? from over Sea? [or *from beyond Sea?*]

No, *Sir*, I come from France, Germany, Holland, &c.

What news in Germany?

Verely none good.

How so?

Why? have you not heard that the great *Turk* and *Tartars* are faln in there, and hath already overpowred certaine Cityes. The Emperour and he being fallen out at variance, so that he thunders nothing but fire and blood to those Countryes:

Ghy en sult V L. niet belgen/ dat ik uwen naem vrage/ hoe heet ghy?

Ik heet Sampson/ Mijn Heer.

Van wat Maetschap zijt ghy.

Van den Geslacht eder Scholieren.

Ghy segt waer/ nu begin ik u te kennen/ [ofte nu wordt ik u kennende,] hoe vaert ghy al?

Gheluk als gy siet/ uwen ootmoedigen Dienaer/ bereit V L. eenige vriendschap/ ende eere aen te doen.

Ik bedanke V L. van wegen uwe goede genegentheit: van waer komt gy nu? van over Zee?

Neen/ Mijn Heer, ik kome uit Vrankrijk/ Duitsland/ Holland/ &c.

Wat nieus in Duitschlandt?

Voorwaer niet goets.

Hoe dat?

Waerom? Hebje niet gehoort dat den Grooten Turk ende de Tartaren aldaer ingevallen zijn/ende hebben alreeds eenige Steden overweldigt. De Keiser/ ende hy zijnde oneens geworden/soo dat hy in die Gewesten niet anders en donderdt als vuer

vuur ende bloedt: Het is ſchrickelijk [ofte vervaerlijk] hare wilde Boerſche woeding / ende wreetheden te verhalen [ofte ruchtbaer te maken.]

't is dreadful to report their ſavage rage, and crueltyes.

Godt behoude ons uit ſijne handen. Wat hoort gy doch van Engelandt / gaen alle dingen daer wel?

God preſerve us out of his hands. What do you hear of England, do all things go well there?

Ik kan daer op maer weinigh ſeggen / 't wordt grootelijkx gevreest dat alles daer niet wel gaen will: Godt is hooglijk met hen vertoornt / ende daerom eenē quaden Geeſt van Hoererpen / Ongodsdienſtigheit / ſelfſoekinge / ende van gierigheidt / is uitgeſonden om haer te plagen / [ofte quellen,] ende indien ſy elkanderen bijten / ende vreeten / ſy ſullen van malkanderen verteert worden: want waer nijdt ende twiſt-gierigheit is / aldaer is verwerringe / ende alle booſen handel.

I can ſay little too't, 't is greately feared, that all things will not go well there: God is greatly diſpleaſed with them, and therefore an evil ſpirit of whoredoms, prophaneneſs, ſelfſeeking, and of Covetouſneſs, is ſent out to vex them and if they bite and devour one another, they'll be conſumed one of another: for where envying and ſtrife is, there is confuſion, and every evil work.

Dat is buiten alle tegen-ſpreking / reden-ſtrijt / ende knibbeling / maer wy moeten doch geduldigh zijn: wy ſullen ſtilte hebben / als 't Godt gelieft de herten der menſchen na ſijnen wille te ſchicken / ende t'ſamen te voegen.

That is without all contradiction, controverſy, and diſpute, but we muſt have patience; we ſhall have quiet, when God is pleaſed to order and compoſe the hearts of men according to his will.

What

What news do men report in this City? What good do men say, my Host?

It is all good, I know no news.

Sirs, By your leave, be not displeased; I feel my self not well, (*or ill at ease.*)

If you feel your self ill, *Sir*, go and take your rest, (*rest you,*) your Chamber is prepared, and ready.

Ihoan, make a good fire in his Chamber, and let him have lack of nothing.

Sir, I'll observe your commands.

Sweet-heart, is my bed made, it is a good one?

Yes, *Sir*, it is a good feather bed, and the sheets be very clean and dryc.

Pull me of my stockings, and warm my bed with the bed-pan; for I am very ill at ease, I shake, and trimble as a leafe, on a tree, as an Aspen leafe.

Warm me my kerchief,

Wat nieuws seidt men al in dese Stadt? Wat seidt men al goedts / Mijn (Heer) Weert?

't Is al goet/ik en weet niet nieuws.

Met oozlof/ en belght u niet / Mijn Heeren; Ik geboele dat ik niet te dege en ben.

Is't dat ghy u qualijk geboelt / Heer; gaet ende rust u, (dan rusten) uwe Kamer is bereit/ ende gereedt.

Janneken/ maekt een goet vuer in (Mijn Heer) sijn Kamer / ende en laet hem niets ontbzeken.

Ik sal uw' bevelen wel waer-nemen (Mijn) Heer.

Soethertje/is mijnbedde gemaekt/ is't een goet (bed?)

Ja't/ Mijn Heer, het is een goet plupm-(veder) bedde / ende de slaep-lakens zijn seer schoon en dzoogh.

Trekt my mijne kousen uit / (of.) ende warmt mijn bed met de beddepan; want ik ben heel qualijk te pas/ ik schudde/ en sittere gelijk het loof op een boom/ als een Espen bladt.

Warmt my mijnen hooft-

hooft-doek (slaep-doek) en bindt myn hooft wel; Hola! sachtjes / gy bindt 'et al te hart / ende stijf; brenght my de Oor-kussens / ende dekt my wel / schuift de Gordijnen/ende speldtse met een spel/waer is de Pis-pot(Water pot, Spiegel?) waer ontrent is het Secreet?

Volght my Mijn Heer: ende ik sal u den wegh wijsen / gaet al recht uit na boven / gy sult'et binden op uw' rechterhandt; ende soo gy 't niet en siet/ sonder verschil/(ofte twijffel) ghy sult'et genoegh rieken: belieft het u yets anders meer te hebben / zijt ghy wel? Heer.

Ja / myn lief / doet de kaerse uit/ en nadert wat by my.

Ik sal se uit-doen / als ik buiten (uit. van) de Kamer gegaen ben; wat is uw' (lust) begeerte/en zijt ghy noch niet wel?

Myn hooft leidt al te laegh/ heft den hooft-peuling een weinig op: Ik en kan soo laegh met myn hooft niet leggen / doet de kleerē wel/en rontom my.

Kust (Soent) my eens / myn lief / en ik sal des te beter slapen.

and bind my head well; Haw! soft, you bind it too hard. & stiffe; bring me the pillowes, and cover me well, draw the Curtains, and pin them with a pin, where is the Chamber pot, (*looking glasse*) where about is the Privy?

Follow me, *Sir*, and I will shew you the way, go up streight out, you will finde it at your right hand, and if you see it not, questionless you will smell them well enough: *Sir*, doth it please you to have any thing else, [*or more*] are you well?

Yea, my love, put out the Candle and come somewhat neer to me.

I will put it out, when I am gone forth out of the Chamber; what is your pleasure, are you not yet well?

My head lyeth to low, lift up the boulster a little: I cannot lay so low with my head, put in the cloathes well about me.

My love kisse me once, and I shall sleep so much the better.

sleep,

Sleep, sleep, you are not sick seeing now you talk of kissing; I thought that you should have had some-what else [*better motions*] in your mind, as for my part, I had rather dye, then to kisse a man in his bed, or elsewhere unlawfully, rest [*take your rest*] in Gods Name, God give you a good night, and sleep in peace.

Thanks to you fair Maide.

CHAPTER IX.

Communication at the uprising.

Simon. Robert. Arthur.

HA haw! shall we arise, is it not time for to rise?

What a Clock is it, *Sir?*

It is three of the Klock, the bell rings: Boy! bring hither a light, & make some fire, that we may rise.

Call lowder, he heareth you not.

I am here, *Sir:* what pleaseth you, it is not yet break

Slaept / slaept / ghy en zijt niet krank nu gy van kussen (soenen) spreekt / ik meende dat ghy wat anders (beter bewegingen) in den sin soude gehadt hebben / mijnent halven / ik hadde lieber te sterven / dan eenen Man in sijn Bedde / ofte elders onwettelijk (ofte ongeoorloft) te soenen: rust in Godes Naem / Godt gheve U L. goeden nacht / ende slaept in Vrede.

Dank hebt schoone Dochter (Vrijster.)

CAPITTEL IX.

Gemeene Redenen in het op-staen.

Simon. Robrecht, Artur

HOw: sullen wy op-staen / en is het geen tijdt op te staen?

Wat ure is't / Mijn Heer?

Het is drie uren / de klocke luidt: Jongen! brenght hier een licht / ende maekt wat vuer / dat wy op-staen mogen.

Roept luider / hy en hoort u niet.

Hier ben ik / Mijn Heer: wat belieft u / 't en is noch geen

geen dageraet / den dagh en daeght noch niet / ghy meught wel twee goede ueren slapen al eer het dagh is.

Gaet / gaet / Aecker / ontsteeckt my een vuer / ghy wilt my alsoo leup maken ende soo een uitstekendt goedt man als ghy selfs zijt ; drooght mijn hembt / want't is vochtigh / komt rasch / dat ik op-staen mag / laetse te bedde blijven die willen / mijns aengaende / ik heb al te veel werk (besigheidt) omme van daegh te af-handigen (afveerdigen.)

Waer is de Stal-knegt? gaet hem seggen dat hy mijn Paerdt te wateren leidet : als hy hem wel gewreven / ende geroskamt heeft / sijn mane gekemt / gesadelt / ende sijne staert gevlochten / dat hy hem lustigh laet drinken / ende als dan hem geve anderhalf spinte Haver.

Gaet / en koopt my een dosijn nestelen / de nestelgaten van mijn broeken zijn gebroken / leent my uwen Pziem.

Zijt gy over einde gerocht / Mijn Heer , zijt gy alree al te been ?

aday , the day doth not yet dawn , you may well sleep two good houres before it be day.

Go , go , Knave , kindle me a fire , thou wilt make me as sluggish and as huge good husband as thou art thy self ; dry my shirt , for it is dankish , come quickly , that I may rise , let them stay a bed who will , as for me , I have to much busineſs to dispatch to day.

Where is the Oster? go tell him that he lead my Horse to the watering ; when he hath well rubbed , and curryed him , combed his mane , saddled , and braided up his tail ; that he will let him drink lustily , and then give him a peck and a half of Oares.

Go , buy me a dozen of Points , the eyelet holes of my hosen are broke , lend me your bodkin.

Are you got a to'eend , *Sir* , are you already afoot?

Yes ,

Yes, is it not time, is it not day?

It cannot be so late, the day does not dawn yet (*or the rosy morning is not up yet*) the Marchants have hardly opened their shoppes yet, nor set for their wares, goods, nor Marchandises: you may cloth your self (*or make your self ready*) at ease.

Hostesse, we go to Church, make ready breakfast in the mean while (*or the whiles,*)

What shall I prepare for you, it is Fishday to day.

How, what *Garmandizing* day is it?

It is St. Bartholomews eaven, it is fasting day.

Oh! I thought not on it verely, Travellors forget themselves: I knew not that there was such a day in the Year; was it so called in the Creation? well, prepareus then a dozen of new-laid egges, roasted in the Embers, hot Cakes, and sweet butter. Let us go, *Sirs*, are ye in a posture for to go?

Ja/ en is't niet tijdt/ en is t niet dagh?

Het en kan soo laet niet zijn / den dageraedt en kipt noch niet / (ofte het morgen-root en daegt noch niet) de Coopluiden hebben naeuwlykx hare winkels geopent/nochte hare waren / goederen / noch Koopmanschappen voorgeset: ghy meught u selven met gewak kleeden / ende gereet maken.

Weerdinne / wy gaen ter Kerke / maekt het ontbyt ondertusschen gereedt.

Wat sal ik U L. bereiden/ het is heden Visdag.

Hoe / wat slemp (bras-) dagh is het?

't Is s. Bartholomeus avont/ het is vasten-dag.

Oi ik en dacht'er voorwaer niet op / reisende luiden vergeten haer selven: Ik en wist niet dat'er sulk een dagh in't Jaer was; wiert het alsoo genoemt in de Schepping? Wel/ bereidt ons dan een dosijn versche Eyeren / in d'asschen gebraden / heete Koeken / ende versche Boter: Laet ons gaen/ Mijn Heeren, zyt gy l. in een gestalte om te gaen?

Se-

Seker / hier is een heel schoone/en rijcke Stadt: beset wat crape straten/ ende moope schoone Huien.

Dat is een schoone/ende cierlijken Tempel/ een uitermaten treffelijk gebouw; daer is een statige Kerke/ siet hoe aerdigh is het Steenwerk gesneden / en gehouwen ; de Handt-werks Konst speelt'er [ofte vermaekt sich selven] wel dapper daer in.

Dat is een Frissche Dochter/ [Maeght] daer is een soete Joffer, een goelijk Meisje; een hupsche Vrouwe, een braef Man.

Truely, here is a very fair, and Rich City: behold what fair streets, and comely adorned handsome Houses.

That is a fair and beautiful Temple, an exceeding [out of measure] passing good Edefice; there is a stately Church [or a Magnificent one] see how neately is the stone-work cut out, and hewn; the *Mechanicque* Artsports it selfs notably therein.

That is a briske, [*trim, gallant, or Fresh*] virgin; there is a sweet Gentle-woman; a goodly Maiden; a welfavoured woman; a brave Man.

Wat Edelman is dat?

Van de Stadt/ ofte 't Gewesse.

Hy is den Alder edelsten.
Den alder-oudtsten.
Den alder-vermaersten.
Den alder-eerbaersten.
Den Wijsten.
Den Rijkste.
Den aldergrootsten.
Den alderburgelijkste / ofte beleefsten.
Den ootmoedigsten.
Den sachtmoedighsten.

What Gentleman is that?

Of the City, or Country.

He is the Noblest,
The most hardy.
The most renowned.
The most honestest.
The Wisest.
The Richest.
The greatest.
The most Civilest, or gentlest.
The most humble.
The meekest.

The

Of the City, or Country.

- The most courteous. — Den alder-heusch-sten.
- The most liberal. — Den mildadigsten.
- The wittyest. — Den vernuftighsten.
- The most learned. — Den alder-geleert-sten.
- The discreatest. — Den alder-beschei-delijksten.
- The sobereſt. — Den suinigsten.
- The featest in behaviour. — Den alder-deftigh-sten.
- The most generous. — Den grootmoedigh-sten.
- The faithfullest. — Den getrouwsten.

Van de Stadt/ofte't Gewest.

What for a man is he? — Wat vooz een man is hy?

He is the most Ambitious. — Hy is den alder-eersuch-tigsten.

Of all the City, or Country.

- The spitefullest. — Den spijtigsten.
- The most presumptuous. — Den alder-vermeten-sten / ofte laetdun-kensten.
- The vilest wretch. — Den snootstē/ ramp-saligsten man.
- The most Covetuous. — Den aldergierigsten.
- The most jelous. — Den jalousten.
- The greatest coward. — Den bloodsten.
- The most fearful. — Dē alder-beschzoom-sten.
- The most Prophane. — Den alder-wereltstē/ ofte Godlooſten/
- The greatest make bate — Den grootsten twist-op-rokker.
- The worst of men. — Den slimsten van menschen.
- The poorest. — Den armsten.
- The greatest talker. — Den grootsten klap-per.
- The most pusillanimous. — Den slap (flaw) her-tigsten.

Van de gantsche Stadt/ ofte 't Gewest.

Den

Den Karighsten	Van de Gebuerte.	The most sordid	Of the Vicinity.
Den alder-keurheilighsten		The most superstituous	
Den alder-onstuymigsten		The most turbulent	
Den grootstē Dwingelandt		The greatest Tyrant	
Den grootsten flikkefloyer / of pluimstryker/of vleyer		The greatest flatterer, or panlicker, soother, or fawner	
Den alder-onkuischsten		The most letcherous	
Den lichtveerdighsten		The wantonest	
Den alder trotsten / ende hoovaerdigsten		The most contumeluous, and proudest	
Den wreetsten		The cruelest	
Den alder-onheuschsten/ onbeleeftsten/ of boersten / ende wanaerdighsten		The most uncivil, discourteous, or brutish, & savagest.	
Den baldadigsten		The most audatious	
Wat voor een Vrouwe/ is sy dat?		What for a woman, is shee that?	
S'is de schoonste	Van't Landt.	She is the fairest, or clearest of complection	Of the Country.
De eerlijkste		The most honourable	
De kuischte		The chastest	
De beste		The best	
De geluckighste		The happyest	
De degelijkste		The honestest	
De rampsalighste		The wretchedest	
De deughtsaemste		The most vertuous	
De quaetste snarre		The bad speechest qu'ean	
De leelijkste		The uglyest, or filthiest	
De snootste		The vilest	

Wh

What Single-woman, Maiden, or Dameſel is ſhe?

Wat Vrijſter / Dochter ofte Madamoſel is ſy?

She is not a Maide, ſhe is marryed, (*or ſhe is a Marryed Wife,*)

Sy en is geen Dochter / ſy is gehouwt / [ofte ſy is een gehouwde Vrouwe.]

She is not yet marryed, (*given in Marriage.*)

Sy en is noch niet getrouwt / [ten Houwelijk gegeven.]

She is Eſpouſed, [*or Betrothed.*]

Sy is Ondertrouwt.

She is a Widow.

Sy is een Weduwe.

She is a good Houſe-wife, who obſerveth her Family well, [*who looketh wel to her houſe*] ſhe hath made a good Marriage, ſhe hath a great Dowry.

Sy is een goet Huis-wijf / die haer Huis geſin wel gade ſlaet / ſy heeft een goedt Houwelijk gedaen / ſy heeft een groote Bruits-gave.

What had ſhe to her Marriage?

Wat hadt ſy tot haer Houwelijk?

She hath vertue, and honeſty; and is not that a precious portion?

Sy heeft deught / ende eerbaerheidt, ende en is dat niet een koſtelyke portie?

Yes, forſooth.

Ja / in trouwens.

Wholayeth burryed here?

Wie leidt hier begraven?

It is the Abbot of *N.*

Het is den Abt van N.

That is a fair Tombe, and here is a goodly Rich Sepulchre. I pray, let us read the Epitaph.

Dat is een deftig Graf / en hier is een hupſche [heerlijke] Ryke Sepulchre [Graf,] ik bid laet ons het Graf-ſchrift leſen.

Now, let us return to our Inne [*lodging*] to breakfaſt; and then we will go, that we may buy ſuch things as we lack, [*want,*] and we

Nu / laet ons na onſe Herbergh [Logiis] wederom keeren tot het ontbijt: ende dan ſullen [ofte willen] wy gaen / op dat wy ſulk goedt kooper mogen als ons ontbreekt / [ge-

breekt] en wy noodsakelijk van doen hebben/ [ofte daer af wy in nood zijn.]

necessarily stand in need of. [*or where of we be in need.*]

CAPITTEL X.

Redenen, nopende den Koop-handel, (*ofte Koopmans-handel*)

CHAPTER X.

Discourses, touching Marchandising.

MEt verlof/ maekt ons een weinigh plaets/ dat wy voor by mogen gaen.

Wy beslaet al te veel plaets/ Mijn Heer.

Ik bid u doch/ weest soo beleeft/ ons te laten voor gaen/ sonder U A. in 't minste te verongelijken/ ofte aen te stooten.

Wel/ hier is een groot gedrangh/ even-wel sal ik aertselē wat ik vermag/ om U L. eenen wegh te banen.

Wat ontbreekt u/ Mijn Heer? wat belieft U. L. te koopen? besiet of ik iets hebbe dat U L. ter oorbaer dient; ik sal't U L. al soo goeden koop geven/ als yemandt in de Jaermerkt/ Dorp/ ofte Stadt/ komt binnen

Jongen/ langht den E-

BY your leave make us a little room, that we may passe.

Sir, you take up too much room.

I pray you, be so civil to let us go by, without injuring or offending you at all.

Well, here is a great throng. yet I'll assist what I can, to make way for you.

Sir, what do you lack? what do you please to buy? see [*look*] if I have any thing which served your turn: [*is for your use*] I will sell, [*give*] it you as good cheap, as any man in the Faire, Town, or City, come in.

Boy, reach the Gentle-

man a chair.

Sir, have you any new fashion stufs? have you any Hollands linnen, Chamlets, any Hollandish broad Cloths, black, or gray, have you any English Serges, have you any Spanish Cloth, any English broad Cloth, well dreſt, have you any Exceſter Carſies, have you any Cerſies of Flanders dye, have you any Tammye, Roman Serges, courſe Serges, Buckrain, Ribbands, have you any Cambricks lane, fine Holland Alkmores linnen, fine lace, or Flanders bonelace, have you any Canvas, Whalebone, Ballein, Caſtors, Bevers-hatts, [or Felts] that are very good and black, have you any ſilks, have you any halve Hoſe, and Mens ſtockings? &c.

delmaneen ſtoel.

Monſieur, hebje eenige nieuwe gheſatſoeneerde ſtoffen/ hebje eenigh Hollandts Lijnwaet/ Kamelotten/ eenigh bzeedt Laken/ſwart/ofte grauw hebje eenighe Engelſche Sergies/ hebje eenigh Spaens Laken/ eenigh Engelſch bzeedt Laken/ wel bereidt/ hebje eenige Karzepen van Exceſter/ hebje eenige Karſepen van Vlaemſche Verwe/ hebje eenig Cammet/ Kometnſe Sergies/ grove Sergies/ Bokerael/ Lindt/ hebje eenigh Cameriks Lijnwaet/ fijn Hollandts Alkmoers Linnen/ fijne Kant/ ofte Vlaemſche Kant/ hebje eenige Canafas/ Walvis-been/ Ballein/ Kaſtozen/ Bevers-hoeden die heel goet en ſwart zijn/ hebje eenighe Zijde-laken en/hebje eenige halve Kouſſen/ ende Mans Kouſſen? &c.

Yes, Sir, I have very fair, good, and ſtrong: the beſt of all England, Holland, Flanders, Yea, that are in Europe.

Ja/ Mijn Heer, ik hebde die heel ſchoon/ goedt/ ende ſterk zijn: de beſte van geheel Engelandt/ Hollandt/ Vlaenderen: Ja/ die in Europa zijn.

Of what Colour do you deſire them? Brown, grey, gold-yellow, tawny, red,

Van wat verwe/ (coleur) begeerdpſe? bzuin/ grauw/ gout-geel/ tan-

nijt / roodt / geel / violet / blaeuw / ofte gemengelt licht graeuw; Ik hebbe van alle ſoorten / ende van alle prijſen.

Toont my wat / toontſe my; laetſe my ſien.

Wat is de prijs daer van?

Hoe verkoopje een garden van dit ſwart Laken?

Wilje maer een woordt hebben? het ſal u een-en-twintigh Schellingen ende 10 groot by de garden koſten / ſooje't hebt.

Wiltje niet minder nemen?

Wat ſal ik u voor een douſijn van deſe Kouſſen geven? en eiſcht my niet te dier?

Ik en wil u niet eenen deuit / van 4 gul. 15 ſtuiv. per paer / af-ſlagh maken / al namje twintigh paer; ſy zijn wijdt ende langh / een ſuivere goe' Kouſſe / ende wel gebreidt.

Ghy waerdeertſe al te hoogh / [ghy ſteltſe al te hoogh van waerde.]

Hebjeenig Scarlaké?

Hoe veel belieft ghy te hebben?

Hoe veel ſal ik u voor een elle daer af geven?

Negentien Schellingen / 6 groot.

yellow, violet, blew, or mixt light gray, I have of al ſorts, and of all priſes.

Shew me ſome, ſhew them me; let me ſee'em.

What is the priſe of that?

How ſell you a yard of this black Cloath?

Will you have but a word? It ſhall coſt you one and twenty Shillings and 10 pence per yard, if you have it?

Will you take no leſſe? [*or will not you take leſſe?*]

What ſhall I give you for a dozen of theſe ſtockings? doe not aske me to dear?

I will not bate you a doit of 4 gild. 15 ſtivers per pair, if you took a whole ſoore; they are large and long, a pure good ſtocking, and well needled [*knit.*]

You ſet too high a rate upon them.

Have you any Scarlet?

How much pleaſe you to have?

How much ſhall I give you for an elle of it?

Nineteen Shillings, 6 pence.

It

It is too much: I'll give you seaventen shillings.

Het is al te veel: Ik sal u seventien schellingen geven.

It is truely too little, I should lose by it; it cost me more: Take the wole piece for twenty and five pounds, eight shillings, and 6 pence. It is but eighten shillings, 6 pence the elle.

Her is seker te luttel / ik sou'er aen verliesen; het kost mp meer: Neemt het geheele stuk om vijf-en-twintigh pondt / acht schellingen / ende 6 groot. Het is maer achtien schellingen / 6 groot d'elle.

It is too dear; let me know your nigheſt [*leaſt, loweſt*] price, how many ells be there.

Het is te duer. laet mp uw' naeste [minste, laeghste] prijs weten / hoe veel ellen zyndet?

You shall see it measured, there be twenty, seaven and a half, and half a quarter.

Ghy sult'et sien meten / daer zijn seven-en-twintigh / een half / en een half vierendeel.

I will give you, at a word, twenty and four pounds even mony; I have left [*relinquiſhed*] as good as this, better cheap by 4 pence in an elle.

Ik sal u / met een woozt / vier-en-twintigh pondt even gelt geven; ik heb soo goet als dese / wel 4 groot op d'elle beter koop laten staen.

You ought to take it; besides, I promise you, were it that you were not my Customer, you should not have it under twenty and six pounds, and twelve shillings: but seeing it is you, I do abate you more then twenty and four shillings in the piece, which I'll do to none other; I presume that you desire not my losse.

Ghy behoozdt'et te nemen; echter / ik belove u / waer het dat ghy mijn Hallant niet en waert / gy souder onder ses-en-twintigh ponden / ende twaelf schellingen niet hebben: maer ten aensien dat gy't zijt / sla ik u meer af dan vier-en-twintig schellingen op't stuk / dat ik geen ander doen wil; Ik vermoede dat ghy mijn dezelfs niet en begeert.

Ende voorwaer soo je't ontsegt / [afslaet, weigert,] niemandt ter wereldt sal't hebben voor dien prijs; Ja/alwaer hy mijn Broeder.

Schoon het soo sy/ ghy sult my de acht schellingen ende 6 groot evenwel afkorten / om de rekeninge effen te maken.

Ik en wil: Maer ik en sal op de 6 groot niet staen / ende dat is meer dan ik'er aen winne / soo je my gelooven wilt.

Het sy dan alsoo: aengesien dat ghy uwen sin hebben wilt / ik sal u met goet gout betalen/ende gewichtigh.

Dat is my al eben-eens papement [ofte klein gelt] is my soo goedt als gout: Maer seker ghy zijt te deum met een mensch: niet te min had ik liever te verliesen / dan u heen te senden / verhopende op een ander tijdt uw geldt te ontfangen/ ende dit wil U. echter aenleiden/liever tot mijn Winkel / dan tot yemandt anders aen te komen.

Ja/ in der daet / goeden dagh / [ofte handel] sal my [wel] inwickelen / uw Winkel voor een ander

And verely if you refuse it, no man in the world shall have it for that price; Yes, though he were my Brother.

Under favor, be it so, nevertheless thou shalt abate me the eight shillings, and 6 pence for to make the account even.

I will not: But I shall not stick at the 6 pence, and that is more then I gainby it. If you will believe me,

Be it so then: seeing you will have your mind, I will pay you with good Gold, and weighty.

It is all one to me, small mony [*or white mony*] is as good to me as Gold: But truely you are too hard [*or gripple*] with a man; nevertheles I had rather lose, then to send you away, hoping to take [*have, or receive*] your mony an other time, and moreover this will induce you, to come to my shop rather then to any others.

Yes, indeed, good usage [*or dealing*] will engage me, not to leave your Shop for an other: I would, I had

La-

Labourer, or Porter, for I have many things which I must buy yet, and I am farre from my Inne [*Harborrow, or Lodging.*]

niet te verlaten: Ik wonde/dat ik een Opper man/ [Arbeider] ofte een Laſtdzager hadde/want ik heb vele dingen die ik noch koopen moet / ende ik ben ver van mijn Herberge.

What lack you more?

A piece or two of Velvet.

I have none, forſooth: But go to the next ſhop, there beyond, on the other ſide of the ſtreet; the man will let you have it better cheap for my ſake.

Sir, what have you need of, [*what's that you want*] do you ſeek for good Velvet, Sattin, Damask, Fuſtian, Bukrain, Taffety, or any ſort of ſilks?

What pleaſeth you, *Sir*; we will give, and deliver it you good cheap.

This Apprentice can talk and prate luſtily, he can handle his tongue well: he is vigilant for his Maſters profit and advantage, I aſſure you: well, lad, ſhew me a piece of black Velvet.

Wat ghebzeekt / [ontbreekt] U. E. meer?

Een ſtuk Fluweels of twee.

Ik en heb'er / in trouwens/ geen: Maer gaet tot den naeſten winkel/ daer over/ op d'ander zijde van de ſtraet; de man ſal je't beter koop geven om mijnent wille.

Wat hebt ghy van noode den [van doen] Mijn Heer, ſoekt ghy na [om] goet Fluweel / Satijn / Damaſt/ Fuſtein / Bokerael/ Taffataf / ofte eenige ſoozt van Zijde-lakenen?

Wat belieft u/Mijn Heer; men ſal't U. E. goeden koop geven/ende lebeeren.

Deſen [dien] Winkeljongen kan luſtigh klappen/ ende ſnappen/hy kan ſijn tong wel handelen: hy is wacker op ſijn Meeſters pzofijt en boozdeel / ik verſekere u: wel/ bzijer/[jongman] toont my een ſtuk ſwart Fluweel.

Ik sal 't doen / Mijn Heer; siet daer / en is't niet goet / saeght ghy opt desgelijkx?

En hebt ghy geen beter?

Ja trouwens: Maer het is hooger van prijs / ende tot een meerder waerdy verkocht.

Ik en vraeg er niet na / 't kost wat het kosten will / soo het slechts maer goet is.

Hier / dit is van't beste Fluweel / dat ghy immer handelen sult / ofte opt gehandelt hebt.

Maekt my dat wijs: Ik heb van mijn leven wel beter gesien / ende slimmer ook / en ontvouw't et niet al, ik heb'er t gesicht al af gehadt.

Daer en is niet aen gelegen; die 't ontvouwen heeft / kan 't wel weer vouwen: Winkel-jongers arbeidt en moet men niet rekenen / [achten] ofte ansien.

Wat sal ik d'elle daer voor betalen?

Dertigh Schellingen.

Ghy lobet al te hoogen prijs.

Neen / voorwaer; want

I will do it, *Sir*; behold there, is it not good, saw you ever [*or did you ever see*] the like?

Have you no better?

Yes forsooth: But it is of a higher price, and sold at a greater rate.

I care not for that [*I enquire not after that*] let it cost what ere it will cost, onely if it be but good.

Here, this is of the best Velvet, that ever you will handle, or ever hast handled.

Perswade me to that, I have seen better in my life, and worse too; do not unfold it all, I have had the sight of it.

No hurt; [*or tis no matter, or it maketh no matter, or it skilleth not*] he that hath unfolded it, can fold it again well enough, Apprentices labour must not be counted, nor regarded. [*or men must not reckon, nor regard Apprentices labour.*]

What shall I pay an elle for that?

Thirty shillings.

You hold it at too high a price.

No, truely; for it is not poss-

possible [*or it is impossitile*] to find a better, nor of a fairer colour.

't en is niet mogelijk [ofte het is onmogelijk] een beter te vinden / noch dan een schoonder verwe.

You may say what you will, I will not give that price.

Gy meugt seggen wat je wilt / ik en wil dien prijs niet geven.

How much please you to bid me, that I may sell, and take handsle: I hope you will bring me good luck, and that I shall come to a good vent, [*or utterance.*]

Hoe veel gelieft je my te bie'n / op dat ik verkoope / ende handt-gift ontfangen mach: Ik verhope dat gy my goedt geluk sult brengen / en dat ik een goe' af-trek behalen sal.

I will give you twenty and seaven schillings for it, and no more, at one word, shall I have it?

Daer voor sal ik u seven-en-twintigh schellingen geven / ende niet meer / met een woordt / sal ik't hebben?

No, *Sir*, I cannot let it go for that price, you know it wel enough, one need not tell it you, if you have any skill in Velvet; it cost us more then you profer me, we should loose too much after that rate.

Neen / Mijn Heer, ik en kan 't voor dien prijs niet verlaten / [ofte laten gaen] gy weet'et wel genoeg / men hoeft't U. niet te seggen / soo je eenigh verstant (ofte wetenschap) in het Fluweel hebt; het kost ons meer dan gy my biedt na die waerdy [ofte rate] soo souden wy al te veel verliesen.

How, will you sell the two pieces together? and make not many words.

Hoe wilt gy beide de stucken t'samen verkoopen? en maekt niet vele woorden.

You shall pay fourty and eight pounds for the two, as much with one word as

Gy zult acht-en veertigh ponden voor de twee betalen / soo veel met

een wooꝛdt / als met een hondert / gy ſult niet een ſier af-dingen.

Neen / neen / ghy zijt al te duer: ſeght nu uwen laeghſten pꝛijs / laet my 't leſte wooꝛt weten / ende en ſchooꝛt my ſoo lang niet op.

Mijn Heer, ick heb't U. geſeght: Ick ben een man van een wooꝛt / ick en ſou 't niet minder konnen geven / dan tot mijn groot verlies ende nadeel.

Ick ſie [bemerke] wy geen koop ſullen maken; wy moeten elders gaen / want gy looft uw' waren buiten reden / ende dan zijt gy ook een man van een wooꝛt.

Gaet daer 't U. belieft / in Godts Naem / ſoekt na uw beter gerief; Ick gunt 't een ander lieder dat gy't'er aen winne / dan dat ick't'er aen verlieſe; maer ick kan U. van een ding verſekeren / dat / al waer't dat je ging in alle de Winkels van Hantwerpen / ſoo en ſoudt gy ſulken aen bieding niet vinden [ofte bekomen] als ick u nu doe. Miet tegen-ſtaende / ſoo je geen beter vindt / komt wederom / gy weet myn pꝛijs.

with an hundred, you ſhall not huck one mitte.

No, no, you are to dear: tell me your loweſt price, let me know the laſt word, and do not ſuſpend me ſo long.

I have told it you, Sir: I am a man of a word, I ſhould not be able to let it go for leſſe, except to my great loſs and disadvantage.

I ſee [*perceive*] we ſhall not bargain: we muſt go elſewhere, for you rate your wares out of reaſon, and then you are a man of a word too.

Go wither you pleaſe, in Gods Name, ſeek for your better advantage; I yeild it to an other rather that he may gain by it, then that I ſhould loſe in it: But I can aſſure you of one thing, that, if it were, that you went to all the Shops of Antwerp, you would [*ſhould*] not find, [*get*] ſuch a profer as I now offer to you. Notwithſtanding, if you find no better, come again, you know my price.

Your price is not for us.

Well, at your ſervice, you know what you have beſt to do.

Seeing that we cannot agree of the price; Farewell.

At your good pleaſure, and favour, if I could let it go at a leſſer price, you may ſuppoſe or think with your ſelf, that you ſhould have it as ſoon as any man in the world, or upon the earth, likewiſe for his ſake that hath ſent you unto me [*or to my Houſe.*]

They go their way, they be gone.

Let them go let them run, when they have run them ſelves weary about the fair, they will be glad to come again with a *Baſe la mano*.

Sir, It ſeems to me, that the Velvet is very good, if we refuſe it, we ſhall not lightly find ſuch an other piece; let us aske him if he will abate fourty ſhillings.

Uwen prijs en is voor ons niet.

Wel / ten uwen dienſte / gy weet wat gy beſt te doen hebt.

Mits dat wy in de prijs niet en komen over-een-komen: Adieu.

Tuwer goede wel behagen / ende bevalling / ſoo ik 't voor minder prijs konde laten gaen / ghy meught by u ſelven denken / dat gy 't alſoo dra hebben ſoudt als yemandt ter wereldt / ofte op den Aerdtbodem / ook om ſijnent wille / die U. L. tot mijnent geſonden heeft.

Sy gaen haers weegs / ſy zijn weg gegaen.

Laetſe gaen / laetſe loopen / als ſy hun ſelven moede geloopen hebben om en om de Jaermerkt / ſy ſullen wel blyde zijn om weder te komen met een groet-ſwier / [ofte groeting, met handt-gekus.]

Mijn Heer, het dunkt my dat 't Fluweel heel goet is / ſoo wy 't ontſeggen / ſullen wy lichtelijn ſulken ander ſtuk niet vinden, laet ons hem vragen of hy veertigh Schellingen af-ſlaen will.

Willen wy soo doen/ sullen wy't nemen?

Ja/ sooje my wilt gelooven/ [ofte geloof wilt geven] want ten eersten/ het is goe koop: 't is waerschynelijck/ gy sult een ander in de geheele Merkt niet bekalen [bekomen] en sult: ten anderen/ gy sult niet rouwig zyn/ noch van harden handel klagen.

Will we do so, shall we take it?

Yea, if you will believe me [*give me credit*] for first of all, it is a good penne: 't is *like*, probable, you will not get such an other in all the Mart: secondly, you will not repent of it; [*or it will not repent you*] nor complaine of hard dealing.

Myn Meester/ sy komen wederom.

Sy sullen wellekom zyn/ is't dat sy geit me'e brengen.

My Master, they come back again.

They shall be welcome, if that they bring mony along with them.

Ik bid u doch/ en doet [ofte maekt] ons niet langer wandelen/ draven/ nste dzalen: wilt gy seven-veertigh ponden voor beide de stucken nemen/ sonder iets meer te doen; ende wy sullen u uw Geit neer tellen.

I pray you, cause us not to walke, trot, toile, nor linger any longer: will you take fourty and six pounds for both the pièces, without any more a do, and we will tell [*lay*] you down your Mony.

Myn vriendt/ ghy zijt voorwaer seer quelijck [moeyelijk] gy en vraegt 'er niet na/ [gy en geeft 'er niet om, gy en sorght 'er niet voor] oft' ik winne/ ofte verliese/ het is V. A. al eens/ [eveneens:] Nu wel: wel/ laet'et ons meten.

Truely, you are very vexatious my friend, you aske not after it, [*you regard it not, you care not for it*] whether I gain or lose, it is all one to you: Now well [*be it so*] well, let us measure it.

Neen/ neen/ ik neem'et

No, no, I take it as if it

wy

were measured, I hold [*or count*] it as measured, I trust upon you, [*or I confide in you*] hould there is your Mony.

als of 't gemeten waer / ik houd'et voor gemeten / ik verlate my op u; houdt daer is u luiden Geldt.

This old Angel is too little, this French-crown is too light, these pieces of tenShillings be clipped, this Ducate is not weighty; this Flemish Crown is not current, this Ryal is of base Gold, this Ducaton is red off, and besides it is no good Silver; this hind of Rijkxdollars is set off, this piece of eight is brasse, and these Shanish Ryals are not good of alloy, [*or of good Bullion.*]

Desen ouden Angelot is te klein / dese Sonnekroon is al te lichr / dese stucken van tien Schellingen zijn gesnoeit / desen Dukaet en is niet gewichtigh / dese Vlaemsche Kroon en is niet gangbaer / dese Reael is van slechr [slim] Goudt / dese Ducaton is af geleesen / ende daer beneven 't en is geen goet Silver; dese slagh van Rijckxdaelders is af geset / dit stuck van achten is koper / en dese Spaensche Realen en zijn niet goet van alop.

You are very difficult and teadious in taking of mony, if I had known that, though you had sold me your wares [*Merchandize*] for fourty pounds, certainly, I would not have medled with them, nor once a desired them.

Ghy zijt seer swaer en moeyelijk om Gelt t'ontfangen: soo ik dat geweten hadt / al hadt ghy my uw' Waren / [Koopmanschappen] voor veertigh [gulden] ponden verkocht / sekerlijk / ik en would'er niet mede te doen gehadt / noch die eens begeert hebben.

Sir, it is at your choise, to take it or to leave it, you have your choise; I do not get so much by it, that I

Mijn Heer, het is tot uw' keure het te nemen / ofte het te laten / gy hebt uw' keur, Ik en win'er

ſoo veel niet by / dat ik licht ende quaet Geldt ſoude [ofte behoorde] te ontfangen / ende dat mede niet gangbaer en is.

Op myn woort / ik en heb't noch gemunt / noch te geſchroeit.

Ik geloof u wel; doch ik en kan't niet beteren / gy en wilt my niet verſpen / voor-hoedigh ende omſichtig te zijn.

Houdt daer is mijn Borſe / betaelt u ſelven / na u eygen genoeging / ende voldoeningh.

Dat is een na-gemaelde ſchelling.

Nagelt [ſpijkert] hem aen deſen ſtijl / ofte op dien dorpel.

Het ſal geſchien / men ſal't doen / brenght my een Hamer met een ſpijker.

Ik wenſchte dat d'ooren der gener die 't Gemunt [ofte geſlagen] heeft / ſoo wel geſpijckert waren aen deſe Poſt.

Daer en is niet aen gelegen / [ofte daer en ſou niet aengelegen zijn] het en ſou in't minſte geen ſchade by brengen / men ſou den Schelm dan wel kennen: Nu zijt gy te vreden?

ſhould [*or ought*] take light and bad mony, and that which is not currant neither.

On my word. I have neither coyned, nor clip't it.

I believe you well; but I cannot help it, you will not blame me, to be wary and circumſpect.

Hold there is my Purſe, pay your ſelf, according to your own content, and ſatisfaction.

That is a conterfeyt ſhillingh

Nail him to this Poſt, or upon that thre ſhold.

It ſhall be done, we'll do it, bring me a Hammer, with a nail.

I wiſh that the ears of him that had coyned it, were nailed to this Poſt as well.

It ſkilleth not [*or it would make no matter*] it would be no *hurt* at all, or harm at all. men ſhould then know the Rogue; Now, are you contented?

Yes,

Yes, I am, *Sir*; I thank you for your mony: spare nothing of all I have, it is every with at your service.

Ja / Mijn Heer, ik ben; Ik bedanke u van wegen u Geldt: en spaert niets van dat ik hebbe / 't is alle ten uwen dienste.

Sir, I thank you greatly.

Grand mercy. [grooten dank/] Mijn Heer.

Labourer, porter, take this upon your back, and carry it to my Inne. [*Lodging.*]

Arbeider/ Last-dzager/ neemt dit op uwen rugge / ende dzaeght het na mijn Herberge toe.

I know not very well, where you Lodging is, *Sir*.

Ik en weet niet wel/ waer uw' Herberge is / Mijn Heer.

At the Golden Lion, in the Chamber-street, and bid them to prepare dinner; for we will be there instantly.

In den vergulden Leeuw / in de Kamerstraet / ende segt datse 't middagh-maelbereiden; want wy sullen aldaer van stonden aen zijn.

Shall wee now buy, a Baby or two for our children [*or little Daughters.*]

Sullen wy nu een Popjen of twee koopen voor onse Kinderen [onse Dochtertjens.]

Let us buy some for us both.

Laet ons wat koopen voor ons beiden.

Well, Hostesse, shall we dine?

Wel / Weerdinne / sullen wy eten? [middagh-maeldoen?]

Wash you, when you please, and go sit down.

Wascht u / als 't u belieft / ende gaet aen-sitten.

Cause our Horses to be Bridled, and Sadled, we ought for to have been two miles hence onward on our way.

Doet onse Paerden Toomen / ende Zadelen / wy behoorden wel twee mijlen van hier al op onse wegh geweest te zijn.

Go to; let us dine stand-

Voort aen; laet ons al staende

ſtaende eten / komt laet ons gaen.

Laet ons een rekening hebben / Heer Weert ; wat iſſer te betalen ? wat ſcha hebben wp gedaen ? hoe veel zijn wp ſchuldigh ? [hoe veel iſſer quaets ?]

Op zijt acht ſchellingen / ſes grooten ſchuldig / den Man en't Paert.

Houdt daer / zijt gp te vreden ?

Ja / Meſſieurs, gp zijt hertelijck wellekom.

Waer is de Dienſtmaegt ?

Mijn lief / daer / dat's vooz u Spelde-geldt.

Stal-knecht / vzenght mijn Paerdt herwaerts / hebje't al wel beſozght / en geſchikt / ende hem gehandelt als't u betaemt ?

Ja / Mijn Heer, hp en heeft geen gebzek gehad / hem en heeft niets ontbzoken.

Neemt dat / daer is u dzink-geld / als ik u belooft hadde / op dat gp mp op een anderen gelegentheidt [ofte tijdt] gedachtig meught zijn.

Ick bedanke u / Mijn Heer, gp ſult mp altoos bereid vinden om u dienſte aen te doen / [om u te

ing, come let us go.

Let us have a reckoning, my Hoſte ; what is there to pay ? what hurt gave we done ? how much do we owe ?

You owe eight ſhillings, 6 pence, Horſe and Man.

Hold there, are you content ?

Yes, *Sirs*, you are heartily welcome.

Where is the Hand-maid ?

There, my love, that is [*Mony*] to buy you Pins with.

Hoſtler, bring hither my Horſe, haſt thou provided it, and ordered it well, and uſed him as you ought, [*as it meed for you to do* ?]

Yes, *Sir*, he hath had no lack, he hath wanted for nothing.

Take that : there is your drinking [*ſpending*] mony, as I had promiſed you, that at an other oppertunity, [*time, or ſeaſon*] you may remember me.

I thank you, *Sir*, you will find me at all times ready to do you ſervice, [*for to ſerve you*] ſpare not the

the Inne, when you come through, or paſſe by this way, for you will be as well uſed and ſerved here, as in any Inne that might be within all Antwerp.

dienen] en ſpaert de Herberg niet/ als gy hier dooz paſſeert/ ofte dooz by komt/ want gy ſult'er alſoo wel getoeft ende gedient zijn:/ als in eenige Herberge die binnen Hantwerpen ſoude mogen zijn.

I have found it ſo, I will not exchange it, nor leave it [*or forſake it*] for another.

Ik heb't alſoo bevonden/ ik en ſalſe dooz een andere niet verruilen/ [verwiſſelen, veranderen] noch verlaten/ [ofte nalaten]

Farewel.

Adieu.

CHAPTER XI.

CAPITTEL XI.

An ordinary diſcourſe, between a Brother and his Siſter.

Een gewoonlijk praetje, tuſſchen een Broeder ende ſijn Suſter.

MY *Siſter*, my Father ſpake the other day for to Marry you.

Myn Suſter, mijn Vader ſpzak 's anderen daegs om u te Houwlicken.

My Brother, to whom will he Marry me? with whom ſhall it be? will he be an honeſt man; if he be a Godly man, all go's well; but if vitious, all will go ill.

Mijn Broeder, aen wien wil hy my Houwen? met wien ſal het zijn? ſal hy een eerlijk man zijn; ſoo hy een Godvzuchtigh man zy/ het gaet al wel; maer indien ondeugdig/ 't ſal heel ende al qualijk gaen.

My *Siſter*, my Father will

Mijn Suſter, mijn Vader wil

wil u ten Houwelik geven aen eenigh Edelman deſer Landt-ſtreke / [ofte een Lands Edelman] ofte aen ſeker Burger van deſe Stadt/ onder uwe kennis / ende een man die u bekent is.

Maer / Suſter, gy ſegt de waerheid / een eerlijk man [ſonder gelt ofte middelen] is meer waert / ſoo hy een Godſalig man is / dan twintig / ja dertig Rijkaerts ſonder vernuft/Bozgerlijkheit/ende wijſheid / [ofte voorſichtigheid.]

Waerlijk / Broeder, Ik en ben noch niet Houbaer/ ik en ben noch niet out genoeg [tot mijn jaren gekomen] om ſoo dra getrouwt te zijn/ik ben noch al te malachtig/ ende al te jong / het ſoude met my een arme geringe Huisbouding zijn / ik verſekere u.

Waerlijk/ waerlijk/ Suſter, het is beter eenen Maegt zijnde / gehplikt te zijn/ dan een Hoer.

Broeder, ik verhope dat ik in ſulk een perijckel niet verballen en ſal / om mijn eere te verlieſen / maer voozwaer uwen raed is daer toe veel goed.

give you in Marriage to ſome Gentleman of this Country [*or a Country Gentleman*] or to ſome Citizen [*Burger*] of this City, among your acquaintance, & a man of your knowledg.

But, *Siſter*, you ſay the truth, an honeſt man [*without money, or means*] is more worth, if he be a pious man, then a ſcore, yea thirty Rich Cormordents without wit, urbanity, [*Civility*,] and prudence.

Truely, *Brother*, I am not yet Marriageable, I am not yet old enough, [*not yet come to age*] for to be ſo ſoon Marryed, I am yet to fooliſh, and too yong: It ſhould be a poor weak Hous holding [*Houſe keeping*] of me I aſſure you.

Truely, truely, *Siſter*, it is better to be Marryed, being a Virgin, then a whore.

Brother, I hope I ſhall not fall in to ſuch danger, to loſe my honour, but indeed [*verely*] your Counzel is very good therein.

And

And you, *Brother*, you will not put your self to such hazard, danger, or comber; what think you?

Truely, *Sister*, no doubtless, at no hand, not I.

Brother, why so? tell me the reason thereof?

Because that women are so pragmatical, hard to be pleased, evil disposed, and very unhappy to poor men.

Yes, they are petulant, or lascivious, audatious, [*bold, stomack ful*,] fond, [*false hearted*] creatures, without discreation, talkatif gossips [*babblers*,] and growing wanton, presuming upon their husbands clemency, they will learn also to be Idle, wandring about from house to house, and not onely Idle, but tattlers also, and busybodies, and such immodest inciuil, long tongu'd pratlers that they without wit or reason will speak things they ought not.

How, *Brother*, without a woman you had not been born in the world; where

Ende gy / Broeder, gy en wilt u selven aen sulken gevaer / perijckel / ofte bekommerniſſe niet stellen; wat dunkt u?

Waerlijk / neen / neen toch / in geenderlep wyse / ik niet.

Broeder, hoe soo? segt my de reden hier af?

Om dat Wyven [Vrouwen] soo bewerkachtig [die het al uitvoeren willen] swaer te genoegen / quaet beschikt / ende den Mannen seer ramspoedig zijn.

Ja / sy zijn aelwaerdige / baldadige / aelwetige schepselen / aelwittige / snaterachtige kallemoers / ende weeldzig gewoxde zijnde / vermoedende op haren mans sachtmoedigheit / sy willen ook leeren ledig te zijn / swevende / en omgaende by de huisen / [i. e. van huis tot huis] ende niet alleen ledig / maer ook klappepen / ende albedzivers / ende sulke onbeschiedene / onheusche snap sterx dat sy sonder vernuft / ofte reden spreken willen't gene haer niet en betaemt.

Hey / Broeder, sonder een vrouwe hadt gy niet in de werelt gebozen geweest; waerom naemschendigt / ofte

ofte berispt gy de arme [ſchamele] vrouwe alſoo?

Suſter, ende gy had noch veel minder gebozen geweeſt.

Broeder. ik bid u doch/ ſegt my dan de reden daer van?

Weet gy niet dat de vrouwe om den man/ende niet de man om de vrouwe geſchapen en is?

Mijn Broeder, wie heeft u dat geſeid? waer vind gy dat/ door de Schrift?

Suſter, onſe Heere heeft het ons na gelaten/ door de Schriftuere.

Broeder. in wat gedeelte des Schrifts vermelt hy het?

Suſter, leeſt den Heiligen Bibel bedachtelijk/ [ofte ernſtiglijk,] met eerbiedinge/ende gy ſult de ſelve paſſagie aldaer ſoo geſchreben vinden: daer enboven/ gy ſult aldaer geſchreben vinden/ dat de man het Hooft ſijns wijfs is/even als/ [ſonder vergelijking] de Heere Jeſus Chriſtus het Hooft ſijner Gemeinte is. Synen Naem werde gepreſen van eeuwe tot eeuwe/ ende tot inder eeuwigheit/ Amen.

fore blame you to poore woman ſo.

Siſter, and you had yet much leſſe been born.

Brother, I pray you tell me then the reaſon of that?

Know you not that the woman is made for the man, and not the man for the woman?

My *Brother*, who hath told you that? where find you that, by Writ?

Our Lord hath left it us, *Siſter*, by the Scriptures.

Brother, in what part of the Scriptures doth he mention it?

Siſter, read the Holy Bible ſeriouſly, with reverence, and you wild find that ſame paſſage ſo written there: moreover, you will find there written, that the man is the Head of his wife, evenas [*without compariſon*,] the Lord Jeſus Chriſt is the Head of his Church. Praiſed be his Name from age to age, and unto Eternity, *Amen*.

The Ten Commandments: Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

Then God spake all these Words, saying:

I Am the Lord thy God, which have brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage.

The first Commandment.

Thou shalt have no other Gods before my face,

The second Commandment.

Thou shalt not make unto thee any graven Image, nor any likeness of anything that is in Heaven above, or that is in the Earth beneath, or that is in the waters under the earth: Thou shalt not bow down thy self to them, nor serve them; for I the Lord thy God am, a jelous God, visiting [*or who do visit*] the iniquity of the Fathers, upon the Children: unto the third, and fourth generation of them that hate me, and shewing [*or I shew*] mercy unto thousands of them that love me, and keep my Commandments.

De Thien Geboden *Exod.* 20. 1, 2, 3, &c.

Doe sprak God alle dese woorden, seggende:

Ik ben de Heere uwen God / die u uit Egipten land / uit den dienst-huise uit geleid hebbe.

Dat eerste Gebodt.

Gy en sult geen andere Goden voor mijn aengesicht hebben.

Dat tweede Gebod.

Gy en sult u geen gesneden beeldt / noch eenige gelijkenisse maken van't gene dat boven in den Hemel is / noch van't gene dat onder op der Aerden is / noch van't gene dat in de wateren onder der aerden is: Gy en sult u voor die niet buigen / noch haer dienen; want ik de Heere uwe God ben een yverig God / die de misdaed der Vaderen besoeke aen de kinderen / aen het derde / ende aen het vierde lid der gener die mij haten / ende doe barmhertigheid aen duisenden der gener die mij lief hebben / ende mijne Geboden onderhouden.

Dat

Dat derde Gebod.

Gy en sult den Name des Heeren uwes Gods niet ydelijk gebruiken; want de Heere en sal hem niet onschuldig houden / die sijnen Name ydelijk gebruikt.

Dat vierde Gebod.

Gedenkt des Sabbatdaegs / dat gy dien Heiliget; ses dagen sult gy arbeiden / ende al u werk doen / maer de sevende dag is de Sabbath des Heeren uwes Gods / dan en sult gy geen werk doen / gy noch uw' Sone / noch uwe Dochter / noch uw' Dienst-knecht / noch uwe Dienst-maegt / noch u Vee / noch uwe Vreemdeling die in uwe Poorten is; want in ses dagen heeft de Heere den Hemel ende de Aerde gemaekt / de Zee / ende alles wat daer in is / ende hy rustede ten sevenden dage / daerom segende de Heere den Sabbath-dag / ende Heiligde den selven.

Dat vijfde Gebod.

Eert uwen Vader / ende uwe Moeder; op dat uwe dagen verlangt worden in den Lande / dat u de Heere uwe God geeft.

The third Commandment.

Thou shalt not take the Name of the Lord thy God in vain; for the Lord will not hold him guiltless that taketh his Name in vain.

The fourth Commandment.

Remember the Sabbath-day, to keep it Holy; six dayes shalt thou labor, and do all thy work, but the seventh day is the Sabbath of the Lord thy God, (*thou*) thou shalt not do any work, thou nor thy Son, nor thy Daughter, nor thy Man-servant, nor thy Maid servant, nor thy Cattel, nor thy Stranger that is within thy Gates; for in six dayes the Lord made Heaven & Earth, the Sea, and all that in them is, and he rested the seventh day, wherefore the Lord blessed the Sabbath-day, and Hollowed it.

The fifth Commandment.

Honour thy Father, and thy Mother; that thy dayes may be long upon the Land, which the Lord thy God giveth thee.

The

The ſixth Commandment.
Thou ſhalt not Kill.

Dat ſeſte Gebod.
Gy en ſult niet Doodſlaen.

The ſeaven'th Commandment.
Thou ſhalt not commit Adultery.

Dat ſevenſte Gebod.
Gy en ſult niet Echtbzeken.

The eighth Commandment.
Thou ſhalt not ſteal.

Dat achtſte Gebod.
Gy en ſult niet ſtelen.

The ninth Commandment.
Thou ſhalt not bear falſe wittneſs againſt thy neighbor.

Dat negenſte Gebod.
Gy en ſult geen valſche getuigeniſſe ſpzeken/ tegen uwen naeſten.

The tenth Commandment.
Thou ſhalt not covet thy neighbors Houſe, thou ſhalt not covet thy neighbors Wife, nor his Man-ſervant, nor his Maid-ſervant, nor his Oxe, nor his Aſſe, nor any thing that is thy neighbors.

Dat tiende Gebod.
Gy en ſult niet begeren uwes naeſten Huis/ gy en ſult niet begeren uwes naeſten Wijf/ noch ſijnen Dienſt-knecht/ noch ſijne Dienſt-maegt/ noch ſijnen Oſſe/ noch ſijnen Eſel/ noch yet dat uwes naeſten is.

The H. Prayer, written in Matth. 6. *which the Lord* Jeſus Chriſt *taught his Diſciples, for to Pray thus.*

Het H. Gebed, geſchreven in *Matth.* 6. dat deHeere *Jeſus Chriſtus* ſijne Diſcipulen geleert heeft, om aldus te Bidden.

OUr Father, which art in Heaven, hallowed be thy Name, thy Kingdom come, thy will be done, as in Heaven (ſo) likewiſe upon the Earth: give us this day

ONſe Vader/ die in de Hemelen [zijt,] uwen Naem werde geheiligt/ uw' Koningrijke kome/ uwen wille geſchiede/ gelijk in den Hemel/ [alſoo] ook op der Aerden: ons dage-

dagelijkx brood geeft ons heden / ende vergeeft ons onse schulden / gelijk ook wy vergeven onse schuldenaren : Ende en leid ons niet in versoekinge / maer verlost ons van den booſen : want uwe is het Koningrijcke / ende de kracht / ende de heerlijkheid / in der eeuwigheid / Amen.

our dayly bread, and forgive us our debts even as we forgive our debtors: And lead us not into temptation but deliver us from evil; for thine is the Kingdom, and the power, and the glory, for ever, Amen.

Het Geloof.

The Creed.

Ik Geloove in God den Vader / den Almachtigen Schepper des Hemels ende der Aerden. Ende in Jesum Christum sijnen Eenig-gebooren Sone / onsen Heere / die ontfangen is van den Heiligen Geest / geboren uit de Maget Maria / die geleden heeft onder Pontio Pilato ; is gekruist / gestorven / ende begraven / neder-gedaelt ter Hellen.

Dat is : Continueerde in de stand der Dooden, ende onder de magt des doots, tot op den derden dag.

Ten derden dage wederom op gestaen van den dooden / op-gevaren ten Hemel / en sit ter rechter-

I Beleeve in God the Father, the Almighty maker (*or Creator*) of Heaven and Earth; and in Jesus Christ his Onely Son, our Lord, which was conceived by the Holy Ghost, born of the Virgin Mary, suffered under Pontius Pilate, was crucified, dead, and buried, he descended into Hell.

That is : Continued in the state of the Dead, and under the power of death till the third day.

The third day he arose again from the dead, he ascended into Heaven, and sitteth on the right hand of God

God the Father Almighty, from thence he ſhal come to judge the quick, and the dead.

I believe in the Holy Ghoſt: I believe an Holy Catholick Chriſtian Church, the cummunion of Saints, the forgiveneſs of ſins, the reſurrection of the body, and the life everlaſting, *Amen.*

hand Godes des Almachtigen Vaders/ van daerhy komen ſal om te oordeelen de levende/ende dedooden.

Ik geloove in den Heiligen Geeſt: Ik geloove een Heilige algemeine Chriſtelyke Kerke/ gemeinſchap der Heiligen/ vergevinge der ſonden/ opſtandinge des vleeſchs/ ende een eeuwig leven/ Amen.

Prov. 13. 1, &c.

A Wiſe Son heareth his Fathers Inſtruction, but a ſcorner heareth not rebuke

2. A man ſhall eat good by the fruit of his mouth, but the ſoul of the tranſgreſſours ſhall eat violence.

3. He that keepeth his mouth, keepeth his life, but he that openeth wide his lips, ſhall have deſtruction.

4. The Soul of the Sluggard deſireth, and hath nothing: but the Soul of the diligent, ſhall be made fat.

Prov. 13. 1, &c.

EEn wys Soon hoort de tucht (ouderrichtinge) des Vaders/ maer een ſpotter en hoort de beſtraffinge niet.

2. Een yder ſal van de vrucht des (ſijn's) monds het goed eten: maer de Ziele der trouwlooſen (overtreders) ſullen het geweld eten.

3. Die ſijne mond bewaerd / behoud ſijne Ziele: maer voor hem is verſtoringe / die ſijne lippen wijd open doet.

4. De Ziele des Neuiaerts is begerig / doch daer en is niet: maer de Ziele des vlytigen ſal vet gemaekt worden.

Eccleſiaſtic. 12. 13.

Van alles dat gehoort is/is het einde[beſluit]van de ſake/vreeſt God/ende houd ſijne geboden/want dit betaemt [ofte is de plicht van] alle menſchen.

Eccleſiaſt. 12. 13.

Of all things heard, the concluſion of the matter is, fear God, and keep his Commandments, for this is the whole [*duty*] of man.

1. Joan. 3. 23.

Ende dit is ſijn Gebod/ dat wy gelooven[ſullen]in den Name ſijns Soons Jeſu Chriſti/endemalkanderen lief hebben/gelijk hy ons een Gebod gegeven heeft.

1. *Iohn.* 3. 23.

And this is his Commandment, that we ſhould believe on the Name of his Son Jeſus Chriſt, and love one another; as he gave us a Commandment.

De Somma van de Wet, ende de Propheten, genomen uit Matth. 22. 37, 38, 39, 40.

The Summe of the Law, and the Prophets, taken out of Matth. 22. 37, 38, 39, 40.

Gy ſult lief hebben den Heere uwen God/ met geheel uw'herte/ende met geheel uwe ziele/ende met geheel uw'verſtand: dit is het eerſte/ ende groot Gebod/ ende het tweede deſen gelijk/ is:

Gy ſult uwen naeſten lief hebben als u ſelven; aen deſe twee Geboden hangt de gantſche Wet/ ende de Propheten.

Thou ſhalt love the Lord thy God, with all thy heart, and with all thy ſoul, and with all thy underſtanding: [*or minde:*] this is the firſt and the great Commandment, and the ſecond is like unto it: [*or this:*]

Thou ſhalt love thy neighbour as thy ſelf; on theſe two Commandments hang all the Law, and the Prophets.

La-

Letters, Bills of Lading, Assignations, &c.

HOnoured, and well be loved Father, and Mother; In as much as it is an ancient custome, that upon the first day, of the New-Year, men send, [*or give,*] to one another some small guifts, and withal wishing them much happiness and fecility, as a token [*sign*] of favour and goodwil, [*love;*] I have therefore not been able to neglect [*or omit*] out of filial reverence and dutiful observance, for to write this little [*small*] Epistle unto you. to demonstrate unto you thereby my grateful mind and bounden duty, by these wishing you from my heart [*in good health and prosperity*] a long and happy life. as a friendly greet in this New-Year; and withal very humbly thanking you for the great benefits which dayly I receive from you, and especially this, that it pleaseth you to keep me at School, for to be trained up [*educated, or in-*

Send-brieven, Connossementen, Schuld-over-wijsingen, *&c.*

EErwaerdige/ ende wel bemminde Vader/ ende Moeder; Alsoo 't een oud gebruik is/ dat men op den eersten dag des Nieuwe-Jaers malkanderen eenige kleine giften toe-schicket/ ende daer by veel gelukx ig wenschende/tot een teiken van gunste ende liefde; Soo en heb ik niet kunnen nalaten/uit kinderlijcke eerbiedinge U E. dit klein Briefje te schrijven/ om U E. door 't selve mijn dankbaer gemoed/ ende schuldigen plicht te bewysen/ U E. by desen van herten wenschende/ [in voorspoet, ende goede gesondheid] een lang ende geluksalig leven/ tot een vriendelijcke groete in desen Nieuwe Jare; ende al met eenen seer ootmoedelijken bedanckende van de groote weldaden die ik dagelijkx van U E. ontfange/ ende by namen dese/ dat U E. believe my ter Scholen te houden/ om in alle goede

kunsten/ deugt/ ende seegbaerheid onderwesen te worden; daer inne ik my soo neerstelijcken hope te quijten/ dat U E. de groote kosten/ die U E. aen my hangende zijt/ met en sullen verdrieten/ maer veel eer veroorsaken my uwe gunste/ en weldadigheid doorgaens te laten genieten: mits ik altijds [door Gods genade] wesen/ ende blijven sal

Rotterd. Ady 1. Januarij, 1664.

U E. alder ootmoedigsten, en onderdanigsten Sone, D. H.

ALderliefste Vader/ ik bemerke uit U E. schrijven de groote liefde die U E. my toedragende zijt/ ende in wat achtinge ik uwe goede vermaninge behoor te houden/ de welke my niet alleen nuttelijk maer ook seer profijtelijk zijn; om welke oorsake ik niet naerlaten en sal/ de selve met alle vlijt te behertigen/ ende my in de vreese Gods/ ende onder uwe gehoorsaemheid alsoo schicken ende voegen/ dat ik daer door sijnen segen/ ende uwe goede jonste

structed] in all good behaviour, arts, and vertue; wherein I hope to quit my self so diligently, that the great cost, and charges, shall not grieve you, which you have laid out [*or bestowed*] upon me, but much rather cause that you will continually let me enjoy your favour, and benefaction, or benignity: for as much as I [*by the grace of God*] alwayes shall be, and abide.

Rotterd. the 1. of January, 1664.

Your most humble and most dutiful Son, D. H.

MOst endeared Father, I perceive by your writing, the great love which you do bear to me, [*or which you bear me*] and in what accompt [*or esteem*] I ought to keep your good exhortations [*admonitions*] which are not onely good [*useful, or expedient*] but also very profitable for me; for which cause I will not neglect, to indeavour the same with all cherefulness [*or Alacrity, and readiness of mind*] and so adapt [*order, dispose, or set,*] and apply my self in the fear of God

and under your obedience, that thereby I ever [*at all times*] shall enjoy his blessing, and your good favour [*grace*] that by such means I might obtain [*or acquire*] all good arts [*sciences*] vertue, and knowledg, which hereafter might be serviceable unto me, wherein I hope so to quit my self by the help [*or gace*] of God, that you will be well satisfyed of my honest [*or due*] forwardness and diligence, which in learning I shall have done; [*or performed*;] the which is the most Principle thing of all my wishes, and desires, knowing that such things will be very acceptable unto you, and most advantageous for me, [*or most gainful to me*] herewith, &c.

Your obedient
Son,
I. H.

The 15. *Januarij,* 1664.

altijd genieten sal / om door sulke middelen alle goede konsten / deugt / ende wetenschap / die my hier naer souden mogen dienstelijk zijn / te bekomen / daer in ik my met Gods hulpe alsoo hope te quiten / dat U E. van mijnen behoorlijken vlijt ende neerstigheid / die ik gedaen sal hebben in 't leeren / wel sult vernoegt zijn; 't welk het principaelste is van alle mijn wenschen / ende begeren / wetende dat sulkx U E. seer aengenaem / ende my alder-meest profijtelijk wesen sal; hier mede / &c.

U E. Onderdanigen Soon,
I. H.

Den 15. Januarij, 1664.

In Rotterdam, the 23. *of April, Anno* 1664.

Sir, Salute; I never had the honour to write unto you, *per* default of knowledg [*or acquaintance*] these

In Rotterdam, Ady 23. April, 1664.

Monsieur, Saluit; Nooit heb ik de eere gehad aen U E. te schrijven / per faute van kennis-

ſe/deſe dan dooꝛ oꝛd'ze van Meeſter A. B. woonende tot L. in Norff die my oꝛdineerd dit nevensgaende pakje met 2 ½ S. H. L. gemerkt N°. W. H. I. aen U E. te ſenden / 't welk hier nevens ben doende/ ende gaet met Schipper R. N. aen de welke / na hy U E. dit dooꝛſz. pakje ſal gelevert hebbē / ſult gelieven te betalen van Vracht —— ſterl. en't ſal nevens andere oncoſten/ſoo U E. noch ſoude mogen doen / dankelijk van Mr. A. B aen U E. betaeld wooꝛden: in't verſenden na L. van dit dooꝛſz. pakjen gelieft de oꝛdere van dito A. B. te volgen: kan ik U E. hier ook ergens in dienen / in dito Koopmanſchap/ of in andere Waren/ofte andere U E. goede vꝛienden / gelieft maer te commandeeren / ſoo na coꝛdiale groetenſſe blijve/

Mijn Heer,

U E. Dienſtwilligen Vriend,

S. Hillenius.

then by the order of Maſter *A. B.* dwelling at *L.* in *Norff.* who ordereth me, for to ſend unto you this bundle going along here with of 2½ *S. H. L.* marked N°. *W. H. I.* which here I am performing accordingly, and go's with Shipper *R. N.* to whom be pleaſed to pay —— ſterl. for the Freight, after he ſhall have delivered unto you the ſaid bundle, and it will, beſides other charges [*expences, diſbourſements,*] which yet further you might lay out, be repaied you thankfully of Mr. *A. B.* in the ſending of the ſaid bundle forwards towards *L.* be pleaſed to follow the order of dito *A B.* can I here ſerve you in any thing elſe, in dito Marchandiſe, or in [*any*] other wares, [*or commodityes*] or any other of your good friends, be pleaſed but to command, thus after hearty ſalutation [*or greeting*] I remain.

Sir,

Your Friend ready to ſerve you,

S. Hillenius.

In

In Rotterdam, the 24. April, 1664.

Mr. I. G.

Sir, mine laſt unto you were of the 4. and 11. inſtant, by which I told you, that I had bought of Mr. M. W. 10 pices of white Serges, at 34. g. per piece, amounting to the ſumme of .... &c. being Serges which he had to ſell upon your accompt, and hath ſold them me as ſuch, [*or for the ſame*] ſo I have given him aſſignation of dito ſumme, which he hath accepted, and ſent you, tending [*or ſerving*] to the abating [*or ſhortning*] of the ..... which you are endebted unto me, according to the account, ſent unto you, on the behalf of three pieces of *S. L.* which I ſent you per Shipper *T. E.* and conſigned unto Mr. *W.* at *L.* according to your order; [*or as you ordered me*;] furthermore I have requeſted of you, that you would be pleaſed to ſend me per firſt ſhips 20 pieces white Serges, of the fineſt, and thickeſt ſorts, that may be had [*or if they where to be had*] and unto my great admira-

In Rotterdam, Ady 24. April, 1664.

Mr. I. G.

MYn Heer, mijnen jonſten aen U E. ware van den 4. en 11. Paſſato/ mer de welke U E. ſeide/ dat van Mr. M. W. hadde gekoft 10 ſtucken witte Sergies/ tot 34 g. per ſtuk beloopende .... &c. zijnde de Sergies ſoo hy voor U E. Rekening te verkoopen hadde/ ende my daer voor verkocht; ſoo hebbe hem van dito ſomme een aſſignatie gegeven/ die hy aengenomen heeft/ en U L. toe geſonden/ dienende tot af-koztinge van de ..... ſoo U E. mijn ſchuldig zijt/ volgens de rekeninge geſonden aen U E. wegens drie ſtucken/ S. L. U E. toe-geſonden per Schipper T. E. en geconſigneert aen M. W. tot L. volgens uw'ordere; hebbe voorders verſocht U E. mijn per eerſte Schepen gelieve te ſenden 20 ſtucken witte Sergies van de fijnſte/ ende dikſte ſoorten/ ſoo te bekomen waren/ ende verneme daer van geen ant woordt/

tot mijn groote verwonderinge / hebbe vooz dzie weken dooz mijn Soon G. H. van N. H E. doen ſchzijven / omme mijn de 20 ſtucken witte Sergies doch Cito te ſenden / maer bekome ook geen antwoozd van H E / daer uit beſpeure H E. mijn niet wilt dienen / en onderwijlen ſtelt H E. geen ozdere omme te betalen / 't gene my van H E. ſoumt / zijnde noch . . . . Hollandts Geldt / bedzagende in Engels Geld / volgens Coers van Wiſſel / . . . . ſterl. dat heden op H E. trecke op uſo / te betalen aen Mr. P. W. oft ozdere / gelieft mijn Bzief te accepteren / en pzomptelijk te betalen op gemelde tijdt : daer op ſal my verlaten / kan ik vozders H E. eenigen dienſt doen / gelieft maer te commanderen / ſoo na groeteniſſe blijve

U. E. Dienſtwilligen Vriendt,

N. H.

tion, I hear [*perceive, or get*] no Anſwer thereof, [*at all*] I have three weeks ſince cauſed to be written unto you, per my Son *G. H.* of *N.* intreating Cito for to ſend me the 20 pieces of Serges, but I obtain likewiſe no Anſwer of you, [*from you,*] whereby I gather, [*or out of which I obſerve, or by which I perceive*] that you will not ſerve me, [*or do my buſineſs for me*] and in the meantime [*or while*] you ſet [*or appoint*] no order, for to pay that which is due to me of you, being yet . . . . Hollands Mony, [*or Coin*] amounting in Engliſh Mony, according to the Courſe of Exchange. . . . ſterl. which this day I do draw-upon you, at uſance to be paid unto Mr. *P. W.* or order, be pleaſed to accept my Bill, and to pay it readily or promptly at the ſaid time [*or terme,*] hereupon I will leave my ſelf: can I furthermore do you any ſervice, be pleaſed but to command me, thus after ſalutation I remain

Your Loving Friend to ſerve you,

N. H.

The Bill of Exchange.

In Rotterdam, the 24. of April, 1664.
For L. ——— sterl.

AT usance be pleased to pay this my first Bill of Exchange, unto Mr. P. M. or order L. ——— sterl. and put it to Account, as advised.

N. H.

Mr. R. at T.

My very good Friend, The thoughts or remembrance which I have to youwards, sprouting or arising from the consideration of the Singular kindness, which I have received of you heretofore, doth not permit me, that I should not sometimes write a small Epistle [*or a few lines*] unto you; although I wish very fore to be with you, but the malevolence of the time, doth hinder me such *a mercy* because of my weighty and necessary affaires, which do still hold [*or detain*] me here against my will: therefore the while that I cannot

Den Wissel-Brief.

In Rotterdam, Ady 24. April, 1664.
Voor L. ——— sterl.

OP uso / gelieft te betalen dese mijne eersten Wissel-Brief / aen Mr. P. M. ofte ordere L. ——— sterl. en stelt het op Rekening / als advisert.

N. H.

Mr. R. tot T.

MYn seer goede Vriend, De gedachtenisse die ik t'uwaerts hebbe / spruitende uit de bedenkinge van de sondertinge vr ent schap / die ik hier vozen van U E. ontfangen hebbe / en laet mp niet toe / dat ik U E. altemets niet een klein Briefken en soude schrijven; hoe wel ik seer wensche by u te wesen / maer de afgunstigheidt van den tijdt verhindert mp sulkr / uit oorsake van mijn gewichtige ende noodwendige affairen / die mp tegens mijnen dank alhier noch houden: daeromme de

wijl ik hier in mijn groote genegentheidt niet en kan volbrengen/ soo heb ik U. E. den Taelman van mijn lieve en waerde penne wel willen toeschicken / om U E: te verklaren / dat niet tegenstaende ik van mijn voornemen berooft worde / dat ik nochtans U E. mijn vriendschap / ende liefde onverbrekelijk/ ofte onscheidbaer sal bewaren/ende altijts in mijne gedachten behouden / sonder dat ik sal mogen beschuldigt worden / van de selve in Lethes Poel verstroodt te hebben/ verseekert zijnde/ dat ik altijdts wesen sal

Rotterd. den 1. Mey 1664.

U E. gantsch toegeneigden, en desonderlingen goeden Vrient, D. H.

here in accomplish my great inclination, or desires, so have I been willing to order [or send] unto you the Orator, or Advocate of my beloved and worthy Pen, for to declare unto you, that notwithstanding I be be reft of my purpose, that I will nevertheless preserve for you my friendship, and my love inviolable, or indivisable, and alwayes keep [or retain] it in my mind, [or thoughts] least I should be accused, to have smothered the same in *Lethes Pole* [or Lake] being assured, that I at all times will, or shall be

Rotterd. the 1. May, 1664.

Your Integer, [wholely] *affectionated, and single good Friend,* D. H.

SEer besondere goede Vriendt; niet tegenstaende dat mp uwe groote liefde / ende goedtgunstigheidt genoegsaem, bekent/ende wederbaren is; soo ben ik nochtans gedrongen U E. mijne gebeden te vernieuwen door den brenger deses/ mijnen goeden vriendt/ om hem

MY very special good Friend; notwithstanding, that your great love and benevolence [or friendliness] is sufficiently known, and happened [experienced] to me; I am yet nevertheless thronged [pressed] to renew my request unto you by the bearer hereof, my good Friend, for to be aiding

[*assisting, or helpful to*] him somewhat in some things [*or matters*] which there he hath to execute [*or to performe, or to accomplish*,] beseeching that you be pleased to count him as one recommended, and to intreat him as one of my best [*or choisest*] Friends, that by your aide, or assistance, he may be furthered, and attain [*or come*] to a good issue of his matters, [*or business*] which by word of mouth he will communicate to you more at large, the which doing, a singular kindness will be done to me; whereby alwayes I will hould [*or count*] my self very greatly obliged, in like manner to shew you all offices of service, and friendship: Finally trusting my self to your unchangeable good will; [*or favourableness*] I shall pray to God, to preserve you with your whole family in a durable, or long continuing, and prosperous soundness, or good health.

Your affectionate good Friend,

Rotterd. the 23. May, 1664.

N. H.

wat behulpig te zijn in sommige saken die hy aldaer te verrichten heeft/ biddende dat U E. gelieve den selven voor gerecommandeert te houden/ ende hem te tracteren als een van mijn alderbeste Vrienden/ op dat hy door uwe behulpsaemheid mag gevorderd worden/ ende geraken tot een goede uitkomste van sijne saken/die hy U E. mondeling breeder sal communiceren/ 't welk doende/sal my een sonderlinge vriendtschap geschieden; waer door ik my altijdt seer grootelijkx verobligeert sal houden/ U E. van gelijcken alle dienst/ ende vriendtschap te bewijsen: Eindelijk my betrouwende op uwe onveranderlijke goedwilligheidt; sal ik Godt bidden/ U E. met den gantschen Huisgesinne te behouden in een langduerige/ ende voorspoedige gesontheidt.

U E. Goetgunstigen Vrient,

Rotterd. den 22. Mey, 1664.

N. H.

LIeve / waerde / ende uitverkoren seer goede Vriendt; alsoo ik hier te voren in mijn uittersten noodt V E. als een oprecht ende getrou Vriendt gevonden hebbe / ende my altijdt seer gewilliglijken hebt gesecoureert / sonder my eenigsints verlegen te laten; soo heb ik wederomme mijn toevlucht tot V E. als tot mijnen eenigen Vlie-berg [onder Godt] wel willen nemen / ende seer vriendelijken te bidden dat V E. believe my noch eens de goede hand te bieden / ende behulpig te zijn met hondert pond vlaemsch [sterlinghx] om daer mede te contenteren een van mijne Crediteuren / die my seer moeyelijk valt / sonder met my veertien dagen verdrag te willen nemen / om de selve penningen hem bequamelijk te mogen fourneren / maer soekt my met alle onbeleeftheidt t'overvallen / ende te schande te brengen: Om 't welke te voorkomen / ik my t'uwaerts wel heb willen keeren / vastelijk betrouwende / dat V E. my in den noodt niet en sult be-

LOving, worthy, and elect [*or choise*] my very good Friend; in as much as hereto fore I have found you in my extream need as an upright [*perfect, sincere*] and faithful Friend at all times, and you have alwayes very willingly succoured me, without suffering me to be destitute; [*or in distress, or disappointed*] wherefore I have again been willing to take my recourse unto you, as to my onely refuge, [*next under God*] and very friendly [*kindly*] to intreate, [*pray, or beseech*] that you would please yet once more to offer me the good hand, [*that is, to succour me in my adversity,*] and to be aiding [*assisting, helping*] me to a hundred pounds Flems, [*sterl.*] for to satisfy [*or content*] there withal one of my Creditors, who is [*or grows*] very troublesome [*wearisome, teadious, vexatious, or irk some*] to me without, [*any wayes*] willing to take a fortnights [*or fourten dayes*] delay, [*or forbearance*] that I might be able to furnish him conveniently with the said mony, but with all incivility seeketh to oppress [*or to undo*] me, and to bring me to shame: [*ignomy, or dis-*

disgrace] which for to prevent, I have been fain to turn my self towards you, assuredly confiding, that you will not fail me in [*my*] extremity, [*or need*] but forthwith [*presently, or out of hand*] to shew yet, to be an unchangeable, good, and upright [*or sincere*] Friend, even as I also ever have been to you, and still [*or yet*] will remain, and abide

Your Friend, faithfull unto the death,

I. H.

Rotter. the 24. May, 1664.

geven/[verlaten] maer dadelijken bewijsen/als noch te zijn een onveranderlijk/goet/ende oprecht Vrient/gelijk ik U E. ook altijdt geweest ben/ende noch altijds blijven sal

U E. Vriend, getrouw tot in der dood,

I. H.

Rotterd. den 24. Mey, 1664.

A Bill, of lading after the Hollands way, (or manner.)

Een Connossement, (*ofte Vracht-Brief*) op de Hollandsche manier.

I A.B. of Rotterdam, Shipper Master under God of my Ship, called the *Hope*, lying ready at this present time in the Maze before Rotterdam, to sail with the first good wind, which God shall send, [*or shall give*] for London, where my direct loading will be, acknowledgand confess, that I have received under the Hatches

Ick A.B. van Rotterdam/ Schipper naest Godt van mijnen Schepe/ genaemt de Hoop, als nu ter tijdt gereedt leggende in de Maze voor Rotterdam/ om met den eersten goeden windt/ die Godt verleenen sal/ te seilen na Londen/ alwaer mijn rechte ontladinge zijn sal/ gezkonde/ ende bekenne/

dat ik ontfangen hebbe onder den Overloop van myn voorſz Schip / van u C. D. Koopman : Te weten, ſeſtien Vooten Cozenten / ſeven Oxhoofden Noten / drie Oxhoofden Kruidt-nagelen / vijf Oxhoofden Foelie / twaelf pakjens of Bundelen Kaneels / drie Balen Peper / dertien ringen Koperdraedt / vijftig ſtaven Iſer ; al droog ende wel geconditioneert / gemerkt met dit voorſtaendemerk: Alle 't welke ik belove te leveren / [indien my Godt met myn voorſz Schip behouden Reiſe verleent] tot London voorſz aen den Eerſamen Sr. G. H. ſijnen Factoor / ofte Gedeputeerden ; mits betalende voor Vracht van dit voorſz. goet 20 ſz. per Tun ; ende Avarye na der uſantie van de Zee : Ende om 't gene voorſ. is te volboen / verbinde ik my ſelven / alle myn goedt / ende myn voorſz. Schip / met alle ſnn toebehoozen : In kennisſe der waerheidt / hebbe ik hier van drie alleens-luidende Vracht-briefjē / [Connoſſementen] met mijnen Name onderteikent / of myn Schrijver

of my aforeſaid Ship, of you *C. D.* Marchant : *To wit*, ſixten Buts of Currens, ſeaven Hoxheds of Nutmegs, three Hoxeds of Cloves, five Hoxheds of Mace, twelve bundles of Cynamon, three Bales of Pepper, thirten rings of Brasſewyer, fifty bars of Yron, all dry and wel conditioned, marked with this antenaanding mark : [*or mark ſtanding before* :] All wich I promiſe to deliver [if God give me (*or vouchſafe to me*) a ſafe voyage with my aforeſaid Ship] at London aforeſaid, to the Worſhipful (*or honourable*) *Sr. G. H.* to his Factour, or Aſſignes; together (*or withal*) paying for the Fraight of theſe aforeſaid goods 20 ſz. per Tunn; and the Avarige according to the uſance of the Sea : And for to perform what is aforeſaid, I bind my ſelf, all my goods, (*or mine ſelf*) and my aforeſaid Ship, with all its appartenances : In wittneſs whereof (*or in wittneſs of the truth*) hereof, I have ſigned (*or underwritten*) three Bills of lading, all of one contence, with my Name, or my Purſer on my

behalf, whereof the one being performed, (*or discharged*) the other be of no value. Written in Rotterdam, the 2. June, in the Year 1664.

A. B.

mijnent wegen / waer van 't eene voldaen zijnde / de andere van geender waerden zijn. Geschreven in Rotterdam / den 2. Junij / Anno 1664.

A. B.

A Bill of lading, after the English forme, (or way, and manner.)

Een Connossement, op d'Engelsche maniere, (*ofte forme.*)

SHipped by the grace of God in good order, and well conditioned, by me *A. B.* in and upon the good Ship, called the *Elisabeth* of Ipswich. whereof is Master (under God) for this present voyage *G. H.* and now riding at an Anchor in the Maze, and by God's grace bound for London; to say, seaven Hoxheds of Nutmegs, three Hoxheds of Cloves, five Hoxeds of Mace, twelve bundles of Cynamon, and eight bales of Pepper, thirteen rings of Brasse-wyer, and fifty barres of Iron, being marked and numbred as in the margent, and are to be delivered in the like good order, and well conditioned at the a-

DOor mij A. B. is in goede ordere ende wel geconditioneert / door de genade Gods geschreept / in ende op het goede Schip / genaemt d'Elisabeth van Ipswich / waer van den Schipper (naest Godt) door dese tegenwoordige Reise is G. H. ende nu ten Anker is liggende op (in) de Mase / ende door Gods genade na Londen meint (van meening) te Zeilen; te weten / seven Orhoofden Noten / drie Orhoofden Nagelen / vijf Orhoofden Foelje / twaelf pakjes Kaneel / ende acht Balen Peppers / dertien ringen Koper-draet / ende vijftig staven Yser / gemerkt en genombert zijnde

de als in mergine (ofte als op de kant,) en moeten in gelijke goede ordere / ende wel geconditioneert (uitgenomen alleenlijk de periculen der Zeen) in de voorſz. Haven van Londen aen Mr. I. B. ende Mr. M. S. ofte aen haere geaſſigneerden gelevert worden; hy / ofte ſy L. Wzacht betalende voor de voorſz. goederen / 8 ſz. per Oxhooft / ende 2 ſz. 6 groot per pakrjen / ende voor de reſt volgens de Coſtume / met prjem-gelt / en Avarie na behooren: In getuigeniſſe der waerheidt (ofte in getuigenis hier van) heeft de Schipper / of Schryver van 't voorſz. Schip drie Connoſſementen onderteikent (ofte bevestigt,) alle van deſen inhout en datum / de eene van deſe drie Bzieven voldaen zynde / de andere twee nul / ofte ledig te ſtaen: ende alſoo ſende Godt het goede Schip tot haer gewenſchte Haven in ſalvo / Amen. Gedateert in Rotterdam / den 4. Juny / 1664.

A. B.

foreſaid Port of London (*the danger of the Seas onely excepted*) unto Mr. *I. B.* and Mr. *M. S.* or to their aſſignes; he, or they paying Fraight for the ſaid goods, at 8 ſt. per Hoxheds, and 2 ſt. 6 pence per bundle, and for the reſt according to Cuſtome, with primage, and Avarage accuſtomed: In witneſs whereof the Maſter, or Purſer of the ſaid Ship hath affirmed to three Bills of lading, all of this tenor and date, the one of which three Bills being accomplished, the other two to ſtand voide: and ſo God ſend the good Ship to her deſired port in ſafety, *Amen* Dated in Rotterdam, the fourth of June, 1664.

A. B.

A Bill

A Bill of Exchange.

London, the 1 *May*, 1664. *for* 100 *pounds ſterlings, at* 37 *ſhillings*, 2 *pence Flemiſh.*

AT double uſance, pay this my firſt Bill of Exchange unto Mr. *I. H.* or order, one hundred pounds ſterlings, at thirty ſeaven ſhillings, two pence Flemiſh, for the value of Mr. *H. F.* and place it to mine accompt, as per adviſe.

Your Friend, F. H.

To Mr. L. M. Marchant at Rotterdam.

Een Wiſſel-Brief.

London, Ady 1. May, 1664. voor 100 pondt ſterl. a 37 ſchellingen 2 grooten Vlaemſch.

OP dobbel uſo / betaelt deſen mijnen eerſten Wiſſel-Brief aen Sr. I. H. ofte ozdere / hondert ponden ſterlingr/ tot 37 ſchellingen 2 grooten Vlaemſch de waerde van Sr. H. F. en ſtelt het op rekeninge/ als per advys.

U E. Vrient, F. H.

Aen Sr. *L.* M. Koopman tot Rotterd.

An other.

In Rotterdam, the 5. *of June*, 1664. *for* 100 *pounds ſtarlings.*

AT uſance, not having my firſt, pay this my ſecond Bill of Exchange to Mr. *A. B* or order, one hundred pounds ſterlings, the value received here of Maſter *N. N.* make good payment, and

Een ander.

In Rotterdam, den 5. Junij, 1664. voor 100 pondt ſterlings.

OP uſo/mijn eerſte niet hebbende/ betaelt deſe mijnen tweeden Wiſſel-Brief aen Sr. A. B. ofte ozdere / hondert ponden ſterlingr/ de waerde alhier ontfangen van Sr. N. N. voet

voet goede betalinge/ ende ſtelt het op rekeninge/ alſ per advijs/

place it to accompt, as per adviſe,

U E. bemindeVrient,
E. H.

Your loving Friend,
E. H.

Aen Sr. *G. A.* Koopman tot Rotterd.

To Mr. G. A. Marchant in Rotterd.

Een Aſſignatie, (*ofte Schult-overwijſing.*)

An Aſſignation.

SR. C. D. H E. gelieve aen Sr. B. H. ofte aen toonder deſes/ te betalen acht hondert en vijftig guldens/ ende het ſal hem E. tegens my voor goede betalinge verſtrecken.

In Rotterdam, den 6. Junij, 1664.
I. G.

MR. *C. D.* be pleaſed to pay to Mr. *B. H.* or to the bearer (*ſhewer*) hereof, eight hundred and fifty gilders, and if will be as ſatisfactory as pay'd to myſelf, (*or and it will prove to you good payment againſt me,*)

In Rotterdam, the 6. Iune, 1664.
I G.

Een Af-rekening.

A Clearing of an accompt.

OP huiden den 6. Junij/ 1664. zijn wy M. O. ende H. A. minnelijk overeen-gekomen / ende van alles tot alles af-gerekent / voor verſchote penningen/mondt-koſten/kamer-huer/ende anderſins; die ik M. O. was eiſſchen-

ON this day, the ſixth of June, 1664. we *M. O.* and *H. A.* are lovingly agreed together, and have cleared our accompts from the beginning to the end (*of all, and all betwixt us*) for disburſed monyes, dyet, rent for a Chamber, and other-wiſe,

wise, which I *M.O.* demanded, and he remained indebted to me by the foot [*close*] of the accompt, for the sum of 35 gilders, which sum I acknowledg to have received; and herewithal our reckonings are dead and made nul, and all it satisfied whatsoever was standing out between us. Thus enacted in Rotterdam, at the House of *R. G.* in the presence of *A. B.* and *C. D.* as witnesses, the sixth of June aforename.

M O. A. H.

de/ende hy my tot slot van rekeninge schuldig bleef/ voor de somme van 35 guldens/ welke somme ik bekenne ontfangen te hebben; ende hier mede zijn alle onse rekeninge doodt en te niet/ ende alles/ wat wy met malkanderen hadden uit-staen/ voldaen. Aldus gedaen binnen Rotterdam/ten huise van R. G. in de tegenwoordigheidt van A. B. ende C. D. als getuigen/ den sesten Junij voornoemt.

M. O. H. A.

Sentences, very edifying, and profitable for the exercise of the (English) *Tongue.*

1. *Of the fear of God.*

THe fear of the Lord is the beginning of wisedom, and the knowledg of the Holy is understanding.

The fear of the Lord is wisedom, and to eschew evil, is understanding.

The fear of man makes men to sin; but the fear

Sin-spreuken, seer stichtelijk, ende voordeelijk tot de oefeninge der (*Duitsche*) Sprake.

1. Van de vreese Godts.

DE vreese des Heeren is het beginsel der wijsheidt, ende de wetenschap der Heiligen/ is verstandt.

De vreese des Heeren is wijsheidt/ ende van het quaedt te wijcken/ is't verstandt.

De vreese des mans doet de menschen sondigen;

gen; maer de vreese Gods behoedt de menschen van sonde.

Vele ontsien de menschen / als of sy Goden waren; ende en zyn van Godt niet verbaert / als of hy maer een mensch waer.

of God keep men from sin.

Many fear men, as if they were Gods; and are not afraid of God, as if he were but a man.

2. Van den schuldigen plicht aen Ouders, ende Overheden.

En krackeelt / of ist twist met uw Ouders niet / al hebt gy schoon geluk in 't gene gy bejaet / ende segt.

Doe traden sijne knechten toe / ende spraken tot hem / ende seiden: Mijn Vader, soo die Propheet tot u een groote sake gesproken hadde / soud' gyse niet gedaen hebben? Hoe veel te meer / nadien hy tot u geseit heeft / wascht u / ende gy sult rein zyn. 2. Koningen / 5. 13.

Eert een yegelijk / hebt de Broederschap lief: vreest Godt / eert den Koning.

Voor den graeuwe haire sult gy opstaen / ende sult den aengesichte des ouden vreesen; ende gy sult vreesen voor uwen Godt.

2. *Of duty to Parents, and Superiours.*

Be not litigious with thy Parents, although thou hast right in what thou affirmest, and sayest.

Then his servants came neer, and spake unto him, and said: My *Father*, if the Prophet had bid thee do some great thing, wouldest thou not have done it? How much rather, then when he saith to thee wash, and be clean. 2. *Kings* 5. 13.

Honour all men, love the Broterhood: fear God, and honour the King.

Thou shalt rise up before the hoary head, and honour the face of the old man; and fear before thy God.

3. Of

3. *Of duty, due to our neighbour.*

What thou wouldest not have done to thee, that do not to another.

With the same measure that ye mete withal, it shall be measured to you again.

3. Van de plicht, onsen even-naesten schuldig.

't Gene gy niet en wilt dat u geschiede/ 't selve en doet een ander niet.

Met de selve mate daer mede gy-lieden metet/ sal U. weder gemeten worden.

4. *Of duty to a man self.*

Know thy self.

No man ever yet hated his own flesh.

4. Van de Plicht aen sich selven.

Kent u selven.

Niemandt en heeft oyt sijn eigen vleesch gehaet.

5. *Education of Children.*

Bend the twig while it is tender.

Teach, train up, (*or Catechise*) a Child, the Principles of his way, when he also is old, he will not depart (*or decline*) from it.

5. Opvoeding van Kinderen.

Buigt het rijsjen terwijl het teer is.

Leert/ onderwijst/ (ofte Catechizeert) den Jongen/ de eerste beginselen/ (naden eisch) sijns wegs/ als hy ook oudt sal geworden zijn/ en sal hy daer van niet afwycken.

6. *Of Vertue.*

Honour is but the shadow of Vertue.

A man may love Vertue,

6. Van de Deugt.

Eere is maer de schaduwe van de Deugt.

Een mensch mag de deugt

deugt beminnen/ en noch-tans de genade (i. e. Heiligheit) haten.

De deugt/ en de on-deugt/zijn beide Phrophe-teſſen/ de eerſte van een gewis (ofte ſeker) goet, de tweede (d'ander) van ſmerte ofte anders van berouw/ ende leedt-weſen.

and yet hate grace.

Vertue, and vice, are both Prophets, the firſt of certain good; the ſecond of pain, or elſe of penitence, and repentance.

7. Van de verdorvent-heidt, ende de natuer, ofte aert.

7. *Of corruption, and nature.*

Voor de natuer zijn wy vaten der ſonde/ ende Leen mannen/ ofte Vaſſalen des Satans.

Natuerlike menſchen en willen niet doen al het gene ſy kunnen, Geeſte-lijke menſchen en kunnen niet doen al't gene ſy willen.

By nature we are the Veſſels of ſin, and Vaſſals of Satan.

Natural men will not do all thy can; Spiritual men cannot do all they will.

Hy en is noch niet gants vry/ die een ſtuk van ſijne banden na ſich ſleept.

Van 't onkruid niet het loof alleen/ maer de wortel moet ook uit-geplukt zijn/(ofte uit-geroeit zijn.)

He is not yet wholely free (*or at liberty*); who draggeth a piece (*or part*) of his bonds after him.

Not onely the leaf, but alſo the root of weeds muſt be pluckt up.

. *Of Covetuousneſs, and Liberality.*

Great Fiſhes tear the
et.
He that hunteth two Hares
t once, gets neither of
hem.
Some men have not lei-
ure to enjoy what they
ave; (Yea, they forget
hat they have) for the
etting of more.

The liberal ſoule (*the ſoule of bleſſing*) ſhall be made fat and he that watereth ſhall be watered alſo him ſelf.

9. Van Gierigheit, ende Miltheit, ofte Mildadigheit.

Groote Viſſchen ſcheuren 't net.
Die twee Haſen te gelijk jaegt / kryght geen van beiden.
Eenige menſchen en hebben geen ontledigheidt (ofte verlediging) 't gene ſy hebben te genieten/ (ofte te gebruiken;) (Ja/ wat ſy hebben is haer ontſchoten; om meer te bewerven.
De mildadige ziele / (de ſegende ziele) ſal het gemaekt worden / ende die bevochtigt / ſal ook ſelfs een vroege regen worden / (ſal ook ſelfs bevochtigt worden.)

9. *Of the tongue, and the uſe thereof.*

Be ſwift to hear, and ſlow to ſpeak.
The full eares of corn hang loweſt.
Out of the abounda[n]ce of the hearth the mouth ſpeaketh.
An empty barrel giveth the moſt (*or the loudeſt*) ſound.

9. Van de tonge, ende het gebruik der ſelve.

Zijt ſneeg in 't hooren/ ende traeg in 't ſpreken.
De volle Korzen-aren hangen laegſt.
De mondt ſpreekt uit overvloedt des herten.
Een ydel (ofte ledig) vat bomt aldermeeſt.

10. Van

10. Van achterklappery.

Een ſpreekt geen quaet van niemandt achter ſijn rugge.

Hy moet al vroeg opſtaen / die yder een behagen wil.

10. *Of backbyting:*

Speak evil of no man after (*behind*) his back.

He, who will pleaſe every body, muſt riſe betimes, (*very early.*)

11. Van trotsheidt, ende nederigheidt.

Zijt niet hoog gevoelende / (trots, ofte hoogmoedig;) maer vreeſt.

Godt weder-ſtaet de hoovaerdige; maer de nedrige geeft hy genade/(i.e. doet hy onderſtandt.)

Sekerlijk de ſpotters ſal hy beſpotten; maer de nedrige (ſachtmoedige) ſal hy genade geven.

Die in ſijn eigen oogen klein is / en wil ſich niet ontſtellen / (ofte verſtoren) om in de oogen van anderen klein te zijn.

Gal ſucht is de hoovaerdye (trotsheidt) des lichaems / ende de hoovaerdye is de Gal-ſucht van de ziele / (ofte des ziels.)

11. *Of pride, and humility.*

Be not highminded; but fear.

God reſiſteth the proud; but giveth grace, (*i. e. aſſiſteth*) the humble.

Surely he ſcorneth, (*or he will ſcorn*) the ſcorners; but he giveth (*or will give*) grace to the lowly, (*meek.*)

He that is little in his own eyes, will not be troubled, (*or diſturbe him ſelf,*) to be little in the eyes of others.

Choler, is the pride of the body, and pride is the Choler of the ſoul.

12. *Of Temperance, and Mediocrity.*

Enough is as good as a Feaſt.

Too much of one thing, is good for nothing.

12. Van Matigheit, ende Middelbaerheidt.

Genoeg is even ſoo goedt als een Gaſtmael.

Al te veel van een ding is nieuwers goedt toe.

13. *Of hatred, and envy.*

When love is turned to hatred; then it runs down (*bejond*) all bounds, and limits.

Proſperity, and Honour, ate ever attended, or accompanied, with envy and hatred as the ſhadow (*follow's*) the ſubſtance. (*or a ſtile, or a tree.*)

13. Van haet. ende nijt, ofte wangunſt.

Als de liefde verkeert in haet;

Dan looptſe buiten ſchreef/ of maet.

Voorſpoet/en Eer/worde doo haet en wangunſt ſteets verſegelt/ (ofte opgelet) als de ſchaduw een ſteile plank/ (poſt, ofte boom.)

14. *Of Courteſy, and kindneſs.*

Be in ſpeech, and in geſture friendly, (*or courteous.*)

Recompence a benefit (*or a good turn.*)

14. Van beleeftheit ende vriendelijkheidt.

Zijt vriendelijk/(ofte beleeft) in 't ſpreken/ ende in't gelaet.

Vergeldt een weldaet.

15. *Of Patience, and Anger.*

Be not Angry without a cauſe.

It's one thing, to be a Pa-

15. Van gedoogſaemheidt, ende Toorn.

En zijt ſonder oorſaeck niet toornig.

Het is een ding / een Patient te zijn/ een ander

dingis het/ in de verdrucking (ofte quelling) patient te zijn.

Vele lijden lang / die niet lang lijdig en zijn.

Die toornig wil zijn om pets / wil toornig zijn om niets.

Die de Sonne laten onder gaen over hare toornigheidt / ende verbolgen te bedde gaen/ waerschijnlijk zijnse den Duivel tot haren bed-gesel te hebben/ Ephes. 4. 26. 27.

tient, it is an other thing to be patient in affliction.

Many suffer long, who are not long suffring.

He that will be angry for any thing, will be angry for nothing.

They who let the Sun go down upon their wrath, and go angry to bed, are like to have the Divel for their bed-fellow. *Eph. 4. 26. 27.*

16. Van de kennisse, ofte wetenschap, ende wijsheidt, ofte voorsightigheidt.

16. *Of knowledg, and wisedom, or prudence.*

De sotten verachten (versmaden) de wijsheidt/ en de tucht.

Die Godt niet en bekent/ en kent niet-met-al.

't Is alsoo grooten stuk / (ofte point) van voorsichtigheidt/ (ofte bedachtheidt) d'onwetenheit te verhelen/ (ofte te verbergen) als de wetenschap te ontdecken.

Fools dispise wisedom and learning (*or discipline.*

He that knows not God knows nothing.

It's as great a point of wisedom, or prudence, to hide (*or conceal*) ignorance as to discover knowledge.

17. Van goet, ende quaet geselschap.

17. *Of good, and bad Company.*

Die het geselschap van

They who love the com-

pa

pany of the wicked, do not hate the wickedness of the company.

He that loves ill company, will learn ill, if not, the ill of the company.

Many are pleased with the company of them that be good, that are not pleased with the good of the company.

If thou handlest pitch,
Thou'lt get a spot.

He that walketh (*converseth*) with wise-men, shall be wise: but a companion of fools shall be broken, (*or destroyed*) *Prov. 13. 20.*

de godtlooſen beminnen/ en haten de godtlooſheidt van t geſelſchap niet.

Die quaet geſelſchap bemindt/ ſal quaet leeren/ ſoo niet/ het quaet van t geſelſchap.

Vele behagen haer ſelven met het geſelſchap van die vroom (goedt) zijn/ die (evenwel) geen behalligheidt en hebben met't goedt van't geſelſchap.

Handelt gy peck/
Gy krijgt een vlek.

Die met de wijſe omgaet/ ſal wijs worden: maer die der ſotten metgeſelle is/ ſal verbroken worden/ Prov. 13. 20.

18. *Of repentance.*

A burnt Child dreads the fire.

He that repents of a good act, turns good into evil.

God promiseth forgiveness of sins, to all that repent; but God doth not promise repentance to all, or to any that sinn.

Repentance for sinn, is

18. Van berouw, ofte bekeering.

Een gebrandt kindt ſchroomt het vuer.

Die hem van een goede daed berouwt, keert (ofte verandert) het goedt in quaedt.

Godt belooft wel vergevinge der ſonden aen allen die hun bekeeren: maer Godt en belooft geen bekeeringe aen allen/ ofte wel aen een pegelijk die ſondigen.

Berouw voor de ſonde/

en is niet met al / sonder bekeering van de sonden.

nothing, without repentance (returning) from sinn.

19. Van voorspoedt.

Niet wat men heeft / maer wat men doet met 't gene men heeft / maket geluckig / ofte rampsalig.

Staet als dan op u hoede / ofte wacht /

Als 't geluk / oft voorspoet op u lacht.

't Is geneuglijk om't te sien regenen / als men in't droogе staet.

19. *Of prosperity:*

Not what one hath, but what one doth with what one hath, maketh happy, or miserable.

Stand upon thy watch then, when prosperity smiles (*or laughs*) on thee.

It's pleasant for to see it rain, when one stands in the drye.

20. Van arbeidt, ofte naerstigheidt.

Niets soo hardt (ofte swaer) of men kan 't met neerstigheidt over-winnen.

Arbeidt is voor het lichaem nut.

Die met een bedriegelijke handt werkt / (handelt,) wordt arm: Maer de handt der vlijtigen maekt rijk. Prov. 10. 4.

20. *Of labour, and diligence.*

Nothing so hard (*or heavy, difficult,*) but men can (*or may*) overcome it by diligence.

Labour is profitable for the body.

He becometh poor, that worketh (*dealeth*) with a deceitful (*slack*) hand: But the hand of the diligent maketh rich. *Prov.* 10. 4

21. Van Suinigheidt.

Suinigheit is een groote rente.

21. *Of Thriftiness.*

Thriftiness is a great revenew.

Ac-

According to your getting, ſo let thy expences be.
Green wood, hot bread, and (*ſweet*) new wine,
Cannot profit thine houſe. (*nor mine.*)

Set u tering/
Na u nering.
Gzoen hout / heet bzoodt/ en nieuwe wijn /
Kan vooz uw huis niet vozderig zijn.

22. *Of riches, and poverty:*

Worldly riches are like nuts, many clothes are torn in getting them, many a tooth broken in cracking them, but never a belly filled with eating them.

Men had better lay down, and carſchere their trades, than to live by ſinning.

It's more (*or a greater*) honour to be rich in goodneſs, then to be rich in goods.

It's ſinn, and not poverty, that maketh man miſerable.

22. Van rijkdom, ende armoede.

Aerdſe rijkdommen zijn de noten gelijk / veel kleeren wozdender geſcheurt om die te krijgen / vele tanden gebzoken om die te kraken / maer niet een buik gevult met die te eten.

De menſchē hadden beter hare ambachten (of'er nering) af te ſchaffen/ende ter ne'er te legge/dan vooz (met) ſondigen te leven.

't Is een meerder (ofte grooter) eer in goetheidt/ dan in't goedt rijk te zijn.

't Is de ſonde'/en d'armoede niet / die de menſch rampſalig maekt.

23. *Of Idleneſs:*

Poverty is the reward of lazineſs.
An idle Perſon is the Divels Pillow.
To do nothing, teacheth to do evil.

23. Van Ledigheidt:

Armoede is leuigheidts loon.
Een ledig menſch is des Duivels Oz-kuſſen.
Niets doen/leert quaet doen.

24. Van Vernoeging.

Vele hebben genoeg/ noch en zijnſe niet te vreden/ [genoegt;] Vele zijn te vreden [genoegt] met 't gene ſy hebben/ende dat is haer genoeg.

De Godtſaligheidt is groote rijkdom/ indien een menſch te vreden is met 't gene hy heeft/ [ofte beſit.]

24. *Of Contentation.*

Many have enough, yet are not content, Many are content with what they have, and that is their enough.

Godlineſs is great riches, if a man be content with what he hath.

25. Van twiſt, ende eenigheidt.

Dikmaels is de waerheidt verlozen/ door al te veel krackeels ontrent de ſelve.

Eendracht/geeft kracht. Verdrag/ ofte eenigheit/ vermag veel.

De kijvagien eener vrouwe/zijn[als]eengeſtadig druipen.

Een drooge bete/ ende geruſtheidt daer by/ is beter dan een huis vol van geſlachte beeſten met twiſt. Prov. 17. 1.

25. *Of Contention, and unity.*

The truth is often loſt, by too much contention about it.

Concord, giveth power.

Agreement, or unity, can do mucht.

The contentions of a wife are [*as*] a continual dropping,

Better is a dry morſel, and quietneſs therewith, than an Houſe full of ſacrifices, with ſtrife. *Prov. 17 1.*

26. Van beſcheidenheid.

Een goed man beſchikt ſijne ſaken met recht [oordeel. ofte beſcheidenheidt.]

26. *Of diſcretion.*

A good man guideth his affaires with Judgment [*or diſcretion.*]

A fair

A fair woman which declineth, [*or departeth*] from reaſon, [*or diſcretion,*] is a jewel of gold in a Swins ſnout.

If he hath made the Iron blunt, and he doth not whet the edge, then muſt he put to more ſtrenght [*or ſet more ſtrength a work:*] but wiſedom [*or diſcretion*] is an excellent thing for to direct.

He that ſpits againſt the wind, may foul his beard.

27. *Of love.*

The ſoul is not ſo much where it is, as where it loves.

He doth not faithfully love, who loves not faithfulneſs.

In love there is no lack.

28. *Of ſecrecy.*

There is nothing ſo ſecret, that ſhall not be revealed.

The truth that laid in ſhades of night,

Een ſchoone vrouwe die van reden [verſtandigheid] af-wykt, is een goude bagye in een Verkens ſnuite.

Indien hy het Yſer heeft ſtomp/ [of plomp. of bot] gemaekt/ ende hy en ſlypt de ſnede niet/ dan moet hy meerder kracht te werk ſtellen: maer de wyſheidt [ofte beſcheidentheidt] is een uitnemende ſake/ om [yet] recht te maken.

Wie tegens de windt ſpouwt/ maekt wel ſynen baerdt vuil.

27. Van liefde.

De ziele is niet ſoo veel daer ſy is/ als daer ſy mindt.

Hy en bemindt niet getrouwelyk/ die de getrouwigheidt niet en bemindt.

Daer en is geen gebrek in de liefde.

28. Van geheimheidt.

Daer en is niets ſoo geheim/ dat niet ontdekt [ofte geopenbaert] ſal worden.

De waerheid die in duiſter lag/

Die komt met klaerheit aen den dag.

In time with brightnes comes to light.

29. Van bestraffinge.

Wie den spotter tuchtigt / behaelt sich schande / ende die den godlooſen bestraft syne schandt-vlekke / en bestraft een spotter niet / op dat hy u niet en hate; bestraft een wijsen / ende hy sal u lief hebben. Prov. 9. 7, 8.

29. *Of rebukes.*

He that reproveth a scorner, getteth to himself shame, and he that rebuketh the wicked [*getteth himself*] his blot, rebuke not a scorner, lest he hate thee; rebuke a wise man, and he will love thee. *Prov.* 9. 7, 1.

30. Van Ongelijk, ofte Hoon.

't Is beter ongelijk te lijden als een ander 't aen te doen.

Hy en weet selfs de waerde van eenen goeden naem niet / die sijn naestens Naem en Faem onbedachtelijk hoon aen doet.

30. *Of Injury.*

It's better to suffer and injury, then to do it to another.

He knows not the worth of a good name, who inconsiderately injuries his neighbours Name and Fame.

31. Van Jocking.

Een jockende logen / ofte een logen in jok / mag een mensch in ernst in de Helle doen leggen.

31. *Of Jesting.*

A jesting lye, or a lye in jest, may make a man lye in Hell in earnest.

32. Van haestigheit, ende gematigheidt.

Haest verquist.

32. *Of haste, and sobriety.*

Haste makes waste.

Wil-

Wilful or hasty men, never want wô.

Moetwillige of haestige menschen / ontbreken nooit wee.

Te Taylor, that knitteth no knot, may loose a stitch.

De Snijer / die geen knoop en knoopt / magh wel een steeh verlieſen.

Be sober in all things.

Zijt in alleg suinig / [ofte spaersaem]

33. *Of lying.*

33. Van liegen.

Shew me a constant lyar, and I will shew you a theef.

Toont mp een gestadig [volhardig] leugenaer / ende ik wyse u een dief.

A lyar ought [*or had need*] to have a good memory.

Een leugenaer behoort [oftebehoeft] wel een goe memorie te hebben.

The getting of treasures by a lying tongue is a vanity tossed to and fro of them that seek death. *Prov. 21. 6.*

Schatten te bekomen doorzeen logenachtige tonge / is een voortgedreven ydelheid / der gener die den doodt soeken. Prov. 21. 6.

34. *Of time and opportunity.*

34. Van tijdt, ende gelegentheidt.

Time, and tide, staye for no man.

Tijdt / ende getye / beidt [wacht] naer niemandt.

Time past, and future, is nor, live to day.

De tijdt die voorby / ende toekomstig is / en is niet / leeft heden.

35. *Of Imitation, and likeneſs.*

35. Van navolging, ende gelijkheidt.

Birds of a nature, will fly together.

Vogelen van eender e Vliegen t' samen e paert.

Elk sijns gelijk / 't zy arm ofte rijk.

Weest myne navolgers / gelijckerwijs ook ik Christi / 1. Cor. 11. 1.

Ende gelijk het volk / alsoo sal de Priester wesen; gelijk de knecht / alsoo sijn Heere; gelijk de dienstmaegt / alsoo hare vrouwe; gelijk de kooper / alsoo de verkooper; gelijk de leener / alsoo de ontleener, gelijk de woekeraer / alsoo die van welken hy woeker ontfangt / Iesaia 24. 2.

Ik spreke dat ik by mijnen Vader gesien hebbe: en gy doet dat ook / dat gy by uwen Vader gesien hebt. Joan. 8. 38.

Like to like, be they poor or rich.

Be ye followers [*Imitators*] of me, even as I also am of Christ. *1 Cor. 11. 1.*

And it shall be as with the people, so with the Priest; as with the servant, so with the Master; as with the maid, so with her Misterse; as with the buyer, so with the seller; as with the lender, so with the borrower; as with the taker of usury, so with the giver of usury to him. *Ies. 24. 2.*

I speak that which I have seen with my Father; and ye do that also, which ye have seen with your Father. *John. 8. 38.*

36. Van Eere.

Verlozen eer /
Keert nimmer weer.

't Gene verfoeijelijk is / al hoe wel het in 't geheim verborgen wort; soo en kan 't nochtans geensints eerlijk geacht zijn.

Soo myn eere geheel ende onbeschadigt blijft; passe ik op 't verlies / schade van myn goedt

's meer tot een man / dat men 't vra-

36. *Of Honour.*

Lost Honour,
Returns never.

What so'ere is abominable, though it be hid in secret; yet it cannot at all be accompted honourable.

If mine honour remain whole and undamnified, I regard not the losse, and damage of mine estate.

It's more to a mans honour, that it should be ask'd why

why he is not, then why he is honoured.

gen sou / [of dat'et sou gevraegt zijn,] waeromme dat hy niet / dan waerom dat hy ge-eert is.

37. *Of Friendship, and confidence.*

A friend is known in the time of need.

That friendship will not endure to the end, which is begun for an end.

He is happy, that finds a true [*faithful, real*,] friend in extremity; but he is happyest, that knows no extremity wherein to try his friend.

37. Van Vriendtschap, en vertrouwelijkheit.

Een Vriendt kent men in de noodt / [ofte tijdt van noodt.]

De vriendtschap en sal tot't einde toe niet dueren / die om een einde begonnen is.

Hy is wel geluckig / die in sijn noodtwendigheid een waerachtig [getrouwe, loutere,] vriendt vint; maer hy is aller-gelukkigst / die geen noodtwendigheit weetom sijn vrient daer inne te beproeven.

38. *Of promises.*

An honest man is as good as his word, and his word is as good as his bond.

Many men promise fair, but performe dirtily, [*foulily.*]

38. Van Beloften.

Een eerlijk man is soo goet als sijn woordt / ende sijn woort soo goet als sijn Obligatie. Verbondt.

Vele menschen beloven schoon / maer volbrengen sloxsig.

39. *Of Service.*

There is much to be learned of [*with*] freward Masters.

39. Van gedienstigheit.

By moepelijke Heeren / Is veelte leeren.

't Moet al een heel wijse handt zijn die een Marren kop wel scheren sal.

Hy heeft groote kunst van doen /

Eenen Sot te voldoen.

It must be a very wise hand, that shall sheer a Fools Pate well.

He needs a great deal of skill, [*or cunning*] to give a Fool content, [*or to content a Fool.*]

40. Van nootsakelikheit.

De noodtwendigheit en heeft geen Wet.

Geensints: Maer dat een mensch sal schuldig gevonden worden / soo hy in syne noodtwendigheidt de Wet des Heeren breekt.

Den honger eet door steene mueren.

Tot in een engte zijn viandt dringen /

Dat doet hem meenigmael ontspringen.

40. *Of Necessity.*

Necessity hath no Law.

Not so: But that a man will be found guilty, if in his necessity he breaks the Law of the Lord.

Hunger eats through stone walls.

In to a streight to force his enemy,

Oft makes him' scape away, [*or scaping fly.*]

41. Van weder-looning.

't Gene een mensch gesaeit sal hebben / dat sal hy ook maeyen.

Hy heeft het Net selfs over sijn eigen hooft [ooren] gerukt.

In de strik die hy selfs geleidt heeft / is sijn voet gevangen / [ofte verstrikt.]

41. *Of retribution.*

What a man hath sown, that shall he also reap.

He hath plucked the Net over his own head [*ears.*]

In the snare which him self hath laid, is his foot taken, [*or ensnared.*]

42. Van vrou-menschē.

Een deugtsame Vrou-

42. *Of Woman.*

A vertous Woman is a Crown

Crown to her huſband: but ſhe that maketh aſhamed, is as rottenneſs to his bones, *Prov. 12. 4.*

Bad legges, and good Wives, ought to ſtay within doors.

Neither reprove, nor coaks thy Wife, where any body heareth, or ſeeth it.

Such Women, that uſe the Looking-glaſſe often, ſpin very ſeldom.

The beauty [*or fair compleſtion*] of a Woman is but dirt, [*Muck*] if ſhe hath loſt her honour.

43. *Mixed Speeches.*

Honeſty, is but little accompted of now a dayes.

Mony is in great eſteem; for it anſwers all things.

The wrath of God proceedeth with a ſlaw pace, to the avenging of it ſelf.

There is nothing that ſooner dryet up, then a tear.

we is een kroone hares mans / [Heere,] maer die beſchaemt maekt / is als verrottinge in ſyne beenderen. Prov 12 4.

Quade beenen/en goede Wyven/

Dienen wel in huis te blijven.

En ſtraft/of ſtreelt uw' Vrouwe niet/

Daer 't pemandt hoort of pemandt ſiet.

Sulke Vrouwen / die veeltydts Spiegelen [ofte die den Spiegel dikmaels gebruiken,] ſpinnen ſeer ſelden.

De ſchoonheidt van een Vrouw is maer dzek / als [ſoo] ſy haer eere [of eerbaerheidt] verlozen heeft.

43. Gemengde Spreuken.

Vromigheidt wort hedens daegs maer weinig geacht.

't Gelt is in groote achting; want het verantwoort alles.

De verbolgentheit Gods gaet met een langſame trede voort; tot het wreeken hares ſelfs.

Daer en is niet dat eerder [draeder] op-drooght / als een traen.

't Is een eerlijke schande/om een goede sake/ende een gerechtig belang / te sterven.

It is an honourable shame, to dye for a good cause, and a just interest.

Van gunsten niet te gebruiken / is die te misbruiken.

The not using, is the abusing of favours.

Wie pemandt ondanckbaer noemt/die noemt alle gebreken in hem.

Who so calleth a man ungrateful, [*or unthankful,*] he nameth all vices, or infirmities in him.

't Is menschelijk te dwalen/maer sy zijn weetnieten die in haer doling volharden.

To erre is humane, but they are idiots that persevere in their errour.

't Is alle menschen geset eenmael te sterben/ maer daer na het oordeel.

It is appointed to all men once to dye, but after that the Iudgement.

En geeft den moed noit verlozen.

Never give the courage for lost.

Neemt dat niet by der handt / van welke gy u namaels berouwe moogt.

Take not that [*thing*] in hand, of which thou mayest repent afterward.

Met Jongelingen gaet krijgen/[Oorlogen] maer met den Ouden raetslaen.

Go to warre with Youngmen, but advise with Oldmen.

En acht een vyandt noit te klein / een Wespe slaet met den angel wel.

Never esteem a foe to small, a Wasp will sting.

Schuwt Kroef-boeken/ en Dobbel-steenen.

Shunn Cards, an Dice.

Niemandt en veracht het Goudt/ al komt het uit de aerde/ ende al komt het schuim van't Goudt / nochtans soo wordt'van niemandt geacht: alsoo de deugtsame/ herkomende van slechte maegschap/

Though Gold cometh from the earth none despise it, and though drosse come from the Gold, yet none regard it: so the vertuous, coming from mean parentage, are honourable, and

the

the vitious, coming from Noble parentage, are contemptible.

zijn eerlijk/ende de ondeugende / herkomende van Edele maegschap / zijn versmadelijk.

44. *Christian remembrances.*

44. Christelijcke bedenkingen.

Keep they heart with all diligence, for out of it are the issues of life.

Behoedt uw' herte boven al dat te bewaren is / want daer uit zijn de uitgangen des levens.

He is a Christian indeed, the, when he comes to dye, can say: I have fought a good fight; I have finished my course; I have kept the faith, henceforth there is laid up for me a Crown of righteousness, which the Lord the righteous Iudg shall give me at that day, and not to me onely, but unto them also that love the Lords appearing.

Hy is een Christen voorwaer / die als hy komt te sterven / seggen kan: Ik hebbe eenen goeden strydt gestreden; Ik hebbe myn loop ge-eindigt; Ik hebbe het geloove behouden / voorts is my wech geleit een Kroone der gerechtigheidt / welke my de Heere de rechtveerdige Rechter in dien dag geven sal / ende niet alleen my / maer ook allen die syne verschyninge lief gehadt hebben.

A Christian should be like unto a Paire of Compasses, with one foot alwayes fixt on Christ, the Center; the other walking the round, the circuit, or circumference of duety.

Een Christen soud' een Passer gelijk zijn / met 't eene been op Christus / den aspunt / altijdts gehecht / [ofte gefixeert;] met 't and're de ronte / ofte omtrek van (Godsalige) plichten bewandelende.

If thou doest Ill, the joy fades, not the paines.

Soo gy quaet doet / de vreugt verwelkt / maer niet de smerte.

Soo

Soo wel/ de ſmert verdwijnt / de vreug: blijft/ [op u hert.]

Chriſtus droeg onſe Vloek, ende't is daerom-me maer reden / en billijk/ dat wy ſijn Kruis ſouden dragen.

If well, the pain doth fade, but joy remaines.

Chriſt bore [*or did bear*] our *Curſſe*, and therefore it's but reaſon, and equity, that we ſhould bear his *Croſſe*.

45. Spreek-woorden.

Helpt u ſelven/ſoo helpt u Godt.

Hebt op Godt al uw' hope.

Een gebrandt Kindt vreeſt het vuer.

't Is quaedt oude Honden in een bandt te leiden.

De gewoonte is een tweede natuer

't Gene in't gebeente gevroedt is / en wil uit het vleeſch niet.

Een goet Viſſcher/ontſnapt wel een Ael.

Goeden Wijn behoeft geen Krans. Eē goe Tronie en heeft geen Kraeg [Hals-doek] van doen.

Rijkdom is des hoogmoets nabuer.

De genegentheidt verblindt het verſtandt / de reden.]

Laeg geſeten / en rijckelijk gewarmt.

Wilje niet geſchoten zijn/ [worden.] ſoo duikt neer.

45. *Proverbs.*

Help thy ſelf, ſo God will help you.

Have all thy hope [*truſt confidence*] in God.

The burned child dreadeth the fire.

't Is ill leading old Dogs in a ſtring.

Cuſtome is a ſecond nature.

What is bred in the bone, will not of the fleſh.

An Eel may ſlip from, [*eſcape*] a good Fiſher.

Good Wine, needs no Buſh. A good Face needs no Band.

Aboundance is neighbour to arrogance.

Affection blinds reaſon.

Lowly ſet, and richly warmed.

Will you not be ſhot, then ſtoop down.

Late

Late repentance, is seldom good repentance.

Aaet berouw is selden goet berouw.

Consider, before you begin

Verstut / eer gy begint.

An old Cat playes with no ball.

Een oude Kat speelt met geenen bal.

It grieveth one Dog, that the other goes into the kitchin.

't Is den eenen Hondt leet / dat d'ander in de Keuken gaet.

Men go not laughing to Heaven.

Al lachende gaet men in den Hemel niet.

It's ill catching old birds with chaffe.

't Is qualijk oude vogelen met kaf te vangen.

It's better to have a Dog ones friend, then ones foe.

't Is beter een Hondt te vrient / als te vyandt te hebben.

A fat Kitchin is neighbour to poverty.

Een vette Keuken is armoedts nabuer.

They lay their egges a hatching upon adventure.

Op geluk leidt men de eyeren te broeden.

Great Fishes tear [*rend*] the net.

Groote Visschen scheuren't net.

Hackney Horses, make short miles.

Gehuerde Paerden maken korte mijlen.

A Master is known by his work.

Aen het werk kent men de Meester.

It's good cutting large thongs, of an other mans leather.

't Is goedt breede riemen snijden / uit een ander mans leer.

It's good to keep a Feast in an other's Hall.

't Is goedt Feest [Gastmael] houden op een ander sijn Zael.

It's good dauncing upon an other mans floor.

't Is goedt danssen op een ander mans vloer.

A short chain for a curst Dogg.

Aen een quaden Hondt een korten band.

A curst Cow, short horns.

Een qua Koe / korte hoornen.

To fath ome [*or Compas*] much, and gather little.

Veel omvamen / weinig versamen.

Groos

Groote Peren kunnen deren.

Hoovaerdp en ydelheidt houdt schoonheidt gesel-schap.

Het is sottigheidt hem te ontkleeden eermen te bedde gaet.

Een potje wort haest heet.

Tot een Oventje isser weinig vuers van doen.

't Is een arme Mups die maer een hol heeft.

De kruik gaet soo lang na't water / tot datse ten lesten breekt.

Hooge boomen geven meer schaduwe als vruchten.

Men moet Schapen scheren / na sy wol hebben.

't Is een schoone saek / gedaen werk.

Yder is Koning in sijn eigen Huis.

Een schurft Schaep bederft wel de heele hudde.

Een yder mogē brengt sijn broodt.

Waer vrede is / daer is Godt.

Waer niets is / daer verliest den Koning sijn recht.

Men sluit geen broodt voor de vrienden.

Waer de Politye man-

Great Pears may deer. [*or hurt.*]

Arrogancy and vanity keep company with beauty. [*or do accompany beauty.*]

It's folly to uncloth [*disrobe*] himself, ere [*or before*] he goes to bed.

A little pot is soon hot.

To a little Oven there needs little fire.

It's a poor Mouse, that hath but one hole.

The pitcher goes so long to the water, till at last it breaks.

High trees veeld more shadow then fruit.

Men must shear Sheep, according as they have wool.

It's a good [*fair*] thing, when work is done.

Every man is King in his own house.

One scabbed sheep spoils the whole flock.

Every morning brings it's own bread.

Where peace is, there God is.

Where there is nothing, there the King loseth his right.

Men use to lock up no bread from friends.

Where Policy is lacking

[de-

[*defective, or vitious*] wicked nesse abounds. [*or gets the upperhand, or prevailes.*]

A word is enough to the wise.

Evil words corrupt good manners.

He that hath gall in his mouth, cannot spit hony.

Little said, is soon amended.

Where there is enough of Gold, Eloquence stands one in no stead. [*helps not.*]

The worser Carpenter, the more Chippes.

The worse wheel; the more it crakes.

Peny wise, and pound foolish.

Words are feminine, and deeds masculine.

Think more, than say.

Rather the hand at the hat, then in the purse.

A Cat that meweth much, catcheth but few Mice.

When Theeves fall out, fight, and wrangle, true men com then to their goods.

gelt / neemt voorheidt de over-handt.

Den verstandigen is een woordt genoegh.

Boose woorden/ofte reden/ (den.

Die bederven goede zeDie Gal in den mondt heeft / en kan geen honig spouwen.

Luttel [weinig] geseit / wort haest geberert/ [verberert.]

Waer Goudt genoeg is/ en helpt geen wel-sprekentheidt.

Hoe slimmer Timmerman/hoe meerder Spaenderg.

Hoe slimmer Wiel/ hoe meer het kraekt.

Een grootje verstandig [vernuttig] een pondt onverstandig/ [dwaesachtig.]

Woorden zijn Vrouwelijk/ende de daden Manneliik.

Meer denken / als seggen.

Eeer de handt aen de hoedt/ als in de beurs.

Een kat die veel maut/ vangt maer weinig Muisen.

Vrome Luiden bekomen hare goederen/ als [wanneer] dieven krackeelen/ vechten/ en kijven.

Stille

Stille Seugen eten al den dzaf op.

De onſchuldige [onnooſele, ofte ſchuldelooſe] dzagen hare verdedinge.

Daer en is niet ſoo ſterk / dat de doodt niet omber' en ſmijt.

Duile monden/
Duile gronden.

Hy moet al dzoeg opſtaen / alle man te believen.

Dan dank-hebt ſturf den Smit ſijn Kat.

Een groote dank hebt/ Heer, en duit de beurs niet.

Daer en is niemand ſoo rijk/die geen dzienden dan doen en heeft.

Klein Schip / klein Zeil.

Elk een weet wel/waer hem de ſchoen wzingt.

't En is al geen Goudt dat blinkt.

Daer en is niet ſoo ſchoon/als de ootmoedigheidt.

Snijdt u Mantel naer u Laken.

Niemandt is ſoo dapper/ of hy vindt ſijn Meeſter.

Een wzolijk hert maekt ſchoone verwe.

Doer na ſijn wijſe.

Still Sows eat up all the draffe.

The Innocent carry their [own] defence, [vindication.]

There is nothing ſo ſtrong, that death doth not overturn. [throw about.]

Filthy months,
Filty bottoms.

He muſt riſe betimes, to pleaſe every body.

The Smiths Cat dyed of I thanke you.

A Grandmercy, Sir, fills not the purſe. [or doth not fill the bag.]

There is none ſo rich, that hath no need of friends.

To a ſmall Ship, a little Sail.

Evere one knoweth, where the ſhoe wrings him.

All is not Gold that gliſters.

There is nothing ſo fair, [or beautiful] as humility.

Cut your garment, [cloak] according to your cloth.

None ſo valliant, [hardy] but he finds his Maſter.

A joyful [merry] heart, cauſeth a freſh colour.

Every one according to his wont.

He

He that esteems not a peny, will not be Master of a pound.

Die een grootje niet en acht/ wordt van een pondt geen Heer.

Soft and fair goeth far.

Soetjes en sachtjes gaet ver.

No Sheep will run into the mouth of a sleeping Wolf.

Een slapende Wolf en loopt geen Schaep in den mondt.

Every one doth, as he understandeth *best*.

Een yder maekt/ soo hy 't verstaet.

Every one beares his own burthen.

Een yder draegt sijn eigen last.

Touch a gald Horse-back, and he will kick.

Raekt een beseerdt Paardts rugge aen/ en het sal met sijn hielen slaen.

He is wise, that is alwayes wise.

Hy is wys/ die altoos wys is.

Every one complaineth that his granery is not full.

Een yder klaegt/ dat sijn Kozen-solder niet vol en is.

A friend is known in necessity, [*in need.*]

Een vriendt wort in de nood [of in tijdt van nood] gekent.

Things too often [*much*] seen, is not greatly esteem'd

Wat te veel gesien wort/ en is niet hoog geacht.

Heart and courage, do the work.

Hert en moedt/ Den arbeidt doet.

To have proceeds from to know.

Van weten komt hebben.

Of all profit bread is good.

Van alle gewin is het broodt goedt.

Of bad corn, never good bread.

Van quaedt koorn/ nimmermeer goedt broodt.

Of great knowledg, little Conscience.

Van groote wetenschap kleine Conscientie.

Two Wolves may well eat one Sheep.

Twee Wolven eten wel een Schaep.

A shod Mare may stumble.

Een beslagen Merrie struikelt wel.

't Is

't Is een uittermaten goet Schutter/ die altydt het wit raekt.	He is a passing good Gunner, [*Archer*,] who alwayes hits the mark.
Qua' oogen en konnen geen licht verdragen.	Bad eyes can bear [*or endure*] no light.
Slecht Goudt en wil niet getoest zijn.	Slight Gold will not be touched.
Soo gewonnen / soo verteerdt.	So gotten, so spent.
Licht gekomen/licht gegaen / ik heb't met dorschen gekregē/ [gewonnen]	Lightly come, lightly gone. I got it with treshing.
God weet wel wat ons gebreekt/ [ontbreekt.]	It's known to God what we lack.
Godt legt niemandt meer op / als hy dragen kan.	God layeth upon no man more, than he can bear, [*carry*.]
Godt vergeet de sijne niet.	God forgetteth not his own.
Godt segent de arbeidtsame handt.	God blesseth the labouring hand.
't Is quaet kemmen alwaer geen hair en is.	It's bat combing, where there is no haire.
Een sacht vuer maekt soet Mout.	Soft fire makes sweet Malt.
't Is snood' slijpen sonder water.	It's bad grinding without water.
Oost/ West/ t'huis is 't best.	East, West, at home't is best.
Een rollende steen en wort nooit met groent bewassen.	A rolling stone never gathereth mosse, [*or is never grown over with mosse.*]
Blijven doet beklijven.	Stability causeth prosperity.
Twist/ verquist.	Contention bringeth devastation.
Haest getrouwt / lang berouwt.	Marry in hast, repent at leasure.
Verre gehaelt / en duer	Farre fetch't, and dear bought,

bought, is good for Ladyes.

In love ther's no lack.

God knoweth, and seeth all things.

Diligence excels art, or science.

Folly hath Eagles wings, but owls eyes.

In time a Mouse will bite [*gnawe*] a Cable in pieces.

Time bringeth forth roses.

In time the Corn ripeneth.

From a drunken man deliver thy self quickly.

All manner of sinn cometh of idleness.

The tree doth not fall of at the first stroake.

From little [*or a low condition*] men grow to be great.

In doing well men ought to fear no man.

We become Masters by learning, [*by adding learning to learning we come to be Masters at last.*]

Fair promises, dirty performances.

Poverty parts good fellowship.

Cozen, as long as I am giving.

gekoeht / is den Luffers goedt.

In liefde daer en is geen gebrek.

Godt kent / [weet] en siet alles.

Wijt overtreft alles. [konst, of wetenschap.]

De dwaes heidt heeft Arents oogen / maer Uils oogen.

Met'er tijdt bijt [knabbelt, knaegt] een Muijs wel een Kabel aen stucken.

De tijdt brengt roosen voort.

Met'er tijdt rijpt het gewas / [Koorn.]

Van een verzopen menschje ontslaet u haest.

Van ledigheid komt alle sonde.

Van den eersten slag en valt den boom niet.

Van klein komt men tot groot.

Met wel doen behoeft men niemandt te vreesen.

Al leerende wordt men Meester.

Schoone beloften / vuile volbrengingen.

Armoede scheidt goedt gesellschap.

Cousijn / [Neef,] soo lang ik geef.

Een

Men moet het ſper ſmeden terwijl 't heet is.

Al eer dat gy een vriend vertrouwt/

Soo eet met hem een mudde zout.

Geeft een Aar een talp / en hy ſal wel een elle nemen.

Met vragen gaet men na Romen.

Met niet te doen leert men quaet doen.

In een nieuw Huis ſal men niet vinden / ſoo men daer niet en brengt.

Een yder Huis heeft een kruis.

Doet wel / en laet de wereldt praten.

De noodt doet een oudt Wijf draven.

Arme Luiden / naeuwe onderſoekers.

Een vrome Vrouw is een groot goedt.

Een goede Vrouw is een Kroone waerdt.

Honden hebben tanden / In alle Landen.

Een gewillig Paerdt en moet men niet doodt rijden.

Rijkt een geſchonken Paerdt in de mondt niet.

Een ſotte Vrouw kent men aen haer rok.

Wijven en Meloenen kan men qualijk kennen.

It is good to beat the iron while it is hot.

Eat a Buſhel of ſalt with your friend, before you truſt him.

Give an Idiot an inch, and he'll take an elle.

By enquiring men go to Rome.

In doing nothing, men learn to do evil.

You'll find nothing in a new Houſe, if you bring nothing thither [*there.*]

No Houſe, but hath a Croſſe.

Do well, and let the world talk.

Need maketh the old Wife trot.

Poor Folks make diligent ſearchers.

A vertuous [*or good*] Woman, is a great good.

A good Woman is worth a Crown.

In every Country [*you'll find*] Dogs have teeth.

A man muſt not ride a free Horſe to death.

Look not a given Horſe in the mouth.

You may know a fooliſh Woman by her coat.

Women and Pompillions be hardly known.

Une

Unequal Horses draw hardly [*badly.*]

Set a Beggar a Horseback, and he'll ride a trot.

Smiths Children are used to sparks.

A Cook wil lick his own fingers.

At often bidding, [*or command*] least is performed.

That which is every mans work, is no mans work.

Common goods perish most.

Common estate, none estate.

Two great Masts upon one Ship will stand in no stead.

Favour nourisheth harts.

He that exalteth his gate, seeketh destruction. *Prov.* 17. 19.

Home is home, though never so homely, & mean.

Men must houl with the Wolf.

He that will know somewhat must learn.

He hath not done, who doeth but now begin.

It's never too late, for to do well.

No Crown cureth the head-ache.

There is nothing better then liberty.

The dearer, the rather.

No man can please [*or content*] all men.

Ongelijke Paerden trecken qualijk.

Set een Bedelaer te Paerdt/ en hy sal dzaven.

Smidts Kinderen zijn wel vonken gewent.

Een Kok sal sijn eige vingeren wel licken willē.

Aen vele belast / wozdt minst gedaen.

't Gene is peders werk/ is niemandts werk.

Gemeen goed gaet meest verlozen.

Gemeen goedt / geen goedt.

Twee groote masten op een Schip en dienen niet.

Gunst voedt kunst.

Die sijn deure [gang] verhoogt/ soekt verdzekinge. Prov. 17. 19.

't Huis is't huis/al is't noth soo gering/ en slecht.

Men moet met de wolf huilen.

Hy moet leeren/ die wat weten wil.

Hy en heeft niet gedaen die eerst begint.

Het is nimmermeer te laet/ om goedt te doen.

Geen Kroon heelt hoofts sweer.

Daer en is niet beter als vrijheidt.

Hoe dierder/ hoe liever.

Niemandt kan 't alle man van passe maken.

Wat het ooge niet en ſiet/ Dat en deert 't herte niet.

What the eye ſees not, The heart grieves not.

Een Vogel in de handt is beter dan twee in het Woudt/ [Boſch.]

One bird in the hand is worth two in the Bush, [*Wood.*]

Een Kat kijckt wel op een Koning.

A Cat may look upon a King.

Hoe edelder hert/ hoe buigſamer hals.

The nobler heart, the more flexible neck

Vrijheidt/ blijheidt.

Immunity, hilarity.

De Doot en ſpaert noch jong noch oudt.

Death ſpareth neither young nor old.

't En is altijdt niet goet Schapen te ſcheren.

It's not alwayes a good ſeaſon to ſhear ſheep.

Niemant is ſoo wel beſlagen/ die niet en glijdt.

No man is ſo wel ſhod, who ſlips not.

De kortſte malligheden zijn de beſte.

The ſhorteſt fooleryes, or buffonneryes are the beſt.

De groote Viſſchen eten de kleine.

Great Fiſhes devour the ſmall.

Werpt den balk eerſt uit uw' eigen ooge.

First caſt the beam out of thine own eye.

Nieuwe Heeren/ [Koningen] nieuwe Wetten.

New Lords, [*Kings*] new Laws.

Weinig goedt/ weinig zorgh.

Little goods, little care.

Voor arme luiden luidt men weinig.

For poor folks they ring ſeldom.

Eerſt op/ eerſt gekleedt.

First up, first dreſt.

Na by de Kerk/ en wijt van Godt.

The neerer the Church the further from God.

Wie den arbeidt lief heeft/ die komt tot eere.

He who loveth labour cometh to honour.

Als 't Paerdt is op de loop/ dan komt de toom te laet.

When the Horſe is a gallop, then the bridle comes too late.

'T Is dienſtig ſijn leven te eindigen al eermen ſterft.

It's profitable for a man to end his life, before he dye.

Want, wy moeten eenmael ſterven.

For, we muſt all dye once.

He is as poor as Job.
Hy is soo arm als Job.

He robbeth Peter, to pay Paul.
Hy ontneemt het St. Pieter/om St. Paulus te geven.

A soft pace goeth farre.
Gaet al sachtjes sonder u te verhitten.

You are good to be a poor mans sow.
't Ware een goede seug voor een kalis.

He that hath a good neighbour, hath a good morrow.
Die een goede buerman heeft/ heeft een goeden morgen.

Sweet meat must have sowre sauce.
Eenen vrolijken avond voor meenigen droevigen dag.

Neare is my peticote, but nearer is my smock.
't Hembt is my naerder als den rok.

When the belly is full the bones would have rest.
Naer den eten ten dans.

She is as busy as a henne with two chickens.
Hy is beladen als een hinne die maer een kieken heeft.

Fair words hurt not the mouth.
Goede woorden en kosten niet.

It is evill halting before a creeple.
't Is quaet voor de kreupele mank te gaen.

There is no fire without smoke.
Geen vier sonder rook.

When the steed is stolen, then shut the stable dore.
't Is te laet om de stal te sluiten als't paerdt gestolen is.

Better late thrive, then never.
't Is beter spade als nimmermeer.

A friend in the Court, is worth a peny in the purse.
't Is goedt in 't Hof te zijn bevrendt/ Dan heeft 't proces haest uit geeint.

He that reckoneth without his host, must reckon twice.
Die sonder Weerdt rekent/ moet tweemael rekenen.

Hy heeft de luis in de pels geset.
He hath put the fire to the tow.

De wagen is voor de paerden gespannen.
He setteth the cart before the horses.

Hy draegt 't vyer in de eene handt / en 't water in d'ander.
He beareth fire in one hand and water in the other.

Een Kat in de sak koopen.
To buy a pigge in a poke.

Die Jan bemindt / die troetelt synen houdt.
Love me, and love my dogge.

De gierigheidt bedriegt de wijsheidt.
All covet, all lose.

Na den regen komt het schoon weder.
After a storm cometh a calm.

't Is beter buigen als bersten.
Better bow then break.

Daer niet en is verliest den Heer syn recht.
The King loseth his right where nothing is to be had.

Geen soo goeden paerdt of 't struikelt wel.
It is a good horse that never stumbleth.

Verlost een dief van de galg / hy sal'er u aen hangen.
Save a thief from the gallowes, and he will cut your throt.

Keulen en Aken is op eenen dag niet gemaekt.
Rome was not built all in one day.

Een dwaes Kercker / hout vonnis.
A fooles boltis soon shot.

Die eerst komt / eerst maelt.
First borne, first serve.

Godt haet ses dingen, en van het sevende heeft hy een gruwel.

God hateth six things, & the seventh he abhorreth above all.

1. Hoovaerdige oogen.
2. Een valsche tonge.
3. Handen die onschuldig bloedt vergieten.

1. An outragious eye.
2. A false tongue.
3. The hands polluted with murther.

4. T

4. The heart counselling and doing evill.
5. The feet ready to do evill.
6. False witnesses.
7. Those which sow strife among brethren.

4. Een herte dat met argelistigheidt omgaet.
5. Voeten die snel zijn om quaedt te doen.
6. Valsche getuigen.
7. Die twist tusschen broeders saepen.

Three things be fair before God and man.

Drie dingen zijn schoon voor Godt en de menschen.

1. Agreement among brethren.
2. Love among neighbours.
3. The man and his wife keeping faith and loyalty together.

1. Eendracht tusschen broeders.
2. Vriendtschap tusschen gebueren.
3. Man en Vrouw malkanderen getrouw blijvende.

Three things odious and tedious.

Drie dingen zijn hatelijk en moeyelijk.

1. A begger proud.
2. A rich man a lyer.
3. An old man lecherous.

1. Een hoovaerdigen bedelaer.
2. Een rijken leugenaer.
3. Een oudē overspeelder.

Foure things be hurtful if one go about them too hastily.

Vier dingen zijn schadelijk om mede te haesten.

1. To the fight or to the warre.
2. To gluttony, or gaming.
3. To a banket, if one be not called to it.

1. Tot den krijg / of oorlog.
2. Tot gulsigheidt en lotspel.
3. Tot een gast-mael / alwaer men niet geroepen is.

4. Met een sot te spreken ofte reden-kabelen.

4. To talk or reason with a fool.

Seven dingen, waer van haer de kuische Romeinsche Vrouwen wachteden.

Seven things which the chast Romanes did shun.

1. Veel te spreken in feesten en vergaderingen.
2. Te veel te eten in gastmalen.
1. Ge'ondt zijnde wijn te drinken.
4. In 't bisonder met mannen te spreken.
5. Met d'oogen om te swieren in de Kerken.
6. Veel tijdts voor de venster te sitten.
7. Sonder hare mannen uit te gaen.

1. To talk much in feasts and assemblies.
2. To eat too much in bankets.
3. To drink wine being in health.
4. To speak aside with other men.
5. To lift up their eyes in the Temple.
6. To stay long at their windowes.
7. To go out of their houses without their husbands.

Dese vier dingen behoordt niemandt te beletten.

No body ought to let these foure things.

1. Die wettelijk trouwen wil.
2. Die ter schole gaet.
3. Die den verdrukten helpen wil.
4. Die van een ongebonden leven / sich wil tot eer en deugt begeven.

1. He which will lawfully marry.
2. He which goeth to school.
3. He which will help the needy.
4. He which of a wicked life returneth to vertu.

Op vijf dingen is 't niet goet sich te betrouwē.

It is not good to trust five things.

1. Op eenen vreemden hondt.

1. Unto a strange dogge.

2. Unto

2. Unto and hired horſe.
3. Unto a pratling woman.
4. Unto a proud ſervant.
5. Unto the deepeſt place of a river.

2. Op een huer paerdt.
3. Op een klapachtig wijf.
4. Op een laetdunkende knecht.
5. In het diepſte der riviet.

One lendeth not lightly theſe three things.

1. His wife.
2. His good horſe.
3. His armes.

Deſe drie dingen leent men niet geerne.

1. Sijn wijf.
2. Een goedt paerdt.
3. Sijne wapenen.

One repenteth not to have obeyed theſe three things.

1. Unto the truth
2. Unto good counſel.
3. Unto the early cock.

't En berouwt een niet deſe drie dingen gehoorſaem te zijn.

1. De waerheidt.
2. Goeden raedt.
3. 't Mozgen vane-gekraey.

Three things cannot be without ſpot.

1. A potter.
2. The wheel of a cart.
3. He which uſeth wicked company.

Drie dingen konnen niet zijn ſonder beſmetting.

1. Een potte-bacher.
2. 't Radt van een wagen.
3. Wie met booſwichten omgaet.

Of five things one ought not to be curious.

1. How another mans houſhold is ruled.

In vijf dingen moetmen niet nieus-gierig zijn.

1. Hoe eens anders huighouden gaet.

2. In de beſtiering en verborgentheidt Godts.
3. Van de ſpyſe der viſſchen.
4. De heimelijkheidt der groote Heeren.
5. Van de verandering der tijden.

2. Of the gouvernment and ſecret of God.
3. Of fiſhes meat.
4. Of great Lords ſecrets.
5. Of the change of the world.

Op deſe vier dingen is de weg ſlibberig.

1. Op het ys.
2. Op dzek en vochtige plaetſen.
3. Op't geruchte en ſtaetſucht.
4. Op de ſchoonheidt van een vzouwe.

Upon theſe foure things the way is ſlippery.

1. Upon the ice.
2. Upon the doung and moiſt place.
3. Upon report and ambition.
4. Upon a womans beauty.

Deſe vier dingen zijn wit, en't vijfde blinkt boven al.

1. De ſnee.
2. 't Silver.
3. Loot verwe.
4. De gryſe hayzen.
5. Een opzecht en eenvoudig hert.

Theſe foure things be white and the fift doth ſhine over all.

1. The ſnow.
2. Silver.
3. White lead.
4. The gray haires.
5. A ſimple and round heart.

Drie dingen zijn eigen aen een Raedts-heer.

1. Wetenſchap.
2. Goedthertigheidt.
3. Vzyheidt in't ſpzeken.

Three things proper unto a Counſeller.

1. Science.
2. Benevolence.
3. Liberty in ſpeech.

Things

Things unprofitable unto huſbandry.

1. A henne without egges and chickens.
2. A barren ſow.
3. An unfaithful ſervant.
4. A ſluggiſh journeyman.
5. A ſleeping cat.
6. A whoring woman.
7. A fat maid-ſervant.
8. Obſtinate children.
9. A purſe without mony.

Dingen die onnut zijn in't huis-houden.

1. Een hen ſonder eyeren en kieckens.
2. Eē onvzuchtbare ſeug.
3. Een ontrouwe knecht.
4. Leupe werk lieden.
5. Een ſlaperige kat.
6. Een hoerachtig wijf.
7. Een vette dienſtmaegt.
8. Weerſpannige kinderen
9. Een beurs ſonder geit.

Foure things ought alwayes to be at hom.

1. The henne-rooſt.
2. The chimney.
3. The cat.
4. The good wife.

Vier dingen behooren altijd in huis te zijn.

1. Het hoender-kot.
2. De ſchoorſteen.
3. De kat.
4. Het wijf.

Things againſt nature.

1. A fair maiden without a lover.
2. A merchant-town without theeves.
3. An old uſurer without mony.
4. A youngman without joy.
5. A ſcald head without lice.
6. An old barn without mice.
7. An old hee goate without a beard.
8. A ſleeping man decketh with learning.

Dingen tegen de nature.

1. Een ſchoone dochter ſonder vzyer.
2. Een Koop-ſtadt ſonder dieven.
3. Een oude woekeraer ſonder geldt.
4. Een Jong-man ſonder vzolijkheidt.
5. Een ſchurft hooft ſonder luiſen.
6. Een oude Koze-ſolder ſonder muiſen.
7. Een ouden Bok ſonder baerdt.
8. Een traeg menſch verciert met wetenſchappē.

Wie dese dingen soekt verliest sijn moeite.

1. Dette verkens onder de Joden.
2. Waerheidt in een hypchelaer.
3. Trouwe in een vleyer.
4. Soberheidt in een dronkaert.
5. Geit by een quist-goed.
6. Wijsheidt in een sot.
7. Groote rijkdom by een schoole-meester.
8. Schrander verstandt in een dicken buik.
9. Deugt by quaedt gesel schap.

He that seeketh after these things, loseth his labour.

1. A fat hog among the Iews.
2. Truth among hypocrites.
3. Loyalty in a flatterer.
4. Soberness in a drunkard.
5. Mony in a prodigall mans house.
6. Wisdom in a fool.
7. Great riches in a Schoolmaster.
8. A fine wit in a fat belly.
9. Vertue in evill company.

Dese dingen koment'samen wel over een.

1. Een beurse-snijder en een beurs vol geldt.
2. Een looper en een effen weg.
3. Goed gesel schap en vrolijckheidt.
4. Een esel en een molenaer.
5. Een waerdt en een gulsigaert.
6. Een schoone vrouw en schoone kleederen.
7. Een onbeschaemt wijf en een stok.
8. Een suigend kint en een volle borst.

These things agree well together.

1. A cutpurse, and a purse full of mony.
2. A runner and a plain way.
3. Good fellowship and mirth.
4. An asse and a miller.
5. An host and a glutton.
6. A fair woman and fair apparel.
7. A shameless woman and a cudgel.
8. A babe and a good dugg.

A smal

A Small

VOCABULAR,

Of divers familiar things here added for a close.

Een kleine

VOCABULAER.

Ofte Woord-boekje, van diverſche gemeene dingen / alhier tot een ſlot by-geboegt.

1. *Of God.* Van Godt.

God, Godt.
The Son of God, de Soone Godts.
The Holy Spirit, den Heiligen Geeſt.
Creator, Schepper.
Redeemer, verloſſer.
Saviour, Saligmaker
Jeſus Chriſt, Jeſus Chriſtus.
An Angel, een Engel.
An Apoſtle, een Apoſtel.
An Euangeliſt, een Euangeliſt.

2. *The names of the Moneths.* De namen der Maenden.

January, Januarius/ Louwmaendt.
February, Februarius/ Sprockel-maendt.
March, Martius/ Lentemaendt.
April, Aprilis/ Grasmaendt.
May, Maius/ Bloeymaendt.
June, Junius/ Somer-m
July, Julius/ Hoy-m.
Auguſt, Auguſtus/ Oegſtmaendt.
September, September/ Herfſt-maendt.
October, October/ Wijn-m
November, November/ Slacht-maendt.
December, Decemb. Winter-maendt.

3. *The ſeaſons of the year,* De getyden van't jaer.

The Spring, Lente.
The Summer, Somer.
The Automne, Herfſt.
The harveſt, or harveſt time, Oegſt.
Hay-ſeel, Hoy-tijdt.
Vintage, Wijn-tijdt.
Lords day, Sabbath, 's Heeren-dag/ Sabbath-dag.
Sunday, Sondag
Moonday, Maendag.

Tuesday, Dingsdag.
Wedensday, Woensdag.
Thursday, Donderdag.
Fryday, Vrijdag.
Saturday, Saturdag.
Time, tijdt.
The time of hundred years, de tijd van hondert jarē.
An age, tijdt des levens.
The day-break, 't krieken van den dag.
The break of the day, the dawning of the morning, dageraedt.
The morning, morgen stondt/ ochtent.
Midday, Noon, Middag/ Noen.
After-noon, na middag.
The evening, avondt.
The Sun set, the setting of the Sun, de ondergaende Son/de Sonnen ondergang.
Sun rise, d' Opstaende Son.
The twy-ligt, den tijdt/ 's morgens of 's avonts/ als 't noch dag noch nacht en is/ den tijdt als den dag valt/ ofte als den nacht valt.
The night, de nacht.
Midnight, midder-nacht.
This morning, desen morgen/ ofte desen ochtent.
To morrow, morgen.
To morrow morning, morgen ochtent.
Over-morow, over-morgen.
Yesterday, gisteren.
The day before yesterday, eergisteren.
To day, heden.
Afterwards, namaels.
Already, alreede.
Never, nimmermeer.
A Year, een Jaer.
A Moneth, een Maendt.
A Week, een Week.
A Day, een Dag.
An Houre, een uer.
A Minute, een Minuit.

4. *Of the Coasts of the world, and of the winds.*
Van de Gewestēdeswerelts, en van de winden

Th' East, Oost/ daer de Son op-gaet.
The West, West/ daer de Son onder-gaet.
Meridian, the south, Zuiden/daer de Son 's middags is.
Septentrion, the North, Noorden/daer de Son 's midnachts is.
Occidental, of or belonging to the West, van der Sonnen nedergang.
Septentrional, of or belonging to the North, Noordisch.
The Eastwind, Oostewint.
The Southwind, Zuidewindt.

The

The Westwind, Weste windt.
The Northwind, Noorde windt.
Europe, Europa/Europē.
Asia, Asien/Asia.
Africa, Africa.
America, America.
Spain, Hispanjen/Spanjē.
France, Vzankrijk.
Allemain, Germany, Duitsch-landt.
Netherland, Low country, Nederlandt.
United Provinces, de Vereenigde Gewesten.
Denmark, Deenmarken.
Swethland, Sweden.
Polonia, Polen.
England, Engelandt.
Great Brittain, Groot Brittanjen.
West-Indies. West-Indie.
East-Indies, Oost-Indien.
Italy, Italien.
A Kingdom, Koninkrijk.
A Principality, Vorstendom.
A Dukedom, Hartogdom.
A Marquisate, Marck-graefschap.
A County, Graefschap.
A Barronney, Vry-Heerschap.

5. *Of the Elements, and demonstrations of the aire,* Van de Elementen, en lucht vertogen.

The Aire, de Lucht.
The fire. 't Vuer.
Earth. Aarde.
Sand. Sandt.
The Water, 't Water.
Rain-water, Regen-water.
Well-water, Put-water.
Fountain-water, Fonteinwater.
Strong water, Sterk water.
Running water, Loopend water.
Wind, Windt.
Windy. windig.
Light, licht.
Hot, heet / swoel.
Heat, hitte.
Warme, warm.
Warmth, warmte.
Dry, droog.
Drought, droogte.
Wet, nat.
Moyst, vochtig.
Rain, regen.
Rainey, regenachtig.
A well, a source, the boiling, or rising up of water out of a spring, een welle.
A Cloud, een wolck.
A Vapour, damp.
Vaporous, dampig.
A rain-bow, regenboog.
A flame, vlam.
Fire breaking out of the clouds, a thunder bolte, Blixem.
Lightning, weerlicht.
Thunder, donder.
A storme, stozm.

A tempest, onweer / tempeest van winden.
A stormy Winter, een stormachtige winter.
Winter weather, Winter weder.
Cold, kout.
Snow, Sneeuw.
A snow-ball, sneeuw-bal.
Frost, hoar-frost, vorst/rijp.
Ice, Ys.
Haile, Hagel.
Dew, Dauw.

6. *Of Metal.* Van de Metalen.

Gold, Goudt.
Silver, Silver.
Copper, Koper.
Brasse, geel Koper.
Tinn, Tin.
Latin, Blik.
Lead, Loot.
Yron, Yser.
Steel, Stael.
Quicksilver, Quiksulver.
Rust, roest.
Metal, Metael.

7. *Of man, and his parts,* Van de mensch, en sijn deelen.

Man, mensch.
A man, den man.
A woman, de vrouwe/wijf
A male, een mans-persoon.
A female, een vrouws-persoon / of vrouw-mensch.
The soul, de Ziel.
The body, 't lichaem.
The flesh, 't vleesch.
Blood, bloed.
A Veine, een ader.
An Artery, slag Ader.
A bone, been / beenderen
The skin, de huit/'t vel.
The head, 't hooft.
The pate, de kop.
The scull, 't beckeneel.
The fore-head, 't voorhoof
A wrinckle, rimpel.
Head-haire, 't hooft-haer
The brain, 't brein.
The face, 't aensicht.
The Visage, Countenance, } Tronie
Che brows, de brauwen.
The eye-brows, de winkbraeuwen/windt braeuwen/ wimp braeuwen/ oog braeuwen.
The eyes, de oogen.
The sight, 't gesicht.
The eye-lids, de oog-schell.
The eye-bal, d'oog appel.
The white of the eye, 't wit van't oog.
The black of the apple of the eye, 't swart van de oog appel
The hair, 't Hoz.
The temples, slaey des hoofts.
The nose, de neus.
The nostrils de neus-gat
A flat-nose, inge valle neus

A cheak,

A cheack, de wang / de kake.
The cheak-bone, kaekx-been / ofte kake-been.
The mouth, de mondt.
A lippe, een lip.
The tongue, de tong.
The palate, the roof of the mouth, 't verhemelt in de mondt.
Teteeth, de tanden.
The gummes, 't tant-vleesch
Spittle, spettel, spoey / speekſel
The beard, den baerdt.
The muſtaches, de knevels.
The chin, de kin
The haire of the chin, het haer van de kin.
The Neck, den hals / den nek.
The ſhoulders, de ſchouderen.
The ſhoulder-blade, het ſchouder bladt / 't ſchouder-been.
The arme, den arm.
The arme-pit, or arme-hole den Oxſel.
The elbows, de ellebogen.
The pulſe, or wriſt, de pulſ
The hands, de handen.
The right-hand, de rechter-handt.
The left-hand, de ſlinker-handt.
The palme of the hand, de palm van de hand.
The fingers, de vingeren / of vingers.
The thumbe, den duim.
The fiſt, de vuiſt.
A joint, een gelidt.
The joints, geleden.
The Nailes, de Nagels.
The nerves, or ſinews, de ſenuwen.
The paps, boſten / mammē.
The tipples, or teats, tepels.
The back, de rug.
The back-bone, den rug-graet.
The breaſt, boſt.
The navel, de navel.
The ſide, de ſyde.
The ribs, de ribben.
The ſtomack, de maeg.
The heart, 't hert.
The lunges, de longe.
The liver, de lever.
The milt, the ſplene, de milt
The gall, de gal.
The loines, de lenden.
The reines, de nieren.
The guts, de darmen.
The bladder, de blaſe.
The belly, de buik.
A lap, the ſpace between the two thiges, de ſchoot.
The buttocks, de billen.
The arſſe, den aers.
The arſſe-hole, 't aers-gat.
A tart, een ſcheet.
A fizzle, een veeſt.
A turd, een ſtront / dyck.
Urine, pis.
The tighes, de dyen.
The knees, de knyen.

The

The leggs, de beenen / de ſchenkelen.
A ſhanke, een ſchenkel.
The ſhins, de ſchenen.
The calves of the leg, de kuiten.
Marrow, merch.
The feet, de voeten.
The ankles, de enkelen / de aen klauwen.
The ankle-bone, 't enkelbeen.
The inſtep, 't bovenſte van de voet.
The ſole, the ſole of the foot, de voet-ſole.
The heeles, hielen / verſſenen.
The toes, de teenen.
The great toes, de groote teenen.
dandruffe, hoof-ſchelletjes

8. *Of the ſences, and of the underſtanding of man,* Van de ſinnen, en 't verſtand des menſchē.

The ſences, de ſinnen.
The ſight, 't geſicht.
The ſmelling, de reuk.
The hearing, 't gehoor.
The taſte, de ſmaek.
The fealing, 't gevoel.
The ſoul, de ziele.
The underſtanding, 't verſtandt.
The memory, geheugen.
The will, wil.
The thoughts, gedachten.
The Judgment, 't oordeel.
The Spirit, de Geeſt.
The voice, de ſtem.
Diſcourſe, vraet.
A cry, een ſchreeuw.
A ſigh, een ſucht.
The breath, de adem/aſem.
A blowing, een geblaes.
Tears, tranen.
A dream, een droom.
Sleep, ſlaep.
Slumber, daek.
Sweat, ſweet.
The life, 't leven.
The death, de doodt.

9. *Of Affinity*, Van Bloed-verwantſchap.

Father, Vader.
Mother, Moeder.
Brother, Broeder.
Siſter, Suſter.
Son, Soon.
Daughter, Dochter.
Children, Kinderen.
The oldeſt Son, Oudſte Soon.
The ſecond Son, tweede Soon.
The yongeſt Son, jongſte Soon.
A minion: de lieffte.
A youngman, een jongman
A Batcheller, een Vryer.
A youngWoman, een jonge Dochter/ Vryſter.
A Maid, a Virgin, een Maget.
An old Man, een oud Man.

Grand

Grand Father, Grand Sire, Gzoot-vader.
Grand Mother, Grandame, Gzoot-moeder.
Uncle, Oom.
Aunt, Meupe.
Cozen, Nephew, Neef.
Cozen, Neece, Nichte.
Cozens Germains. Susters/en Bzoers Kinderen.
A Father in Law, Schoonvader.
Mother in Law, Schoonmoeder.
Brother in Law, Schoonbzoeder.
Sister in Law, Schoon Suster.
He that marryeth my Daughter, or he that hath marryed my Sister, my Son, or Brother in Law, Swager.
A Son of a husband, or Wife that is dead, a Son in Law. Schoon-Soon.
A Daughter in Law, schoondochter.
A Woman that lyes in, een kraem-vzouw.
A Nourse, Minne-moeder.
Gossips, Peets/ of Gevaders en Gemoeders oder de Kinderen.
Heire, Erfgenaem.
Mariage. Houwelyk.
A marryed man, a husband, getrouwt Man.
A marryed Woman, a Wife, getrouwde Vzouw.

10. *The dignityes, or Offices of man.* Ampten van de menſch.

An Emperour, een Keiser.
Empereſſe. Keiserin.
The King. de Koning.
The Queen, de Koningin
The Eſtates, de Staten.
Prince, Pzins.
Princeſſe, Pzinceſſe.
Archduke, Aerts-Hertog.
Duke. Hartog.
Dutcheſſe, Hertogin.
Viceroy, Onder koning.
Marques, Mark-graef.
An Compte, an Earl. Gzaef.
A Comteſſe, Gzavin
Marſhal, Maerſchalk.
Baron, Vzy-heer.
A Lord, een Heer.
A Knicht of the Order, een Kidder van de Ozdere.
Governour of the City, Bestierer van de Stadt.
A Maſter, or Steward of an Houſe, a Steward, Hof-Meester.
Chamberline. Kamerling.
One that breaketh Horſes to the Saddle, Stal-meester
A Stable groom, Stalknecht.
An Almoner, that giveth Almes, or dole, Aelmoesſenier.

A Se-

A Senatour, a Counsellor, een Raets-Heer.
Bailiffe, Schout.
Consul, Burgermeester.
Common-Consul-men, Schepenen.
Advocate, een Advocaet.
Secretary, Geheim-schrijver
Treasurer, Schat-bewaerder.
A Minister of State, een Dienaer van Staet.
A Minister, Preacher, een Predikant.
A Bishop, een Bisschop.
A Gentleman, een Edelman
A Gentle Woman, een Edele Vrouwe.
A gent Youngman, een Edel Jongman.
An Esquire, een Schiltknaep.
Madam, a Lady, Hof-Jaffrouw.
A Damosel, een Edele Jonk-vrouw.
A Merchant, Koopman.
Burges, Burger.
Master, Meester.
A Craftsmaster. Baes.
A Tradesman, Ambachtsman.
A Countryman, Boer.
A Servant, Dienaer.
A waitingman, Knecht.

II. *Names of handy Crafts men.* Namen van Ambacht-luiden.

A Wine Marchant, Wijn-Kooper.
A Corn-Marchant, Koren-kooper.
Stationer, Boekverkooper
Breuwer, Brouwer.
Baker, Bacher.
Butcher, Vlees-houwer, Been-hacker.
A Pasty-baker, Pastey backer.
Cook, Kok.
Kitchin-boy, Keuken-jongen.
A Soaper, of Soap-boyler, Zeep-sieder.
Inne-keeper Herbergier.
Barber, Barbier
Chirurgion, Chirurgijn.
Grocer, Kruydenier.
Mercer, Kramer.
Felt-maker, Hoede-maker.
A fogger, or a seller of any kind of victuals, a Victualer, een Vette-waerier.
A smith, een Smit.
A Goldsmith, een Goutsmit.
Silversmith, Zulversmit.
A Glasier, een Glase-maker.
Armourer, an Harnas-keurer, a polisher of swords, Swaert-veger.
A Mony changer; een geldwisselaer.
A Pewterer, een Tinnegietey.
A Cordewainer, shoemaker, Schoen-maker.

A Sp-

A ſpectacle-maker, Brillemaker.
A Taylor, een Snijder/ Kleermaker.
A Book-Printer, een Boekdrucker.
A Compoſer of Letters, een Letter-ſetter.
A Book-binder, een Boekbinder.
A Hoſier. Kouſe-kooper.
A maſon. Brickelayer, Metſelaer.
Potter. Potte-backer.
Cooper, Kuiper.
A ſheepherd, } een
A keeper of cattel } Harder
Broom-maker, Beſem-maker.
A Braſier, Tincker, Koper ſlager/ Ketel-boeter.
A Pinner. een Spelde-maker.
A maker of gardes, or purſies, an Embroderer, Paſſement-werker.
A button-maker, een knoop maker.
A Miller, een Molenaer.
A Chandelor. een Keerſe-maker.
A Joiner. een ſchrijn-werker.
A gun-ſmit, een buſſe-maker.
A Cutler. een Meſſe-maker
A wherry-man, water-man. een ſchuite-voerder.
Mariner, Bootsgeſel.
A Turner, een Draeyer.
Carter. Karre-man.
Linnen-weaver. Linnen-weber.
Wagonner, Voerman.
A Clothier, een Laken-wever.
Draper. Laken-verkooper.
Meſſenger. Bode.
A Fencer. a Maſter of fence. the Maſter of the wreſtling. and fencing. ſchermmeeſter.
A Cryer. the bel-man. Omroeper.
A Cobler, Tranſlator, een Schoen lapper.
Barrow-man, een Kruier.
A Porter, een Packe-drager
A milk-maid, een melkmeit.
A Fiſher. een Viſſcher.
A Fiſh monger, een Viſkooper.
A Cheeſe-monger, Kaes-kooper.
Poulterer, Vogel-kooper/ Hoender-kooper.
Gardiner. Hovenier.
Tooth-drawer, tandt-treeker.
Plow-man, Bouw-man.
Mountebanck. Quackſalver.
Chimney-ſweeper, ſchoorſteen veger.
A ſaucy Scoffer, or flattering jeſter, a ſcurrilous fellow, Pots-maker.

12. *The parts of a Town, or City*, De deelen van een Stadt.

A Town, City, een Stadt.
The Caſtle, 't Kaſteel.
The Suburbes, de Buiten-ſtadt/ Voorſtadt.
A Bulwork, een Bolwerk.
The Town Walls, des Stadts Mueren.
The trench, mothe, ditch, de Gzaft/ de Gzacht.
The bridg, de bzug.
A falbridg, een val-bzug/ een ophalende bzug.
The Gate, de Poozt.
Dungeon, priſon, goal, Gebangen-huis / Kerker.
The Town-Hall, 't Stadt-Huis/ Raedt-Huis.
The Ammonition Houſe, 't Ammonitie Huis.
The Mint, de Munt.
The Cuſtome Houſe. 't Convoy-huis / Tol-huis.
The Market, de Markt.
The Butchery, ſhambles, de Vleeſch-Hal.
The Fiſh-Marketh, de Viſch-Markt.
The Hearbe-Market, de Gzoen-Markt.
The Poultry market, or the Fowl-market, de Vogel-Markt.
The Flax-market, de Vlas-Markt.
The Exchange, de Beurs.
Banco, de Wiſſel-bank.
The rag-market, de oude kleer-markt.
The Houſe of Correction het Tucht-huis.
The Hoſpital, 't Gaſt-huis.
The Church, de Kerk.
The ſteeple, de Toorn.
The Church-yard t'Kerk-hof.
Academy, Academye.
School, Schole.
An Inne, een Herberg.
A Cooks ſhop, een Bzadery.
A Brew-Houſe, een Bzouwerp.
Street, Straet.
Corner of a ſtreet, hoek van een ſtraet.
A Tennis Court, een Kaetz-baen.
The Orphans Hoſpital, 't Wees-Huis.
A Wind-mill, Windt-molen.
Water-mill, Water-molen.

13. *The parts of a Houſe*. De deelen van een Huis.

Building, Edifice, Gebou.
Houſe, Huis.
A ſhop, een winkel.
Ware-houſe, Pak-huis.
An alley, een gang.
The fore Court, 't Voorhof.
The Hall, de Zale.
Parlour, Verreck-kamer beſpzek-kamer.
A Chamber, een Kamer.

The Fore-Chamber, de Voor-Kamer.
The after-Chamber, de Achter-Kamer.
A Chamber garnish'd, (or furnished,) gestoffeerde Kamer.
A Study. Closet, Verrek/ Kantoor.
The lower Chamber, de beneden Kamer.
Gallery, Galderp.
Citchin, Keuken.
Citchin-Chamber, Keukē-Kamer.
Chimney, Schoorsteen.
Mantle tree, Schoorsteen-Mantel.
A Celler, een Kelder.
A Buttery, een spinde.
A floor, pavement, een vloer
An Oven, een Oven.
A Garret, een Solder.
The roofe, 't Dak.
Slats, lepen.
Tiles, tegelen.
Staires. trappen.
A Winding-staire, Wentel-trap.
A channel, a gutter, een goot
Walls. Mueren.
The line of communication, or the out-walks about a Town or City, de Singel.
The wall. de wandt.
The garden, de Tuin/ hof.
The stable, de stal.
Easement, gemak.
Privy, Kak-huis.
A well, een put.
Ciſtern, Regen-bak.
A window. een venster.
Door, Deure.
The glasses, or glas-windows de glasen/ of glase-vensteren.
A Lock, een slot.
Key, sleutel.
Sign, Uithang-boordt.
The signe pott, de stijl daer 't boordt aenhangt.

14. *Of Houſeſtuffe, or the moveables, and the Kitchim.* Van't Huis-raet, en de Keuken.

A bed, een bedde.
Sheets Lakens.
Coverlet. Dekſel.
Blankets, Dekens.
Pillows, Oor-kuſſens.
Bolſters, Hooft-peulen.
Curtains. Gordynen.
Cradle, Wieg.
Chamber-pot, Chamber-veſſel, Water pot.
A Couch, bedſtead, een Bedstede/ Ledekant.
The teſter, 't bervemelte van't bedde.
A chair, jonſtool, een stoel.
A warming-pan, een beddepan.
Cuſhions, Kuſſens.
Table, Tafel.
Preſſe, Pers.

A Cof-

A Coffer, a Chist, een kist.
Cloak-hanger, een Kap-stok
A fan, or flabel een waeper
Looking-glas, Spiegel.
A broom, een besem.
A ladder, een leer.
A killer, tub, een tobbe.
Fire-yron, brandt-yser.
A sive, een seef.
Bellows, Blaes-balk.
A Chaldron kittle, een ketel
A hake, hang-yron, hang-yser.
A Cullender, een koel-vat.
Scummer, schuim-spaen.
A spoon, een lepel.
A tunnel, een trechter.
A pot-ladle, een pot lepel.
Spete, Spit.
A Jack, een Spit-wender.
Morter, Vysel.
Pestle, Stamper.
Latch-pan, dripping-pan braedt pan.
A little rake, een ryfje.
A gridiron, rostern, een rooster.
Trivet, treeft.
Tonges, a pair of tonges, Tang.
An ash-pan, fire-shovel, een Pan-schop/Asch-schop Vuer-schop.
A basket, a mand, een korf.
Paile, Water-emmer.
A map, een dweil.
Clot-brush, Kleer-besem.
Chaffing-dish, Confoor.
Stoat, Stoof.
Bords jointed together, a serene, een scherm.
A match, broch, een swavel-stok.
An Oil-pot, een Olp-pot.
Soap, Seep.
Turf, Turf. Wood, Hout.
A fagot, een rysbos/mussaert.
Charle-coal, houts-kool.
A coal of fire, een kool vuers.
Cinders, ashes, assche.
Ash-pan, Aschschup/ or asschup.
A nail, een spyker.
Hammer, Hamer.
Pincers, Nyptangen.
A pair of pincers, een nyptang.
Vessels of Silver, Sulver Schotel-werk.
A bason, een becken.
Pot-hooks, pot-haken.
A rubbing brush, een borstel
A plate, a platter, een schotel
Trencher, Tafel bord.
Knife, Mes.
Chopping-knife, Hak-mes.
Candle, Kaers.
Candle-stick, Kandelaer.
Spectacle, Bril.
Snuffer, a pair of snuffers, Snuiter.
Table-cloth, Tafel-laken.
Napkins, Servetten.
Towel, Handt-doek.
A lackey, schenk tafel.
Beer Bier.
Wine, Wyn.

Vin-

Vineger, Wijn-edik/ afijn.
New wine, Moſt.
Claret wine, Roode wijn.
Sek, Spaenſche wijn.
Muſcadine, Muſcaedelle wijn.
Pottle. Kanne.
A glaſſe, een glas.
A glaſſe of wine. een glas wijn.
Gobler, Beker/ kroes.
A bottle. glas bottle, ſtone bottle, vleſch.
Bread, Broodt.
White-bread, Witte broot
Grated bread, geraſpt broodt.
Biſket, Beſchuit.
Bread-basket, Broodt mand.
Finger-bread, Peper-koek/ ofte ſoete-koek.
A Vinegar-bottle, een Afijn-vleſch.
Butter. Boter.
Cheeſe. Kaes.
Eggs, Eyeren/ eyers.
Salt, Sout.
Sugar-box, Suiker-doos.
Spice-box, Kruit-doos.
Pudding, Worſt/ beuling

Of Fleſh, and Fiſh.
Van Vleuch en Viſch.

Fleſh, Vleis.
Bacon, Spek.
Muſtard, Moſtert.
Smoakt-fleſh, Rook-vleis.
Beef, Rund vleis.
Pork, Varkens vleis.
Mutton, Schapen vleis.
Veal, Kalfs vleis.
Lambe, lambes-fleſh, Lams vleis.
Veniſon, Wilſoen.
Roaſt meat, Gebraedt/ gebraden vleis.
Broiled meat, Rooſter-gebraed.
Boil'd meat, Geſode vleis
Stags fleſh. Harten vleis.
The fleſh of a doe, 't vleis van een hartin.
Kids fleſh, Geitjes vleis.
Goats fleſh, Bocken vleis.
Potage. Potſpijs.
Fiſh, Viſch.
Codfiſh, Cabeljau.
Poor Iohn, Abberdaen.
Stocke-fiſh, Stokvis.
Haddock, Schelvis.
Whiting, Witting.
A Quaviver, Pieterman.
Smelts, Spierling.
Salmon, Salm.
An Aloſe, een Elft.
A Thorn-back, een Roch.
Makarel, Makreel.
Lobſter, Kreeft.
Soles, Tongen.
Plaice, Schollen,
Buts, Bot.
Sand-aps, Scharre.
Herring. Haring.
Red-herring, Botking.
Oiſters. Oeſters
Muſſhels, Moſſelen.
A Whale, een Walvis.

pike.

Pike, Pickeral, Snoek.
Perch, Baers.
Trout, Truit.
A barble, een barm/barbeel
Bream, Braeſſem.
Carpe, Karper.
An Eel, een Paling.
A Creaw, een Ael.
Congre, Zee-ael.
A freſh frog, een Kikvorſch
Shrimps, Garnaet.
Crabbes, Krabben.
Gurnards, Steur-krabbē.

16. *Of Beaſts, and Fowles,* Van Beeſten, en Vogelen.

An Eliphant, een Olifant.
Camel, Kemel.
Lion, Leeuw.
Lioneſs, Leeuwin.
Tiger, Tyger.
Wolf, Wolf.
A Buk, een Hart/ hert.
A Doe, een Vas.
Horſe, Paert.
Mare, Merrie.
A Gelding, een Ruin.
A ſtone Horſe, een Hengſt.
A Coult, Colt, een Veulen.
Mule, Muil Eſel.
An Oxe, Os/ Oſſe.
Cow, Koe. A bull, een ſtier
Calfe, Kalf.
A ſheep, mutton, een ſchaep
Lambe, Lam.
A Goate, een Bok.
A kidde, een Geitje/ Bokje.
Hog, Verken.
Ape, Simme/ Aep.
Pig, Sucking-pig, Bigge.
A boar, wild ſwine, een wilt ſwyn/ wilt verken
Fox, Vos.
Hare, Haes.
A Rabbet, een Konijn.
A Dog, een Hondt.
Cat, Katte.
Water-Dog, Water-Hont
Grey hound, Haſe-windt
A Tumbler, een Patrys-hondt.
Rat, Rot.
Mouſe, Muis.
An Eagle, een Arend.
Larke, Leeuwrik.
Patridge, Patrys.
Pheaſant, Feſant.
Storke, Ooevaer.
A Cock, een Haen.
Hin, Hen.
Pullet, Hoen.
Chickin, Kieken.
A Capon, een Kapoen.
Turkey Cock, Kalkhoen
Turkey Hin, Kalkhoen Hen.
A Duk, een Endt-vogel.
Raven, Kraven.
Crow, Krap.
Cuckow, Koekoek.
A Faulcon, een Valk.
Heron, Reiger.
A Swan, een Swaen.
A Gooſe, een Gans.
Pea-cock, Paeuw.
Pea-hin, Paeuw-hen.
A Fowl, een Vogel.

Finch

Finch, Vink.
Sparrow, Muſje.
Snipe, Snip.
Magpy, Exter.
A Bat, een Vleermuis.
A Pigeon, een Duive.

17. *Of Meaſures, and Weights.* Van Maten, en Gewichten.

An Elle, een Elle.
A yard, een guarden.
Half an el, een half elle.
A quarter, een vierendeel.
Half a quarter, een half vierendeel.
A neile, een talie.
A ſpan, een ſpan vreet.
A hand-breth, een hantvreet
An Inch, een Duim.
Hundred pound, honderd pondt.
A weight, een gewicht.
The ſcale, balance, de waeg.
A pound, een pondt.
Half pound, half pondt.
A quarter, een vierendeel
An ounce, twee loot / een once.
Half an ounce, een loot / halve once.
A meaſure, een maet.
A laſt, een laſt.
A buſhel, een ſchepel.
Old-weight, Goudt-gewigt.
A quart, twee pinten.
A pinte, een pinte.
Half a pint, een half pintje
A quarter of a pinte, een mudderje / uperken.
A pace, een ſchreed.
A mile, league, een mijle.
An aire, een mergen.
A furlong, 't achſte deel van een Engelſe mijl.
A hand-ful, een hand-vol.
A Journey, een dag reiſens

18. *Of Writing*, Van Schrijving.

A book, een boek.
Paper, Pampier.
Inck, Inkt.
Cotton, Katoen.
Penns, Pennen.
Pen-knif, Penne-mes.
A whet-ſtone, wet-ſteen.
A rular, een liniael / rpe.
A pair of Compaſſes, een Paſſer.
A ream of paper, een riem pampiers.
Ruled paper, Gelinieert pampier.
A quire of paper, een boek pampier.
Sheet of paper, een blaet pampier.
A table-book, een memorie boek.
A ſlat, een lepe.
A ſlat penne, een griſt / een griffie.
Sponſe, ſpons / ſpongie.
A ſtandiſh, een ſchrijf-koker
An Inkhorn, een Inkt-koker.

Wax, Was.
Sealing wax, lak.
Wafers, Ouweltjes.
A ſignet, ſeal, ſignet.
A deske, leſſenaer.
Sand, Sant.
Parchement, Franchijn.

19. *Of Mans apparel,* Van Mans kleeren.

A Cloake, een Mantel.
The doublet, het wambais
The britches, de broek
The ſtockings, de kouſſen
Silk ſtockings, zijde kouſſen.
Worſted ſtockings, Sayette kouſſen.
Halfhoſe, halve kouſſen.
Garters, kouſſe banden.
Boots, Laerſen.
A Iack, knecht/of een houtje om de laers me'e uit te trecken.
A pair of ſpurres, een paer ſpozen.
Shoes: or a pair of ſhoes, de ſchoenen/ of een paer ſchoenen.
Spaniſh leather ſhoes, ſpaens lere Schoenen.
Dry leather ſhoes, neats leather ſhoes, droog lere ſchoenen.
Pantoblers, ſlippers, mullen
Shoe-ſtrings, ſchoen-banden/ ſchoen-linten.
Points; neſtelingen.
The forniture of ones apparel, de ſtoffering van een kleet.
A waſt-coat, een hembrock
A pair of drawers, een paer onder-broeken.
A pair of ſocks, een paer ſocken.
Of linnen, van linnen.
Of woollen, van wollen
Waſh't linnen, gewaſchen linnen.
Cloth, wolle Laken
Silke Cloth, ſilks, ſijde Laken
Serge, Sargie.
A Coat, or Caſſake with hanging ſleeves, een mantel met hangende mouwen
A Coat with buttons, een Rok met knoopen.
The leinings, de voeringhe
Buttons, Knoopen.
A morning-gown, een nacht-tabbert.
A buff-coat, een buffelen Kolder.
A ſcarf, een ſluyer.
A neck-ſcarf, a neck-band een dasje.
A garment a la mode, een kleet op de mode.
A band, een bef of kraeg
A band with lace, or a lace band, een bef met kant
Cuffes, poveretten/of puijetten.
Gloves, hand-ſchoenen.
A girdle, een riem.
A Caſtor, een Haſtoor-hoet
A hat, a felt, een hoedt.

A

hat-band. een hoed-band
hat-band with ribbands, een hoed-band met lintē
ſword, een ſwaerdt.
nd dagger, een ponjaert.
ſhirt, een mans hembt.
alfſhirt, half hembt.
night-cap, eē nacht-mutſ
linnen night-cap, een linnen nacht-mutſ.

2. *Womans apparel,* Vrouwe kleederen.

Gown, een Tabbaert/ een Beupen.
ſilk Gown, een zijde Tabbaert/of zijde beupē.
Curtle, or upper-Coat, boven-Roſt.
under-Coat, or petticoat, onder-Rok.
pair of bodies, geſtikt lijf.
aſt-coat, een lijf-rok.
laited Cloak, een geploit Mantelt je.
-lewels, pendants at the ear, Pendanten aen Oor.
gs, Ringen.
en, Lijnwaet.
on, Boom-wol.
ock, ſhift, een Vrouwe hembt.
pron, een Schoztelleet.
andkerchiffe, eē neusdoek.
-cloth, hals-doek.

Neck-handkerchiffe, neusdoek om den hals.
Drawers, Dooz-mouwen.
Coife, Mutſe/ bulle.
Cap, Kap.
Neck-lace, hals-band.
Bracelets, arm-ketenen.
A ſcarfe, vaile, ſluper/ falie.
Thrid, garen. Thread, draet
Needles, naelden.
Pinns, Spelden.
Pin-cuſhion, Spelde-kuſſentje.
A pair of ſiſſers, ſchaertje.

21. *Of Trees, and Fruits,* Van Boomen, en Vruchten.

A tree, een boom.
A root, een wortel.
The ſtem, trunk, de ſtam.
A bough, branch, een tak.
A twig, een rijſje.
The bark, de ſchozffe.
A knot in a tree, quaſt/ boom quaſt.
The pith, 't pit.
A leaf, een blaet/ loof.
A knop, a bud, een knoop.
Bloſſom, bloeſſem.
A tree that bloſſoms, een boom die bloept.
Fruit, vzucht.
A fruitful tree, een vzuchtbare boom.
A barren tree, een vzuchtlooſe/ of onvzuchtbare boom.
An oke, een eiken boom.

An acorn, een eeckel.
Apple tree, Appel-boom.
An apple. een appel.
Pear tree, pere-boom.
A pear, een peer.
A quince-apple, een quee-appel.
Quince-peares, or quinces que-peren.
Cherry tree, kerſſe-boom.
A cherry, een kers.
Plum-tree, A prune tree, } Pruim-boom.
A plum, a prune, een pruim
An aſhe, eſſe-boom / eſſche-boom.
A beech tree, beuken-boom
A poplier, popel-boom.
Linden, or teil tree, linde-boom.
A willow, or ſallow, wilge-boom.
Pine tree, ſparre-boom / denne-boom.
A Cipreſſe, een Cypreſſe-boom.
A vine, een wijngaert.
A cluſter of grapes, een troſſe / een tros druiven.
Grapes, druiven.
Oranje tree, Oranje-boom.
An orange, een Oranje-appel.
Medlard tree, miſpelboom
A medlar, een miſpel.
Mulberry tree, moerbeſſe-boom.
Mulberryes, moerbeſien.
Abricock tree, Abricoos-boom.
An abricock, een Abricoos
Peach tree, Perſick-boom.
A peach, een Perſik.
Figge tree, Vyge-boom.
A Figge, een Vyg.
Nut tree, Note-boom.
A walnut, een ocker-noot
A heſel-nut, een haſe-noot
haſel-noot.
A heſel, een haſelaer / haſeler / haſel-noot boom.
Elder tree, Vlier-boom.
Amond-tree, Amandel-boom.
Gooſeberry-tree booſ-ſen-boom.
Gooſe berryes, kruis-booſn beſien.
Baſtard corinths, currans ribes, aelbeſien.
Lemmons, Lamoenen.
Poom citrons. Citroen.
Cheſtnuts, kaſtanien.
Spaniſh cheſtnuts, ſpaenſche kaſtanien.

22. *Of hearbs, and flowers.*

Van kruiden, en bloemen.

Peaſe, Erten / Erwten
Peaſe in the huls, peiten 't ſaet in legt.
Peaſe without peel, or ſkin peulen ſonder ſchil
Beans, boonen.
Turky beans, or beans of Rome, Roomſche boo-

arlik, Look.
nyons, ajuin:
eeks, Bies-look.
raw-berryes, aerdbesien.
reddish, een radijs.
urneps, Rapen / knollen.
abbadges, buis-koolen.
colly-flower, een blom-kool.
inage, Spinagie.
ladt, Salaedt.
ettice, latouw.
eafed, or headed lettice, krop-salade.
rtichockes, artisocken.
peragrasse, asperge.
rrots, roots, wortelen/ peen.
rsenips, pijnstenaken
ayfort, peperwortel.
rseleyn, porcelein-kruit/ porstelein.
e, wijn ruit/
hervil kervel.
rceley, parsley, Peter-celie.
tes, beete.
mp, hennip.
x, vlas.
y, hoop.
mkins, Pompoenen.
reil, suerkel
semary, Rosmarijn.
rgerum, mariolein.
cucumber, koncommer.
sope, Ysop.
p, hop.
ormwood, Alsem.
is, Anijs.

Finckel, venkel.
Tobacco, Toebak.
Toad-stools, padde-stoelen.
A Thistle, een Distel.
Muskmelion, Meloen:
Flowers, Bloemen.
Lillyes, Lelien.
Clove Gillaflowers, Angeliers / Angelieren / Genoffelen / Teste-bloemen/ (or Gilofer)
Roses, Rosen.
Dasies, Mateliefjens.
Gold cuppes, or golden knaps, butterfloures, or batchelers buttons, boter-bloemen.
Marigoldflowers, goulds Gouts-bloemen.
Blew, or blue bottles, koorn-bloemē/ baeuwe bloemties/die in't koorn staen
A nosegay, or posey, een ruikertje / ofte bundeltje bloemen.

23. *Of all sorts of Colours*
Van allerhande Coleurē

Scarlet, Scarlaken.
Crimson, Karmosijn.
Red, Root.
Incarnation, Incarnaet.
Yellow, Geel.
Pale, Bleek.
White, Wit.
Green, Groen.
Licht green, licht groen.
Sea green, zee groen.

Sad green, donker groen.
Graſſe green, gras groen.
Orange, Oranjen.
Black, Swart.
Gray, Grijs.
Blew, Blaeuw.
Violet, Paers.
Fleſh colour, Vleis coleur
Colour like the dawning of the morning, Coleur gelijk 's mozgens de Son begint op te gaen.
Coleur like fire, Koleur als 't vuer.
Purple, Purper.
Skie colour, azure, Hemelsblaeuw.
Licht ruſſet, licht graeuw.
Sad ruſſet, donker graeuw.
Dyed in the wool, in de wolle geverſt.

23. *Of Warlike men.* Van Oorlogs Volk.

The General of the Leger, or army, den Generael van't Leger.
Lieutenant General, Luitenant Generael.
Major General of the army, Majoor Generael van 't Leger.
The great Maſter of the artillery, den Groot-meeſter van de Artillerye / 't Geſchut.
Commiſſary of the munition of warre, Commijs van den trein van Oorlog.
A Conquiſitor or Commiſſioner of the Munſterings, Commiſſaris van de monſteringen.
The Provoſt General of the Army, de Geweldige Generael van 't Leger.
Colonel, Coznel.
Lieutenant Colonel, Luitenant Coznel.
Captain, Capitein.
Lieutenant, Luitenant.
Enſign, Vaen-drager.
Sargent, Sergiant
Quarter-Maſter, Quartier-Meeſter.
The Provoſt of the Regiment, Geweldige van 't Regiment.
The ſcribe, Clarke of the Company, Schrijver.
Corporal, Cozporael.
A Gentleman ſoldier, Adelbozſt.
The army, 't Leger.
A combat, een geveght ſlag.
An aſſault, een ſtorm/ aenval.
Chirurgion, Barbier.
Pioneer, Graver.
Drummer, Tambo Trom ſlager.
Victualer, Boetelaer.
Proviſion, victuals, ſpijſe
Cunner, Canonnier, C ſtapel.

A M

A Muſqueteer, een Muſquettier.
A Pikeman, een Piekenier.
A corcelet, Harneſſe, een Harnas.
A Canon, a gun, een ſtuk Geſchut.
A buller, een Kogel.
Cartages patronen / of Hardoeſen.
Archers, Sergianten / of Hapſcheerders.
Infantery, foot-ſoldiers, Voet volk.

24. *Of the Cavalery, (belonging to a Regiment of Horſe-men, or Troupers.)* Van de Ruitery.

The General of the Horſe, (*or of the Horſe-men*) de generael van de Ruiterp
The Lieutenant of the Cavalery (*or the Horſe.*) de Luitenant van de Ruiterp.
Commiſſioner of the Horſe, Commiſſaris van de Ruiterp.
Colonel of a Regiment of Horſe (*or Troupers,*) een Colonel van een Regiment Ruiters
Cornett een Cornet / die de Standaert voert.
Trumpeter, een Trompetter.
A Trouper in compleat Harneſſe, een Ruiter in volle Harnas.
An Harquebuſſer, een Ruiter met een lang Roer.
A Dragonner, licht gewapent Ruiter.
Cavalery, Horſe-men, or a Troupe of Horſe-men, Ruiterp.

25. *Of Navigation,* Van de Scheeps-vaert.

A ſhip of warre, a man of warre. Oorlog ſchip.
A ſhip, een ſchip.
A ſhip-maſter, een ſchipper
The captain of a ſhip, de Capitein van een ſchip.
The Lieutenant of a ſhip, de Lieutenant van eē ſchip
Marriners, ſeamen, bootsgeſellen.
The provoſt. de pzovooſt.
The boyes. de jongens.
The Cabin-boy, de Kajuitjongen
The cook, de kok.
The keel of the ſhip, de kiel van't ſchip.
The ſails. de ſeilen.
The cordage. de touwen of het wandt.
The miſſin. de fok.
Afore the wind. vooz de windt.
Againſt wind, tegens de windt.
The helm, or the rudder of the ſhip, 't roer van het ſchip.

The ancker, 't anker.
To navigate a ship, a vessel, varen.
An haven, een haven.
A Pilote, een Piloot.
Masters mate, Stierman.
A Gallery, een Galderye.
A Galleye, een Galleye.
A Fleet, een Vloot.
The blocks, de blocken.
The foremost part of the ship, or the bough, het voorste van 't schip/ of de boeg.
The fore-castle, 't Voorkasteel.
The hindmost part of the ship, the stern. het achterste van het schip.
The great cabin, de groote Hajuit.
The gunners cabin, or gun-room, de Konstapels Hajuit.
The hatches, 't overloop/ de luichen.
The gunnes, het geschut.
The compasse, 't Compas.
A sane, or flag, een vlagge.
Cables, kabels.
A Pirate, een Roof schip.

26. *Of Number.* Van't Getal.

One, een.
Two, twee.
Three, drie.
Four, vier.
Five, vijf.
Six, seg.
Seaven, seven.
Eight, acht.
Nine, negen.
Ten, tien.
Eleven, elve/ elf.
Twelve, twaelf.
Thirten, dertien.
Fourten, veertien.
Fiften, vijftien.
Sixten, sestien.
Seventen, seventien.
Eighten, achtien.
Nineten, negentien.
Twenty, twintig.
One and twenty, een-en-twintig.
Twenty and two, twee-en-twintig.
Twenty and three, drie-en-twintig/ &c.
Thirty, dertig.
Fourty, veertig.
Fifty, vijftig.
Sixty, sestig.
Seaventy, seventig.
Eighty, tachtentig.
Ninety, negentig.
Hundred, honderdt.
One hundred, een honderd.
two hundred, twee honderd.
three hundred, drie honderd.
Four hundred, vier honderd.
Five hundred, vijf honderd.
Six hundred, ses honderd.
Seaven hundred, seven honderd.
Eight hundred, acht hönderd.
Nine hundred, negē hönderd.
Thousand, duisend.

Three thouſand, drie duiſēd
Five thouſand, vijf duiſend.
A thouſand thouſand, or a Million, duiſend mael duiſend / of een Millioen / &c.

27. *Of diſpoſitive number or of number, appertaining to order.* Van het Stel-getal.

The firſt, de eerſte.
Second, tweede.
Third, derde.
Fourth, vierde.
Fifth, vyfde.
Sixth, ſeſte.
Seaventh, ſevende.
Eight, achtſte.
Nineth, negenſte.
Tenth, tienſte.
Eleventh, elfſte.
Twelfth, twaelfſte.
Thirteenth, dertienſte.
Fourteenth, veertienſte.
Fifteenth, vyftienſte
Sixteenth, ſeſtienſte.
Seaventeenth, ſeventienſte.
Eighteenth, achtienſte.
Nineteenth, negentienſte.
Twentieth, twintigſte.
Thirtieth, dertigſte.
Fourtieth, veertigſte.
Fiftieth, vyfftigſte.
Sixtieth, ſeſtigſte.
Seaventieth, ſeventigſte.
Eighthrieth, tachtentigſte.
Nineteth, negentigſte.
Hundreth, honderſte.

Two hundreth, twee honderſte.
Three hundreth, drie honderſte.
Four hundreth, vier honderſte.
Five hundreth, vijf honderſte.
Six hundreth, ſes hönderſte
Seaven hundreth, ſeven honderſte.
Eight hundreth, acht honderſte.
Nine hundreth, negen honderſte.
Thouſandth, duiſenſte / &c.

28. *Of ſmall living Creatures.* Van kleine Gedierten.

A bee, een bie / bietjen.
A waſp, een Weſpe / Hozentozen.
A horner, Hozmſel / Hozſel.
A butterfly, kappelletje.
A painted butterfly, ſchoenlapperrjen.
Vlinder, pepel.
A fly, een Vliege.
Dogfly, gnat, midg, muggetje.
A Piſmire, Ant, or an Enmot, Miere Pieſemme / Pismiere / Mierſepke.
A cheeſe-lippe, een Piſſebedde / ſeuge.
A Mole, or a Moule, Mol.
A Field-mouſe, een Veldtmuis.

A Louſe, een luis.
A flea, een Vloop.
Wall-lice, Weeg-luiſen / Wand-luiſen.
A Worm, een Wozm.
An Earth-worm, een Aerdt wozm/pier/ pier-wozm.
A Spider, een ſpinne.
A graſſehopper, ſpzinkhaen
A Weeſel, or Weaſil, Weſel/ Weſeltjen.
A Firret, een Fret / Fozet.
A Frogge, a little Frog, Wozſchken.
A Toade, een Padde.
An hand-worm, a mite, ſiere/ ſiertjen.
The black-fly, called a Beetle Kever.
Locuſt, Spzink-haen.
Palmer-worm, Rupſe / Ruepſene.
Canker-worm, Kever.
Caterpillar, graſie-worm, Kruidt wozm.
A Silk-worm, Zy-wozm.
A Viper, Adder, Adder.
An Hedg-hog, an Irchin, een Egel.
A Porcupine, een hyſer Verſken/ Swyn-egel.

29. *Of words that are Contraries.* Tegenſtrijdige woordetjens.

Good, goet.
Bad, ill, quaet.
Of the beſt, van 't beſte.
Beſt of all, alderbeſt.
From evil to worſe, van quaet tot erger.
Wiſe, prudent, wijs.
Fool, foolish, unwiſe, gek/ ſot/ dwaes.
Great, groot.
Little, ſmall, klein.
Honeſt, vzoom / eerlijk / eerbaer.
Diſhoneſt, onvzoom/ oneerlijk.
Vertuous, deugdelijk.
Vitious, ondeugent/ deugniet.
Groſſe, dik/ grof.
Slender ſmal.
Tender, teer.
Fat, vet.
Lean, mager.
Subtile, loos/ ſubtijl.
Simple, ſlecht.
Crafty, loos.
Ninny, innocent, onnooſel.
Friend, vziendt.
Foe, enemy, viandt.
Agreeable, aengenaem.
Diſagreeable, onaengenaem.
Modeſt, tuchtig.
Immodeſt, impudent, ontuchtig.
Lawleſs, rechtloos.
Audatious, ſtout.
Fearful, onſtout/ bloo.
Seducer, verleider.
Leader, leider.
Righteous, rechtveerdig.
Unrighteous, orechtveerdig.
Equality, billikheidt
Inequality, onevenheidt.
Evitable, vermijdelijk.

Inevitable, onvermijdelijk.
Acceptable. aenneemelijk.
Unacceptable onaenneemelijk.
Rational, redelijk.
Absurd, ongerijmt/plomp. sonder reden.
Long, lang.
Short. kort.
Neer, hard by, close by, naby
A farre of, verre van daen
So neer, soo na.
So farre, soo verre.
Large, wide, wyeedt/wijdt.
Strait, narrow, eng/ smal.
Humble, nederig.
Proud, hoovaerdig/trotts.
Meek, sachtmoedig.
High minded, hoogmoedig.
Free, vry.
Servil. gedienstig / slaefachtig.
Faithful, getrouw.
Unfaithful, ontrouw.
Discover, reveal, ontdecken
Discovering, discovery, revelation, uncovering. ontdecking/ openbaring.
Conceale, cover, decken.
Concealement, covering. hiding, decking/ verheling
Beautiful, fair. schoon.
Deformed, ugly, uncomely, leelijk.
High, hoog.
Low, laeg.
Honorable, eerlijk.
Dishonourable, oneerlijk/ oneerwaerdig.
Considerate man, een bevroetsaem man/
Inconsiderate, onbevroetsaem/ stout / ruikeloog.
Witty. vernuftig.
Silly, onvernuftig.
Understanding, intelligible, verstandig.
Ignorant, onverstandig.
Lovely, minnelijk.
Hateful, hatelijk.
Humane, beleeft.
Churlish, inhumane, barbarous, onheus / boers/ onbeleeft.
Green wood, groen hout.
Dry wood, vroog hout.
Full. vol.
Empty, idle, ydel/ leeg.
Rich. rijk.
Poor, arm.
Fruitful, vruchtbaer.
Steril, barre, onvruchtbaer.
Happy, geluckig.
Unhappy, unfortunate, ongeluckig/ rampspoedig.
Miserable, rampsalig.
Joyfull, glad, blijde.
Sorrowful. vroevig.
Pleasant, geneuglijk.
Unpleasant. ongeneuglijk.
Merry, jocund, vrolijk.
Sound, in health. gesondt.
Healthy, healthful, wel te pas / lustig / al lustig.
Sick, ill, weak. kranck / qualijk te pas.
Life. leven.
Death, doodt.

30. *Opprobrious names*, or *ignominious disgraceful termes.* Smadige en schamperachtige namen, ofte oneerlijke schand-namen.

A Knave, Guite/ bengel.
A Rogue, Schelm / Fielt/ Rabaut/ Boeve.
Traytor, Verrader.
A Theef, een Dief.
An high-way rogue, een Struikroover/ Straetschender.
A Robber, a Pyrate, een Roover/ Zee-roover.
A Cut-purse, een Beurse snyder.
A treacherous man, een verraderlijk man.
A bold fellow, een stout onbesuist kaerl.
A pander, a Ruffian, een Hoere-waerdt.
A cuckold, horen-drager.
A Cheater, een bedrieger.
An Impostor, een beuseler.
A Ravisher of Virgins, een schoffierder / of Maegden schender.
A Vagabond, een Landtlooper.
A Whore-master, een Hoere-voogt.
A Whore-munger, a Whore-hunter, een Hoereerder/ een Hoeren jager.
A Lyar, een leugenaer.
A bastard, een Hoere-kint.
A lazy fellow, een leupaert.
A Drunckard, een dronkaert.
An Atheist, een Atheist.
An Hereticke, een Ketter.
A Iuggler, een guichelaer/ guicheler/ kokeler.
A cunning Fox, een slimme Vos.
A Glutton, een Vraet.
A sordid fellow, een Vrek.
A Slanderer, een Naemschender.
An Infidel, een ongeloovig mensch.
A Covetous wretch, a chuck, een gierigaert/ een rekel.
A Wretch, guit/ deug niet.
A wretched fellow, een deerlijk gesel.
An unthankful wretch, een ondankbaren rekel.
A Carraine. een Karonje.

To the Scorner.

If I despis'd, be in thine eyes;
That so you cannot see,
What need there is of me;
This' sturbs me not: for [illegible] denyes.
A Dog much better is,
Then breathless Lioniss.

F I N I S.

Page 102. *of the First Part I promised to interpret the unexpounded words, there in contained, which we will now performe from Page to Page: as followeth.*

Pag. 103, van 't Eerſte Deel, beloofde ik de onvertaelde woorden, daer inne begrepen, te Vertolken, 't welk men nu vervolgens van Pagie tot Pagie doen ſal: als volgt;

Page 2.

Uſtice, gerecht / gerechtigheidt / rechtvaerdigheidt / recht.

Iade, een traeg oft leup paerdt.

Rejoyce, verheugen / verblijden / ſich verblijden / ende van blijdſchap ſingen.

Obiect, voorwerpinge / voorſtelling / voorhouding / een verwijting.

Iarre, verſchillen / verſcheiden toon ofte geluit maken / met malkanderen niet over een komen / twiſten / verſchelē / tweedrachtig zijn.

Iear, ſchimpen.

Verily, waerlijk / ſekerlijk / inmers / voeli.

Vertue, deugt / kraft.

Service, dienſt.

Vocation, beroep.

Vanity, ydelheidt.

Invent, vinden / uit-vinden / verſinnen / verſieren.

Vehement heftig / geweldig / krachtig / ſeer groot endr ſterk / hevig.

Vehemently, heftiglijk / grootelijk / ſeer.

Vexation, quelling / moeyten.

Vitious, gebreckig / gebrekelijk / ondeugdig / ondeugent / vuil / ſtinkende / geſcheyent / verdorven.

Vulnerate, quetſen / verwonden.

Viceroy, Onder Koning

Vice-regent, Onder-voogt / Onder ſtad-voogt / Onder-rijkr voogt / Onder Kuwaert / Onder-beſtieroer.

Pagie 3.

Mal / laſcivious, petulant. a fool, foolish, without wiſdom that hath no grace,

that hath no pleasant fashion in words, or gesture, mad, witless, foppish.

Mael / a space of time: as **eẽmael**/**een etmael**/once, one time, **tweemael**/twise, two times: **meen gmael**/ often, often times, many times: **nademael dat**/ after that, afterward, since that: for as much as,

Mael / i. e. a Consort, a Companion. hence.

(**Een Gemalinne** / a Wife.) it sign: also, repast, pasturing, feeding, meat, or an eating, an drinking together: as **noenmael**/**avontmael** / &c. it signifies also a mool, note, or spot.

Mag/ I may, or can.

Maeg / kin, ally of the same blood, and the stomack.

Sag/ I saw.

Saeg / or **zaeg**/ a sawe, a shingle, or flat of the earth.

Tal / Number.

Tael / talk, tongue, speech: as, **syn's Moeders tael** / his Mothers tongue, or speeech, **ons Lants tael**/ our Country speech.

Man/ a Man, a husband.

Maen/ the Moon.

Ben I am.

Been/ a bone, a leg.

Schel/ a Shel.

Schoel/ oblique, squint.

Tellen / to tell, or number.

Teelen/ to gender, begit, produce, procreate.

Heft, the hilt, haft, or handle of a weapon, knife, or tool.

Heeft/ he hath.

Wet/ a Law.

Weet/ the hearb woad.

Blik / a thin plate, or leaf of silver, or other metal, as latten

And a wincking, or twinckling with the eye: as **een oogenblik**,

Blyk/ from **blijken** / to manifest. to make appear, to seem, to shew,

Min / love, and lesse: as, **niet min**/ not lesse: **niet te min**/ nevertheless.

Myn/ mine.

Sin/ or **zin**/ a sense.

Syn/ or **zyn** / his, to be.

Win/ a Country husbandman, a Clown, also: to gain. **ik win wat** / I gain somewhat. **gewin**/ gain.

Wyn/ wine.

Swik / a broach, or spit of yron, or wood. an awger, piercer, or wimble, a twiges, a rodd or scourgstick.

Swyk / lack, poor, sowping, defect, failing.

Bos/ a Wood, a Bush.

Boos/ wicked, perverse, maliguant, peevish, evil.

Bos/

Los/ looſe, free without care.

Loos/ empty, vacant, wanting, poor, needy, deſtitute: expreſſed by leſſe/ in Engliſh when it comes in the end of a word: as,

Godtloos/ geldtloos/ eerloos/ trouloos/ Vaderloos/ machtloos/ vriendtloos/ &c. i. e. Godleſs, moneyleſs, &c

It ſignifies alſo: to be ſly, crafty, wyly, ſubſtil, like a fox, witty, wary, prudent.

Bot/ a fiſh, called *a plaice*.

Boot/ a Boat.

Schot/ the out caſt, that which is caſt up, our out (as mire, and dirt out of the ſea.) *hence*.

Overſchot/ remnant. remainder.

Schoot/ a lappe, the boſome.

Hop/ the pate, the head

Koop/ ſale te koop ſtellen/ te koopſetten/ to ſet or expoſe to ſale. goeden koop zyn/ to be cheap, a good penner.

Dun/ thin, ſlender, lean, ſparing.

Duun/ a heathy place, the ſea-downs, a ſandy, or gravely place.

Aus/ a ſnittle.

Luus/ a louſe.

Mus/ or muſch/ a ſparrow.

Muus/ a Mouſe.

Hus/ huusſak/ or huushuik/ a robe made of wolves and dear ſkins.

Huus/ a Houſe.

Tus/ or tut/ tuſch.

Tuus/ at home, hy en is niet tuus/ or t'huis/ he is not at home.

Pagie 4.

Yeild, leveren/ geven/ voortbrengen/ overlaten.

Yoke, een Juk/ een Jok/ and hence, yoke fellow, een gehouwde Man/ ofte Vrouwe.

Yarne, Wolle garen.

Yeſterday, giſteren.

Yourney, een Reiſe/ een weg Reiſe.

Call, roepen/ namen.

Cry, een geroep/ gekryt/ gekerm.

Cloak. een Mantel.

Clock, een Horlogie/ Uerwerk.

Accord, verdrag, overeen-ſtemming/ vereeniging/ over een komſt

Crime, misdaet/ laſterſtuk/ ſchult.

Calamity, ellendigheidt/ gequel/ tegenſpoet.

Clemency, ſachtmoedigheidt.

City,

City, Stadt / Koopstadt.

Censure, bestrassing / toets / berisping

Hence, van hier heen.

Whence, van waer / waer van daen.

Race, een loop / the race of ones life, den loop eenes levens / ook orden / en vervolg / continuatie.

Face, aensicht / aengesicht.

Solace, vermaek / troost / belusting / verheuging / verblyding / solace / vertroosting.

George, Joris.

General, gemein / algemein.

Gingber, Gengber.

Gesture, gebaer / het gelaet / ende handeling / geveert / bootse / beweging / dragt.

Gelly, rinsel / ofte runsel.

Generation, geslachte.

Gentle, sacht / teer / week / tam / sachtmoedig.

Gorget, een halsdoek / of Vrouwe coliere / daer sy hare borsten mede decken / eenhals-wapen / hals harnas.

Gorgeous, cierlyk toegerust / toe-gemaekt / bereidt / ende kostelycke ciering.

Gyant, Reuse.

Gilofer, Nagel-bloem.

Gaole, Gevangenis / Kerker / Gevangen-Huis.

Goale, het einde van een yegelyk ding / een perk de prys diese behaelden als men worstelden / ofte te voet / ofte Paert / om eene in eene loop-bane liepen.

Gold, Goudt.

Gimlet, een boortjen.

Got, gekregen.

Graffe, planten / in-planten / enten.

Gravel, graveel.

Grammar, Letter-konst / Spraek-konst / tael konst.

Grain, Koren

Ground, de grondt / het landt.

Gain, gewin / winst.

Get, veekrygen.

Garter, een kousse-band.

Gulfe, diepte des waters

Gutter, een gote.

Hamper, een korf / ofte mande van wissen / ofte teen gemaekt.

Hand, een handt.

Hazard, gevaer / lot / avontuer / kants.

Husband, een gehouwt Man.

Husband-man, een die Landt-werk doet / een Landt bouwer, Landtman / Huis-man.

Have,

Have, te hebben.
Help, hulpe.
Hide, Hinde / 't Wijf van een Hert.
Hog, Varken.
Hart, or Stagge, Hart.
Chamber, Kamer.
Cherry, kers.
Chose, kiesen.
Children, kinderen.
Child, kindt.
Churle, Boer / een onbeleefden Vent / geflotenhertig / vreckig / oneerlijk / schandelijk gesel.
Church, Kerke.
Chicken, kieken / een kuirken.
Cholar, galle / toorn / gramschap / gele gal / galsucht / heet-bloedigheidt / oploopenheidt.
Cholarick, haestig gram / oploopent.
Choak, versticken / verworgen / versmachten.
Churn, een karne kerne / daer men boter in karent.
Chalk, krijt.
Which, welke.
Fetch, halen
Filch, stelen / weg-nemen / ontnemen / weg beuselen.
Stretch, recken / strecken / uit-strecken.
Welsh, Blas
Belch, gorspen / opruspenen / ruspenen / van de borst ofte mage worpen / syn hert ontlasten.
Wench, dienst-maegt / dienst-bode.
Laugh, lachen.
Draught, heimelijkheidt / privaet.
A draught of Beer, or Wine, een dronk Bier / of Wyn.
Enough, genoeg.
Daughter, Dochter.
Plough, Ploeg
Through, door / by.
Philosophy, Filosophye.
Physick, Medecyn / a Phisitian, een Doctor / een Medecyn-Meester.

Pagie 5.

Ja / Yea. Neen / Nay.
Jonst / or gunst / or gunste / favour.
Jegens / against, or unto; yet / somewhat, yetwes / ibid.
Jemandt / somebody.
Jegelijk / every one, all.
Jeugt / Youth.
Jewers / any where, somewhere, in someplace.
Jegenwoordig / present.
Vre / vrede / peace, te vreden zijn / to be still, or quiet, to acquiesse, not to be solicitous, to be content with his own, to be satisfied

sied in his mind, to desire nothing besides.

Ik bente vreden/it pleaseth me, I accept the condition, or proposal.

Te vreden stellen / to please, to pacify, to satisfy,

Vleesch/ Flesh.

Vyand/anenemy, vyantschap/ enmity, hostility.

Vreese / fear; vreeseloos/ fearless, dreadless.

Vrouwe/ a Wijf, a Woman, a Mistris.

Uure/ an Houre.

Schicken / to dispose, or order, to set in order.

Gelucken/ to happen, to thaunce, to have good success, to fall out prosperously.

Sulke / such. sulkx / so that.

Welke/ which.

Siel/ziel/ the soul.

Sael/ a Hall, a palace.

Soodanig/ such like, of the same sort.

Swijg/ silence, swijgt/ stil / be silent, hold your tongue, or hold your peace.

Swijm / onmacht / a swound.

Beswijmen/ beswijken/ to swount, to faint.

Godt/ God.

Gebodt / Commandment

Wort/ worden/ to be.

Geest/ a Spirit, a Ghost.

Woordt / a word, a sentence.

Page 6.

Add, toe doen/ by voegen / vergaderen/ op-tellen.

Bedd, bedde.

Chaffe. kaf

Gladd, verblijdt; verheugt.

Fedd, gevoedt.

Dogg, hondt.

Hogg, Swijn/ een Verken.

A dugge, de mammen/ borsten ofte uuder.

Legge, been/ shin, scheen.

Madd, dul / rasend/ uitsinnig.

Mudd, slik / modder/ more, meer.

Mugg, pannetje/ ofte kommetje daer men boter in smelt.

Padd, pak/ bundel/ bagagie.

Scoffe, schimp-woort/ spot-woort / ofte schimppen/ spotten.

Staffe, een stok.

Stuffe, stoffe:

Righ, reeden/ to rigg out a Ship, een Schip uitreeden.

Attempt, poogen/ onderstaen/

staen/ onderwinden/ bedrijven/ ondernemen.
Hymne, Lof-sang.
Come, kome.
Blesse, segenen/ blisse, salighеidt/ d'eeuwige segen.
Glasse, gelas/ glas.
Henn, een Hoen/ een Hinne.
Penn, een Penne.
Limme, een lidt.
Solemne, plechtelijk/ feestelijk/ hoogtijdelik.
Almighty, Almachtig.
Tongue, tong.
Plague, plaeg.
Rogue, schelm/ een straetschender een guit.
Hague, 's Graven-hage.
Prague, Praeg.
Condemn, veroordeelen/ verdoemen/ doemen/ verwijsen.
Receipt, ontfanging/ inneemsel.
Debt, geldt schuldt.
Brain, herssens/ brein.
Despair, wanhope
Fair, schoon/ liefselijk/ fraey/ hupsch.
Mountain, berg.
Sauce, sauce/ or sausse.
Laud, lof.
Applaud, verbroliken prijsen/ toe-juichen.
Authority, gesag/ geloofwaerdigheidt/ machtbebbing/ aensien/ macht/ achtbaerheidt/ overstaen.
Law, Wet.
I saw, ik sag.
Straw, Stroo.

Pagie 7.

Paert/ a Horse.
Swaerdt/ a Sword.
Baar/ or Baer, bare, present, apparent, plain, open, or naked, prompte.
Baer-gelt/ present mony, baer-geldt geven/ met baer-geld betalen/ to make prompte payment, to pay with ready mony.
Baer-hoofts/ i.e. bloots hoofts/ barre voets/ i. e. bloots voets/ bare-foot.
Swaer/ heavy, sad.
Hay/ a Dog-fish.
Kay/ a key, or wharfe.
Port, or haven.
Saey/ a kind of stuffe, made half of silk.
Maey/ maye/ a kind of worm, a cheese-worm.
And maey-tijdt/ mowing time.
Draey/ quickly, and a turn for turners work.
Draey-brug/ a turn-bridg, a bridg which turns upon a spindle.
Kraey/ a Crow.
Gaeuw/ quickespirited, lively, chearful.
Kauw/ a Caddow.
Snauw/ a taunt, a bitter speech,

ſpeech, a mock, a ſcoſſe, a nautions, ſnivle.

Flaeuw/ faint', **flaeuw-hertig**/ faint-hearted.

Blaeuw/ or **blaauw**/ blew.

Graeuw/ gray.

Paeuw/ a Pee-cock.

Geit/ or **gept**/ a goat.

Rein' repn/ clean, pure.

Klepn/ little.

Blepn/ a blain.

Heur/ her's.

Deur/ through, **deur-backen**/ through-bake, **deur bozen**/ to boor through, **deur-bzengen**/ to bring through to ſpend, or conſumne.

Deur gaen/ or **dooz-gaen**/ to go through, **deur-ſchijnen**/ to ſhine through, to be transparent, **deur-gaende twee Jaren**/ two continual Years.

Deure/ a dore. **deurken**/ a little dore.

Neus/ a Noſe.

Sleur/ a thing drag'd, or trail'd upon the ground, **een leur**/ a frivolous, trivial matter, a thing of no value.

Leur-werk/ a vain, unprofitable, vile, baſe, fooliſh trivial work.

Hence.

Een leur en een ſleur/ a trivial dirty thing.

Leeuw/ a Lion.

Schzeeuw/ **geſchzeeuw**/ a ſchrik, a ſchriking, a crying out, an outcry, a crying far a loud, a braying.

Sneeuw/ ſnow.

Ik ſie/ I ſee.

Hieuw/ I did hewe, from **Houwen**/ to hewe.

Nieuw/ new.

Soet/ ſweet.

Bloedt/ blood.

Goedt/ good.

Moeder/ Mother.

Bloepen/ to bloſſome.

Koepen/ Cows, or kine.

Roepen/ to row.

Beſnoeidt/ pruned.

Hop/ Hay.

Moep/ gay, fine, and handſome.

Soop/ a ſodd, a turf, a clod, a green turf of ſod.

Doop/ from **dopen**/ **ontdzieſen**/ **ontdopen**/ to thawe to relent, as Ice doth.

Sout/ Salt.

Goudt/ gold.

Hout/ Wood.

Strout/ **ſtoute**, bold, reſolute, luſty, cruel, arrogant, confident, diſdainful, proud, not fearful, undaunted, bold, hardy.

Quaken/ to ſcatter, or ſpread abroad, to diſperſe and publiſh, to diſſolve, or to croak like a toad, or frog, to gaggle, or cry like a goos, or to quackle like a quail.

Buut

Buer/gebuer/buerman/ Neighbour.

Buer-wyf/ a she neighbor.

Buet/ beuit/ spoile, boety.

Huur/ from huuren / to hire, dit huys is te huur/ this house is to let.

Muer/ a Wall.

Suur/ soure.

Leup/ lasy, slothful.

Steupten / to turn back, to turn away, to let, to recoile, to stop, or stay, to hinder, when a thing falls down, and can go no further, but recoiles, or to hit against the wall till it rebounds, to leap back, to rebound, to skip back, like a ball that returns from the wall.

Hence.

Niet steuiten / it a vailes nothing, it is good for nothing.

Stuiten/ i. e. pochen / to speak highly of himself, to glory, to boast, to boast vainly, to brag.

Fleuiten/ to whistle.

Beuit/ a doit, the eight part of a stiver.

Hups/ a house.

Mups/ a mouse.

Lups / a louse.

Hewers/ somewhere badge, teiken/ een Brygs-vaentjen/ or a badge, signet, signael.

Page 8:

Leave, oorlof/ verlof.

Creature, Creatuer.

Reason, reden/ redelyk verstandt/ vernuft.

Speak, spreken.

Heaven, Hemel.

Feel, gevoelen.

Seize, aen slaen/ bevangen/ to seize upon, de hand aen slaen/ aenveerden/ met de handt gryppen.

Receive, ontfangen.

Weight, gewicht.

Prey, een roop / roof.

Valley, een Dal.

People, Volk.

Ieopard, vasart / gewag/ angst/ vreese.

Ieuce, sap, natuerlike vochtigheidt.

Rheume, snot/ katharre/ loop van vochtigheidt uit de Herssenen.

Brew, brouwen.

Few, weinig.

Hewe, houwen.

Iew, een Bode.

New, nieuw.

Field, een velt/ acker.

Yield, op-geven / uit-leveren/ toe-stemmen.

Shield, schilt.

Friend, vrient.

Broad, breed.

boat,

Boat, een boot/ schuit.
Cloath, Laken.
Goale, einde van een loop.
Good, goedt.
Food, voedsel/ eetwaren.
Moon, de Mane.
Stool, een bank / setel
A joinstool, een vierkante langwerpige setel.
Ounce, een once gewicht
Gourd, een wonder boom / kauwoozde / kauwozde.
Mount, een berg / een uit-kijkende berg in der Zee.
To mount up, op-klimmen/ opstijgen.
Touch, aen-raken.
Cow, een Koe.
Sow, een seuge.
Choise uit-gelesen/keur
Oil, Olye.
Spoil, bederven / roof goedt.
Voide, ledig / ydel.
Destroy, verdelgen/ verwoesten / vernielen / uitroeyen.
Boy, jongen.
Ioy, vreugde.
Imploy, gebruiken/ in't werk stellen.
Due, dat een toe komt/ my due, myn recht / myn gerechtigheidt / dat myn toe-komt / his due, 't gene hem toe-komt.
Ensue, volgen.
Ensuing words, volgende woozden.
Pursue, vervolgen/ navolgen.
True, ware. Truth, waerheidt.
Fruit, vrucht/ ooft.
Fruitfull, vruchtbaer.
Buy, koopen.
Build, timmeren. a house wright, a ship-wright, een huis/een schepps timmerman.
Conduit, een water-leyding/ water-gelep.
Guile, bedzog.
Suite, bede/ een request/ versoek/ ook een pak/ als a suite of cloths, een pak kleeren.
Beauty, schoonheit/ blanck en klaer van aengesicht.
Crime, schuldt/ misslag/ missgreep.
Ease, gemak.
Glase, te verglasen.
Guise, manier / een gestalte/ gedaente.
Disguise, dek-mantel/ mom-kleederen/ momme/ mom-aensicht / een gheveynst gelaet/ een huichelgelaet.
Nose, Neus.
Please, behagen.
Praise, lof/ loven.
Twelve, twaelf.

Whose,

Whose, wiens.
Cheese, Kaes.
Chuse, uitlesen/uit-keu-ren/uit-sonderen.
Excuse, verschoonen / ontschuldigen.
Lose, verliesen.
Loose, los/ ontloffen.
Muse, overwegen / besinnen.
To muse, deliberate, beraedtslaen
Squease, squise, douwen / persse/ vrangen.
Use, gewoonte/gebruik.
Life, leven.
Give, geven.
Lives, leven.
A life, een leven.
Have, hebben.
Gave, gaf.
Move, roeren / beroeren /verroeren/ bewegen/ weg-doen/aen-raden/verwerken.
Slave, slaef.
Heave, heffen / werpen.
Grave, graf/ bedaegt.
Wife, Wives, Wijf/ wijven/ een gehoude Vrouw.

Pagie 9.

Goede/ good.
Moede/ weary, tyred.
Vrome/ honest.
Sone/ a Son.
Dag/ a day.
Dagelyks/ dayly.
Naem/ name/ a name.
Haet/ hatred.
Deed/ dede/ did.
Mat/ faint.
Mate/ a measure.
Moed/ the mind, spirit, the quick & lively vertue, or power of the mind, the affection, courage, confidence, and trust.
Moedloos / pusillanmious, faint-hearted, without courage.
Kussen/to kisse: een kusse / a Cushion. een oorkussen/ a Pillow.
Sinne / the mind, conception, a sentence, or opinion of the mind. the sence.
Vijf sinnen/ the five sences. (or senses.)
Wijsselijk/ wisely.
Geschendt / from schenden, to violate, te schande maken/ to bring one to shame, to vituperate, to dishonour, to defame, to stain ones honesty and credit, to corrupt & marre, schenden/ i. e. ter schande brengen margoen/ of vrouwen/ to deflower, or ravish, to dishonour Virgins, or Women.
Gedwaelt / strayd. err'd from the right way, to wander from the way, beschaemt / ashamed, eis-

schen/

schen / to aske, require, demand.

Landse/ Landish.

Gemeente/ Congregation.

Hoorden/ heard.

Aensien / to look upon, to behold, to vew ' to see, to respect, or regard.

Eerbaer/ honest.

Buerman/ Neighbour.

Gerechtigheidt / richteousness.

Ik en sal / I shall or I will not.

Page 10.

That, dat.

Thank, danken/ bedanken.

Thaw, dopen/uit-dopen.

Thack, thatch, een huis met riet ofte stroo bedecken.

Thatched Houses, Huisen met stroo ofte riet bekleet.

The thatch, 't dak ofte deksel van den huise van stroo gemaekt.

Thee, u.

Theef, dief.

Then, dan/ als dan:

Thence, van daer.

There, daer/ aldaer.

Thick, dik.

Think, denken/ overleggen in eens gemoet.

Thig, een dye.

Thimble, vinger-hoed[illegible]

This, dit/ dese.

Third, derde.

Thou, du/ gy.

Though, al is 't. thou[illegible] it be so, schoon het soo [illegible]

Thousand, duisendt.

Those, die gene.

Thorn, doorne.

Throne, troon.

Throng, gedrang.

Thraldome, slavernye.

Thred, thrid, garē/ draet.

Three, drie.

Thresh, dorsschen.

Thrift, soberheidt/ rede[illegible]lijkheidt / ende matelijk[illegible]heidt in sijn vertier / of[illegible] door-breng.

Thrifty, een die sober[illegible]lijk/ en spaerlijk leeft / [illegible] suinig man.

Thrive, rijk worden [illegible] sijn doen / ende ernering [illegible] welvaren / groeyen / [illegible] ende frisch zijn. He is [illegible] thriving man, hy is [illegible] voorspoedig man.

Throat, gorgel / of[illegible] keel/ de strote.

Thrush.

Thrum, thrums, vloek[illegible]

Thrust, steken/ dringen/ prangen/ stooten.

Thunder, donder.

Thumbe, duim.

Thump, met den vu[illegible] slaen / kloppen / gesch[illegible] maken.

Athump

A thump, or bounce, een ſterk ende haeſtig geluit/ ofte geſchal van eenig ding To thump at the door with his heeles, met ſijn hielen de deur aenſtooten/ thwart, tegenſpreken ofte ſeggen/ weder-ſpreken/ weder-ſtreven.

Twhite, or whittle, afſnijden/ een deel of ſtuk van eenig ding afhouwen.

Thwit, verwijten.

Thy, dijn/ uw'.

What, wat.

Whale. Walvis.

Whauleyd, graeuwoog.

When, wanneer.

Wheal, whelk, puſh or pimple, een bladertjen/ een kleedt puiſtjen/ builtjen.

Wheat, Tarw.

Wheel, Wiel/ een Radt.

Whelp, een ſeer klein Hondtjen/ een jongen Hond/ ofte het jong van eenig wild gedierte: als/ Lions whelp, a Beers whelp, a Leopards whelp.

Wherrie, wharle, or wherle, een wozdel/ een ſpin-wozdel.

Whence, van waer.

Wherry, een ſchuit/ een veer-ſchuit/ roep-ſchuit.

Whet, te wetten/ ſcherpen.

A Whet-ſtone, een wetſteen.

Whet the knives, wet de meſſen.

Which, welke.

While, dewijl.

Whine, weenen/ krijten/ krijten of kermen gelijk de kleine kinderen/ weenende gebaer maken.

Whip, een ſwiepe/ ook geeſſelen.

A whip-ſaw, een ſage om berden te ſagen.

A whirle-wind, een drapende ſtorm-windt.

To whiſper, murmulen/ binnens mondts murren/ mummelen/ een in de ooze toe fuſſteren.

Whiſtle, fleuit/ fleuiten.

White. wit.

Who. wie.

Whole, gantſch/ geheel.

Wholeſome, geſont/ heilſaem.

Wholeſomneſs, geſondtheidt/ heilſaemheidt.

Whore, hoere.

Whom. wien.

Whoſe. wiens.

Why. waerom/ om wat oorſaek.

Whurle, hurle, om-ſlingeren. To wurle a ſtone, een ſteen gooyen/ ofte om en om ſlingeren.

Page 12.

Lew'd. vol van alle ſchelmeryen / ende rabauwerycn.

Pure. ſuiver/ rein/ onbevlekt.

Clean, ſchoon/ net / ſonder vlek.

Page 14.

A fowl, een vogel.

A beaſt, een dier/ een beeſt.

A fiſh, een viſs.

A tree, een boom.

An Oxe, een Oſſe.

An aſſe, een Eſel.

Light. Licht.

Darkeneſs, duiſterheidt. duiſterniſſe.

The Wiſe, den Wyſen.

The Learned, den geleerden.

The ſtrong, den ſterken.

The black, den ſwarten

A Law, een Wet/ een keure.

Pagie 15.

Het Veldt/ the Field.

Het Hof/ the Court, a Princes Pallace: likewiſe a garden; Luſt-hof/ Paradiſe; Kruidt-Hof/ a garden of herbs; Bloem-Hof/ a garden of flowers.

Het dier/ a living creature, an Animal.

Page 16.

Los, verlieg.

Witneſs, Getuigenis.

Craſſe, kruis.

Diſh, diſch/ een ſchotel/ ofte een komme.

Box, doos/ or palm.

A box tree, een palmboom.

Fiſh, Vis/ viſch.

Image, beeldt.

Place, plaets.

Pledge, pandt.

Badge, teiken / livrey.

Grace, genade/ gunſt/ behalligheidt.

Patch, lap. A patch that is ſet on a ſhoe, een lap die aen een ſchoen gelapt is. A garment full of patches, een kleedt vol lappen.

Bag, een ſak.

Barre, verſet / uitſondering/ belerſel/ tegen-ſtand/ hinder/ hinder pael/ ſchei-boom/ draep-boom.

An Yron barre, or bolt, een yſeren bout / oft geerde die men dwers tegen de deuren ende venſteren ſtelt.

Bee, Bie.

Bell, klok.

Bone, bones, been/ bee-

deren.

deren. But, been / beenen / i. e. aleg, legges.

Bough, een tak van een boom.

Dram, het achtste deel van een once.

Dream, dzoom.

Father, Vader.

Fee, vergelding / loon / besolding / betaling.

Fly, Vlieg.

Gun, een geschut.

Game, spel.

A game at Cardes, een Troef-spel

Lee, dzoesem.

Lees of Wine, of Oil, dzoesem van Wijn / van Olie.

Ram, een Ram / weer of weder / weren vleesch / i. e. Hamelen-vleesch / Ramsflesh.

Rod, roede.

Robe, gewaedt / kleedt.

Clog, een blok.

A clog about a Dogs neck, een blok ofte klutz om eenen Honts hals.

Shoe, Schoen.

Toe, een tee. Toes, teenen.

Tree, boom.

Key, sleutel.

Beef, rundt vleesch.

Brother, Dzoeder.

Child, Kindt.

Calfe, Kalf.

Cow, Koe.

Foot, voet.

Knife, mes.

Life, leven.

Gooſe, Guns. A gozling, een jong Gansjen.

Loaf, dzoodt.

Wolf, Wolf.

Mouſe, Muis.

Sheaf, buſſel / of bundel van alle dingen / die t'samen gebonden zijn.

A ſheaf of corn, een buſſel kozens.

Shelf, een plank daer men ſchotelen en platteelen op ſet / pot-bank.

Tooth, tant.

Theef, dief.

Pagie 17.

Band / a bond, ſtring or thong, an obligation.

Boom / a tree.

Dwael / dweil / any thing that ſerveth to wipe, or to make clean with, a ſhoe-clout, diſh-clout, a map

Dwale / a towel.

Dier / an Animal, a living creature.

Vlecht / vlechte van hair / a tuft or lock of haire curled, a buſh of haire criſped, curled, or broidred.

Weer / a trench made to defend an Army, a bulwark, a ramme.

Zaeg / a ſawe.

Pas / passe / Commodity, opportunity, fitneſs, fit time, or ſeason, a convenient commodious, or fit place: proportion, ſymmetry; agreeableneſs. or an agreeing of one thing with an other.

Elk deel oft e lidt op ſijn pas / every part, or member in it's due proportion, in reſpect of the whole.

Pas geven / to have a fit place, time, occaſion, or opportunity for to act in, to have ydel time, to have an opportunity, to be idle unbuſied, a vacancy, a vacant time.

Te pas komen / **het ſal wel te pas komen** / it will be uſeful, ſerviceable, it will be of uſe, it will ſerve the turn, it will be fit or good for ſomewhat.

Recht te pas komen / to come in the fitteſt ſeaſon, opportunity, or time, in its right ſeaſon.

Qualijk te pas komen / not fit and ſerviceable, not to come in its fit ſeaſon. or hardly to be fit for any uſe, hardly fit for any thing.

Wel van pas gedaen / done juſtly, ſufficiently well, very well, reaſonably well.

Te pas bzengen / to be even with an other, to give or render an other like for like, to make a man an amends. to reward him, to do him the like good turn.

Ik ſal het wel te pas bzengen / to ſettle and finiſh a buſineſs. to do, and act.

Te pas zijn / to be in health.

Wel te pas zijn / to be in very good health, to be ſound of body, to be in right good health.

Paſſelijk zijn / to be in indifferent health.

Qualijk te pas / not well, ſick, ill, unhealthy, ill at eaſe.

Onpaſſe / unſeaſonable time, unconvenient ſeaſon.

t' Onpaſſe komen / to come at an unconvenient time.

Onpaſſen / not to agree well, to diſagree.

Gy hebt daer pas geweeſt / juſt now you were there.

Gy komt maer pas te School / &c. you come but now to School.

't Is maer pas elf ueren / it is but eleven Clock.

Ik heb dat pas gedaen / I have juſt done it, or done it even now.

Maet/

Maet/ a fellow, a Companion. een Medemaet.

Kok/ a Cook.

Keucken/ a Kitchin.

Keten/ a Chain.

Kooſ/ a prey, ſpoile.

Schoſ/ a port Cullis, a ſtop.

Bedrijf/ action, exerciſe, office, bewindt/ bedieninge/ a doing, a moving, or ſtirring to do a thing, an undertaking, endeavouring, attempting a going about to do.

Page 18.

Hoſe, kouſſen/ broeken.

Peaſe. Erweten/ erreweten/ peaſecods, peulen.

Ability. bequaemheidt/ wel-voegentheit/ geſchiktigheidt/ gaeuwdadigheit/ behendigheidt.

Agility, ſnelheidt/ geſwintheit/ rasheit/ flukxheidt.

Chaſtity. kuisheit.

Honeſty, eerbaerheidt/ eerlijkheidt.

Modeſty, ſedigheidt.

Purity. ſuiverheidt/ reinigheidt.

Malignity, boosaerdigheidt.

Sanctity. heiligheidt.

Subtility, loosheidt/ ſnedigheidt/ ſcharpſinnigheidt ſpitsvinnigheidt.

Neceſſity, noodſaekelijkheidt/ noodwendigheidt/ noodelijkheidt.

Abomination, verfoeping/ grouwel/ afſchrikking/ verworcking.

Benediction/ ſegen/ ſegening.

Beneſaction, weldaedt/ goet daedt/ verbetering.

Complexion. aert/ geſtaltheidt.

Compleaction. om-togt/ om-helſing/ behelſing/ om-banging.

Contemplation, overpeinſing/ beſpiegeling/ beſchouwing.

Meditation, bemiddeling.

Moderation, matiging.

Sanctification, Heiligmaking.

Signification, beteikening/ beduiding.

Gratious, goedt-gunſtig/ lieftallig/ genadig.

Dangerous, gevaerlijk.

Heinious, or heineous, or hateful, hatelijk.

Malitious, quaedtwillig/ boos-aerdig.

Envious, nijdig/ wangunſtig.

Patrimonious, karig/ ſuinig/ ſpaerſaem.

Teadious, verdrietig.
Voluptious, vartelig/ wel-lustig.
Read, not-a-bell, niet een klok.
Noteable, or notable., merklijk/ aen-sienlijk.

Pagie 19.

Recht/ right, just.
Wortel/ a roote.
Dul/ mad, out of ones witts, or sences, sot, a foole, an Idiot.
Tas/ tasch/ a purse, a bag for mony, a budget.
Trap/ a staire.
De trappen op-gaen/ to go up the staires.
Geluk/ fortune, chance hap.
Genoeglijk/ or genoughlijk/ pleasant, delightful merry, Iocund, recreative.
Gestadiglijk/ constantly.
Minnelijk/ lovely, friendly.
Plank/ aboard.
Rank/ a vine branch.
Vriendelijk/ kindely, kindely, friendly.

Page 20.

Honest, eerlijk/ eerbaer/ vroom.
Great, groot.
Rich, rijk/ volk-rijk. Populus. Hoop-rijk/ Copious in Merchandize, in trad.
Able, vermeugende/ machtig/ sterk.
Fit, bequaem/ behendig.

Pagie 21.

Dak/ the roofe of a house
Dal/ a Valley.
Gat/ an hole. sluip-gat/ a starting hole.
Gebedt/ Prayer.
Graf/ a grave.
Hemdt/ a shirt.
Hot/ a cave, or denne, any hollow place, a Cottage, a hogstey.
Sog/ Soeg/ a sow, a sow pigge.
Lidt/ a member, a joint.
Padt/ a Path-way.
Slot/ a lock.
Spit/ a speet.
Smit/ a smith.
Vlot/ a floot.
Vat/ a vessel, a barrel, a fat.
Weg/ a way, high-way.
Verdt/ aboard, a plank.
Ey/ an egg.
Gemoedt/ the affection of the mind, the passion, state, or the natural disposition of the mind.
Liedt/ a Song.
Loof/ the leaf of a tree.
Radt/ a wheel, or a Cart-wheel.

Ra-

Kabaut/a knave, a raskel, a villane, a dishoneſt man, a vitious, wicked, ungratious fellow, a lewd, unclean ribaldry Perſon.

Kundt/ rindt/ an Oxe, or Cow.

Meit/ a wench, a handmaid, a maid ſervant.

Page 22.

Fair, ſchoon/ blanck.

High, hoog/ verheven.

Large, wijdt/ breedt/ lang/ ſeer groot/ een milde ende liberael (menſch) groot/ van grooter wijtten.

Merciful, barmhertig.

Old, oudt.

Sinnful, ſondig.

Strong, ſterck.

Sweet, ſoet.

Poor, arm.

Poverty, armoede.

Swift, geſwindt, ſnel.

Weak, ſlap/ onmachtig.

Ill, qualijk/ quaedt/ ongeſondt/ niet wel.

Ill at eaſe, ſiek/ qualijk te pas.

Ill fortune, qua fortune.

Many, vele te ſamen.

Much, veel.

I have much to do, Ik heb veel te doen.

There were many kild, daer waerender vele omgebracht.

Pagie 24.

Of naught, ſnood/ ſlecht/ van kleine waerde/ dat niet en deugt/ ondeugendt.

Nigh, na bp/ dicht bp.

Inner, or more within, binnenſte/ dat meer inwaerds is.

Former, eerſte/ voorgaende.

Formertimes, de vorige/ ofte voorgaende tijden.

Hinder, achterſte/ ofte leſte.

Nether, onderſte.

Outer, utter, uiterſte.

Upper, opperſte.

Under, onder/ neder/ minder.

White, wit.

Black, ſwart.

Red, roodt.

Child, kindt/ een jongsken.

Childiſh, kinds/ kinderachtig.

Cow, Koe.

Cowiſh, koeachtig.

Boar, bore, ſwijn/ een wilt ſwijn.

Boariſh, wilt ſwijnachtig.

Pagie 25.

Rijk/ Rich.

Fel/ fierce, fell, cruel in countenance, and menacing, terrible, rough. hainous, savage, horrible, stout without pitty and bowels, unmerciful.

Verstandig/ understanding, wise, prudent, Intelligent, considerate, ingenious, insighted, quick-sighted, quick-witted.

Bequaem/ fit, convenient opportune, commodious, agreable, meet, sufficient.

Machtig/ mighty.

Rechtveerdig/ righteous, just.

Snel/ swift.

Swaer/ heavy, difficult.

Page 26.

My own, mijn eigen.
Such on, sulken een.
Every one, yder een.

Page 32.

To be exempt, uitgesondert te zijn.

Page 34.

The I. Conjugation.

To love, beminnen / lief hebben.

To banish, verbannen.
To beat, slaer / smijten.
To beguil, defraud, deceive, bedziegen.
To boast, roemen / trotsen / braveren.
To vaunt, to bragg, ibid.
To bridle, toomen.
To brush, met een borstel vegen / reinigen / ommekeren.
To delight, to please, vermaken / verheugen / belustigen / verfrisschen.
To maintain, handt-haven / beschermen / onderhouden / op-voeden.
To support, onder-houden / onder-stutten / onder-steunen / onder-schzagen / dzagen / verdzagen / bekrachtigen.
To allow, geven / voorhouden / voor goet en aengenaem houden / verdedigen / goedt achten.
To approve, to assent, mede-houden / toe stemmen / aen-nemen / goedt kennen.
To moderate, matigen / middelen.
To signify, beduiden / bereikenen.
To strengthen, versterken / krachtig maken.
To confirm, bevestigen / gestadigen.
To shoot, schieten, voorpen / to shoot with a bow, musket.

musket, gun, &c. met een boog / bus / musquet / geschut schieten / &c.

To shiver, to quake for cold, or fear, beven van grouwel / groote vreese / ende grouwel hebben / seer grouwelen / beven van koude of vreese.

To yeild, op-geven / over-laten.

The II. Conjugation.

To sweep, met besemen om-keeren / vegen / vagen.

To deal, handelen / deelen / scheiden / uit-leveren.

To feel, voelen / gevoelen.

To keep, bewaren / behouden.

To heap, op-hoopen.

To meet, ontmoeten / tegen-komen / gemoeten / te gemoet komen.

To leave, verlaten / aflaten per wese te doen / laten / staen laten.

To leap, springen / to leap often, huppelen / huppen.

To sleep, slapen.

To strip, strooyen / uitstrooyen.

To pisse, pissen.

To creep, kruipen / op den buik voort slepen.

To weep, weenen / schreyen.

Page 35.

The I. Conjugation.

Aasen / to cram, to baite, to feed upon, to nourish, to feed fat, to feed.

Baren / to bear Children, to procreate, to bring forth.

Belgen / to take a thing heavily, to stomack it, to be angry, moved, or displeased, to have a stomack, or eagerners against one, to have indignation, to be in great anger, to be offended.

Beteren / to amend, to grow better.

Beter maken / to make better, to mend a thing.

Sich beteren / to become trifty, to apply his mind to thriftiness, to amend his manners.

Broepen / broeden brueden / to brood, to sit upon eggs, or to set over eggs, to hatch eggs.

Brouwen / to brew.

Cyferen / to Cypher, to cast an account, to number with figures.

Cirkelen / to make a Circle, to Compass round, to turn round.

Cieren / vercieren / to adorn, to beautify, **verfraeyen /** ibidem.

Dzeigen / to menace, to threaten.

Dzoogen / to ſcituate, or make dry, to wipe dry, to dry up, to wither, to take away all moiſture or juyce

Dubben / to doubt, to be half in doubt, to doubt ſomewhat.

Dwalen / dolen / to erre, to go aſtray.

Eeren / to honour, to worſhip, to have in eſteem and reputation, and reſpect, and reverence.

Effenen / evenen / to plain, to make plain, to make level, even, equal, to make ſmoth, or to poliſh.

Eigenen / to chalenge, to own a thing to clame.

Toe-eigenen / to appropriate, to apply.

Eggen / to harrow, or to break up Clods.

Erven / to Inherite, to accept or to receive the inheritance,

Falen / feilen / fallieren / to fail, to diſappoint.

Flaeuwen / verflaeuwē / to languiſh, to faint, to wax feeble, to decay of ſpirits, to debilitate, to flag in mind to abate of courage, to be dejected of mind.

Gzabbelen / to gather up with the hands, to take or ſnatch up deſirouſly, earneſtly, greedily.

Geeuwen / to gape and gaſpe for want, or lack of ſleep.

Gzendelen / to bolt, grindle, or bar the dores, or windows with the yron bolts.

Gunnen / gonnen / to have good will, to favour, to Countenance, to wiſh it to one with favour, and out of reſpect. Hence.

Gunſt / or gonſte / favour, grace, benevolence.

Heugen / geheugen / to remember, to hold or keep in memory.

Verheugen / to rejoyce, to delight.

Jagen / to hunt, to make haſte, to make ſpeed, to go quickly, to diſpatch, to make ready diſpatch.

Verjagen / to drive away, to expel, to chaſe away, to put to flight.

Kruyen / to drag or uſe a wheel-barrow, to carry in a wheel-barrow, to thruſt forward in a barrow.

Laſteren / belaſteren / verlaſteren / to reproach, to blaſpheme, or calumniate to criminate, to charge one with guilt, to defame, detract

Man-

Mangelen/ vermangelen/to change, to exchange.

Meerderen/to augment, to increase, to make more, to make great, to inlarge.

Oefenen/ to exercise.

Oordeelen / to Iudg, to give ones opinion, and Iudgment.

Peinsen / to muse, to think, to overcast in ones mind.

Pogen / to endeavour, to labour, and go about a thing or matter, to take in hand, to attempt.

Quellen/to vex, molest, to trouble, and to urge, to be vexatious, gravamminous.

Quelen / quenen / quijnen / to languish, to groan, to make lamentable noise, to pine away.

Rooven/ to robbe, to plunder, to take away by force, to ravish. ontrooven.

Schreeuwen / to shrike, to cry out a loud.

Spijsen/ to feed, to nourish.

Timmeren/ to build, to make or frame a building.

Vademen/ to fathome.

Wandelen / to walk, to travel abroad, to expatiate, or recreate ones self.

Zegelen/to seal, &c.

Page 36.

The III. Conjugation.

To read, lesen.

To bleed, bloeden.

To breed, or to wax with young, swanger worden/ genereren/ kabbelen/broeden.

To lead, leiden/ geleiden.

To feed, weiden/ voeden.

To spread, verspreiden/ op-spreiden/spreiden.

To speed, gelucken/ bevallen/ gevallen.

The IV. Conjugation.

To grind, malen / in stucken wrijven ofte malen.

To bind, binden.

To find, vinden.

To wind, winden.

To wind in, in een draepen ofte winden / introllen.

To wind or fould about, rondt om vouwen / omwinden.

To abide, verdragen.

To abide, or tarry, verblijven/verhouden/sitten.

To abide, or endure to the end, volharden.

To abide, or ſtay behind for a time, achter blijven.

To ariſe, op-ſtaen.

To allure, locken: to toll or intice, to allure, aenlocken/ aen-trecken.

To bear, dragen.

To bear with, or to forbear, verdragen.

To begin, beginnen.

To blow, blaſen.

To bite, bijten.

To bring, brengen.

To break, breken.

To buy, koopen.

To bid, gebieden/ bevelen.

To bibbe, quaffe, or drink often, dikmaels/ of dikwijls drinken.

To bend, buigen.

To caſt, worpen/ werpen.

To cath, grijpen/ aengrijpen/ vangen.

To cath and ſnacht, aenveerden/ aen taſten/ aenranſchen.

Pagie 37:

De II. Vervoeging.

Braken / breken / to break.

Braken / over-geven/ to vomit, to ſpue, to break fort violently in vomiting, to par break.

Danken / to thank, to give thanks.

Doopen / to dip, to baptize, to plunge in, to overwhelm.

Eiſſchen / to aske. to demand.

Heiſſchen/ ibid.

Fleuiten/ to whiſtle, and by a Metaphor, or to lye, to ſpeak fainedly, to piſſe.

Gapen/ to gape.

Hinken/ to halt, to hault, to be lame, or feeble.

Hinkelen/ to leap, or ſkip upon one legg.

Jocken/ to Ieaſt.

Kaetſen / to play at tennis ball.

Koken/ to Cook.

Krenken / to weaken, to diſcom fit, to make feeble, to diminiſh the Authority of.

Leſſchen / to quench, to extinguiſh.

Loſſen / to loſe, to deliver, to make empty, to unburden.

Meten/ to meaſure.

Naken / to approach, to draw nigh.

Paeken/ to pack.

Quetſen / to hurd, or wound.

Rucken / to ſnatch, or pull with violence.

Scheppen/ to create, to ſchape, to empty, to draw:

as,

as, water ſcheppen/or water putten/ to draw water, and aeffem ſcheppen/ to breath, or to draw ones breath, locht ſcheppen/ to take the aire, genoegte ſcheppen/to take ones pleaſure, to rape.

Slapen/ to ſleep.

Tappen/ to drauw beer, or wine.

Viſſchen/ to Fiſh.

Waſſchen/ to waſh.

Wreeken/ to avenge, revenge.

Wenſchen/ to wiſh, or to deſire,

Winken/ wenken/ to wink with the eye, to connive.

Zeepen/ to ſoap linnen, to annoit with ſoap.

Soppen/ to ſop, to dip bread into ſauce, or broth.

De III. Vervoeging.

Achten/ to account, to eſteem.

Arbeiden/ to labour, to work.

Blinden/ to blind.

Bloeden/ to bleed.

Bulden/ to indulge, to forbear, to bear with patience, to bear patiently.

Fruiten/ to bear fruit.

Groeten/ to greet, to ſalute,

Haeſten/ to haſten, to make haſte.

Koſten/ to coſt.

Koztēn/ to ſhorten,

Kleeden/ to cloath, to array.

Leiden/ to lead.

Luſten/to deſire, to pleaſe to long for, to luſt,

Myden/ to ſhun, to avoide.

Nooden/ to invite,

Pzinten/ pzenten/ dzuſken/ to Print.

Quiſtē/to waſte, conſume, to ſpend waſtefully.

Rechten/ to go to Law, to make ſtreight, to Level, rechten/ aenrechten/ to ſet in order, to prepare, to go about (*a matter*,) rechten/ recht doen/ to do Iuſtice, to adminiſter Iuſtice, to exerciſe the Law.

Ruſten/ to reſt, to be pleaſed, to acquieſe, to take repoſe.

Schatten/ to amerſe, to impoſe tribute, to tax, to eſtimate, to rate.

Spotten/ to mock.

Sweeten/ to ſweat.

Taſten/ to groap, to handle gentlely, to touch ſmothly, to deal, to feel to meddle with.

Vaſten/ to faſt.

Vluchten/ to flee.

Ontvluchten/ to eſcape.

Woesten/verwoesten/to make desolate, to waste, to destroy, to spoile, to lay waste, to vex or torment.

Wonden/ to wound.

Zaden/ zaepen/ to sow seed.

Zugten/ to sigh.

In de IV. Vervoeging,

Bijten/ to bite.

Blijken/ to manifest, to appear.

Page 38.

To chide, to rebuke, **bekijven/ swaerlijk straffen/ blameren.**

To chide, or brawle, **kijven/ twisten/ twistig zijn tegens pemant met woorden.**

To clime, **klimmen.**

To cut, **snijden.**

To dip, **doopen.**

To do, **doen/ handelen/ maken/ bedrijven/ volbrengen.**

To draw, **trecken/ putten/ tappen/ scheppen.**

To drive, **drijven.**

To eat, **eten.**

To get, **krijgen/ verkrijgen.**

To give, **geven.**

To glide, **glijen/ glijden/ slibberen.**

To go, **gaen.**

To grow, **groeyen.**

To fly, **vliegen.**

To fall, **vallen.**

To fight, **vechten.**

To have, **hebben.**

To hide, **verbergen/ versteken.**

To hearken, **luisteren/ toe-hooren.**

To hit, **raken/ aen-raken/ snijden.**

To hit against, dash, or beat against, **aen-stooten/ tegen-stooten.**

To hould, **houden.**

To hurt, **schaden/ quetsen/ wonden/ quetsen met wonden/ beschadigen/ ongelijk doen.**

To joy, to rejoyce, **verblijden/ verheugen/ verheugden.**

To know, **kennen/ weten.**

To knock, **kloppen.**

To keep, **houden/ bewaren.**

To leave, **laten/ verlaten/ na-laten.**

To lend, **leenen.**

To leap, **springen.**

To loose, **verliesen.**

To listen, **luisteren.**

To loose, **lossen/ ontbinden.**

To lurch, devour, or eat greedily, **hem onmatelijk met spijse opvullen/ en**

beladen / hem te berſten eten.

To lurtch, to cheat, bedziegen / met bedzog omgaen.

To lurke, to lye hid, ſchuilen/ verſteken.

To make, maken/ doen/ bedzijven/ bewerken.

To owe, ſchuldig zijn.

To put, ſtellen/ doen.

To rend, ſcheuren.

To ride, rijden.

To ring, lupen/ luiden/ klinken / weer-klank geven.

To rinſe, ſpoelen / ſpuelen.

Pagie 39.

Dzijven / to drive, to chaſe.

Kijven / to brawle, to ſcould, to chide.

Kijken/ to ſee, to vew.

Krijgen / to get, obtain.

Lijden/ to ſuffer.

Mijgen/ to make court'ſy.

Pzijſen/ to commend, to praiſe.

Rijſen / to riſe, op-rijſen/ to ariſe.

Schzijven/ to write.

Beſchzijven/ to deſcribe.

Smijten / to ſmite, to beat.

Wijken/ to withdraw, to ſhun, to avoide.

Wijſen / to ſhew, bewijſen / to prove, to make it appear.

Wijten / verwijten / to twit, to up-braide, to fling in ones teeth.

Zijpen/ to drop, to ſhed.

Zijpende oogen/ i. e. leeping eyes. Hence.

Zijp-oogig / bleer-ey'd.

Bak/ backen/ to bake.

Blaes/ blaſen/ to blow.

Bederf/ bederven / to ſpoil, to corrupt, to deface.

Bid / bidden / to command, to bid mony. Hence.

Bied/ bieden/ to preſent, to offer, to profer.

Bedzieg / bedziegen / to cheat, to deceive.

Bzeng / bzengen / to bring.

Bzeek/ bzeken/ to break.

Bevcel/ bevelē/ to charge to command, to recommend, to commit, or commend to an others truſt, and care.

Bid/ bidden/ to pray.

Bin/ binden/ to bind.

Begin/ beginnen/ to begin.

Buig / buigen / to bend, to buckleunder.

Dzaeg/ dzagen / to bear, to carry.

Ding/ dingen/ to huck, to beat the price for a com-

Commodity, to condition, to diſpute, or reaſon of a thing.

Denk/de nken/ to think.

Doe / doen / to do, to act.

Dwing / dwingen / to compel, to conſtrein, to force.

Dzink / dzinken / to drink.

Dzing / dzingen / to throngh.

Eet/ eten / to eat.

Geneeſ / geneſen / to heal.

Geef/ geven/ to give.

Ga/ gaen/ to go.

Glp/ glpen/ to ſlide.

Glim/ glimmen/
Glimp/ glimpen/ ‡
Gloe/ gloeden/

‡To be on fire, to kindle, to glow like a coal of fire.

Page 40.

To riſe, to ariſe. opſtaen/ rijſen/ oprijſen.

To run, loopen.

To ſee, ſien.

To ſet, ſtellen.

To ſit, ſitten.

To ſmite, ſlaen/ſmijten.

To ſhoot, ſchieten.

To ſhine, blinken/ ſchijnen.

To ſlea, ſlachten / doden/ om-brengen.

To ſpend, verteren.

To ſhut, ſluiten.

To ſhake, ſchudden/ beven.

To ſpeak, ſpzeken.

To ſhear, ſcheren.

To ſpring, ſpzingen.

To ſticke, ſteken.

To ſtig, met den Angel ſteken/ ſtippen.

To ſell, verkoopen.

To ſtand, ſtaen/ beſtaen.

To ſeek, ſoeken.

To ſtride, gerde beenen.

To ſit croſs-leg'd, gerde gaten/ gerde kopen.

To ſtrike, ſmite, or rap, ſmijten/ ſlaen.

To give one a rap on the ear, pemandt een oozbant geben.

A cuffe, a boxe, or blow, on the ear, een oozbandt.

To ſing, ſingen

To ſlide, ſlyden.

To ſink, ſinken.

To ſpring. huppelen/ huppen/ ſpzingen.

To ſhrink, to pluck in, in-krimpen / weder in-trecken.

To ſhrink for cold, or for fear, verſtijven / ſtijfende ſtrange woꝛden van koude (kouwe) ofte bzeeſe.

To ſpin, ſpinnen.

To ſtrive, or contend, t'ſamen twiſten / krachten

len/ pleit aen-leggen/twi-
sten.
To send, senden.
To swim, swemmen.
To take, nemen/ontfan-
gen.
To tear, scheuren / ruc-
ken.
To tell, shew, or declare,
seggen/ spreken/vertellen/
ofte vertrecken / boodt-
schappen/ verhalen.
To think, denken/beden-
ken.
To throw, werpen.
To tread, treden.
To tread with (*or under*)
eet, vertreden:
To wear, or waste, slij-
ten/ verslijten.
To wear, or waste away,
of nemen/ kleinder of ma-
erder worden.
To win, winnen / ver-
winnen/verkrijgen/gewin
oen.
To wink, met de oogen
blicken.
To work, werken / ar-
beiden.

Pagie 41.

Geniet/ genieten/ to en-
y. genutten/ nutten/ to
e, to take delight in.
Giet/ gieten/ to powre.
Houde/ houden/to hold.
Houw/ houwen/to hew,
cut.

In stucken houwen / to
hew, or cut in pieces.
Houwen / hijlikken / to
Wed, to Marry.
Hebbe/ hebben / to have.
Heet / heten / noemen /
to name, to call.
Heeten/ heet maken / to
make hot.
Heten/ hieten / gebie-
den/ to bid, to command.
Heten/geheten worden/
to be called, to be named.
Help helpen to help.
Hang/ hangen/ to hang,
to depend.
Ophangen / to suspend,
and to hang up.
Aen-hangen sijn geldt /
to lay out his mony, to ex-
pend.
Kan/ konnen/ to can, to
be able.
Koom/ komen/to come.
Kies/ kiesen/ to elect, to
chuse, choose.
Koop/ koopen/ to buy.
Kruip / kruipen / to
creep,
Klink / klinken / to ring,
to make a sound.
Klim/klimmen/to clime
Op-klimmen/ to go up,
to ascend.
Krimp / krimpen /
to shrink in, to contract, to
wax lesse.
Lach/ lachen/ to laugh.
Loop / loopen/ to run.

Laet

Commodity, to condition, to disputе, or reason of a thing.

Denk/de nken/ to think.

Doe/doen/ to do, to act.

Dwing/ dwingen/ to compel, to constrein, to force.

Dzink/ dzinken/ to drink.

Dzing/ dzingen/ to throngh.

Eet/eten/to eat.

Genees/ genesen/ to heal.

Geef/ geben/ to give.

Ga/gaen/ to go.

Glp/glpen/ to slide.

Glim/ glimmen/
Glimp/ glimpen/ ‡
Gloe/ gloeden/

‡To be on fire, to kindle, to glow like a coal of fire.

Page 402

To rise, to arise. opstaen/ rijsen/ oprijsen.

To run, loopen.

To see, sien.

To set, stellen.

To sit, sitten.

To smite, slaen/smijten.

To shoot, schieten.

To shine, blinken/ schijnen.

To slea, slachten/ doodden/ om-brengen.

To spend, verteren.

To shut, sluiten.

To shake, schudden/ beven.

To speak, spreken.

To shear, scheren.

To spring, springen.

To sticke, steken.

To stig, met den Angel steken/ stippen.

To sell, verkoopen.

To stand, staen/ bestaen.

To seek, soeken.

To stride, gerde beenen.

To sit cross-leg'd, gerde gaten/ gerde kopen.

To strike, smite, or rap, smijten/ slaen.

To give one a rap on the ear, pemandt een oorbant geben.

A cuffe, a boxe, or blow on the ear, een oorbandt.

To sing, singen

To slide, slyden.

To sink, sinken.

To spring. huppelen/ huppen/ springen.

To shrink, to pluck in, in-krimpen/ weder intrecken.

To shrink for cold, or for fear, verstijven/ stijfende strange worden van koude (kouwe) ofte vreese.

To spin, spinnen.

To strive, or contend, t'samen twisten/ krachten

en/ pleit aen-leggen/twi-
ten.
To send, senden.
To swim, swemmen.
To take, nemen/ontfan-
gen.
To tear, scheuren / ruc-
ken.
To tell, shew, or declare,
eggen/ spreken/vertellen/
ofte vertrecken / boodt-
schappen/ verhalen.
To think, denken/beden-
ken.
To throw, werpen.
To tread, treden.
To tread with (*or under*)
eet, vertreden:
To wear, or waste, slij-
ten/ verslijten.
To wear, or waste away,
of nemen/ kleinder of ma-
nerder worden.
To win, winnen / ver-
winnen/verkrijgen/gewin
nen.
To wink, met de oogen
blicken.
To work, werken / ar-
beiden.

Pagie 41.

Geniet/ genieten/ to en-
ny. genutten/ nutten/ to
e, to take delight in.
Giet/ gieten/ to powre.
Houde/ houden/to hold.
Houw/ houwen/to hew,
to cut.

In stucken houwen / to
hew, or cut in pieces.
Houwen / hijlikken / to
Wed, to Marry.
Hebbe/ hebben / to have.
Heet / heten / noemen /
to name, to call.
Heeten/ heet maken / to
make hot.
Heten/ hieten / gebie-
den/ to bid, to command.
Heten/geheten worden/
to be called, to be named.
Help helpen to help.
Hang/ hangen/ to hang,
to depend.
Ophangen / to suspend,
and to hang up.
Aen-hangen sijn geldt /
to lay out his mony, to ex-
pend.
Kan/ konnen/ to can, to
be able.
Koom/ komen/to come.
Kies/ kiesen/ to elect, to
chuse, choose.
Koop/ koopen/ to buy.
Kruip / kruipen / to
creep,
Klink / klinken / to ring,
to make a sound.
Klim/klimmen/to clime
Op-klimmen/ to go up,
to ascend.
Krimp / krimpen /
to shrink in, to contract, to
wax lesse.
Lach/ lachen/ to laugh.
Loop / loopen/ to run.

Laet

Laet / laten/ to let, to ſuffer.

Lees/ leſen/ to reach.

Lig / leg / leggen/ to lay, to lay down.

Lieg/ liegen/ to lye, to witneſs an untruth.

Mag / mogen / to may, to be able.

Neem/ nemen / to take, to receive.

Ontnemen / to ſteal; to filtch, to take away, to deprive, to take from.

Roep / roupen/ roepen/ to call, to cry aloud.

Ruik/ riek/ ruiken/ riecken/ to ſmell, to ſent.

Steek/ ſteken / to prick, to thruſt in, to put into.

Sla / ſlaen/ to ſtrike, to ſmite, to beat.

Sta/ ſtaen / to ſtand, to ſubſiſt.

Schelde / ſcheelden / to rail at, to upraide, to revile, to ſcould, to chide, to blame.

Scheer / ſcheeren / to ſheare to poll, or Clip.

Schep/ ſcheppen / to create, to make.

Stoot/ ſtootē / to thruſt.

Aen-ſtooten / to daſh againſt.

Scheide/ ſcheiden/ to ſeperate, to ſever.

Schiet/ ſchietē / to ſhoot.

Snuit/ ſnuiten/ to ſnuffe or to make the noſe clean.

Slaep/ ſlapen / to ſleep.

Sluit/ ſluiten/ to ſhut.

Schuif / ſchuiven / to ſhove, to ſhifte, to remove out of the place.

Schuift de Gordijnen draw the Curtains, remove the Curtains.

Page 42.

To wring, **wringen.**
To write, **ſchrijven.**

Pagie 43.

Sterf / ſterven / to dye.

Smelt/ ſmelten/ to melt.

Steel/ ſtelen/ to ſteal, to thieve, to filtch.

Stink/ ſtinken/ to ſtink.

Swelg / ſwelgen / to ſwallow down

Stuif/ ſtuiven / to raiſe duſt, to be in a fuſt and fume to diſſolve into duſt. to ſprinkle powder, or duſt.

Swel / ſwellen/ to ſwell.

Swem / ſwemmen / to ſwim.

Spreek / ſpreken / to ſpeak.

Sweer / ſweren / to ſwear.

Spring / ſpringen / to leap, or ſpring.

Spin/ ſpinnen to ſpin.

Trek trecken / to draw to pull, or hale.

Vergete / vergeten / to forget, to lay up in oblivion.

Vaer / varen / to sail, to go by water, to fare.

Vang / vangen / to take, to catch Hence.

Gevangen-huis / a Prison, a Iaile.

Vecht / vechten / to fight.

Val / vallen / to fall.

Vlieve / vlieden / to flee, to fly away, to turn back, to shun, to retire, to fly back.

Ontvlieden / to escape, by flight.

Vlieg vliegen to fly.

Verslindt / verslinden / to devour.

Verslonsen / to waste, and spend shamefully, filthily, and dishonestly.

Vzies vziesen / to freese.

Verlies / verliesen / to lose.

Vindt / vinden / to find.

Weet weten / to know.

Wasschye / wasschen / to wash.

Was / wassen / to wax, to grow.

Werf / werven / to get, to purchase, obtain, to win, to get advantage or profit, to make gain.

Werp / werpen to throw to cast, to fling.

Wzing / wzingen / to wring.

Werck werken to work, to labour.

Win winnen / to gain.

Weef / weven / to weave.

Windt / winden / to wind.

Weet weeen / to know.

Wozdt, wozde wozden / to be.

Zie / zien / to see, to behold.

Zit / sitten / to sit.

Zendt / zenden / to send.

Pagie 45:

Zing / zingen / to sing.

Zink / zinken to sink.

Zegge / zeggen / to say, to tell.

Ziede / zieden / to seeth.

Zoek zoeken / to seek.

Zuig zuigen to suck.

Zuip / zuipen to sup up, to gussle, to sowpe, to slurpe.

FINIS.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

TOT ROTTERDAM,

gedruckt by Bastiaen Wagens, Boek-ver-
kooper / wonende op't Steiger.
ANNO 1677.